Baptista lelkészi szakfolyóirat

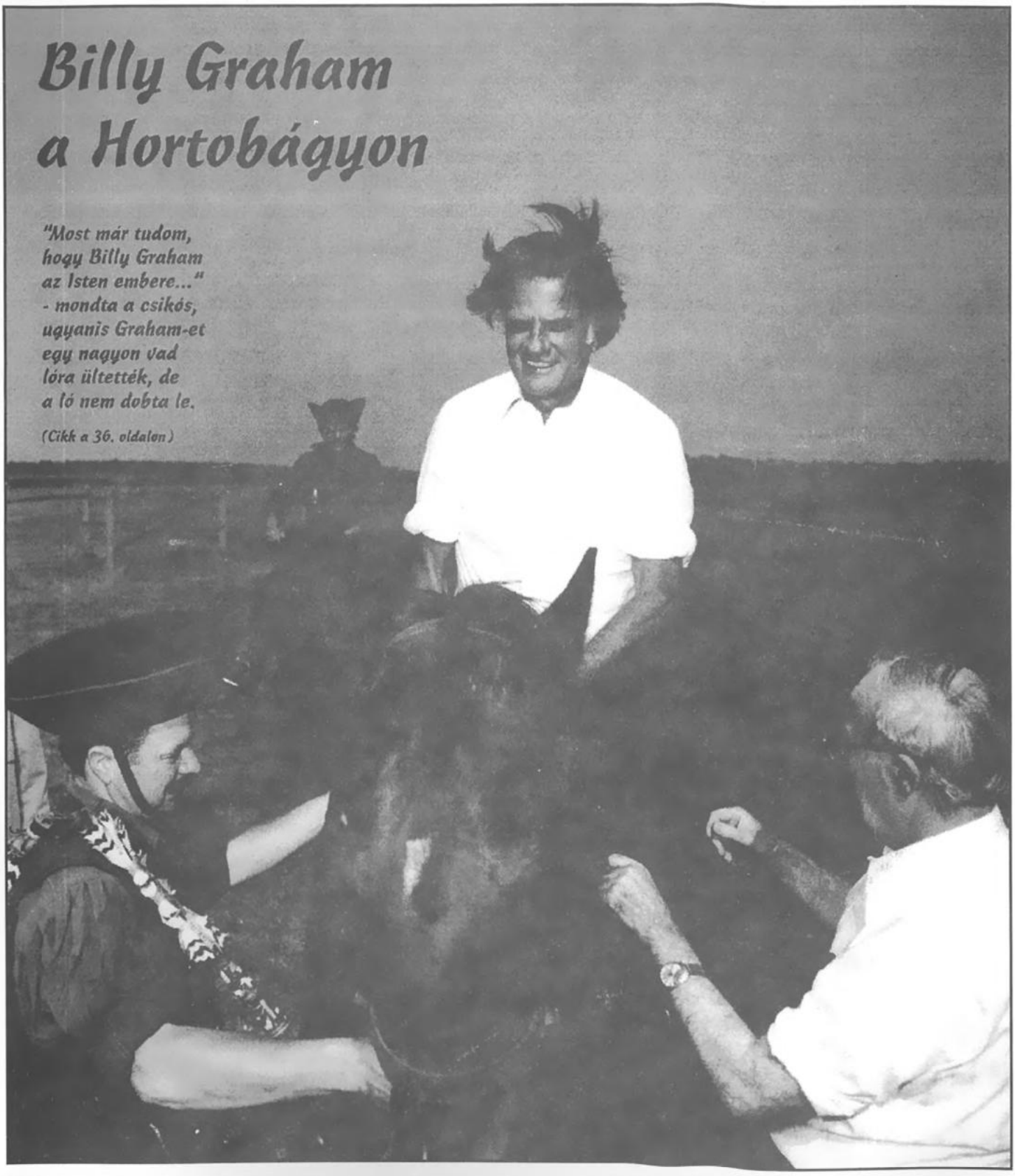
Szolgatárs

1997. május-június VI. évfolyam 3. szám

Billy Graham a Hortobágyon

"Most már tudom, hogy Billy Graham az Isten embere..." - mondta a csikós, ugyanis Graham-et egy nagyon vad lóra ültették, de a ló nem dobta le.

(Cikk a 36. oldalon)

TARTALOMJEGYZÉK

HIRDESD AZ IGÉT!
Joseph Tracy: A New England-i nagy ébredés – 12. 1

BIBLIATANULMÁNY
Charles R. Gresham: Témák a Tituszhoz írt levélből: II. Az egyházi rend 5
Marilyn Kunz és Catherine Schell: Ámósz (2. közlés) 7

A SZOLGÁLAT ÚTJÁN
A bibliatársulatok és távolabbi kilátások 9

ISTEN NÉPE A GYÜLEKEZETBEN
Kovács Géza: Karizmák és karizmatikus mozgalmak – (2. közlés) 14
Dr. Haraszti Sándor: Egy körlevél visszhangja 16

ISTEN NÉPE A CSALÁDBAN
Dr. Haraszti Sándor: Tizenévesek terhessége – (2. közlés) 19

LEVELESLÁDÁNKBÓL
Sebastian Edelmann: Szóval kapitulálunk (Megjegyzések Dr. Haraszti S.: Tizenévesek terhessége című írásához) 23

TANULMÁNYI SZEMLE
A társadalom morális tartalékai 25

MISSZIÓTÖRTÉNETI SZEMELVÉNYEK
Nyári események Kárpátalján – 1996. 32
William Martin: Egy próféta, akinek van tisztessége (A Billy Graham történet) 36

SZEMELVÉNYEK A SZÁZADELŐ BAPTISTA SAJTÓJÁBÓL 46

INNEN-ONNAN
Pünkösdi kérdés – Égbe növő torony 48
Hiedelmek a világ végéről 50

KÖNYVSZEMLE 53

SAJTÓFIGYELŐ
Milyen keresztyénséget igényel a magyarországi „modernség"? 55

SZOLGATÁRS-NÉ
Gerő Sándorné: Szolgatársi intelem 57

ILLUSZTRÁCIÓK GYŰJTEMÉNYE 58

VIDÁM ESETEK 61

Címlapon: Dr.Billy Graham, dr.Haraszti Sándor és a hortobágyi ménes csikósai láthatók, 1977. szeptember 6-án.

Baptista lelkészi szakfolyóirat

Szolgatárs

A Magyarországi Baptista Egyház kiadványa

Szerkeszti: Lukács Tamás

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
1062 Budapest, Aradi u. 48.
☎ 332-23-32, 332-79-85;
Fax: 131-01-91
PC-FAX: 186-41-85

A folyóirat önköltségi áron megvásárolható
és előfizethető a Baptista Kiadónál
Egy szám ára: 300- Ft,
egy éves előfizetési díj: 1800- Ft.
Megjelenik: kéthavonta
ISSN 1218-425X

HIRDESD AZ IGÉT!

Joseph Tracy

A New England-i nagy ébredés – 12.

X. Fejezet

Ébredés New Englandben. Natick, Wrentham és Bridgewater. Buzdítások és eredmények Bridgewaterben.

Natick

Úgy tűnik, a városban végbement ébredés még különösebben közlésre érdemes, mint ahogy eddig érzékeltük. Itt a bűnfelismerés már Whitefield New Englandbe való megérkezése előtt elkezdődött, jóllehet bizonyos időre rejtve maradt mindenki előtt, kivéve azokat, akik átélték. Oliver Peabody lelkipásztor írta 1743. július 4-én:

„Feltűnően vágyakozott az örökké áldott Lélek sokak, különösen a fiatalok szíve után a bűntudatra ébresztésben és a megvilágosításban. Remélem, megtéréshez jutottak a környező városokban: Medfield, Dedham, Needham, Medway és Sherbourn stb. területén, ahol a lelkipásztorok elevenek és hűségesek. Kicsiny népem között (ezt a gazdag kegyelem Istene és áldott Lelke dicsőségére említeném) nagyon nyilvánvaló lett a Szentlélek fáradozása és működése az indiánok és angolok, a fiatalok és öregek, a férfiak és nők körében. Hitem szerint, a múlt március kezdetét megelőző két év alatt, mintegy ötven különböző nemzetiségű személy is csatlakozott gyülekezetünkhöz, akik megváltást kaptak és akiknek az élete általánosan bizonyított hitvallásuk őszintesége mellett. Itt soha nem tapasztaltunk rendellenes módon történt felkiáltásokat, mert a Szentléleknek úgy teszett, hogy sokkal csöndesebb módon munkálkodjék, de remélem, mégis hatékonyan. Meg kell azonban említenem, jóllehet szomorúsággal, hogy néhány hónap óta ez mégsem tűnt eddig annyira a Lélek valódi ténykedésének, és úgy látszott, hogy az emberek túlságosan elfoglalják értelmüket az emberekről és témákról való vitatkozásokkal, miközben némelyek az egyik lelkipásztorhoz, mások a másikhoz vonzódnak, és egyesek – azt hiszem, elmondhatom – nem viselhetik el az egészséges tanítást. Mostanában tapasztaljuk, ahogy meg tudom józanul ítélni, hogy bizonyos tudatlan és tévelygő emberek terjesztik és propagálják romlott tanaikat. Ennek egyik példája az, hogy véleményük szerint veszélyes tanításokat hirdetek, mert azt prédikálom, hogy egy-egy ember megtérhet anélkül, hogy bizonyos lenne felőle."

Wrentham

A Wrenthamben végbement ébredésről Henry Messenger, az Első Gyülekezet lelkipásztora és Elias Haven, a Második Gyülekezet lelkipásztora adott különösebb jelentést, 1743. augusztus 12-i dátummal.

„E város népe, amennyire tudjuk vagy lehetőségünk nyílt ennek megfigyelésére, általánosságban külsőképpen józan és becsületes volt. Megtartotta a külső vallásosság nagy részét, különösen a családokban és Isten házában ugyanúgy, mint azok a nemzedékek, amelyek időről időre föltámadtak. Általánosságban oktatást nyertek nagyon korai ifjúságuktól kezdve a szent vallás első alapelemeiben. De sajnos, hosszú idő óta az istenfélelem hatalma viszonylag néhány esetben volt nyilvánvaló, míg a mindenható Isten az utóbbi időben kegyesen megajándékozott minket egy áldott vallási ébredéssel. Közvetlenül az isteni hatalom ez utóbbi időben megjelenő áldásainak alászállása előtt a vallás egyenesen elkeserítő állapotban volt. Már bizonyos külsőségeit is kezdték többé-kevésbé elhanyagolni úgyannyira, hogy 1739-ben csak ketten voltak az egész városban, akik az úrvacsorai asztalhoz járultak, és a sokféle gonoszság jóval nyilvánvalóbb lett, mint azelőtt."

„Az Úrnak az ő kegyelme hatalmával való visszatérése először 1741. február 6-án lett nagyon is nyilvánvaló. A kormány azt a napot rendelte el, hogy legyen ünnepélyes böjtölés és ima napja az egész tartományban, hogy kérjük az ég áldását népünkre a spanyolokkal vívott háború idején stb. Az éppen ezután következő nap nyilvános istentisztelet volt, amelyen e város Második Gyülekezetében előkészültek az úrvacsoravételre. Ott e kettős alkalommal a lelkipásztor Zakariás 12:10-ből prédikált. Úgy tűnt, különösen délután, hogy sokan szokatlan figyelemmel fordultak az ige felé, és csodálatos érdeklődés volt tapasztalható a gyülekezetben. Sok arcon láthatóvá váltak a nagyon komoly aggodalom jelei. És jóllehet elegendő ok volt annak feltételezésére, hogy sokan már ezelőtt is nagyon a bűntudat hatása alá kerültek és maradtak a fent említett nap után, mégis jelen volt aggódásuk egészen a következő márciusig, amikor többé nem rejthették el elkeseredésüket. Kezdtek síránkozni saját esetük miatt egymás előtt, és gyakran odamentek lelkipásztorukhoz lelki problémájukkal. Nagyon kellemes meglepetés volt csaknem naponta hallani fiatalokról (mert úgy látszott, hogy Isten Lelkének munkája főként a fiatalokat érintette), akik nagy aggodalmukban azt kérdezték, hogy mit kell tenniük üdvösségük érdekében. Ugyanez az aggodalom látszott végigfutni házról házra és lélektől lélekig, és önmaguk elleni panaszaik nagyon is hasonlítottak egymáshoz."

„Csak nagyon rövid idővel ezután, mielőtt ugyanilyen módon ténykedett volna a Lélek, ugyanez volt megfigyelhető a város Első Egyházközségében és Gyülekezetében. Különösen az évi ünnepen, 1741. április 23-án, nagyon nyíltan és szemmel láthatóan mutatkozott be az isteni kegyelem, valahogy ahhoz hasonlóan, mint a föntebb említett másik gyülekezetben, ahol a lelkipásztor Jeremiás 26:13-ból prédikált, és sokan nagyon komoly bűntudatra ébredtek. Ettől kezdve sokan tódultak lelkipásztorukhoz lelki keserűségükben, különösen a fiatalok."

„Az emberek értelmét átható hatalmas ébredés és bűntudat továbbterjedt a környéken úgyannyira, hogy a nyár közepére már voltak ilyen esetek a város minden területén, és nagyon kezdtek érdeklődni afelől, hogy mit kell tenniük, hogy üdvözüljenek. Igen, úgy tűnt előttünk, amennyire megfigyelhettük a saját egyházközségünkben, hogy nagyon kevés ház, – ha volt egyáltalán ilyen a városban –, maradt érintetlenül a megfigyelhető lelki aggodalomtól a családok egyik vagy másik tagjánál. Népünk általában sokkal figyelmeseb-

bé vált a nyilvános istentiszteleteken. Ábrázatuk általában ünnepélyes, figyelmes és érzékeny lett, az ige utáni rendkívüli étvágyat mutat, és nagyon általánossá vált, hogy a gyülekezet nagy része könnyezve hallgatta az igét, különösen amikor megértették az evangélium örvendetes üzenetét, és meghívást kaptak a fáradt lelkek, hogy nyugodjanak meg Krisztusban, a Megváltóban. Míg nagy igyekezettel fáradoztunk azon, hogy bemutassuk az embereknek vétküket és a rájuk váró veszedelmet, és feltárjuk előttük a törvény félelmetes tartalmát, ezek az igazságok gyakran megfelelő hatással jártak, riadóztatva a bűnös lelkiismeretet és sokak elméjét megtöltve a saját lelkükért való nagy aggodalommal. Azután a Megváltó evangéliuma és az isteni kegyelem ingyenessége csodálatosan könnyekbe olvasztotta gyülekezeteink nagy részét, és meggyőzte őket isteni segítséggel, hogy keressék a nagy üdvösséget. Nem láttunk sem okot rá, hogy másként gondolkozzunk, mint hogy ezek legtöbbje őszinte kereső volt, és minden bizonnyal rátalált a nagy értékű gyöngyre."

„Népünk nagyon vágyakozott az istentiszteletekre, még gyakoribb lehetőségeket kívántak lelki oktatásukra, és csatlakoztak az egyéb alkalmakhoz, ahol Isten gyakran kiárasztotta áldását."

„Népünk közül sokan, hat-nyolc kilométernyire vagy még távolabbra nyilvános istentiszteleteink helyeitől, szükségesnek tartották, hogy várakozzanak összejöveteli helyeink közelében a délelőtti és délutáni összejövetelek közti szünetben. Ezt az időt valamikor csak üres, hiábavaló és világias beszélgetéssel töltötte legtöbbjük. De az emberek értelmére gyakorolt föltűnő isteni befolyás hatására az utóbbi időben csodálatos változás történt ebben a tekintetben népünk legnagyobb része körében. Általánossá vált, hogy különböző helyeken kis csoportokban visszavonultak vallásos konferenciákra vagy igeolvasásra, és néha ezek a foglalkozások felváltva történtek. Az utóbbi időben számos összejövetelen a közbeeső időt imádkozással, olvasással és együttes énekléssel töltötték. Ugyannyira, hogy sokan a közbeeső időt és az istentiszteleti alkalmat nagyon különösen az Úrnak szentelték, tiszteletreméltónak tartották és nagy gyönyörűséggel vállalták a komolyságot maguk között. Még az utazás idejét is, amikor igyekeztek a nyilvános istentiszteletre, gyakran kedves és kegyes beszélgetésre fordították ketten-hárman, amint együtt haladtak a cél felé."

„Hálásak vagyunk azért, hogy az emberek értelmében az általános aggodalom, amely több mint két év óta elterjedt köztünk és nem szűnt meg, nem abból a magatartásból fakadt, hogy alkalmazkodjunk a körülöttünk levő emberek uralkodó szokásaihoz, mert ez volt az első város, amit annyira rendkívüli módon meglátogatott és megáldott a szuverén irgalom, sok mérföldnyi távolságon belül. Nyilvánvalónak tűnt, hogy sokan ugyanakkor jutottak ugyanahhoz az aggodalomhoz, és nagyon meglepődtek, amikor egymás után váratlanul kiderült, hogy ugyanaz a panaszuk saját lelkük állapotával kapcsolatban."

„Az is nagyon világos, hogy ezt az általános ébredést nem utazó lelkipásztorok befolyásolták (jóllehet örülünk annak, hogy Isten némelyiküket sok helyen felhasználta a vallási ébredésre), mert csak egy prédikáció hangzott a városban ilyen módon és az is csak egy kis hallgatóság előtt."

„Itt nagyon megfigyelhető bűntudat árasztotta el sokak szívét, amikor a tél kegyetlensége és a mély hó miatt sokan nem jöhettek el vasárnaponként, hogy részt vegyenek a szokásos vallásos összejöveteleken, mégis annyira nyilvánvaló volt Isten munkája. Boldogan állapítjuk meg, hogy Northamptonban és más városokban az országnak ezen a területén néhány évvel korábban már bizonyos kiemelkedő eredményei voltak az evangéliumnak. Anglia és Amerika más területein sokakban az evangélium az aggodalom fölkavarására szolgált, és az istenfélő embereket arra bátorította, hogy még nagyobb bizalommal imádkozzanak Isten Lelkének kiáradásáért.

Sokan ajánlkoztak, hogy csatlakoznak a gyülekezeti közösséghez, akikkel kapcsolatban kényszerítést éreztünk arra, hogy különösen megvizsgáljuk élményeiket. Ez indokot adott nekik arra a reménységre, hogy őszintén belépheznek az Istennel és népével való ünnepélyes szövetségbe. Nálunk az úrvacsora kiszolgálásának ideje minden egyes gyülekezetben két hónapnyira van egymástól, és a város Második Gyülekezetében (ami azelőtt hatvanhárom úrvacsorázó tagot számlált és maga az egyházközség mintegy hetven családból áll) csak az úrvacsora kiosztása előtt, 1741. május 3-án, huszonnégy új tagot fogadtak be. Az említett május harmadikai vasárnap és július elseje között harminchét újabb tagot fogadtak be."

„A város Első Gyülekezetébe (amely azelőtt kilencvenkét úrvacsorázó tagból állt és az egyházközséghez mintegy százhúsz család tartozott) az 1741. június 7-i úrvacsorázás előtt húsz új tagot fogadtak be, azután augusztus 1-e előtt harmincnyolcat és október előtt tizennyolcat. Az úrvacsora kiszolgáltatása előtt folyamatosan jelentős számú nép csatlakozott a gyülekezethez azóta is, sohasem kevesebb ötnél, kivéve két alkalmat, és rendszerint még többen időről időre. Röviden összefoglalva, 1741 áprilisa óta százharminchat úrvacsorázóval szaporodott az Első Gyülekezet létszáma és nyolcvankilenccel a Második Gyülekezeté."

„Így nagyon megnövekedett az úrvacsorázók létszáma, és lehetőségünk nyílt arra, hogy mindegyikükkel beszélgessünk lelkük állapotáról, akiket befogadtunk a megfelelő gyülekezetbe. Többekkel újabb és újabb alkalommal találkoztunk. Akik azelőtt hitvallók voltak, azok közül számosan odajöttek hozzánk ezen a kiemelkedő napon, kifejezve lelkük sorsa miatti aggodalmukat, mint szokásos, és sokan kerültek a bűntudat súlya alá, akik még távol álltak az Úr asztalától."

„Körülbelül egy évvel ezelőtt bizonyos romlás következett be közöttünk. De legyen áldott Isten, hogy azok között, akikről megláttuk szeretetünk ítéletének tekintetével, hogy felülről születtek, egyetlen személy sem vált nyílt hitehagyóvá, sem bűnbánat nélküli, kicsapongó magatartásúvá. Általánosságban azok sem tértek vissza a romlásnak ebbe az állapotába és korábbi esztelen és könnyelmű életmódjukhoz, akik látható módon felébredtek. A vallás köztünk megfigyelt állapota és a város képe sem tűnik olyannak egyáltalán, mint három évvel ezelőtt, és van okunk azt gondolni, hogy ez egész idő alatt több megtérés történt, mint 1740 előtt néhány éven át."

„Az Úr, a kegyelem túláradó forrása, jó kedvéből meglátogatott minket egy másik bőséges kegyelmi záporral, és ezzel újból megerősítette, amit értünk végzett. Most már több mint fél éve a második vallási ébredés kezdete óta, ez nagyon megfigyelhetővé lett a városban, először a város Első Gyülekezetében és nagyon hamarosan ezután a Másodikban is. Úgy tűnik, hogy ez ugyanolyan kiemelkedő, mint ami több mint két évvel ezelőtt történt és ami sohasem halványult el. De van néhány megfigyelhető vonás, amik a körülményekben és az isteni kegyelmi munkájának köztünk átélt tapasztalataiban jelentkeznek eltérő módon. Megfigyelésünk szerint nem olyan nagy számban kerültek a bűn terhe alá, mint korábban. Egyesek, akik utóbb nagyon komoly bűnbánatot tartottak, sokkal hamarabb szívfájdalmat éreztek, és mélyebb elkeseredésbe jutottak, mint azelőtt. Némelyek, akik már korábban őszintén megtértek Istenhez, most végtelen nagy elkeseredésbe kerültek, mert még világosabban földfedezték és meglátták bűneiket. Az

igazi keresztyének közül sem kevesen még föltűnőbb módon feléledtek most, mint keresztyén életük folyamán bármikor ezelőtt."

„Nem kevesen voltak közöttünk, akik hét-nyolc hónap óta többször is felkiáltottak nagy gyötrelmükben és keserűségükben vagy pedig nagy örömükben a lelki események miatt a vallásos összejövetel idején. Ez a két vonás megfigyelhető azzal kapcsolatban is, amit a következő módon láttunk. Először, meg vagyunk győződve arról, hogy nagyon kevesen vagy talán senki sem kiáltott fel ilyen módon akkor, amikor visszatarthatták magukat. Mindig figyelmeztettük az embereket arra, hogy ne legyen ilyen felkiáltás az istentiszteletek alatt, ha el tudják kerülni ezt anélkül, hogy túlzottan megerőltetnék természetüket vagy elfordítanák gondolataikat az isteni dolgoktól, jóllehet nem gondoltuk általánosságban helyesnek, hogy tiltsuk őket ettől, vagy hogy az ennyire a hatás alá került személyt eltávolítsuk az épületből. Másodszor, egyáltalán nem tekintjük megtérésük bármilyen jelének azt, hogy felkiáltanak az istentisztelet alatt, vagy elesnek, vagy valamilyen fokon örvendeznek, vagy szomorkodnak. Külön megvizsgáltuk és gondosan figyelmeztettük népünket az ilyen gondolkodással szemben, jóllehet ugyanakkor csak arra gondolhattunk, hogy akik így juttatták kifejezésre érzelmeiket, a Szentlélek hatása alatt voltak. Ugyanakkor, ezek a felkiáltások és belső élmények lényegében ugyanolyanok voltak, mint azoké, akik reménységünk szerint Istenhez fordultak, és mégsem adták elkeseredésüknek vagy örömüknek ehhez hasonló jelét."

„Közöttünk némelyek nagyon elégedetlenek voltak, és egyáltalán nem örültek ennek az utóbbi ébredésnek. Egyesek, akik két évvel ezelőtt tanúi voltak az ébredésnek, úgy látszik, ezt most valami furcsaságnak tekintik, mivel bizonyos szokatlan körülmények társultak hozzá. Legkevésbé törődünk azzal, hogy egyesek milyen előítéleteket táplálnak Isten hatalmas működésével szemben, akinek úgy tetszett, hogy véghezviszi köztünk munkáját."

„Nem tudunk transzbaesésről, látomásokról, kinyilatkoztatásokról és ehhez hasonlókról. Nagyon szabadok vagyunk a ilyen ítélkező szellem megjelenéseitől ez áldott munka témáiban. Egyetlen esetünk sem volt, amikor valaki fennhéjázó magatartást tanúsított volna, de sokan bátorították és gyakorolták az idősebbek és fiatalabbak közti véleménycserét."

Bridgewater

John Porter, a Bridgewater Noth Precinctben levő gyülekezet lelkipásztora, egyike „Whitefield megtértjei"-nek. Az abban a városban történt ébredésről szóló beszámolója 1743. október 12-én kelt. Miután kijelentette, hogy „úgy látszik, a tapasztalati vallás és az istenfélelem ereje elmenekült Bridgewater"-ről, és hogy a nép nagyobb része, akik egyáltalán törődtek a vallással „elfoglalták magukat kötelességeikkel, és nem törődtek Krisztus megváltó kegyelmével", így folytatja: „Általánosságban megmaradtak hamis a bizonyosságban és nemtörődöm állapotukban lelki üdvösségükkel kapcsolatban. Ez egészen addig így volt, amíg 1741 elején, Whitefield és Tennent Bostonban tartózkodott és az egész tartományban fáradhatatlanul és eredményesen prédikálták az örökkévaló evangéliumot. Nevüket, különösen az előbbiét, mindig tisztelettel és elismeréssel említem, bármit is gondolnak vagy mondanak róla mások. Ezt arra az áldásra alapozom, amit Krisztus szolgái között az egyik legalacsonyabb rangú és legméltatlanabb kapott e szent és buzgó szolgálatok által, míg Bostonban volt. Bizonyára semmit nem tudtam bűneimről és a rám leselkedő nagy veszélyről, sem arról, hogy Megváltóra van szükségem. Nem ismertem a Krisztus által nyerhető megváltást, sem a kegyelem tanítását (jóllehet prédikátor voltam, aki közben igyekezett másokat oktatni), míg meg nem hallgattam Istennek azt az emberét. Ha az Úr megengedte, hogy felügyeletet gyakoroljak a nyájon, amire elhívást kaptam, és én elfogadtam az elhívást, helytelen volna, ha vak vezetné a világtalant, mert mindketten beleesnének a gödörbe. De nem így történt. Áldjad, én lelkem az Urat, és egész bensőm az ő szent nevét azért, amit értem tett ez által az ember által. Felébredtem és nagyon megerősödtem Tennent kiváló prédikáció révén, és vágytam mind többet hallgatni és másokat is erre sürgettem."

„Bridgewater lakói közül kevesen hallgatták Whitefieldet, de a legtöbben hallották Tennentet. Amikor Istennek ez az embere, aki képes megnyerni a lelkeket, hazafelé tartott és végigment a környező városokban 1741 márciusában, egyes bridgewateri lelkészek, köztük én magam is, elmentünk, hogy lássuk őt és meghívjuk Bridgewaterbe. Ennek megfelelően eljött, három prédikációt tartott Perkins lelkész összejöveteli helyén a nyugati területen, kettőt nappal és egyet este. Jóllehet a figyelmeztetés rövid volt, és az emberek általában csak reggel értesültek róla, és az évszak is nagyon alkalmatlan volt a hó miatt, mégis nagy és zsúfolt gyülekezet jött össze. Eljöttek a város minden részéből, és úgy vélem, sokan Istent magasztalták a lehetőségért, jóllehet mások csúfolódtak. Úgy tűnik, hogy egyes képmutatók lelepleződtek. Mások felébredtek és sok fiatal bánkódott amiatt, hogy addig a nappalokat és az éjszakákat nótázásban, táncolásban és más fiatalkori bűnökben töltötték, amelyekben megrögződtek és örömüket találták."

„Ezután a vallásról mind többet beszéltek városunkban, és különösen a szent vallás nagy tanításai váltak gyakran a beszélgetések témáivá, de nem a veszekedésért és vitáért, hanem a tájékozódásért és az épülésért."

„Az emberek az egész városban nagyon érdeklődtek a helyzet felől, miután hallottak az egyes helyeken elindult vallásos ébredések felől. Nagyon készek voltak a tanulásra, gyorsak az ige meghallására, és szokatlanul szomjaztak az ige után. Igetanulmányozásaink, amelyek csaknem minden héten a város egyik vagy másik részén sorra kerültek, sokkal látogatottabbak voltak, mint azelőtt, és az emberek nagyobb komolysággal és ünnepélyességgel vettek részt azokon. Ez arra bátorított minket, lelkipásztorokat, hogy a városban esti bibliatanulmányozásokat vezessünk be, hogy a lakók mindenütt részt vehessenek azokon. Egy kivétellel mind ez ideig folytatjuk ezeket a magánházakban tartott bibliatanulmányozásokon kívül, amelyekből van néhány és alkalmankint vendégek vezetik, akik eljönnek meglátogatni bennünket."

„Azt hiszem néhányan megtértek és hazaérkeztek Krisztushoz, és lelki érdeklődésük továbbra is megmaradt, sőt erősödött a következő nyáron. A legtöbben szokatlanul aggódtak drága lelkük üdvösségéért. De ahogy emlékszem rá, 1741 őszének kezdetétől a bűntudatra ébredés hanyatlani kezdett és egyeseknél el is halványult."

„Most két bridgewateri fiatalember, akik egy ideig Connecticutban laktak (az egyik befejezte akadémiai tanulását és iskolát vezet azon a helyen, a másik akkor hallgatója volt a Yale Egyetemnek), és látták azokat a hatalmas tetteket, amelyeket Isten vitt véghez népe érdekében, és megítélésem szerint sokat megtapasztaltak az isteni kegyelem lelkükben véghezvitt munkájából, visszatértek Bridgewaterbe, hogy meglátogassák barátaikat. Hogy milyen törődéssel fordultak saját városuk népe, különösen a fiatalok felé, azt nem könnyen tudjuk leírni, amit kifejeztek minden lehetséges módon (és nincs okunk rá, hogy ennek valódiságát kétségbe vonjuk)."

„Azt mondták fiataljainknak, hogy egy napon, ha készek rá, találkoznak velük, hogy énekeljenek, imádkozzanak és elmondják, hogy milyen nagy tetteket vitt véghez Isten Connecticutban, és mit tett velük azóta, hogy utoljára látták őket, amit készségesen elfogadtak. Amikor eljött a nap, fiatalok és idősek gyűltek össze, és azt hiszem, nekem is mennem kellett volna, ha Isten akaratából nem lettem volna távol. Ennek megfelelően imádkoztak és énekeltek velük, és barátságosan és keresztyéniesen buzdították őket. Az Úr velük volt, ezt nem kétlem. Némelyek fölébredtek, és akik bűntudatra ébredtek, azok aggodalma megnövekedett. Látva a bekövetkező eredményeket, így haladtak tovább egy darabig, ha nem is a városban levő lelkipásztorok némelyikének a tanácsára, de hallgatólagos jóváhagyásukkal. Hogy jóváhagyásunk jogos volt-e, azt nem is tudnám megmondani a körülmények vizsgálata alapján. De azt hiszem, kénytelen vagyok kijelenteni, hogy ha hiszek e csodálatos munka annyira föltűnően isteni voltában, mint ahogy a leghatározottabban hiszek, akkor nagyon is támogatnom kell őket a saját hatáskörömben. Itt megjegyezném, hogy ezek voltak az egyedüli bizonyságtevők, akiket kaptunk. Azt hiszem, azóta nem is tűntek föl mások."

„Ezután az a nagy és fontos kérdés tolult a legtöbb ember, különösen a fiatalok ajkára: mit kell tennünk, hogy üdvözüljünk? Úgy látszott, hogy az üdvösség volt lelkük legfőbb kérdése és életük legfőbb ügye. Keresték a vallásos összejöveteleket, vágytak utánuk és gyakran tömegesen részt vettek azokon. Ebben az időben csaknem minden összejövetelen, ami gyakorta sorra került, nyilvánalóan jelen volt velünk Isten az emberek meggyőzésében, megtérítésében és megvigasztalásában az ő Lelkének hatása által. Egyesek felébredtek, mások felkiáltottak bűneik és veszélyes állapotuk átérzése miatt. Egyesek reményteljesen megtértek, és másokat áthatott Isten szeretetének a melege. A legkevésbé sem kétlem, hogy öröm volt a mennyben az angyalok között és a földön a szentek között, amikor látták és hallották Isten ingyenes és szuverén kegyelmének és végtelen hatalmának dicsőséges bemutatkozását vallásos összejöveteleinken. De ez az áldott záporeső nem sokáig folytatódott. Mivel nem változtunk meg bűneinkből és hálátlanok voltunk, ez isteni és mennyei kegyelem áldásai eltávoztak tőlünk. Egyesek a Lélek meggyőző és megtérítő befolyása ellenére sem kaptak vigasztalódást Krisztusban, buzgóságukat fokozatosan elveszítettek és hamarosan kezdtek felelőtlenekké és bizonytalanokká válni. Igaz, most is, mint akkor, nagy örömem volt, amikor láttam és hallottam egy-egy meggyőződéshez jutott és megtért ember bizonyságtételét. Sajnos, ez ma már nagyon gyér, mint a böngészés a szüret után."

– „Őszinte megítélésem szerint, Isten végtelen irgalmából nem csekély azok száma, akik megváltásban részesültek közöttünk és valódi, élő keresztyénekké váltak. Hetvennyolcvan személy csatlakozott a gyülekezethez. Ezenkívül jelentős számban azok, akik már megkeresztelkedtek, de nem látták világosan az útjukat, eljöttek az úrvacsorai alkalomra. Ezek legtöbbje képes szelíden és alázatosan válaszolni minden kérdezőnek, és kielégítő módon bizonyságot tenni arról, hogy valódi keresztyén. Világos és határozott beszámolót adhatnak a törvény előkészítő munkájáról és annak minden részletéről, Krisztus fölfedezéséről és arról a képességéről és készségéről, hogy megváltsa őket elveszett állapotukból. Ez a Megváltó az evangélium felajánlása által teljesen és örökre boldoggá tette őket a vele való összekapcsolódásban. Szívük megváltozott és következésképpen megváltoztak az alapelveik, vágyaik, törekvéseik és vonzalmaik, ami észrevehetően tapasztalható volt ezután. Életük és beszélgetésük, amennyire megfigyelhettem és megtudhattam az előítélet nélküliektől, megfelelő és összhangban van tapasztalataikkal."

„Most Isten az ő bőséges jóságából gyakorta meglátogatja őket és felfrissíti az ő Szentlelkének kegyelmes befolyása által. Mert jóllehet Isten csaknem eltávozott tőlünk, ami a Lélek meggyőző és megtérítő befolyását illeti, de mégsem hagyott el az ébresztés, a megszentelés és a megvigasztalás munkája területén. Legyen ezért áldott az ő neve! Isten valóban velünk van vallásos összejöveteleinken. Ez gyakori a bibliaórákon és az Úr napjain, amikor könyörgünk az isteni Felség előtt, éneklünk Isten dicsőségére, hallgatjuk igéjét, ünnepeljük az úrvacsorát és azt, hogy ismét átélhetjük Isten közelségét. Közülünk sokan tapasztalják, hogy törékeny templomukat áthatja Isten atyai szeretetének különös és hatalmas érzete, amint az Atya felkészíti, a Fiú megfizeti és a Lélek könyörög lelkük megváltásáért. Olykor annyira áthatja őket Isten tökéletességének, szentségének, igazságának, irgalmának, hűségének stb. tudata, hogy az nagyon meggyengíti és leigázza testüket. Gyakran átérzik a megváltó szeretet édes ízét és Isten dicsőségének áldott gazdagságát, Krisztus szépségét, a menny szentségét és boldogságát, ami nagy hatással van a testükre. Ezt látva a látogatók készek arra a következtetésre jutni, hogy szinte feloldódik a test és lélek közti természetes kapcsolat, és lelkük ténylegesen távozik és elhagyja testüket, és az őrangyalok viszik őket a szeretet hintaján Istenhez és a szeretet világába. E fölfedezések rájuk gyakorolt hatása alázatosságban, szentségben, mennyei, szeretettel teljes és a világtól elszakadt életben válik nyilvánvalóvá. Gyakran meglátogatja őket a Szentlélek és oktatja úgy, hogy növekednek keresztyénségükben, a kegyelemben és az ismeretben. A kegyelemben történt minden igazi meglátogatás nyilvánvalóan mind jobban átalakítja őket Isten képmására és hasonlatosságára. Csodálatos látnunk, hogy mennyire növekszik az ismeretük Isten, Krisztus és a kegyelem tanait illetően. Eközben egyre jobban megismerik szívüket, a benne levő gőgöt, irigységet, képmutatást, csalást és hálátlanságot. Felismerik gonoszságukat, és valamennyien úgy tekintenek saját magukra, mint legméltatlanabbra. Ezért megváltásuk a kegyelem legnagyobb csodája, és adósoknak érzik magukat Isten ingyenes kegyelméért. Fáradoznak a folyamatos szentségért és azért, hogy tökéletesek legyenek, mint a mennyei Atya tökéletes. Isten adja meg nekik, hogy tovább haladjanak az ösvényen, hogy világossággá váljanak, amely egyre fényesebben ragyog a tökéletes délig."

„Ezek közül sokan azelőtt, hogy Isten gyertyákkal kutatta át Jeruzsálemünket, pontosan és szigorúan követték a vallás külsőséges szertartásait – amennyire az ember megítélheti –, és megnyerték felebarátaik szeretetét, de most már látják, hogy saját igazságuk futóhomokjára építettek. Pedig mások előtt föltűnően kegyesek voltak és jó véleményt ápoltak róluk, de ha Isten az ő kegyelméből nem nyitotta volna meg szemüket, hogy meglássák a Krisztus általi üdvösség útját és képessé tegye őket arra, hogy ezt átöleljék, örökre elvesztek volna."

„A törvénytiprást és a szélsőséges tombolást illetően kevés vagy egyáltalán semmi sem tapasztalható köztünk. Ezt persze egy arminiánus antinomianizmusnak gondolná, és aki még sohasem élte át az isteni kegyelem erejét a saját szívében, szélsőséges tombolásnak nevezné. De eddig ilyen nem történt. Amennyire képes vagyok megítélni, alapelveik és cselekedeteik összhangban vannak a Szentírással. Isten adja meg, hogy sose gondoljam ezt másként. Sem transzba esés, sem látomások hangoztatása nem tapasztalható köztünk, és azt hiszem, nem is történt ilyen kezdettől fogva."

(Folytatjuk)

Fordította: dr. Gerzsenyi László

BIBLIATANULMÁNY

Charles R. Gresham

Témák a Tituszhoz írt levélből:

II. Az egyházi rend

Az Új Angol Biblia (NEB) Tit 2:15-öt így fordítja: *„Ezek legyenek a témáid: érvelj és győzd meg őket. Beszélj velük méltósággal és ne engedd, hogy bárki lekicsinyeljen téged".*

Úgy gondolom ez lesz a legmegfelelőbb igevers ehhez a sorozathoz, amelynek ezt a címet adtam: Témák Titusztól.

A tárgysorozat kiemelkedő témája Titusznál az Egyházi rend. Pál egy rövid bemutatkozás után azonnal erre a tárgyra tér, ami bizonyos értelemben végigvonul háttérként ebben a rövid apostoli levélben. Mint ahogy a Timóteushoz írt levélben az egész témakör megtalálható egy igeversben: *„Ezeket a rendelkezéseket azért írom néked, mert bár remélem, hogy nemsokára hozzád megyek, de ha mégis késném, tudjad, hogyan kell viselkedni Isten családjában"* (1Tim 3:14) /NEB/, úgy itt is Titusznál az egész tárgysorozat benne van ebben a mondatban: *„Hozd rendbe a szükséges dolgokat" (1:5).*

Egyházi rend! Erre volt nagy szükség az első században, és erre van szükség ma is és folyamatosan szükség lesz mindaddig, amíg az egyház gyarló, bűnös emberekből áll.

Miben látja Pál az egyházi rend fontosságát?

I. Szükség van az egyházi rendre

Ez a szükségszerűség elsődlegesen abból adódott, hogy a gyülekezet tagjai újszülöttnek számítottak a keresztyén hitben és életben. Nyilvánvaló, hogy Pál nem sokkal azután, hogy kiszabadult a római fogságból (amiről az ApCsel 28-ban tesz említést), elkezdett evangélizálni Kréta szigetén. Kétségtelen, hogy Titusz is ott volt vele ezeken az evangélizációs alkalmakon. Ez az evangélizációs munka eredményes volt, (erre utal az 5. vers *„minden városban"* kifejezés), ahol keresztyén csoportok gyűltek egybe.

De az evangélizáció együttjár a növekedéssel és a kettő együtt eredményezi a felnőtté válást. *„Azért hagytalak téged Krétában"* – írja Pál, *„mert azt akarom, hogy rendezd el a szükséges dolgokat"* (1:5). Más fordításokkal egybevetve világosabban látjuk ezt a kulcsmondatot. *„Rakd helyre"* (Weymouth), *„hozd egyenesbe"* (Beckley), *„vidd előbbre"* (Beck). Ez csak egy néhány a különböző fordításokból, de van ilyen is: *„befejezetlen ügy, amit be kell fejezni"* (Berckley), *„hiányosság"* (szervezettségben), amit be kell pótolni, s még több más fordítást is érdemes megfontolni.

A gyülekezetet össze kell hozni és táplálni; a közösségi életet pedig szabályozni kell; szükség van a tanításra, a gyakorlati pásztorolásra – és ebből adódik természetszerűleg, vagy normális módon az egyházi rend igénye.

Igaz, hogy Pál az 1:10-16-ban egyéb okot is felsorol, ami szükségessé teszi az egyházi rendet különös tekintettel a Krétát jellemző helyzetre. Itt nagyon sok a „szabálysértő" („rendetlen") – ahogy Weymouth mondja: olyanok, akik nem akarják „alárendelni magukat semmilyen hatalomnak"), lázadók, féktelenek, hamis tanítók és csalók, akiket meg kell inteni, rendre utasítani és megakadályozni a befolyásukat másokra. Ezek természetüknél fogva üres fecsegők, megzavarják az elmét, féktelen lázadók, akiket meg kell fegyelmezni, rendszabályozni.

Cselekedeteik közé tartozik, hogy „házakat dúlnak fel", „haszonlesésből tanítanak", és hazudnak. Más szóval javíthatatlan krétaiak, és Pál Epiminides krétai költőt idézi, aki saját népéről így nyilatkozik, *„mindig hazudnak, gonosz vadak, rest hasak"*. Az akkori világban hírük annyira elterjedt, hogy a hazudozást szinonim kifejezéssel „krétaizálni" szóval fejezték ki, és szállóigévé vált ez a mondás: „krétai játék" – ami azt jelentette, hogy egymást kijátszani. Ezeket az embereket helyre kellett rakni, azaz meg kellett őket inteni (13. v.) azzal a céllal, *„hogy egészségesek legyenek a hitben"*, figyelmeztetni kellett őket, hogy ne kövessék a *„zsidó mítoszokat és emberi hagyományt"* (14. v.), de törekedjenek arra, hogy hitük és cselekedetük párhuzamosan kiegészítse egymást (15-16.v.).

Azonban az ilyen egyházi rend, amely mind a normális, mind az abnormális helyzetből adódóan szükségessé vált, értelemszerű kell, hogy legyen.

II. Az egyházi rend értelme

E. M. Bounds emlékeztet minket arra, hogy „Istennek mindenre van embere". Ezzel akarja érzékeltetni, hogy az apostol felfogása milyen világos. Ez itt Titusznál tökéletesen kirajzolódik: *„azért hagytalak téged Titusz Krétán, hogy elrendezd a hiányosságokat"* Ebben a helyzetben és időpontban Titusz volt Isten embere. Mondhatnánk úgy is, hogy Pál alteregója – *„teljhatalommal beszélj, senki téged meg ne vessen"* – ez volt Pál parancsa és megbízása. De ki is valójában ez a Titusz? Nem esik róla szó az ApCsel-ben, noha kétségtelen, hogy nemcsak ismerte,

de el is kísérte Pált missziós útján, ahogy itt leírja. (Lehetséges az a feltevés, hogy édestestvére volt Lukácsnak, aki szerénységből nem említi név szerint?) Mindkét korintusi levélben és a Galatáknál is megemlíti Tituszt. Ezekből a forrásokból tudjuk, hogy Titusz pogány származású (Gal 2) fiatalember és segítőtársa az apostolnak. Nyilván volt valami a jellemében, amiért Pál felhasználta őt „rendcsinálónak" Korintusban és Krétán is. Annak idején Pál nem csupán azért küldte Tituszt Korintusba, hogy adakozásra buzdítsa őket, hanem azért is, hogy simítsa el az egyenetlenséget az apostol és a gyülekezet között (2Kor 2:12, 13, 8. és 9. fejezet, 2Kor 7:5-6). W. Graham Scroggie mondja Tituszról: „Abból az aránylag kevés információból úgy ítéljük meg, hogy erős befolyású ember lehetett, igen buzgó, egészséges felfogású, gyakorlatias és diszkrét". (Ismerd meg a Bibliád), Know your Bible (2. rész, Újszövetség, 248. old.)

Titusz azt a megbízatást kapta, hogy gondoskodjon Krétán a rend helyreállításáról és rendeljen, vagy „hozzon létre" (nem felavatásról van szó, mint a King James fordításban), hanem helyi vezetőséget kellett megszervezni, akik majd folytatni fogják a munkát, amit ő elkezdett.

„Istennek mindenre van embere"! Nem csupán Titusz, hanem a vének, az elöljárók is azok. Ilyen emberekből kellett összeállítani a vezetőséget minden városban, ahol megalakultak a gyülekeztek. De ahogy Tituszban meg volt erre a képesség (különben Pál nem őt bízta vona meg), ugyanúgy a többi emberben is megvolt ez a képesség. Isten embereket használ eszközül, nem csupán odaadó, de nem utolsó sorban jó képességgel megáldott, minősített embereket is.

Dr. Homer Kent, a „Pásztori levelek kommentárja"-ban (Chicago, Moody Press, 1958) összegzi és osztályozza a különböző minősítéseket, amit Pál az 1:6-9-ben felsorol, mégpedig a következőképpen:

a) Általános minősítés.
Ezeknek az embereknek feddhetetlen életűnek kellett lenni, nemcsak a hívő közösségen belül, hanem szélesebb körben, a társadalomban is.
b) Családi minősítés.
Nős, akinek egy felesége van, és „hívő gyermekei, akiket nem lehet megvádolni léha élettel és lázadással".
c) Személyes minősítés.
Tiszta jellem, akiben nincs arrogancia, (erőszak), akaratosság, ellenségeskedés, kapzsiság, részegség vagy civódás.
d) Értelmi minősítés.
Egy helyi vezetőnek egészséges felfogású, komoly, őszinte, kiegyensúlyozott jó ítélőképességgel rendelkező embernek kell lenni.
e) Szellemi és erkölcsi minősítés.
Igazságos, tiszta (szent), önmegtartóztató. Hitben erős és a megismert tanításhoz hűen ragaszkodó, aki alkalmas az intésre, buzdításra, dorgálásra, vagy meggyőzésre, ahogy az adott helyzet megkívánja.

De nem szabad elfelejteni, hogy ezek is emberek, és nem egy tucat minőséggel felruházott csodalények, emberi bőrbe csomagolva. Egyszerűen olyan emberekről van szó, akikre ez az életvitel jellemző, amire itt a minősítés utal. Ezek az emberek, akik bölcsek, (elöljárók és felügyelők vagy püspökök (folytatják majd a munkát a rendfenntartást" és gondoskodnak a hiányzó dolgokról, ahogy azt Titusz elkezdte.

Mi a tárgya az egyházi rendnek? Mi volt a rendelkezés?

III. Az egyházi rend tárgya

Az egyházi renddel kapcsolatosan hajlamosak vagyunk mindenekelőtt a szervezésre és vezetőségre gondolni. Természetesen ez is része az egyházi rendnek, amit nem lehet figyelmen kívül hagyni. Pál azonban arra utal, hogy a rend vagy rendetlenség lényegében magatartásforma, s ilyen értelemben az emberek magatartását szabályozza (természetesen szervezésnél is az emberek megegyeznek bizonyos cél elérése érdekében valamilyen szabályozásban, és szükség van vezetőkre, akik ellenőrzik, hogy a cél elnyerésének folyamatában helyes-e az emberek magatartása). Ha az egyház Isten népe, *„Önmaga tulajdonává tette a népet"* (2:14), akkor az egyházi rend emberekre vonatkozik, emberi kapcsolatokra és emberi magatartásra.

A 2. fejezet elején Pál utasítja Tituszt, hogy tanítsa meg, milyen magatartás illik az egészséges tudományhoz: „egészséges tanítás". Nincs kivétel. Az idős emberek is legyenek józanok, tisztességesek és mérsékeltek (2:2). Az idős asszonyoknak hasonló jellemmel kellett rendelkezni, mint az idős férfiaknak, de nekik még jobban kellett ügyelni arra, hogy ne legyenek borivók, illedelmesen viselkedjenek és jóra oktassák a fiatalokat (2:3). A fiatalasszonyok legyenek diszkrétek, szeressék férjüket és gyermekeiket, legyenek szemérmesek, háziasak, engedelmesek, jók és kedvesek, hogy a keresztyén bizonyságtételt ne érje gyalázat (2:4-5).

A fiatal férfiak is legyenek józan gondolkozásúak és Titusz példáját kövessék (mivel ő is ebbe a kategóriába tartozott) a jó kimunkálásában, az egészséges tudományban, romlatlanságban, méltóságban és őszinteségben. Szép, egészséges beszédmodorban is, hogy ne keltsenek zavart és szégyen, és hogy vád se érje őket (2:6-8). Tekintettel arra, hogy nagy százalékban rabszolgákról van szó, egy különös szót tesz még az előbbiekhez, ami az ő különleges helyzetükre utal. Legyenek engedelmesek a gazdájuknak ellenvetés nélkül, és ne legyenek vétkesek lopásban, hanem bizonyítsák be, hogy hűséges szolgák, és így szerezzenek dicséretet Istennek és a mi Megváltónk tanításának: a magatartásukkal (2:9-10).

Ha ilyen helyes magatartás lesz látható a gyülekezet tagjai között, akkor nem a rendezetlenség, hanem a rend fog uralkodni, és az egyház, Isten népe a megváltottak közössége lesz egy halódó világban.

Mi lehet az alapja egy ilyen egyházi rendnek, amelynek a szükségességét, értelmét és tárgyát érdemes megfontolni? Erre a feleletet a 2:11-14-ben találjuk. Ez pedig Istennek a Jézus Krisztusban megjelent kegyelme; Isten kegyelme a helyes magatartás megtanítása; Isten kegyelme, hogy teremt magának saját népet; Isten kegyelme, amely abban az áldott reménységben teljesedik be, hogy Jézus Krisztus visszajön!

Fordította: Gerő Sándorné

Marilyn Kunz és Catherine Schell

ÁMÓSZ

Az életstílus prófétája

Második beszélgetés

Ámósz 2:4-16

Júda és Izráel

Az első tanulmányozás során megemlített hat nemzet közül Szíria, Fönícia és Tírusz pogány királyságok voltak, melyekkel Izráel gyakran volt ellenséges viszonyban. Edom, Ammon és Moáb egyfajta „rokoni" kapcsolatban voltak Izráellel. Szabadtéri igeszólóként Ámósz nagy valószínűséggel felkeltette hallgatóságának érdeklődését, amikor Izráel szomszédainak bűneiről beszélt.

Ámósz 2:4-8

1. Mit gondoltok, milyen érzések voltak Ámósz izraelita hallgatóságában, amikor a próféciáját hallgatták?
2. Milyen ijesztő példával szól Ámósz a Júdai és Izráe-li királyságokhoz? Az ítélet alóli felmentés helyett mi fog történni Júdeával és Izráellel?
3. Miért nem kezeli Isten Júda és Izráel választott népét másképpen? Milyen különös kiváltságban vagy eljárásmódban reménykedtek az ő esetükben? Mely országok vagy népek gondolják – gondolhatják ma, hogy az Úr nem fog ítéletet hozni rájuk?
4. Fogalmazd meg Júda bűneit (4. vers). Milyen fontosság mutatkozik meg a sorrendben? Miben különböznek a már említett nemzetek bűneitől?
5. Milyen büntetés vár Júdára? Vesd össze a 1:4, 7, 10, 12, 14; 2:2 verseket.
6. A 6. verstől kezdődően Ámósz teljes próféciája különösen az északi izráeli királysághoz szól. Keresd meg a 6-8. versekben azokat az igéket, amelyek az izraeliek vétkeit írják le. Hogyan írnád le Izráel gazdasági, társadalmi és vallási életét Ámósz napjaiban? Hasonlítsd össze Isten parancsával a 2 Mózes 22:21, 22, 25-27 alapján.
7. Mi történik lelki-szellemi viszonyok terén egy országban, ha a gazdagok és befolyásosak hatalmukat kihasználva elnyomják a szegényeket és gyengéket? Hogyan ferdítették el Isten dicsőítését az izráeliek? A mai keresztyénekre hogyan leselkedik az a veszély, hogy Isten dicsőítésében saját értéküket emelik ki és nem az Istenét?

Ámósz 2:9-12

8. Hogyan szentségtelenítették meg Isten nevét és ferdítették el imádását az izraeliek, és mit tett az Úr értük? Figyeld meg a névmás használatában történt váltást, az „ők"-ből a „ti"-be. Kihez szól az Úr? Mit tett az Úr választott népéért katonailag, területileg és vallásilag?
9. A 9-11. versekben leírt események nincsenek időrendi sorrendben. Milyen bizonyítékokat látsz arra vonatkozóan, hogy ezek emelkedő fontossági sorrendben vannak leírva? Milyen előnyei vannak egy népnek abból, hogy férfi és női alakok tanítják és mutatnak neki példát?
10. Mivel szembesültek az izraeliek a 11. versben? Mit cselekedtek az Isten által adott lelki vezetőkkel? Mit fejeztek ki ezekkel a tettekkel Isten iránt? *Megjegyzés:* bővebb információt a nazirokról a 4Móz 6:1-8-ban olvashatunk.
11. Isten által küldött lelki vezetők szolgálatait miképpen teszik lehetetlenné és nyomják el az emberek manapság?

Ámósz 2:13-16

12. A történtekért (6-12. versek) milyen büntetés vár Izráelre? Miben különbözik az ő büntetésük más népek büntetésétől?
13. Miért kelt a személyes megtapasztalás az egyénben nagyobb félelemérzetet (14-16. versek), mint egy általános kijelentés más nemzetek pusztításáról?
14. Izráelben a hatalmas elnyomta az igazat és szegényt. Mi fog történni a leghatalmasabbakkal Isten ítéletnapján?

ÖSSZEFOGLALÁS

1. Más nemzetekhez képest Júda és Izráel milyen bűnökért tartozik felelősséggel? Miért?
2. Milyen áldásokat és kiváltságokat kaptál Istentől, melyekért különösen felelősséggel tartozol előtte?
3. Ha igen, hogyan lehetnek mai keresztyének bűnösök olyan vétkekben, melyek ebben a részben vannak leírva? Más keresztyének mit tehetnek azért, hogy a rosszat jóra segítsék? Mibe kerülhet ez?

KÖVETKEZTETÉS

Olvasd fel: Máté 5:17, 18 igéit.

Harmadik beszélgetés

Ámósz 3

Az oroszlán üvöltött

Előző részben Isten vádolta Júdát, mivelhogy az elfordult parancsolataitól és idegen isteneket követett. Izráelt azért vádolta, hogy elnyomta az igazat és szegényt. Tetteikkel megszentségtelenítették Isten nevét. Isten népe nemcsak a Isten szerinti életet utasította el, hanem közölték az üzenethozókkal, hogy ne prófétáljanak! Ezért most ítéletre kerül sor.

Ámósz 3:1, 2

1. Kihez szól a 3. rész? Az első versben mi jelzi, hogy Júdára is vonatkozik az, amit itt mond az ige?
   Milyen élményeket kellene feleleveníteni az egyiptomi kivonulással kapcsolatban? (l. 2Móz 19:1-8).
2. Milyen különleges kapcsolata volt az Úrnak egész Izráellel (2.vers)? Olvasd megint a 2Móz 19:4-6 verseket. Hogyan tudunk megismerni valakit? Milyen megtapasztalást és információt tartalmaz itt ez az igeszakasz?
3. Mi a következménye Izráel és Isten között fennálló különleges kapcsolatnak? Miért vársz el többet saját gyermekedtől, mint más gyermekektől a szomszédságodban?
4. Úgy tűnik Izráel azt várta, hogy az ő esetükben a büntetés mellőzve lesz (1:3-2:3), de Isten Izráelt, választott népét sem mentesíti a büntetés alól. Sőt, nagyobb felelősség terheli őket, hogy Istennek tetszően éljenek, a Sínai hegynél kötött megállapodásuk értelmében.
   Mondj példákat, amikor mai politikai, kormányzati, oktatási, gazdasági, vallási területen kiváltságos helyzetben lévő személyek helyzetükből adódó előnyüknél fogva nem tartják be azokat a törvényeket, amelyek a társadalom egészére vonatkoznak.

Ámósz 3:3-8

5. Milyen választ vártok a 3-6. versekben megfogalmazott hét kérdésre? Milyen ok és okozati viszonyok jelennek meg?
6. Amikor két ember rendszeresen sokat van együtt, mi az a vélekedés, ami természetszerűleg vetődik fel velük kapcsolatban? Mi emelhet válaszfalat az Úr és népe között?
7. Milyen összefüggést fedeztek fel a 4. versben használt példák és az 5. versben lévők között? Milyen figyelmeztetéseket találtok a 2, 4, 6, 7 és 8. versekben? Milyen félelmeket? És milyen reményeket?
8. A 6. vers első felében lévő ok-okozati viszony könnyen érthető bárki által, aki már hallott tűz-, árvíz-, haditámadás-, földrengés-, pestis-, stb. riasztást. Mit mond a 6. vers második fele a történelemben felfedezhető okszerűségről?
9. Azok az emberek, akik nem hisznek Isten létezésében hogyan vélekednek a történelem menetéről?
10. Egyfelől hogyan lehet áldás a trombita hangja vagy az oroszlán üvöltése, és másfelől hogyan válhat félelmessé? Mit gondoltok, Isten miért adta az emberek tudtára, hogy mi fog történni (7-8. versek)?
11. Milyen felelősség van a prófétákon? Miért nem tudnak ellenállni felelősségre hívó Megbízójuknak?

Ámósz 3:9-15

12. A pogány nemzetek iránt milyen cselekvésre ösztönző felszólítást olvasunk a 9 és 10. versekben? Keress legalább négy dolgot, melyet ennek a hallgatóságnak meg kellett vizsgálnia? Mondjatok példákat a mai társadalom fejetlenségére, erőszakosságára, rablásra, a morális értékek rendezetlenségére.
   Megjegyzés: Samária volt az északi királyság fővárosa, és néha az északi országrész népét is e név alapján nevezték.
13. Mondjatok példákat elnyomásra, melyeket a mai világban láttatok, hallottatok, saját országotok gazdasági életében, saját közösségetekben, esetleg gyülekezeteitekben, otthonaitokban. Az emberek milyen formákban nyomják el társaikat ma? Milyen módon vagy talán éppen te magad is elnyomó?
14. Izráel bűneinek milyen következményeit mondja el előre az ige a 11-15. versekben? Mi fog történni katonai védelmükkel, eretnek vallásukkal, jómódú társadalmukkal, ami az elnyomáson és rablás on alapszik? Mennyire lesz teljessé a pusztulásuk (12. vers)?
   Megjegyzés: Bétel, az a szent hely, ahol Ábrahám és Jákób dicsőítették Istent, be lett szennyezve Jeroboám király aranyborjújának dicsőítésével (1Kir 12:26-33).
   Az *oltár szarvai*: a négy sarok, ahol az áldozat vére folyt bűnbocsánatért (3Móz 4:30).
15. Ha Ámósz a 15. vers üzenetét ma mondaná, az majdnem minden nemzetre vonatkozhatna, ahol a gazdagok hivalkodóan élnek azon személyek kárára, akiknek kevesük van vagy talán semmijük. Sőt, ennek az igének a súlya legjobban a keresztyén szellemi örökséggel rendelkező nemzetekre nehezedik. A te életviteledben milyen változtatások megtételének szükségességére mutat rá Ámósz próféta könyve?

ÖSSZEFOGLALÁS

1. A kiváltság, felelősség és büntetés között milyen kapcsolat mutatkozik meg ebben a részben?
2. Mint egyének, mit tehetünk abban az esetben, ha azt látjuk, hogy országunk morális és szellemi hanyatlásban van?

KÖVETKEZTETÉS

Olvasd fel: Máté 7:21-23 és Kol 3:5-10, 23-25 igéit.

Fordította: Kiss Zoltán

(Folytatás következik)

Dr. Philip Stine

A harmadik évezred küszöbén:

A bibliatársulatok és távolabbi kilátások

Bevezetés

Felteszek Önöknek egy kérdést: hogyan készülünk a jövőre? Milyen lépéseket kell megtennünk ahhoz, hogy bizonyosan hatékonyan ellássuk feladatainkat 2004-ben vagy 2010-ben? Nos, ezzel a kérdéssel foglalkozunk ezen az ülésen. Olyan módszert kívánunk szemügyre venni, ami segítségünkre lehet. Nem egyfajta találgatásról vagy jövőbe látók felkéréséről van szó. Inkább olyan rendkívül egyszerű, mégis konkrét dolgokról, amelyek megtételével biztosak lehetünk benne, hogy reagálni tudunk az előttünk álló összefüggésekre.

Önök közül hányan szerepeltek már színdarabban? Esetleg az iskolában vagy egyetemi éveik alatt játszottak el egy-egy szerepet, vagy saját egyházuk, illetve közösségük színjátszó csoportjához tartoztak?

Egyetemista koromban szerepeltem egy darabban, amelyben egy fonetikust, amolyan nyelvészt játszottam, s végül magam is nyelvész lettem. (Ezt azonban ne tekintsék szabályszerűségnek, mert a következő szerepem egy néma elmebeteg volt...)

A távoli kilátások művészete című könyvében *Peter Schwartz* leír egy társulati színészt, aki minden este más és más darabban játszik. A rendező három különböző darab megtanulására kéri. Ilyesmit Önök is tapasztalhattak, ha az egyházi színjátszó csoport tagjaként három különböző darab valamely szerepét kellett betanulniuk.

Legelőször talán a Tékozló fiú szerepét tanulták meg. Azután következett a Húsvéti Passiójáték, amelyben előadták Jézus meghurcolását és feltámadását. Végül készültek a Karácsonyi történet előadására is.

A bemutató estéjén azonban nem tudják, melyik darab kerül színre. Ezért, kilépve a színpadra, körbe kell nézniök, hogy bizonyos jelekből következtetni tudjanak. Látják tehát, hogy a színpadkép ott van. Ha a színpadon valamiféle ól-díszletet látnak, akkor tudják, hogy a Karácsonyi történet van műsoron. Ha viszont katonákat pillantanak meg és egy római bíróra hasonló figurát, aki egy trónus-félén ül, akkor felkészülnek Jézus perére.

Tehát bármelyik darabra fel vannak készülve, és azonnal eszükbe jutnak a megfelelő sorok, hiszen látják, hogy hol vannak.

A bibliatársulatokban nekünk olyannak kell lennünk, mint egy színésznek. Nem vagyunk próféták, így nem is tudjuk, mit hozhat a jövő. Ha azonban tökéletesen hatékonyak akarunk lenni a harmadik évezredben, akkor számtalan különböző helyzetre fel kell készülnünk. Számunkra, bibliatársulatok számára, általános probléma, hogy gyakran bizonyos helyzetek kialakulásakor, mire felismerjük azok jelentőségét és elkészítjük a megfelelő programokat, már elszalasztjuk a lehetőséget.

Gondoljanak csak bele, mi lenne, ha Önök lennének a színész helyében: ha felmennének a színpadra, megpillantanák a jászol-díszletet, de csak akkor kezdenék el tanulni a karácsonyi történetbeli szerepüket, a közönség valószínűleg távozna a templomból vagy a színházból, ráadásul jóval korábban, minthogy Önök eljátszhatnák a szerepüket. Akárcsak ebben a színdarabban, a bibliatársulatoknál is gondot okozna, ha a kialakult helyzet kellős közepén igyekeznénk kialakítani a megoldást. A mai világ gyors változásai a technológiákban, a politikai helyzetekben, a népesség számának növekedése, az a tény, hogy a következő évszázad elejére kétmilliárd tizenéves él majd, azt jelenti, hogy egyrészt nem folytathatjuk a munkát, ahogy eddig végeztük, másrészt nem várhatunk addig, amíg történik valami és csak akkor látunk neki a megjelenő szükségletek kielégítését szolgáló programok kidolgozásának. Akárcsak a színész a darabban, aki előre megtanulja a szerepét, nekünk is meg kell tanulnunk reagálni megjelenésük pillanatában az állandóan változó körülményekre.

Engedjék meg, hogy megosszak Önökkel néhány olyan példát, amikor nem tekintettünk előre idejében és elszalasztottunk két fontos lehetőséget. Amikor megjelent a Good News Bible húsz esztendővel ezelőtt, 1976-ban, egyesek szerint el kellett volna készítenünk egy magyarázatos Bibliát, azonban hosszú időbe telt, amíg döntés született és megkezdődhetett a munka. Ez a fajta Biblia csak most vált hozzáférhetővé, amikor a magyarázatos Biblia iránti igény megcsappant, a piaca pedig beszűkült.

Íme, egy másik példa. 1984-ben, tizenkét esztendővel ezelőtt New York-ban szponzoráltunk egy számos bibliatársulattal tartott konzultációt arról, hogy komputerlemezeken vagy CD-ROM-on jelenjék meg a Szentírás. A megbeszélést követően egyes bibliatársulatok átgondolták és megvitatták a kérdést, és végül úgy döntöttek, hogy elkészítik e változatokat. Azonban mire megjelent a mi bibliánk első CD-ROM változata, a keresőprogram elavulttá vált, a költségek túl magasra szálltak, a piac pedig elpártolt.

Nos, ha nem is látunk egészen a jövőbe, bizonyos dolgokat felfedezhetünk saját környezetünkben ma, s ennek alapján kidolgozhatunk lehetséges, a jövőben megvalósítható forgatókönyveket. A forgatókönyv pedig pontosan olyan, mint a színpadi díszlet, melyről korábbi színházi hasonlatomban beszéltem. Vagyis bizonyos egyidejű körülmények és események együttese. Ha el tudunk képzelni egy forgatókönyvet, akkor előre ki tudjuk alakítani az arra való reagálás módozatait. Például, ha el kellene képzelnünk, hogy 2004-re már senki sem fog olvasni, sehol, akkor ennek megfelelően kialakíthatunk új audio-, video- és interaktív komputerprogramokat. Tehát, ha volt módunk elképzelni az események menetét, fel tudunk készülni rájuk. Ha képesek vagyunk meglátni bizonyos

jeleket vagy utalásokat egy-egy helyzet kialakulására, fel tudunk készülni a megfelelő válaszadásra is, méghozzá időben. Ez nem azt jelenti, hogy igyekeznünk kell megjósolni a jövőt, hanem meg kell próbálunk feltérképezni lehetséges, bekövetkezhető eseményeket, el kell gondolkodnunk rajtuk, és fel kell készülnünk a cselekvésre a helyzet kialakulásakor. Peter Schwartz is erre utal, amikor a távoli kilátásokról és a jövőre való felkészülést segítő forgatókönyvek kidolgozásáról ír. Nem elrugaszkodott képzelgésekre gondolok itt, hanem a jelen tényein alapuló helyzetekre.

Vegyük a Good News magyarázatos Bibliával kapcsolatos példámat. Voltak-e arra utaló jelek, hogy nagy szükség lenne egy magyarázatos Biblia elkészítésére? Úgy gondolom, hogy voltak. Legelőször is már akkor láttuk, hogy miközben – különösen néhány egyház esetében – a világ számos részén csökkent a bibliaolvasás, egyáltalán a Biblia ismerete, egyre több, laikusokból álló, a bibliát tanulmányozó csoport alakult. Tehát, ha az emberek meg akarták érteni a Szentírást, segédeszközökre is szükség lett volna. Azt is tudtuk, hogy a Good News Bibliával egyidőben számos más bibliakiadás is megjelenik a piacon, ráadásul a legkülönbözőbb, az olvasókat segítő, eligazító eszköz kíséretében.

Ehhez hasonlóan, már 1984-ben kaptunk olyan kéréseket szinte minden hónapban egyes szoftver-készítőktől, hogy rávihessék Bibliánkat különböző komputer-programokra. De mivel képtelenek voltunk elképzelni, hogy ez az idő is eljöhet, nem készültünk fel a megfelelő reagálásra. Észak-Amerikában megkezdődött a személyi számítógépek rohamos terjedése. A kisgyermekek már a legbonyolultabb komputerjátékokkal játszottak vagy videókat néztek könyvolvasás helyett. Mindezek intő jelek voltak, amelyek segítségével felismerhettük volna, hogy a közeli jövőben lesznek olyan emberek, akiket megfelelő komputer-eszközökkel hatékonyan elérhetünk mi, vagy akár mások.

Vegyék figyelembe, hogy mi itt bizonyos mai történésekre tekintünk, és azt kérdezzük magunktól, mire számíthatunk. Akárcsak a színész, aki három különböző eshetőségre készült, és bizonyos jelek alapján döntött a reakciójáról, nekünk is meg kell gondolnunk, hogyan reagálunk majd a különböző eshetőségekre. A legjobb tanács ez esetben is az, hogy három forgatókönyv eshetőségre korlátozódjunk.

Engedjék meg, hogy világosan fogalmazzak. Szeretnék Önöknek egy rendkívül egyszerű módszerrel szolgálni a jövőre való felkészüléshez.

Ezen a világkonferencián hallottunk az előadóktól az egyházban és a környező vlágban meglévő trendekről és fejleményekről, valamint a bibliatársulatokra vonatkozó számos javaslatról. A missziónkra öszpontosítottunk, ráadásul rendelkezünk egy dokumentummal is, amely nagyszerű gyakorlati útmutatóul szolgált. Munkacsoportunkban áttekintettünk néhány, a hatékonyabb terjesztési programokat segítő elemet, amely hozzájárul az élet Ige szerinti megváltozásához. Tehát ismerünk számos konkrét dolgot, amelyet megtehetünk. De akárcsak Önök közül azok, akik a kutatási munkacsoportot választották, tudjuk, hogy nem lehet tökéletesen teljesíteni a misszionkat, ha azt nem tervezzük meg, továbbá nem tervezzük meg azt sem, hogy miként rendezzük egységbe mindezt a gyakorlat szintjén.

Tulajdonképpen a kutatás az első lépés. Körül kell néznünk és információt kell gyűjtenünk a helyzet és a szükségletek jobb megértéséhez, mind az azonnali szükségletek, mind a várhatóak tekintetében. A kutatási munkacsoportban igyekeztünk kiemelni a kutatásnak, mint a döntéshozatal egy eszközének a szükségességét. Ez hozzásegít bennünket a különböző forgatókönyvek kialakításához, valamint későbbi valóságos felismeréséhez.

Ha ismerni akarjuk azokat a különféle helyzeteket, amelyekbe egyszer mi is kerülhetünk, és fel akarunk minderre készülni, három lépés megtételét javaslom mindnyájunknak. Először, meghatározunk néhány ösztönző erőt vagy trendet, amelyek potenciálisan valós hatással lehetnek a bibliatársulati munkára. Másodszor, meg kell határoznunk néhány bizonytalan tényezőt, amelyek ugyancsak hathatnak a bibliatársulati munkára. Ezek válnak azután építőkövekké, vagyis a harmadik lépés, hogy összerakjuk őket, és kialakítsuk azt a képet, amellyel valóban szembe kell néznünk a jövőben. Egyszerűbben fogalmazva, ez egyfajtarendszerezett „előre gondolkodás".

1. Ösztönző erők

A fenti kifejezést a főbb trendekre értem. Azokra a lényegi trendekre, amelyek hullámokat keltenek megjelenésükkor, akár a csónak, amely a vízen haladva hullámot hagy maga után. Nos, ezek a főbb trendek a társadalom egészére is hatással vannak. Mondhatjuk például, hogy a népesség szaporodása ösztönző erő. Akik Önök közül az ifjúsági munkacsoportot választották, tudják, hogy a világ tizenévesei is ösztönző erőt jelentenek, hiszen ismeretes, hogy 2001-re kétmilliárd tizenéves él majd a földön. Ugyancsak ilyen az egyházi felekezetek számának hihetetlen növekedése, amelyekkel a bibliatársulatoknak alig van kapcsolatuk.

Öt olyan kategóriája létezik az externális, globális és külső ösztönző erőknek, vagy trendeknek, amelyekkel a bibliatársulatoknak tisztában kell lenniök:

1.1 Társadalmi erők

Népességszaporulat

1946-ban a föld népessége 2,29 milliárd volt. Ma 5,85 milliárd. Ez a bibliatársulatok számára folyamatos piacot jelent, vagyis, amennyiben el akarunk érni mindenkit a világon, akkor a programunknak is gyorsan kell szélesednie.

A keresztyének számának növekedése

Az egyház folytatólagos és gyors növekedése a világ különböző részein, például Afrikában és Ázsiában, az eddigieknél is nagyobb lehetőséget biztosít a bibliatársulatok számára a szolgálatban, ugyanakkor nagyobb terhet is jelent a bibliatársulatok forrásainak. 1946-tól a keresztyének száma a világon 719 millióról 1,925 milliárdra emelkedett.

Írni-olvasni tudás

Manapság sokkal több írni-olvasni tudó ember él a Földön, mint 50 esztendővel ezelőtt. Az olyan területeken, ahol az ilyen ismeretek bővülnek, ez folyamatosan növekvő piacot jelent a bibliakiadás számára. Vannak olyan területek is, ahol az írni-olvasni tudók száma csök-

ken, vagy ahol az emberek tudnak olvasni, de nem olvasnak. Nos, az ilyen területeken növekvő nyomás nehezedik a bibliatársulatokra, hogy más úton érjék el ezeket az embereket. Így itt két külön trend működik egyidejűleg.

Kulturális különbözőség

Amint arról hallhatunk Dr. Meurer és Dr. Maggay előadásában, a világban jelenleg nem a kultúrákat egységesítő irányzatok hatnak, hanem éppen ellenkezőleg: az emberek igyekeznek megszilárdítani azonosságukat, ezzel is növelve a mindenütt meglévő különbözőségeket.

1.2 Technológiai trendek

• Századunk e szakaszában az elektronikus média egyre növekvő térhódítása valószínűleg az egyik legjelentősebb ösztönző erő. Vajon ez a könyvek piacának beszűkülését eredményezi majd? Vagy a Szentírás elektronikus változata iránti igény növekedését?

• Az egyre jobb minőségű high-tech nyomdatechnológiák lehetővé teszik számunkra egyes könyvek lézernyomtatón történő megjelentetését, valamint az olcsóbb kötési technikákat, amelyekkel nagy összegek takaríthatók meg a leltározás és a raktározás, valamint a távolsági szállítás területén.

• Mindazonáltal a technológia, mint a kommunikáció egyik eszköze, nagy kihívást is jelent. Egyre többen szerzik be az információt képernyőről nyomtatott betű helyett. Számunkra azonban a legnagyobb gond az, hogy a Szentírás eddig írott szöveg formájában jelent meg, annak ellenére, hogy a forrás nagyrészt szájhagyomány útján maradt fenn, akárcsak a Szentírás jellege és tartalma, amely ugyancsak inkább orális hagyományokon nyugszik. Ahhoz, hogy sikeresen áthidaljuk a nyomtatás és az elektronikus média közötti szakadékot, a bibliatársulatok előtt újabb kihívások megoldása áll. Az egyik ilyen kihívás, hogy megfelelő anyagi forrásokkal rendelkezzenek e fejlődés követéséhez.

1.3 Gazdasági trendek

A szegények és gazdagok jövedelme közötti szakadék még mindig létezik, sőt mélyül. Mi már tudjuk, hogy éppen azokban a térségekben növekszik a könyvek iránti igény, ahol az emberek a legkevésbé tudják azokat megfizetni. Ahol pedig lenne fizetőképes kereslet, ott a szükséglet a könyvek iránt csökken. Továbbá a termékeket leginkább ez utóbbi térségekben lehet előállítani, így a könyvek messzire történő szállításának igénye is megmarad. A szállítási költségek viszont emelkednek! Miközben a Biblia vagy az Újszövetség szállítási költségei emelkednek (előállítási és terjesztési költségek), addig egyre kevesebb vásárló képes azokat megfizetni.

1.4 Politikai trendek

Vajon újra bezárttá válik a világunk vagy nyitottabbá? Ezek nagyon fontos kérdések, mert Kína nyitása az Amity Press megjelenéséhez vezetett, a volt Szovjetunióé pedig hatalmas infrastrukturális beruházásokhoz a volt köztársaságokban, valamint a kelet- és közép-európai régióban. Számos trendet figyelhetünk meg:

• nyitottabb határok ;

• a lakosság, különösen a fiatalok nagyobb mértékű migrációja;

• a növekvő frakcionalizálódás és „törzsesedés" a világ minden táján.

Környezetvédelmi trendek

A környezetvédelmi kérdésekkel kapcsolatos odafigyelés egyre inkább kiszorítja a papírt és tintát/festéket felhasználó anyagokat. Ha kizárólag olyan gyáraktól vásárolunk, akiknek elsőbbségeik vannak, az ár bizonyára emelkedni fog. Ha csak nem szennyező tintát/festéket használunk, a nyomtatás minősége csökkenni fog. A környezetvédelem egyre nagyobb hatással lesz tevékenységünkre.

2.0 Végigtekintettünk tehát öt externális ösztönző erőt. Azonban ezekhez, valamint a globális ösztönző erőkhöz számos trend is kapcsolódik a vallásos környezetben.

2.1 Az egyház központjának áttevődése

Századunkban az egyház népességi központja áttevődött. Amíg Nyugat-Európában és Észak-Amerikában sok esetben az egyház létszámának csökkenéséről érkeznek hírek, Afrikában és Ázsia, valamint Dél-Amerika egyes térségeiben gyors növekedés tapasztalható.

2.2 A Biblia értéke

Tény, hogy a világ számos részén, beleértve a bibliatársulatokat hagyományosan támogató országokat is, a Biblia sem a közvélemény, gyakran az egyházak számára sem képvisel akkora értéket, mint korábban. Ennek eredményeképpen jelent meg, ahogy mi nevezzük, a bibliai analfabétizmus. Ezzel párhuzamosan olyan helyeken, ahol a Bibliát nagyra értékelik, például Afrika és Ázsia számos fiatal egyházában, nem állnak rendelkezésre megfelelő tudományos, magyarázó vagy nevelő, az emberek bibliai ismereteit segítő anyagok.

2.3 Misszió

A Társulaton belüli egyik legjelentősebb trend annak a szükséglete, hogy újravizsgáljuk, újraértékeljük és újra megerősítsük missziónkat, s hogy megfogalmazzuk a bibliatársulatok egy új, előrevetített képét. Ez megjelent a Világszövetség záródokumentum tervezetének megfogalmazásában is; beszámolókat hallhattunk a misszióról számos regionális tanácskozáson is; a misszió tárgya a Társulatoknak a fordítókkal folytatott megbeszélései arról, hogy milyen anyagokat kellene elkészíteniök. A kérdések azonban különbözőképpen fogalmazódnak meg, például így: Elegendő-e, ha a bibliatársulat kizárólag terjesztője a Szentírásnak, vagy azért is munkálkodnia kell, hogy az üzenet valóban megérintse az egyes személy kultúráját és életét?

A misszió újragondolásának alapja az, hogy a „terjesztés"-ről alkotott felfogásunk fejlődésen ment keresztül. Néhány évvel ezelőtt megváltoztattuk a BVSZ fő célkitűzésének megfogalmazását. „A Szentírás lehető legszélesebb körű terjesztése" helyett „a Szentírás lehető legszélesebb körű hatékony terjesztésé"-re. A Végrehajtó Bizottság 1993. szeptemberében a szervezeten belül az áruorientáció helyett az ember- és programorientációt helyezte a középpontba, ahogy mi hívjuk „az emberi szükségle-

tekre összpontosító Szentírás-ra, amit még pontosabban kifejez talán, ha azt mondjuk „az Ige által megváltozó életek"-re. Ez misszión szélesebb körű értelmezése.

2.3.1 Könyvkiadás

Misszión teljesítéséhez egy másik trendbe tartozó módszer vagy eszköz is hozzájárul. Ahhoz, hogy tökéletesen megfeleljünk misszión kibontakozó értelmezésének, a bibliatársulatok megkezdték könyvkiadói tevékenységük felülvizsgálatát, nemcsak mint könyvekkel való ellátó szervezetét. (Amikor könyvkiadásról beszélek, ezalatt értem az egész folyamatot attól a döntéstől kezdve, hogy kit szolgálunk, hogyan szolgáljuk őket nekik szóló anyagok és programok kidolgozásával, a gyártásig és a terjesztésig. Ezért, mint könyvkiadók felelősséggel tartozunk az egész programért.) Ezzel egyidejűleg megértettük, hogy ezen a területen sok gond állta útunkat, különösen a kevéssé hatékony tervezés, az integráció hiánya és az egész könyvkiadási folyamat kezelése/irányítása (vagy annak hiánya). Erre válaszul született meg ugyancsak 1993. szeptemberében a Könyvkiadási Folyamat Irányítása (PPM).

Fontos azonban rámutatni, hogy a Végrehajtó Bizottság nem izoláltan cselekedett, hanem párhuzamosan számos nemzeti társulatnak a könyvkiadási tevékenységet felülvizsgáló lépéseivel. 1995-ben az Európai Könyvkiadási Csoport (EPG) egyik ülésén például szinte minden jelenlévő bibliatársulat jelezte, hogy máris változtattak vagy változtatni szándékoznak könyvkiadási gyakorlatukon.

2.3.2 Az emberi források fejlesztése

Egy újabb trend tartozik annak belátásához, hogy képtelenek vagyunk hatékonyan ellátni misszionkat a munkájukat megfelelően ellátó emberek nélkül. Így a BVSZ érdeklődésének középpontjába került az Emberi Tartalékok Fejlesztésére vonatkozó program, amely a következőkre összpontosít:

- olyan munkatársak kiválasztása, akik tisztában vannak misszionkkal és hisznek benne, valamint rendelkeznek a mi közösségünknek megfelelő erkölcsi világképpel;
- képezni kell őket a kommunikáció, az igazgatási és vezetési ismeretek területén;
- meg kell bizonyosodni arról, hogy rendelkeznek-e a munkaterület feladatainak ellátásához szükséges szakmai és technikai ismeretekkel.

Egy ilyen program megtervezése és kidolgozása több, mint egy esztendőt vett igénybe, ám máris kezdi meghozni gyümölcseit, és az elkövetkező évek feladatai között jelentős szerepet tölt be majd.

2.4 Az anyagi alapok megteremtése

Az előző három trendet (misszió, könyvkiadás és emberi források fejlesztése) a „fejlesztés" rubrikába sorolhatjuk. Ez igaz egy másik fő tényezőre, az anyagi alapok megteremtésére is. Teljesen világos, hogy nem valósíthatjuk meg programjainkat, ha nem rendelkezünk anyagi forrásokkal, de a hangsúlyt ezen a területen is az anyagi alapok fejlesztési oldalára helyezzük. Úgy látjuk, hogy ezt sokkal hatékonyabban valósíthatjuk meg a nemzetek közötti bibliatársulati segítséggel és kommunikációval.

3. Bizonytalanságok

Nos, vannak tehát globális, externális ösztönző erők, és vannak vallásos belső ösztönző erők. Mi tehát a következő lépés? A forgatókönyvek kidolgozásának második fázisa a bizonytalanságok számbavétele. Mik lehetnek ezek, amelyek kimenetelében nem lehetünk egészen biztosak? Ezen belül felmerül a kérdés, hogy meglesznek-e a megfelelő pénzügyi alapok? Mely egyházak támogatnak majd bennünket, illetve melyek folytatják a támogatást? Korábban már említettem, hogy az egyház központja népesség szempontjából a kevésbé fejlett országokba tevődött át. Jelentheti-e ez a pénzügyi támogatottságunk csökkenését?

A leggyorsabban és legdinamikusabban fejlődő új egyházak közül számos, mind a fejlett, mind a fejlődő világban, éppen az, amely hagyományosan nem állt szoros kapcsolatban a bibliatársulatokkal. Ezek közül melyek állítják majd tevékenységük középpontjába a Bibliát, és melyek nem? Melyek tekintenek majd a bibliatársulatokra, mint munkájuk értékes forrására? Lesz-e megfelelő képességünk és tudásunk ahhoz, hogy tudjuk, hogyan dolgozhatunk velük együtt hatékonyan, hogyan vonjuk be őket teljesen a bibliamunkába? Továbbá, s ez ugyanennyire fontos, képesek leszünk-e folytatni munkánkat a „régebbi" egyházakkal, hozzásegítve őket ahhoz, hogy ismét a Biblia kerüljön szolgálatunk középpontjába?

További bizonytalanságok:

- A technológia elválaszt vagy összekapcsol bennünket?
- A nemrégiben nyitott országok, mint a Szovjetunió vagy Kína, nyitottak maradnak, vagy ismét bezárkóznak?
- Képesek lesznek-e a bibliatársulatok arra, hogy egymástól függőek legyenek egy egymáshoz kapcsolódó, segítő, a részvételen alapuló közösségben, vagy elmozdulnak az autonómia és az elszigeteltség irányába? Szétforgácsolódunk-e, véglegesen elveszítve ezzel a BVSZ-t? Mi lesz, ami mégis összetart bennünket, egymástól függő társulatokat egy nagyobb közösségen belül?
- Ha együttmaradunk egymásra utalt, egymást segítő közösségként, hogyan valósítjuk meg elvárásainkat a vezetésre és igazgatásra vonatkozóan? Rövidebben, ha ezt a kérdést nem tudjuk megoldani, akkor fennáll annak a veszélye, hogy egymástól független társulatokká válunk.
- A bibliaolvasás növekedni vagy csökkenni fog?
- Amennyiben a hagyományos nagy bibliatársulatok olvasóik jelentős részét elveszítik és kevesebb pénzzel tudnak hozzájárulni a Világszolgálati Programhoz, más források rendelkezésre állnak-e majd, vagy ez a BVSZ egészének hanyatlásához vezethet?

Hosszú listát állíthatnánk össze a bizonytalanságokról, a másik fázis, hogy rávilágítsunk e bizonytalanságokra, majd kiválasszuk a legfontosabbakat a saját körülményeink között.

4. Lehetséges forgatókönyvek

Áttekintettünk néhány externális ösztönző erőt és trendet, valamint néhányat a BVSZ-en belül. Láttunk számos bizonytalanságot is. Nos, mindezek különbözőképpen kapcsolódhatnak egymáshoz, s így rendkívül különböző forgatókönyveket hozhatnak létre. Lássuk ezek közül néhányat.

Szeretném bemutatni Önöknek azokat a nagyon egyszerű lépéseket, amelyek segítségével elkészíthetik a saját országuk forgatókönyvét, majd levonhatják ebből a saját bibliatársulatukra vonatkozó következtetéseket.

4.1 Melyek az ösztönző erők?

- A népesség száma növekszik;
- az egyház gyorsan fejlődik;
- nagy a fiatalok aránya a lakosságon belül;
- növekszik a városi lakosság száma;
- léteznek etnikai különbözőségek és ellenségeskedések.

Mik a jelenlegi tapasztalatok?

- Nem megfelelő ellátottság Bibliából és egyéb segédanyagokból;
- tanulás, iskoláztatás iránti hatalmas igény;
- hiányzik a stabilitás vagy lelki egyensúly érzete;
- jelen van a reménytelenség és elhagyatottság érzete;
- relatív szegénység;
- a korrupció és a bűnözés virágzik

4.2 A nyitás forgatókönyve:

- A Biblia értékének helyretétele;
- a tanulás és az oktatási segédanyagok iránti óriási igény;
- számos aktív ifjúsági program, amelyet az egyházak és az egyházak melletti intézmények készítenek;
- a korrupció felszámolása és a helyi háborúk befejezése iránti vágy;
- a bibliatársulatok az új egyházak hősei.

4.3 Milyen programokat kell kidolgoznunk és milyen tevékenységeket fog ez felölelni?

- Mindenfajta Bibliát magyarázó és egyéb segédanyag;
- a béke és a megnyugvás reményét felkínáló anyagok;
- olyan anyagok, amelyek megtanítanak keresztyén módon élni és hatással lesznek a társadalomra;
- szorosabb kapcsolatok kialakítása a fiatalabb egyházakkal;
- szoros együttműködés a régebbi „barátokkal" a magyarázó és segédanyagok kidolgozásában;
- annak elérése, hogy az egyházak tudatosan támogassák pénzügyileg a bibliatársulatot.

4.4 Milyen a bezárkózó forgatókönyv?

- A Bibliát nem ismerik, képtelenek a mai világra vonatkoztatni;
- nem érdeklődnek a Biblia tanulmányozása iránt;
- az egyházak nem keresnek kapcsolatot az ifjúsággal;
- az egyházak korruptak;
- az egyházak nem ismerik a bibliatársulatot;
- az egyházak nagyon szegények.

4.5 Hogyan válaszolhatunk erre a forgatókönyvre?

- A Bibliával kapcsolatos anyagok terjesztése kereskedelmi csatornákon keresztül;
- olyan részletek és válogatások megjelentetése, amelyek az értékekkel, a békével, a korrupcióval foglalkoznak, és amelyek mind az egyházi, mind egyházon kívüli csatornákon terjeszthetők;
- az egyházakkal való kapcsolatok fejlesztésére irányuló aktív kampány;
- az egyházak missziós-tudatát fejlesztő programok által.

4.6 Milyen jelekből következtethetünk arra, hogy a fentiek közül valamelyik, vagy egészen más fajta forgatókönyv van megvalósulóban?

Kutatással fellelhetjük és azonosíthatjuk a következők trendjeit:

- A Biblia értékelése, olvasása, ismerete;
- a Szentírás terjesztésének trendjei;
- azon egyházak száma, amelyeknek van hétközi bibliatanulmányozó vagy Biblián elmélkedő csoportja;
- ifjúsági bibliatanulmányozó csoportok száma;
- a magyarázatos Biblia és a szómagyarázatok iránti igények száma;
- a keresztyén szervezetek helyzete az iskolákban és a felsőoktatásban;
- az egyház jelenléte;
- a nemzeti vezetők beszédeiben megjelenő bibliai utalások gyakorisága;
- Bibliával kapcsolatos műsor-órák száma rádió- és televízió-műsorokban; a nemzeti és helyi sajtóban megjelenő, a Bibliával kapcsolatos, hivatkozó cikkek száma;
- a bibliatársulatok támogatottságának szintjei;
- az egyházaknak a Bibliával foglalkozó intézmények tevékenysége iránti megkeresések száma;
- az írni-olvasni tudás általános szintje;
- a különböző egyházak demográfiai adatai.

Egyéb vonatkozó általános adatok, amelyek képessé teszik a bibliatársulatot, hogy felvázolja jövőbeni munkáját:

- népességi trendek,
- az urbanizáció terjedése;
- a rendelkezésre álló jövedelmi szintek;
- az infláció és az alapvető közszolgáltatások elérhetősége;
- a vallás és a vallásgyakorlás szabadságának mértéke;
- társadalmi kérdések, mint például az AIDS előfordulásának növekedése vagy csökkenése;
- politikai stabilitás;
- a kommunikációban és a technológiában bekövetkező változások;
- az oktatás hozzáférhetőségének mértéke;
- a domináns kultúrával kapcsolatos fejlemények („amerikanizáció?").

Dr. Philip Stine

Dr. Stine a BVSZ fordítási, gyártási és terjesztési igazgatója 1992 óta. BVSZ-beli pályafutását 1968-ban kezdte, mint Zairéba kiküldött fordítási konzultáns, majd szolgált Nigériában, Elefántcsontparton, Szenegálban és Nigerben (de hozzá tartozott Gambia, Guinea, Bissau-Guinea, Mali, Sierra Leone, Libéria és Felső Volta – jelenleg Burkina Faso). Munkaköréhez tartozott a nemzeti bibliatársulatokkal és egyházakkal való együttműködés, Szentírás-fordítási programok kidolgozása, többek között a technikai közreműködés és a fordítók képzése.

1982-84 között afrikai regionális fordítási koordinátorként összehangolta a BVSZ által támogatott fordítói munkálatokat Afrikában.

1984-ben Dr. Stine-t kinevezték a Fordítói Szolgálat koordinátorává, s mint ilyen jelenlegi munkakörének betöltéséig a BVSZ világméretű fordítási tevékenységének minőségért felelt.

Dr. Stine az egyesült államok-beli Illinois államban született, egyetemi doktorátusát a michigani egyetemen szerezte nyelvészetből.

Kovács Géza

Karizmák és karizmatikus mozgalmak

II. FEJEZET

A Szentlélek gyümölcse

1. Jel és igazolás

„Gyümölcseikről ismeritek meg őket" – mondta János a hamis prófétákra vonatkozóan. *„Minden jó fa jó gyümölcsöt terem, a rossz fa pedig rossz gyümölcsöt terem. Nem hozhat a jó fa rossz gyümölcsöt, a rossz fa sem hozhat jó gyümölcsöt"* – részletezte Jézus, hogy biztonsággal felismerjük a gyümölcsökről a „fát" (Mt 7:16-17). Jézus a természetes ember **szívét** „rossz fának" minősíti: *„az ember szívéből jönnek elő a gonosz gondolatok, paráznaságok, lopások, gyilkosságok, házasságtörések, kapzsiságok, gonoszságok; valamint csalás, kicsapongás, irigység, istenkáromlás, gőg, esztelenség"* (Mk 7:21-22). Pál apostol a természetes ember **testét** minősíti ugyanilyen „rossz fának": *„A test cselekedetei nyilvánvalóak, mégpedig ezek: házasságtörés, paráznaság, tisztátalanság, bujálkodás, bálványimádás, varázslás, ellenségeskedés, viszálykodás, féltékenység, harag, önzés, széthúzás, pártoskodás, irigység, gyilkosság, részegeskedés, tobzódás és ezekhez hasonlók"* (Gal. 5:19-21)

Valamennyien „rossz faként" jöttünk e világra, amint Jézus mondta: *„Ami testtől született, test az"* (Jn 3:6). Ezért *„akik testben vannak, nem lehetnek kedvesek Isten előtt"* (Róm 8:8). Csak Jézus Krisztus váltsága emelhet ki ebből az állapotból. Ő azért jött, hogy bűneinket elvegye, hogy a testünk (a bűn rabságában lévő óemberünk, romlott emberi természetünk) **„Vele együtt" megfeszíttessék, meghaljon és eltemettessék, majd „Vele együtt" feltámadjunk**, *„hogy amiképpen Krisztus feltámadt a halálból az Atya dicsősége által, úgy mi is új életben járjunk"* (Róm 6:1-11). Mindezt egyedül Jézus Krisztus végzi (végezte) el, az Atya örökkévaló akaratából ingyen kegyelemből, hit által (Ef 2:4-6). Jézus Krisztus teheti – tette és teszi – egyedül a „rossz fát" „jó fává" az Ő váltsága, és a váltságot megragadó hit által. Így valósul meg, hogy *„valaki Krisztusban van, új teremtés az, a régi elmúlt, és imé: új jött létre"* (2Kor. 5:17)

Jézus Krisztus új életet teremtő váltságának a megvalósítója, a „végrehajtója" személyes életünkben **a Szentlélek**. Ő az, aki az Ige által világosságot támaszt bennünk, bűnismeretre (önmagunk megismerésére) vezet, bűnbánatban tör össze, közvetíti számunkra a Krisztus vére által végzett bűnbocsánatot, és a szabadítás örömét. Ezzel együtt meggyőz arról, hogy Isten a gyermekévé fogadott (újjászült) és arról a csodálatos kegyelemről is, hogy **lakozást vett bennünk** (Jn 16:8, Gal 4:4-7)! A jó gyümölcsöt termő **„jó fa"**, tehát nem én, nem mi, **nem az ember, hanem a bennünk lakozó Szentlélek**. Mélységesen lehangoló, de nagyon fontos igazság, hogy *énbennem, vagyis a testemben nem lakik jó, minthogy arra, hogy akarjam a jót, van lehetőségem, de arra, hogy megtegyem; nincs!* (Róm 7:18). Csak a bennünk lakozó Szentlélek, illetve a Lélek teljes uralma alatt élő ember a „jó fa", amely Isten tetszésére terem gyümölcsöt. Ezért mondja ki Pál apostol: *„akiben nincs a Krisztus Lelke, az nem az övé"* (Róm 8:9) Majd diadalmas örömmel így folytatja: *„nem vagyunk adósok a testnek, hogy test szerint éljünk. Mert ha test szerint éltek, meghaltok, de ha a test cselekedeteit a Lélekkel megöldökölitek, éltek. Mert akiket Isten Lelke vezérel, azok Istennek fiai"* (Róm 8:12-14 – Károli ford.).

Mindezek megértése és még inkább „megélése", az Isten kegyelme által történő megvalósulása, kell ahhoz, hogy örömteljes tapasztalattá legyen számunkra a Gal 5:22 ***„A Lélek gyümölcse pedig: szeretet, öröm, békesség, türelem, szívesség, jóság, hűség, szelídség, önmegtartóztatás"***. **Egy gyümölcs**, amely e kilenc szeletből áll, vagy inkább egy gyümölcs, amely azért annyira jóízű, mert **mindezek az ízek egyszerre és folyamatosan érzékelhetők benne**. Érzékelhető és élvezhető annak az embernek az életéből, magatartásából, beszédéből és cselekedeteiből, akiben a Szentlélek teljes uralmat vett, azaz Úrrá és Krisztussá tette benne Jézust. Teljességgel és állandó folyamatossággal egyedül Jézus Krisztusban – mint köztünk élő valóságos emberben – valósult ez meg. De a Szentlélek hatalmas arra, hogy – engedelmes odaszánásunk esetén – bennünk is megvalósítsa gyümölcsének folyamatos termését legalább olyan mértékben, amint Pál apostol önmagára nézve vallja: *„ … én nem gondolom magamról, hogy már elértem, de egyet teszek, ami mögöttem van, azt elfelejtve, ami pedig előttem van, annak nekifeszülve, futok egyenest a cél felé, Isten mennyei elhívásának a Krisztus Jézusban adott jutalmáért"* (Fil 3:13-14).

A Szentlélek gyümölcsének jelenléte és annak – a mások számára élvezhető módon történő – folyamatos termése a **jele és igazolása** annak, hogy Isten gyermekei vagyunk, bennünk a Szentlélek lakik és munkálkodik. Ha valakinek az élete a Lélek gyümölcsét termi (tehát szeretet, öröm, békesség, béketűrés, szívesség, jóság, hűség, szelídség és mértékletesség árad a magatartásából és szavaiból), **akkor fogadható hitelesnek** a szolgálata és tekinthető úgy, hogy ajándékait ténylegesen a Szentlélek adta. Ha azonban a Szentléleknek ez a gyümölcse nyilvánvalóan és tartósan hiányzik, vagy hiányos, és ezt a hiányt az illető nem is érzékeli, – Jézus világosan megfogalmazott mértéke szerint – **hamis prófétáról van szó**. Ha valakinek az életében a Szentlélek nem termi a maga gyümölcseit, ott csak arról lehet szó, hogy a Lélek nincs is, nem is volt jelen benne, vagy bűneivel, engedetlenségével megszomorította, esetleg megoltotta a Szentlelket (Ef 4:30, 1Tessz 5:19).

Csupán emberi tudás, meggyőződés, **felekezeti lelkesedés** alapján is lehet lelkes egyházi szolgálatot végezni. (Gondoljunk Pál apostol megtérése előtti fanatikusan buzgó vallásosságára!) Pszichikus túlfűtöttség is késztethet embereket „Krisztus nevében" evangéliumi sikerek elérésére, melynek motivációja a valóságban nagyra törő hiúság. Sőt a Bibliában arra is találunk példákat, hogy démoni háttérből való valakinek a Krisztusról szóló „bizonyságtétele" (Mk 5:7, ApCsel 16:16-17). Érthető tehát Jézus határozott kérése: *„őrizkedjetek a hamis prófétáktól!"* (Mt 7:15). Majd – mint láttuk – elénk tárja, hogy a hamis próféták azok, akik róla, Istenről, Isten országáról, nagy „élményekről" és csodákról beszélnek ugyan, de **életük nem termi a Szentlélek gyümölcsét**.

2. Természetfölötti, mégis természetes

A Szentlélek gyümölcsének forrása a Szentlélek, vagyis az újjászületett emberben lakozó Isten; tehát természetfölötti eredetű. A szeretet, amellyel a Lélek uralma alatt élő ember másokat szeret, értük fáradozik, áldoz, őket vigasztalja, eligazítja, inti, fegyelmezi, felkarolja és Isten szerint való megoldásokhoz segíti – nem telik ki a „természetes" emberből. Az ilyen szolgálatban forgolódó ember tudatában is van ennek, és magát szegénynek, erőtlennek látva és érezve újra és újra Istentől kéri az erőt, a tanácsot és a szellemi „utánpótlást". Ez a Szentlélek által szívünkbe árasztott szeretet (Róm 5:5) mindig bölccsé tesz megítélni, hogy mi a helyes (Fil 1:9-10). Éppen ezért ez a szeretet mindig megértő, és mindenkit úgy szeret, ahogyan az illetőnek javára szolgál, üdvösségét és megmentését munkálja. Jézus azért feddte keményen a farizeusokat, mert szerette őket (Mt 23:13-35). Rá akarta ébreszteni őket a tényleges állapotukra. Azért hagyta ott a tömeget és ment be Zákeus házába, mert szerette őt, és látta lelkében az őszinte keresést és azt is, hogy megért az üdvösség elfogadására (Lk 19:1-10).

Aki a Szentlélek által árasztott szeretetben él és szolgál, megtapasztalja e szeretet termékenyítő hatalmát a vele járó esetleges félreértésekkel és szenvedéssel együtt. Ebben a szolgálatban a Szentlélek tiszta **mennyei örömöt** és mélységes **krisztusi békességet** is támaszt a szívében. Ha nincs is gyors eredmény hittel és **türelmesen, a szívesség és a jóság melegével** végzi tovább munkáját és szolgálatát. És ha visszautasítás, csalódás és bántás éri, akkor is **hűséges** marad, és az élet minden területén – lelkiekben és földiekben, még a szolgálatban is – **megtalálja a helyes mértéket** ... Vagyis a Krisztus szeretetében élő és engedelmesen szolgáló hívő emberben a Szentlélek megtermi gyümölcsét, minden jó ízének gazdagsága szerint. Megtapasztalja, hogy *„Isten országa nem evés és ivás, hanem igazság, békesség és Szentlélek által való öröm"* (Róm 14:17).

Az is örömteljes tapasztalat, hogy bár a Szentlélek uralma természetfölötti – Istenből való – erőforrást jelent, mégis olyan természetesen árad, mint a forrás vize, vagy – amint Jézus mondja – az *„élő víz folyama"* (Jn 7:38). Amint az élettelennek látszó fa a tavaszi nap sugarára megéled, rügyet fakaszt, virágot bont és gyümölcsöt terem, úgy a Krisztusból felénk áradó szeretet által, a Szentlélek ízes gyümölcsöt érlel az életünkön. Ez nem tőlünk, nem az emberből való, mégis minden erőlködés, vagy görcsös akarat nélkül, sőt éppen önmagunk megüresítése – az énünk félretétele (halálba adása) – által nyer szabad áramlást bennünk (szavainkban és cselekedeteinkben) az Élő víz, a Szentlélek áradása. Természetfölötti, de természetesen! A Szentlélek *„az erő, a szeretet és a józanság Lelke"* (2Tim 1:7), aki engedelmes odaszánásunk nyomán uralma alatt tartja és irányítja személyiségünket; értelmünket, érzelmeinket és akaratunkat. Így formálja ki bennünk Krisztust, termi meg a gyümölcsét. Amint a 2Kor 3:17:18-ban olvassuk: *„Az Úr pedig a Lélek, és ahol az Úr Lelke, ott a szabadság. Mi pedig, miközben fedetlen arccal, mint egy tükörben szemléljük az Úr dicsőségét, mindnyájan ugyanarra a képre formálódunk át az Úr Lelke által dicsőségről dicsőségre."*
Eltévelyedés és könnyen idegen szellemi erők előtti kapunyitás minden olyan lázas és erőszakos törekvés, amely extatikus élményekben kívánja megélni és látja igazoltnak a Szentlélek jelenlétét és munkáját. Az igazolás nem valamiféle élmény hanem a természetfölötti eredetű, de természetesen jelentkező jóízű Lélek-gyümölcs.

3. Isten tetszésére, mások javára, saját örömünkre

A jóízű és kívánatos gyümölcsöt termő fa mitsem tud arról, hogy ő ilyen értéket produkál, hiszen a fa tulajdonosa és gondozója (kertésze) az, aki nagy szakértelemmel nemes vesszőt oltott bele, trágyázta, metszi és permetezi, hogy jó és sok gyümölcsöt teremjen. Az érdem, a munka a gondozó kertészé, aki saját tetszésére formálja a fát és teszi alkalmassá a kívánatos gyümölcs termésére. Jézus így beszél erről: *„Én vagyok az igazi szőlőtő, és az én Atyám a szőlősgazda: Azt a szőlővesszőt, amely nem terem gyümölcsöt énbennem, lemetszi; és amely gyümölcsöt terem, azt megtisztítja, hogy még több gyümölcsöt teremjen ... aki énbennem marad és én Őbenne, az terem sok gyümölcsöt"* (Jn 15: 1-2, 5).

Kell e tudnunk arról, ha életünk a Lélek gyümölcsét termi? Hiszen mi emberek vagyunk és nem érzéketlen fák! Azt gondolom, az a természetes, hogy a fa gyümölcsét elsősorban a tulajdonos illetve a kertész észleli és értékeli, és azok, akiket a gyümölcs táplál, akik majd elfogyasztják azt.

A Lélek gyümölcse – bár általunk terem – Isten tetszésére és dicsőségére szolgál és az a rendeltetése, hogy a körülöttünk élő emberek számára legyen jóízű táplálék, olyan amely Isten szeretetének, a Tőle nyerhető örömnek, békességnek a jó ízét ismerteti meg velünk. A gyümölcs sohasem magáért a fáért van; ő csak eszköze a termésnek. A jó és szép gyümölcsben a fa tulajdonosa gyönyörködik, az ő „hasznát" szolgálja és arra való, hogy az emberek élvezzék és táplálja őket.

Hiba és beteges jelenség tehát az, amikor például valaki önmagáról mondja és állítja: „én mindig mindenkit csak szeretek, mindenkivel állandóan jót teszek, rengeteget tűrök, hallgatok ... stb. Általában az ilyen „bizonyságtétel" azzal folytatódik: „ – de az emberek gonoszok, a jóságommal visszaélnek, bántanak" ... stb. Tegyük fel, hogy az illető igazat mond; tényleg ő teljes akarással igyekszik szeretni, jót tenni és tűrni, de az ilyen panaszos és keserű szájízű szeretet, jóság és türelem, nem a Lélek gyümölcseként van jelen az életében. Csupán esetleg jó szándékú, görcsös emberi akarás a forrása.

Akiben a Szentlélek termi gyümölcsét, az magának „a fának" – a hívő embernek – is megnyugvást és mennyei örömöt jelent. Jézus – amikor Benne elrejtett életre és ezáltal gazdag gyümölcsözésre hív – ezt mondja: *„Ezeket azért mondom néktek, hogy az én örömöm legyen bennetek és a ti örömötök teljessé legyen"* (Jn 15:11). Előfordul, hogy a Lélek gyümölcsét gazdagon termő hívő embert és a bizonyságtételét visszautasítják és sárba taposssák a körülötte élők, e világ fiai. Ez fájdalmat okoz ugyan, de nem tudja megrontani a Tőle származó gyümölcs jó ízét. A szeretet, öröm, békesség, béketűrés ... stb. továbbra is teljesen betölti Isten gyermekének a szívét, és ízletes – bár talán bosszantó – gyümölcs marad a világ fiai számára is. Az elutasítás, bántás, gúny, esetleg üldözés arra nyújt alkalmat, hogy még erősebb legyen a kontraszt, a sötétben a fény, a Jézus Krisztust dicsőítő Szentlélek munkája. Ebben mutattak példát Jézus Krisztus és az apostolok. Csodáljuk Jézus békességét, béketűrését, amellyel iszonyatos szenvedését önként vállalta és hordozta értünk ... Az apostolokról is ezt olvassuk: *„örömmel távoztak a nagytanács színe elől, mert méltónak bizonyultak arra, hogy gyalázatot szenvedjenek az Ő nevéért"* (ApCsel 5:41). A Szentlélek gyümölcse nem romlik meg és nem rontható meg. Eredete mennyei, Istennek – a nagy Kertésznek – a tetszésére szolgál, embereket táplál és a hívő embernek is „kimondhatatlan és dicsőült örömöt" jelent.

(Folytatása következik)

Dr. Haraszti Sándor

Egy körlevél visszhangja

IGAZSÁGOSABB ÉS TESTVÉRIESEBB VILÁGOT!

A Magyar Katolikus Püspöki Kar körlevele a hívekhez és minden jóakaratú emberhez a magyar társadalomról.
Budapest, 1996.

❖

Tárgyilagos, mértéktartó, nem felekezetieskedő körlevél. Minden mondata keresztyén felelősségtől áthatott, a Szentírás igazságait és tanítását alkalmazza a magyar társadalom problémáira. Pedig probléma van bőven. A megoldás már nem olyan bőséges. Egy ilyen szűkre szabott ismertetés igazában nem adhat méltó áttekintést a 69 számozott oldalra terjedő körlevélről (111 pontra tagolva). Minden jóakaratú embernek érdemes személyesen tanulmányozni ezt a füzetet. Megrendelhető a következő címen:

A Magyar Katolikus Püspöki Kar
Tömegkommunikációs Irodája
1053 Budapest, Ferenciek tere 7-8. III. lh. II. em.

Most pedig szeretném felhívni a figyelmet néhány olyan kérdésre, amelyet a Püspöki Kar részletesebben tárgyal.

„Mára világossá vált, hogy nemcsak politikai és gazdasági rendszerváltozás játszódott le ebben az országban. Sokkal összetettebb, részint építő, részint viszont romboló események részesei vagyunk" – írják a 9. pontban.

Az egész Körlevél részletes analízisét adja a rendszerváltozást követő fejleményeknek. „Célunk nem az, hogy bűnbakot keressünk, egyes személyeket vagy csoportokat kipellengérezzünk – írják –, hanem az, hogy közös erővel dolgozzunk nemcsak az ország gazdasági, társadalmi, politikai életének, hanem értéktudatának (benne erkölcsi értékrendjének) átalakulásáért is, azért, hogy segíthessünk a jobb, emberibb élet megteremtésében mindenkinek, aki ebben az országban él, meg nem feledkezve a határainkon kívül élő magyarokról sem" – így fejezik be a 9. pont üzenetét a Körlevél céljáról és témáiról.

A körlevél azután helyzetképet ad négy főcím alatt.
1. Szociális viszonyok és egészségügy
2. Gazdasági élet
3. Állam és politika
4. Kultúra

Szeretnék részletes beszámolót adni minden főcímről. Helyszűke miatt azonban jóformán csak utalni tudok az egyes témákra. Az első főcím alpontjai:

A) Helyzetkép
Szociális feszültségek, elszegényedés
A lakosság létszáma és egészségi állapota
A közbiztonság romlása

B) Szempontok és ajánlások
Elkötelezettség a szegények mellett
Az egyház társadalmi tanításának három alappillére
Felelősségvállalás és kezdeményezés

Érdemesnek látszik kitérni a körlevélnak a gazdasági életről, az államról, a politikáról (3. pont), valamint a kultúráról (4. pont) szóló mondanivalóira is. Ehelyett inkább a szociális viszonyok és az egészségügy (1. pont) ismertetésére szorítkozunk csupán, mert úgy véljük, hogy a széles tömegekhez ez a helyzetkép és a kapcsolatos szempontok és ajánlások állnak legközelebb.

Az 1. pont *helyzetképe* leírja, hogy *„Magyarországon ma gyökeres társadalmi, politikai és gazdasági átalakulások mennek végbe"*. A probléma az, hogy az átalakulást súlyos nehézségek és társadalmi válságok kísérik. A társadalom nagy része kénytelen fájdalmas áldozatot vállalni. A nyolcvanas évek végéig fenntartott szociális biztonság lebomlott, addig is csak külföldi hitelekből lehetett fenntartani. *„Az átmenet korának áldozata a betegségtől, a magánytól, a létbizonytalanságtól, a megélhetési gondoktól, nem ritkán a jogfosztottságtól, a hajléktalanságtól, a munkanélküliségtől és a kitaszítottságtól szenvedő sok-sok ember."*

A legsúlyosabb problémák közé tartozik a növekvő szegénység. Az elszegényedés folyamata rohamosan halad előre. A Világbank megállapította, hogy 1989-ben 5 % volt a szegények aránya az összlakossághoz képest. 1993-ra viszont ez az arány megötszöröződött. A Központi Statisztikai Hivatal létminimum-számításait alapul véve az 1980-as években egymillió, 1992-ben kétmillió, 1995-ben már megközelítően 3,5 millió ember élt a létminimum alatt.

Megállapítja a Körlevél, hogy a piacgazdaságra való átmenet során hazánkban is jelentősen megnőtt a szakadék egy hihetetlenül és aránytalanul meggazdagodott szűk réteg és a megélhetés nehézségeivel egyre inkább küszködő nép között. Nálunk is áll, ami tapasztalható a világ többi részében: a gazdagok egyre gazdagabbak és a szegények egyre szegényebbek lesznek. A két réteg közötti különbség ma nagyobb Magyarországon, mint a nyugati országokban. Sovány vígasz, hogy ez az arány a többi kelet-európai országban a magyarországinál is roszszabb.

Nagy probléma, hogy a pártállam idején meglevő szociális juttatások megszűnésével egyidejűleg a társadalombiztosítás nem képes pótolni a kisebb juttatásokat, mivel a gazdasági visszaesés és az elosztásra kerülő források nagy mértékű csökkenése egybeesik a szociális elosztórendszerek és a társadalombiztosítás egyidejű átalakításával. Kiemelkedő problémát okoz ezen belül az, hogy a mai napig csak töredékesen megoldott a *„tartósan munkanélküliek, a jövedelempótló támogatásban részesülők és a már abból is kiesettek szociális segélyezése"*.

A körlevél elismeri, hogy az államháztartás átalakítása elkerülhetetlen, de úgy tűnik, hogy az elkerülhetetlen szerkezeti reformok nem szisztematikusan átgondoltak. Az emberek úgy érzik, hogy cél nélkül szenvedik a közkiadások csökkentését.

Nagy probléma a növekvő munkanélküliség, ami az elszegényedés egyik fő oka. A munkanélküliek száma az aktív korú lakosságnak mintegy 10 %-a. Ez megfelel a nyugat-európai átlagnak. A piacgazdaságra való áttérés magával hozza, hogy a gyáraknak termelékenyebbeknek kell lenniük. A munkásoknak magasabb képzettséget kell elérniük. Ezt a problémát azonban emberi megértéssel kell kezelni. Ez nem csupán gazdasági probléma.

A gazdasági romlás miatt sokat szenvednek a gyermekek. Minél több gyermeket kell eltartania egy családnak, annál könnyebben kerül az a háztartás a szegények közé. *„1994-ben a 19 év alatti fiataloknak 45 %-a élt olyan háztartásban, amelyben az egy főre jutó jövedelem alacsonyabb volt a létminimumnál."* De nemcsak a gazdasági helyzet romlása tette nehézzé a több gyermek vállalását, hanem olyan kormányzati intézkedések is, melyek a gyermeket vállaló családokat sújtották. *„A családi pótlék reálértéke az utóbbi években jelentősen csökkent, ugyanakkor pedig megszűnt a gyermekek után járó jó néhány kedvezmény."*

Nem elég a gyermeket világra hozni: a gyermeket megfelelő erkölcsi, szociális és gazdasági körülmények között fel is kell nevelni. A művi vetéléseket nagy arányban szociális indokok alapján kérik. Elsősorban 20-29 éves, három vagy több gyermekes anyák közt nőtt a terhesség-megszakítások száma. A körlevél ezért a magatartásért elsősorban az 1995 tavaszán hozott szociális intézkedéseket teszi felelőssé. Ezek számos korábbi szociálpolitikai kedvezményt szüntettek meg. *„Pedig a gyermeket vállaló szülő alanyi jogot formálhat fokozott szociális támogatásra, anyagi és erkölcsi támogatásra"* – állapítja meg a Körlevél.

Megemlékezik a Körlevél a nyugdíjból élő idős korosztály helyzetéről is. Szót emel amiatt, hogy igazságtalan dolog azt megengedni, hogy *„azok a nemzedékek, akik átélték a háborút és az azt követő évek szenvedéseit, most életük utolsó szakaszában, egyre súlyosabb anyagi gondokkal kénytelenek szembenézni"*.

Felhívja a figyelmet arra a sajnálatos tényre, hogy a népességnek először 1981-ben észlelt fogyása napjainkban is folytatódik. Az elmúlt 15 év alatt a lakosság csaknem félmillióval fogyott. 1990-től a csökkenés mintegy 160.000 fő volt. 1995-ben a születések aránya alig volt nagyobb 11 ezreléknél (11 élveszületés 1000 emberre). Az átlagos életkor 1982 óta folyamatosan csökken. A születéskor várható életkor is csökken, különösen férfiaknál (jelenleg 64,8 év; Ausztriában viszont 72,9 év). Európai összehasonlításban etekintetben Magyarország népessége áll a legutolsó helyen. A felnőtt férfiak halandósága ma ismét olyan magas, mint 60 évvel ezelőtt. A halálozási arány tekintetében Európában csak Oroszország és a szovjet utódállamok, valamint Románia kullognak Magyarország után.

Ezt a fájdalmas helyzetet tovább rontják a társadalombiztosítás krónikus zavarai. Az is káros, hogy a nyugdíjkorhatár most már majdnem akkor kezdődik, mikor a várható élettartam (64,8 év) lejár. Így aztán nem kell fizetni sok nyugdíjat. A körlevél így kiált fel: *„A demográfiai helyzet romlása napjainkban valóban nemzeti létünk katasztrófájával fenyeget."*

A lakosság egészségi állapota is veszedelmesen romlik. Ennek oka nem csupán gazdasági, hanem következménye az egészségtelen életmódnak is. A kilencvenes években drámai növekedést mutatott a depresszióban megbetegedettek száma. Igen magas Magyarországon a szív- és érrendszeri, továbbá a daganatos megbetegedések száma. Világviszonylatban is kiemelkedően terjed Magyarországon a TBC. Okai: egészségtelen, hiányos táplálkozás, rossz higiénés körülmények, a testkultúra teljes vagy nagyfokú hiánya. Az alkoholizmus és a dohányzás tovább rontja az egészséget. A kilencvenes években az alkoholbetegek száma megduplázódott. A felnőtt lakosság 10-12 %-a, mintegy 800.000 ember tekinthető alkoholistának Magyarországon. Az ifjúság körében terjed a drogok használata. Jelentős és elterjedt betegség az öngyilkosság. A nyolcvanas évek elején Magyarország világviszonylatban vezetett az öngyilkosságok számában (45 százezrelék). A nyolcvanas évek második felétől az öngyilkosságok száma csökkent (1995-ben már csak 34,3 százezrelék). Tudnivaló, hogy az öngyilkosoknak egy jelentős része lelki beteg (depresszió, szkizofrénia, paranoia, reaktív pszichózis).

Szomorúan állapítja meg a körlevél: *„Nem rajzolódik ki pénzügyi forrásokkal megfelelően alátámasztott népesedéspolitika, nincs a gazdasági és társadalompolitikával összehangolt családközpontú, körültekintően reális kormányzati koncepció, sőt még az alapul szolgáló jövőkép is hiányzik."*

A közbiztonság romlását említi ezután a Körlevél. Az elkövetett bűncselekmények súlyossága, erőszakos jellege is növekedett, mégpedig az elmúlt hat évben gyorsuló ütemben. 1985-ben az ismertté vált bűncselekmények száma 166 ezer, 1989-ben 225 ezer, 1995-ben pedig 502 ezer volt. Növekszik a kábítószerfogyasztás és az ehhez kapcsolódó bűnözés is. A tömeges prostitúció mind kihívóbban jelentkezik. A közrend fenntartására hivatott intézmények elégtelenek a bűnözés visszaszorítására, *„annyival is inkább, mert a megromlott társadalmi erkölcsök és a felbomlott értékrend helyreállítása nem egyszerűen rendészeti feladat."*

Említi a Körlevél a törvénytisztelő polgárok kiszolgáltatott helyzetét. A fenyegetettség miatt zárak és rácsok mögé bújunk. Az utcára alig merünk kilépni. A vagyon- és közbiztonság megszűnt. A középkori ostromlott várakhoz hasonlóan élünk.

A börtönök nem alkalmasak a rehabilitálásra, de nem alkalmasak az elrettentésre, és nem elégségesek a bűnözőknek a társadalomból való kirekesztésére sem. Különben is: *„Ha embertársainkat pusztán kirekesztjük a társadalomból, sajnos, ezzel többnyire megvonjuk tőlük az emberibb életnek még az esélyét is"* – jegyzi meg a Körlevél.

Nehéz a bűnözést megfékezni, a társadalmi egyenlőtlenségeket csökkenteni, a vállalkozásokat föllendíteni egy olyan társadalomban, ahol a korrupció átszövi a gazdasági, a politikai, a társadalmi élet különböző területeit. *„Nem egyszer kell tapasztalni, hogy közép- és felső szin-*

teken büntetlenül előfordulhatnak visszaélések, például szerződéskötések, hitelek odaítélése és közpénzek szétosztása során a döntéshozóknak anyagiakkal vagy egyéb előnyökkel történő befolyásolása révén." Majd hozzáteszi: „Amíg ezek megszüntetésére nem történnek elengedően hatékony intézkedések, addig aligha alakulhatnak ki igazságos társadalmi viszonyok."

Mi a teendő? (Szempontok és ajánlások)

Elkötelezettség a szegénység mellett (Jézus Krisztus példája). II. János Pál pápa egyik enciklikájából idéznek a körlevél szerzői: *„Épp a szegények iránti megkülönböztetett szeretet és az ebből eredő megfontolások miatt napjainkban nem hagyhatjuk figyelmen kívül az éhezők, a koldusok, a hajléktalanok, az orvosi segítségre szorulók, de mindenekelőtt a kilátástalanságban élő emberek mérhetetlen tömegét."*

Fölhívjuk itt a figyelmet arra, hogy a püspöki körlevél nem csupán gazdasági és szociális megoldási javaslatokkal szól a hívekhez és minden jóakaratú emberhez a magyar társadalomban, hanem fölajánlja az evangélium hirdetését, mint a megoldáshoz vezető egyik kiváltképpen való utat (7. pont). Megjegyzi a 7. pontban, hogy *„Az evangélium hirdetése azonban nem zárja ki, sőt szervesen magába foglalja azt a feladatot, hogy a keresztyén közösség együttesen és egyes tagjain keresztül is fáradozzon az emberek egyéni életének jobbításán, egy igazságosabb és testvériesebb társadalom építésén."* Majd hozzáteszi: *„A társadalmi tanítás meghirdetése és terjesztése valóban hozzátartozik az egyház evangélizációs küldetéséhez, és része a keresztyén üzenetnek, mivel feltárja ennek konkrét követelményeit a társadalmi életben, a mindennapi munkát és az igazságért folytatott harcot pedig a megváltó Krisztusról való tanúságtétel részévé teszi. Ugyanakkor az egység és a béke forrása is azokban a konfliktusokban, amelyek gazdasági és társadalmi téren elkerülhetetlenül fölmerülnek."*

Megemlíti és hangsúlyozza a Körlevél, hogy minden társadalmi és gazdasági reformintézkedésnek figyelembe kell vennie az egyház társadalmi tanításának három alappillérét. Ezek: a személy elsődleges méltósága, a szolidaritás és a szubszidiaritás (kisegítés, támogatás) elve. *„A személyt senkinek sincs joga feláldozni a társadalom állítólagos javáért"* – mondja a Körlevél. Értelmetlennek és károsnak tartja, *„ha különbséget tesznek az ún. »érdemes« és »érdemtelen« szegények, a »maguk hibájából« és az »önhibájukon kívül« peremre szorultak között".*

A szolidaritás azt jelenti, hogy *„az ember a közösség révén tud kibontakoztatni, azaz rászorul másokra; ugyanakkor magának is hozzá kell járulnia a közösség épüléséhez".*

A szubszidiaritás azt jelenti, hogy *„amit az egyes egyének saját erejükből és képességeik révén meg tudnak valósítani, azt a hatáskörükből kivenni és a közösségre bízni tilos; éppen így mindazt, amit egy kisebb és alacsonyabb szinten szerveződött közösség képes végrehajtani és ellátni, egy nagyobb és magasabb szinten szerveződött társulásra áthárítani jogszerűtlenség".*

Az államnak kell gondoskodnia a hátrányos helyzetbe jutottak megsegítéséről. *„Olyan törvényekre van szükség, amelyek megakadályozzák az ilyen ember* (helyi kisebbségek, fogyatékosok, sérültek, rokkantak) *lesüllyedését a gazdasági, a kulturális, a politikai és a mindennapi élet bármely területén."*

Összehangolt és következetes program kidolgozása lenne kívánatos az elszegényedés és a jogtalan vagyonszerzés ellen – javasolja a Körlevél. *„Korszerű, a jóléti elveket és az ésszerű gazdasági szempontokat ötvöző, szociális piacgazdaság megteremtésére van szükség".* Majd így folytatja: *„A gazdaság fejlettsége és a gazdagság nem lehet öncél, hanem az embert, az egész társadalmat kell szolgálnia. A társadalom közös javának, legfőbb értékének kell tekinteni az egész lakosságot. A közjó része a gyermek, a család, a nagyon idős, a súlyosan fogyatékos ember is: oltalmazásukban és gondozásukban s az ezzel járó költségek fedezésében a társadalom minden tagjának részt kell vállalnia, arányos megosztásban."*

„Sürgető feladat, egyebek között a lakásgazdálkodás, az állami oktatás- és foglalkozáspolitika fejlesztése, a társadalombiztosítás és az önkéntes kiegészítő biztosítások rendszereinek, valamint a szociális segélyezésnek az összehangolása egymással."

Nemcsak kötelessége mindenkinek becsülettel dolgozni, hanem mindenkinek joga van a munkához. Az állam, a társadalom és a munkaadók egyaránt felelősek azért, hogy új munkaalkalmakat találjanak.

A társadalombiztosítás reformja elkerülhetetlen. Ezt azonban úgy kell végrehajtani, hogy ennek során egyetlen társadalmi réteget se érjen méltánytalan hátrány.

„Az egyház a társadalom legfontosabb elemi sejtjének a családot tartja... Itt sajátítja el a gyermek azokat az értékeket, amelyek segítségével a társadalom hasznos tagjává válhat." Felhívja tehát a Körlevél a közhatalmat arra, hogy *„elismerje, óvja és erősítse a házasság és a család igazi természetét, védje a közerkölcsöt és segítse a családok boldogulását".*

Befejezésül, a püspöki körlevél felhív minden jóakaratú embert, „hogy az elesettség, a kirekesztettség, a lecsúszás, *az elnyomorodás elleni küzdelemben vállaljanak részt, dolgozzanak ki és valósítsanak meg szociális programokat azokon a helyi színteken, amelyeken élnek és működnek".*

Egyetértünk és támogatjuk a püspöki körlevél eszméit. Fölhívjuk saját olvasóink figyelmét is arra, hogy nem elég a krisztusi eszméket prédikálni a szószékről, hanem azokat a gyakorlatba is át kell vinni. Az erkölcsök óriási devalválódása ment végbe a pártállam idején. Az egyházaknak most minden szabadsága megvan arra, hogy segítse az új államot és társadalmat az erkölcsi és krisztusi értékek megismerésében és elfogadásában. Olyan feladat hárul most az egyházakra, mint a honfoglalás utáni első évszázadban. Akkor egy pogány népet kellett elvezetni a krisztusi igazságokra. Most egy nagy mértékben erkölcsi értékek nélküli népet kell visszavezetni a krisztusi igazságokhoz. A pártállam idején a múltnak minden örökségét és értékét szisztematikusan rombolták. Nekünk most szisztematikusan kell fölépíteni azokat az értékeket, amelyek képesek a nagy rombolásból újraéledő embertömegeket erkölcsi lényekké és összetartó nemzetté formálni. Azt óhajtjuk, hogy ne legyen egyház, amely felekezeti megfontolásokból kivonja magát ebből az építő és nemzetmentő munkából.

Dr. Haraszti Sándor

TIZENÉVESEK TERHESSÉGE

MIKORTÓL EMBERI LÉNY A FOETUS? ORVOSILAG INDOKOLT TERHESSÉGMEGSZAKÍTÁS?

Mikortól számít a foetus emberi lénynek?

Hosszú idő óta vita folyik a társadalomban és tudományos körökben is arról, hogy mikortól számít a foetus emberi lénynek. Úgy gondolom, hogy ma már nemcsak hívő embereknek a fölfogása, hanem tudományosan is eldöntött tény és elfogadott álláspont, hogy a megtermékenyített pete (zigota) magában hordja mindazokat a lehetőségeket (potenciálokat), amelyek majd a megszületett gyermeket jellemzik. Más szóval, a megtermékenyített pete egy potenciális emberi lényt képvisel. Hívő szülők és felelős orvosok egyetértenek abban, hogy a fennálló terhesség megszakítása annak bármelyik stádiumában mindenképpen megöl egy potenciális emberi lényt. Úgy is szokták mondani, hogy a megtermékenyített és fejlődésnek indult pete (zigota), embrió és a foetus (méhmagzat) között csak fejlődési különbség van.

Teológusok hosszú időn keresztül azon spekuláltak, mikor küldte le Isten az élet leheletét a fejlődő embrióba, majd foetusba. A megtermékenyített pete kezdetben zigota, embrió, később foetus, majd a magzati mozgásoktól kezdve (négy és fél hónap) méhmagzat, a születés idején újszülött, később csecsemő. Sem a teológusok, sem az orvosok nem tudnak tudományosan válaszolni arra a kérdésre, mikor lép be az isteni lehelet a magzatba. Szerintem a fogamzás pillanatában. Más kérdés, hogy mikortól életképes egy magzat méhen kívül is. Ez a tudomány haladásával változik. Általában kevés magzat marad életben bárhol a világon hathónapos méhen belüli élet nélkül.

Ez a kérdés tudományosan nem könnyen eldönthető, bár arra nézve nincs vita, hogy a megtermékenyített pete potenciálisan (lehetséges kifejlődését tekintve) emberi személy. Soha nem lesz belőle más, csak emberi lény. Az is tény viszont, hogy a megtermékenyített petéknek 30 %-a kilökődik a méhnyálkahártyába való beágyazódás előtt, a megtermékenyítéstől számított 6-7. nap előtt, tehát művi beavatkozás nélkül.

„Hívő keresztyének arról vitáznak – mondja Kiss János *Az abortuszról* szóló könyvében (Cserépfalvi kiadás, 1992) –, hogy mit ír elő vallásuk az abortusszal kapcsolatban. Döntő szerep juthat annak a kérdésnek, hogy mikor ruházta fel Isten halhatatlan lélekkel az emberi lényt" (13. oldal). (A Szentírás értelmezése szerint a fogamzás pillanatában.)

„A magzat az anyaméhben az anya testével szimbiózisban él, de nem az anya szerve. Saját életét élő egyed az anya testében. Nem a magzat szolgálja az anyai szervezet működését, hanem az anyatest a magzat fennmaradását és fejlődését. A magzat eltávolítása nem olyan, mint a vakbélműtét. A vakbél élő szövet ugyan, azonban nem önálló egyed, csupán egy (funkció nélküli) szerv az ember testében. Kioperálása után elhal; ám elhalása nem halál, nem egy saját életét élő lény létezésének a vége. A terhesség megszakítása ezzel szemben halált okoz, egy emberi egyed életét szakítja meg" (24. o.).

A továbbiakban arra keres választ Kiss János, hogy *mikortól lesz az embrió* (a beágyazódott megtermékenyített pete, a terhesség 5-8. hetében embrió) *jogilag védelmezhető erkölcsi személlyé* (jogalannyá), amikortól fejlődésének művi megszakítását törvényesen tiltani kell.

Felsorol érveket a magzat élethez való joga mellett. Felveti annak szükségességét, hogy az élethez való jogot egészen a magzati lét kezdetéig (a pete megtermékenyítésének időpontjáig) ki kell terjeszteni (mi ezen az álláspontón vagyunk). Kiss János azonban úgy véli, hogy a magzat a magzati lét első három hónapjában még nem tekinthető jogalanynak, ezért az anyának joga van választani, hogy a megindult terhességet meg akarja-e tartani. Ezt az álláspontot hívjuk Amerikában „pro choice" (az anya dönt) álláspontnak.

Érvek a magzatnak a fogantatástól az élethez való joga mellett Kiss János szerint:

1. A magzat a fogantatástól potenciális erkölcsi személy.
2. A magzat a fogantatástól ember.
3. A magzat a fogantatástól emberi élet.
4. Az emberi élet a fogantatástól a megszületésig és azon túl folyamatos.

5. Az élethez való jog egyenlőtlen eloszlása különböző egyedek között diszkriminatív (144. o.). (Tehát a méhen belül fejlődő magzat fejlődési ideje szerint való különbségtétel (zigota, embrió, foetus, méhmagzat). Más szóval: ha a terhesség első három hónapjában szabad a művi abortusz (foetus stádium), utána azonban nem.

Kiss János szerint a magzat (általános értelemben az anyaméhben fejlődő embrió) csak a 12. hét (3. hónap) után válik jogalannyá. Ettől kezdve az ő fejlődésének művi megszakítását (abortusz) csak a törvény által meghatározott esetekben szabad elvégezni (elsősorban orvosi indokok alapján, nem pedig az anya döntése szerint). Ilyen indokok lehetnek: elmebeteg anya terhessége, kiskorú (tehát döntésre képtelen leánygyermek terhessége vagy korlátozott értelmi képességű nő terhessége, erőszakon alapuló terhesség, incestus (apa és leánya, fiútestvér és nővére közötti terhesség). Azután, ha komoly orvosi valószínűsége van annak, hogy a megszülető magzat az élettel össze nem egyeztethető fejlődési rendellenességgel jönne a világra, vagy ha a magzat kihordása vagy megszületése az anya életét súlyosan veszélyeztetné.

Kiss János azon az alapon jelöli meg a terhesség 12. hetének végét, mint azt a határt, ameddig a magzat nem tekinthető jogalanynak és erkölcsi személynek, hogy ezután a határ után indul meg az agyműködés elektronikusan kimutathatólag. Ugyanekkor indul meg az érzőképesség is.

Kiss János azt is kimondja, hogy a terhesség művi megszakítása (interruptio) az első három hónapban nem egyéb, mint születésszabályozás vagy fogamzásgátlás (175. o.). Mondanunk sem kell, hogy ezzel a fölfogással mi nem értünk egyet. De sokan mások sem értenek egyet, pl. Gyulai Endre: Abortusz – más oldalról nézve; Magyar Tudomány 1990/7. sz. 822. oldal: „A már megkezdett élet visszafordíthatatlanul emberi személy kifejlődésére irányul" (idézve Kiss János könyvében 228. lap).

„Az abortusz a természet törvényeinek durva áthágása", Magyar Kurír: Lenni vagy nem lenni; Kagylókürt, 1986/1. sz. 34. oldal; (idézve Kiss János i.m. 228. oldal).

Összefoglalóan, ezzel a témával kapcsolatban való álláspontunk az, hogy nem vitatkozunk azzal a biológiai megállapítással, mely szerint a megtermékenyített petesejtek mintegy 30 %-a a beágyazódás előtt (a megtermékenyítés 6-7. napja előtt) kilökődik az anyai szervezetből és elpusztul (Kiss János, i.m. 148. o.). A terhesség második hetében még ezenfelül 27 %-a pusztul el a megtermékenyített petéknek a beágyazódás után. Végül is a megtermékenyített petéknek mintegy 1/3-a születik meg mint újszülött. Ebben a számban benne vannak azok az újszülöttek is, akik genetikus fejlődési rendellenességgel születnek *(tehát 100 fogamzásból 30 újszülött jön világra).*

Isteni bölcsesség biztosítja ilyen módon, hogy a fogamzások 1/3-ából újszülött emberi lény születik. A terhesség első három hónapjában (első trimeszter) végrehajtott abortusz ebből a megmaradt 1/3 magzatból pusztít tovább. A második és harmadik trimeszterben végrehajtott abortuszok tovább csökkentik az élve születések számát. Semmiféle emberi okoskodás nem változtat azon a tényen, hogy a megtermékenyített petesejt potenciálisan egy emberi lény, ha megengedjük, hogy kifejlődjön és megszülessék. Emellett érv az, hogy emberi embrióból sohasem lesz majom vagy kutya. Tehát az embrióban ott van a potenciális emberi lény a fogamzás pillanatától kezdve. Ugyanúgy, mint a *megtermékenyített* madártojásban (embrió) ott van a madár. Az amerikai törvények szerint védett madár tojását (pl. bald eagle, kopasz fejű sas) elpusztítani annyit jelent, mint a madarat elpusztítani. Érthetetlen, hogy az emberi embriót nem védik ilyen körültekintő törvények.

Mi azt valljuk, hogy megindult terhességet megszakítani mindig is erkölcsi probléma. Mindig is életet megszüntető beavatkozás. Indoklást a terhesség megszakítására csak komoly orvosi megfontolás alapján fogadunk el. Elsősorban ilyen az anya életének megmentése. Másik fontos ok, ha a magzat genetikai abnormalitás miatt életképtelen lenne születés után. Megszakítás oka lehet, mint már föntebb említettük, a nemi erőszak következtében létrejött terhesség, az incestusból létrejött terhesség, a kiskorú (14 év alatti) gyermekek terhessége, az erkölcsi megítélésre képtelen nők terhessége, az elmebeteg nők terhessége.

Amint látjuk, a terhesség megszakítása a terhesség bármelyik stádiumában mindig is erkölcsi megfontolást, orvosi kényszerhelyzetet és a magzat, az anya és a társadalom érdekeit és az erkölcsi törvényt figyelembe vevő felelős döntést feltételez.

Hívő embernek természetes ugyan, de azért megemlítem, hogy *a bibliai kijelentés (tehát Isten igéje) is azt tanítja, hogy a megfogant emberi élet magában hordja a későbbi ember minden potenciálját a fogantatás pillanatától kezdve, függetlenül a terhesség idejétől. Sőt, Isten elhívása már a fogantatás előtt kijelöli az elhívott ember egész életútját. Ennek illusztrálására idézek a Szentírásból.*

A BIBLIA BIZONYSÁGTÉTELE

Jer 1:5: *„Mielőtt megformáltalak az anyaméhben, már ismertelek, és mielőtt a világra jöttél, megszenteltelek, népek prófétájává tettelek"* (Jeremiás elhivatása).

Gal 1:15: *„De amikor úgy tetszett annak, aki engem anyám méhétől fogva kiválasztott, és kegyelme által elhívott, hogy kinyilatkoztassa Fiát énbennem, hogy hirdessem őt a pogányok között..."* (Pál apostol elhívása).

Ézs 49:5: *„Most pedig ezt mondja az Úr, aki már anyám méhében szolgájának teremtett, hogy Jákóbot hozzá térítsem, Izráelt hozzá gyűjtsem"* (Ézsaiás elhívása).

Zsolt 51:7: „Lásd, én bűnben születtem, anyám vétekben fogant engem." (A fogantatástól a születésig tartó méhen belüli fejlődés folyamatos, kontinuitásban van, és nincs potenciális és genetikai különbség a megtermékenyített pete és az újszülött között.) *Ugyancsak megvan a megszámlálhatatlan ősök (anyai és apai) teljes genetikai öröksége a megtermékenyített petében és a méhen belüli fejlődés végtermékében, az újszülöttben. Ez a genetikai magyarázata az eredendő bűnnek.* De nemcsak a nagy emberek (próféták) életét irányította Isten a fogantatástól (a pete megtermékenyítésétől) kezdve. Sőt elhívta és elrendelte őket már a fogantatás előtt az örök tanács végzésében. Az átlagember elrendelése és méhen belüli fejlődése is Isten személyes felügyelete alatt történik.

Jób 10:8-11-ben ezt olvassuk: *„Kezed formált és alkotott engem, azután elfordulsz, és el akarsz pusztítani? Emlékezz csak: úgy formáltál, mint egy agyagedényt, mégis újra porrá tennél? Nem úgy öntöttél-e, mint a tejet, és nem úgy oltottál-e, mint a sajtot? Bőrbe és húsba öltöztettél, csontokkal és inakkal szőttél át."* Ugyanazt olvassuk itt, mint az első ember teremtésénél, hogy ti. Isten az ő kezével formálta az embert a földnek porából (1Móz 1:27; 2:7). A Genezis ugyan nem használja azt a hasonlatot, hogy Isten keze, de azt mondja az első emberről, hogy Isten a föld porából formálta az embert, és az Isten képé-

re teremtette őt. Jób ezt mondja: *„Kezed formált és alkotott engem"* (tehát ő formált minden porcikámban). Aztán plasztikusan leírja: *„úgy formáltál, mint egy agyagedényt..."* A Szentírás kedvenc képe az, hogy Istent a fazekashoz hasonlítja, aki szuverén úr az agyagon (Róm 9:21). Jób 10:11 és Ézs 45:9 a foetus alkotásának a részleteit is elmondja. Szól a bőr, a hús (az izmok), a csontok és az inak alkotásáról.

Különösen szépen emlékezik meg az ember formálásáról a Zsolt 139:13-16: *„Te alkottad veséimet, te formáltál anyám méhében. Magasztallak téged, mert félelmes és csodálatos vagy; csodálatosak alkotásaid, és lelkem jól tudja ezt. Csontjaim nem voltak rejtve előtted, amikor titkon formálódtam, mintha a föld mélyén képződtem volna. Alaktalan testemet már látták szemeid, könyvedben minden meg volt írva, a napok is, amelyeket nekem szántál, bár még egy sem volt meg belőlük."* Szól a vesék alkotásáról és arról a védelemről, melyet Isten kiterjeszt az anyaméhben fejlődő magzatra. Tudja azt, hogy Isten megkülönböztet már az anyaméhben minden más emberi egyedtől (14. v.). Szól a csontok alkotásáról, a puhaszervek (izmok, belek, idegek) idomításáról és formáltatásáról (16. v.). *„Könyvedben minden meg volt írva, a napok is, amelyeket nekem szántál, bár még egy sem volt meg belőlük."* Milyen csodálatos fejlődéstani leírás több ezer évvel ezelőttről. Még a spontán abortusz is (tehát nem művi terhesség-megszakítás) is meg van említve a Szentírásban: *„Vagy miért nem lettem olyan, mint az elásott koraszülött, mint a világosságot nem látott csecsemők?"* (Jób 3:16)

Elgondolkodtunk-e már azon, hogy Isten igéjének kinyilatkoztatása évezredekkel megelőzte a genetikai tudomány és a magzat egyedi fejlődésének biológiai felismeréseit? *Nem tudom komolyan venni azokat az okfejtéseket, amelyek erőnek erejével azt próbálják bizonyítani, hogy a megtermékenyített pete, a zigota, embrió és a foetus a fejlődési fokozatokon át a terhesség 12. hetének a végéig nem olyan potenciális emberi lény, aki jogi védelmet igényelhet, és akinek joga van a megszületésre,* hacsak valami igen fontos megfontolások (föntebb felsorolva) ezt a jogot vitathatóvá nem teszik.

Azon a véleményen vagyok, amint fentebb kifejtettem, hogy *a megfogant emberi élet a fogantatástól jogi védelmet érdemel. A művi abortusz* (ellentétben az orvosi beavatkozás nélkül létrejött spontán abortusszal, amikor a halott foetus távozik) a terhesség bármely szakában, az első (1-12 hét), második (26 hét a legutolsó menstruáció kezdetétől, vagy 24 hét a megtermékenyítéstől számítva) és harmadik (38 hét a megtermékenyítéstől vagy 40 hét a legutolsó menstruáció kezdetétől) trimeszterében *potenciális emberi életet szüntet meg. Ennélfogva a művi terhességmegszakítás nem csupán jogi probléma* (hogy ugyanis a törvény megengedi-e vagy nem), *hanem mindig is erkölcsi kérdés és lelkiismereti probléma.*

Orvosi körökben elfogadott az az álláspont, hogy ha az anya élete komolyan veszélyben forog a terhesség kihordása által, akkor az anya életét kell elsősorban megmenteni, hiszen már esetleg van több gyermeke, vagy még ezután lesz gyermeke, akiről gondoskodnia kell. Azután az anyának ott van a férje és a hozzátartozói, akik ugyancsak aggódva óhajtják életének megmentését.

Ugyancsak elfogadottnak látszik orvosi szempontból az olyan terhességnek a megszakítása, amely minden emberi valószínűség szerint életképtelen vagy szervezetileg károsult magzatot hozna létre (ha az anya a terhesség első három hónapjában bizonyos vírusfertőzéseken esik át – mumpsz, kanyaró, rubeola, varicella – ez a magzatot károsíthatja (süketség, vakság). De azért itt sincs egy minden tévedést kizáró álláspont. Néhány genetikus és öröklődő fejlődési rendellenességtől eltekintve sok olyan határeset van, ahol valószínű, hogy a megszülető gyermek életképtelen lesz, de azért nincs kizárva az sem, hogy rendellenességei elviselhetőek lesznek, és az értelmi képessége esetleg kitűnő lesz. A genetika tudományának rohamos fejlődésével és a magzatnak a terhesség alatt a méhen belüli vizsgálatával sok olyan, az élettel össze nem egyeztethető fejlődési rendellenességet tudunk ma már diagnosztizálni a terhesség első három hónapjában, amelyek lehetővé teszik az ilyen terhesség jó lelkiismerettel való megszakítását. A hívő orvosnak és a hívő szülőknek ezt a kérdést komoly megfontolás, komoly konzultáció és komoly ima tárgyává kell tenniük. Ugyancsak megszakítható a nemi erőszakból és az incestusból (apa és leánya, fiú- és leánytestvér) származó terhesség.

TÖRVÉNYTELEN (HÁZASSÁGON KÍVÜL SZÜLETETT) GYERMEKEK

Hadd mondjam ki, hogy miközben egy megindult élő terhesség megszakítása mindenképpen emberi életet szüntet meg, ugyanakkor az sincs következmények nélkül, hogy egy terhesség létrejön, kiviselődik, a gyermek megszületik és utána ezt a gyermeket megfelelő körülmények között föl kell nevelni. Az egy aránylag szimplisztikus (leegyszerűsített, primitív) álláspont, hogy ha a terhesség elindult és ha az anya ki tudja viselni, utána megszületik a gyermek, és ettől fogva az anyának kötelessége gondoskodni a csecsemőről. Elvileg ugyan ez így igaz. Már azt föntebb megtárgyaltuk, hogy a tizenéves anyák nem tudnak gondoskodni a megszületett csecsemőről. Évtizedekkel vagy generációkkal ezelőtt az úgynevezett leányanyák gyermekeit vagy intézetbe adták örökbefogadásra, vagy ha a leányanyát a szülők otthon tartották, akkor ők vállalták a megszületett csecsemőnek a gondozását. A generációkkal ezelőtti társadalom megbélyegezte és törvénytelen születésűeknek hívta az ilyen gyermekeket. Ez megmutatkozott a törvény állásfoglalásában is. Az ilyen gyermekeket az anya nevéről nevezték, az iskolában megkülönböztették (zabigyereknek hívták), és későbbi életében is hátrányos megkülönböztetésben volt része. A mai amerikai társadalomban ez a hátrányos megkülönböztetés jogilag megszűnt. A férjetlen anya a gyermekét a maga nevére veheti, vagy adhatja neki a prezumptív (föltételezett) apának a nevét, vagy arra is van mód, hogy egy tetszőleges nevet válasszanak az ismert apa nélküli gyermeknek. Ilyen módon sem az anyakönyvi kivonatában, sem egyebütt nincs olyan utalás, amelyből az ő ismert apa nélkül való származása kiderülne. Ez eddig nagyon szép. Azonban ez még nem biztosítja a gyermek trauma (megrázkódtatás) nélkül való fölnevelését.

TIZENÉVES ANYÁK ISKOLÁZÁSA

Mint említettem, a tizenéves anyáknak az egyik legfontosabb dolga az, hogy befejezzék a középiskolát. Évekkel vagy inkább évtizedekkel ezelőtt terhes lány nem maradhatott rendes középiskolai tanuló. Az ilyeneknek biztosították egy középiskolai diplomával egyenjogúsító vizsgának a letételét, amelynek az alapján érettségivel egyenrangú bizonyítványt kaptak. Ma már nemcsak hogy

megengedik e tizenéves anyák középiskolába járását, hanem ezt előmozdítják és bátorítják. Hogy ez milyen hatással van az iskolai környezetre, arról lehetne beszélni. Itt ismét jöhetnek az erkölcsprédikátorok, akik azt mondják, hogy most tehát gyakorlati példát adunk az iskola többi tanulóinak arra, hogy milyen egyszerű teherbe esni, a terhességet kiviselni, a gyermeket megszülni, hiszen sem erkölcsi, sem törvényes hátrány nem származik ebből, és amellett minden támogatást is megkap a leányanya, hogy ezt a terhességet kiviselje. Én azon a fölfogáson vagyok, hogy erkölcsi normákat nem lehet törvénnyel, nem lehet adminisztratív módszerekkel és nem lehet megfélemlítéssel vagy megszégyenítéssel kívánatossá tenni. Hiszen emlékszünk arra, hogy Magyarországon a kommunista hatalomátvétel után hamarosan jelszóvá vált ez a kifejezés: „leánynak szülni dicsőség, asszonynak (férjezett nőnek) szülni kötelesség." A társadalom nagy része ennek ellenére akkor nem vette át ezt az erkölcsöt. Tény viszont az (szülészeti és nőgyógyászati kiképzésem éppen ezekre az évekre esett Budapesten – 1952–1956 – a budai Jánoskórház II. számú szülészeti osztályán, később a Budapest VIII. Vas utca 17. sz. alatti kórházban), hogy az erkölcsi gátlások hivatalos leszorítása által megnőttek a terhességek és megszaporodtak a művi abortuszok. Ez volt az az idő Magyarországon, amikor az abortuszok indikációjába (javallatába) bevezették a *szociális indikációt.* Ez azt jelentette, hogy ha valakinek már volt két gyermeke és a lakásviszonyai nem voltak megfelelőek, vagy a férjnek és feleségnek a jövedelme nem fedezte három gyermek eltartását, akkor az ilyen terhes anya a terhesség első három hónapjában abortuszt kérhetett.

A WELFARE RENDEZÉSI KÍSÉRLETEI

Visszatérve a tizenévesek terhességére, említettük már, hogy Amerikában törvényes hátránya nincs az ilyen terhességből származó gyermeknek. Azt is említettük, hogy amennyiben a tizenéves anya szociális körülményei ezt indokolttá teszik, akkor az állam fölveszi őket az úgynevezett welfare-listára, és három-négy évig biztosított támogatást nyújt a születendő gyermeknek. Az utóbbi időben, éppen az 1996 novemberében történő elnökválasztások előtt, igen nagy vita folyt a welfare változtatásáról és szigorításáról. Georgiában például törvénybe iktatták azt, hogy a terhes tizenéves anya köteles „otthon lakni". Így akarták kényszeríteni arra, hogy szülői felügyelet alatt maradjon, és egészségének megóvásával foglalkozzék, majd pedig így a gyermek megszületése után remélhetőleg nem lesz alkalma ismét teherbe esni. Igen ám, de kivételt kellett biztosítani (a fönt idézett Atlanta Journal cikkének az alapján mondom ezt) 391 terhes tizenévesnek, mert otthoni körülményeik olyan károsak és elviselhetetlenek voltak, hogy kisebb kár származott abból, ha rokonokhoz vagy különböző szociális intézményekbe mentek lakni, mintha otthon maradtak volna. 381 terhes tizenévesnél fönntartották az otthonlakás követelményét. Akiknek fölmentést adtak az otthonlakás követelménye alól, azoknál az otthoni környezet olyan volt, hogy például a nevelő apa vagy a természetes apa erőszakolta meg a tizenévest. Vagy a lakásukban drogos összejövetelek folytak. Vagy a lakásban levő felnőttek állandóan részegek voltak. Vagy rablott holmit tároltak a lakásban.

Arra hozom föl ezeket a példákat, hogy amint szokták mondani, az élet sokkal találékonyabb, mint egy regényíró fantáziája. Ilyen problémákról néhány évtizeddel ezelőtt még csak nem is nagyon hallottunk. Ha ilyenek előfordultak, ezek azok közé a kivételek közé tartoztak, amikről azt hittük, hogy ilyenek csak másoknál történhetnek, de nem a saját családunkban. A föntebb már idézett és a tizenévesek terhességével foglalkozó tanulmány hangsúlyozza azt, hogy ezek a gyereklányok szeretetet kerestek és ezért menekültek a terhességbe. Az orvostudományban hosszú évtizedek óta ismert ez a kifejezés: *Flucht in die Krankheit* (menekülés a betegségbe). Jól ismerjük saját lelkipásztori tapasztalatunkból, hogy egyes leányok korán férjhez mennek, hogy kiszabaduljanak a nyomasztó szülői környezetből. Amikor a társadalmi zsúfoltság és népességszaporodás egy bizonyos területen, mint például gettóban, túlzottan megnövekszik, akkor nem biztos, hogy a leány el tud menekülni a szülői környezetből. Ilyenkor a terhességbe menekül, hogy létrehozza a maga kis különálló, zárt, egyéni szeretetvilágát.

A törvényhozás foglalkozik azzal, hogy határt szabjon, hány terhességet kész az állam anyagilag támogatni. Vannak, akik azt mondják, hogy három terhesség a maximum. Vannak, akik ennél kevesebbet javasolnak. Jönnek azután a különböző etnikus és kisebbségi csoportok, akik azt mondják, könnyű megszabni a támogatandó gyermekeknek a számát, de ez semmiképpen nem fogja befolyásolni a bekövetkező terhességek számát. Ilyen módon nem az anyát sújtja a rendelkezés, hanem a születendő gyermeket. Más szóval, ha három gyermek támogatása az elfogadható maximum és az anyának továbbra is születnek gyermekei, mint ahogy születnek, akkor ez azt jelenti, hogy a három gyermekre kapott támogatásból kell eltartania négy vagy öt gyermeket is. Ki tudna itt bölcs lenni? A hívő elvek valamennyiünk számára ismertek. De hogyan alkalmazzuk most ezeket gyakorlatilag? Igaz az az igei tanítás, hogy aki nem dolgozik, ne is egyék. De hogyan dolgozzék az, akinek három-négy-öt gyermeke van, férje nincs, szülei már idősek, vagy ha nem, akkor azoknak is megélhetési gondjaik vannak. A tanács és a követelmény nyilvánvalóan az volna, hogy ne legyen több gyermeke. Ez így igaz. De ahol hiányzik az erkölcsi felfogás és meggyőződés, és ha ugyanakkor szerencsétlen és hátrányos körülmények vannak jelen, akkor nagyon nehéz ezt az elvet keresztülvinni, annyival is inkább, mert ismét mi vagyunk azok, akik az elvet hangoztatjuk, és viszont annak a bizonyos fekete, vagy mexikói, vagy Puerto Rico-i, vagy nyomortanyai körülmények között élő fehér tizenévesnek, vagy már idősebb korú anyának kellene ezeket az elveket gyakorolnia. Ne folytassunk struccpolitikát! Ne dugjuk fejünket a homokba, mert ha mi nem látjuk a problémákat, attól a problémák ott vannak. A mi legszebb elveink ellenére a fönt említett tények valóságosak.

Amerikában sok százezer művi abortusz történik évente. Ez a népesség nagy száma miatt van így, de lényegileg minden országban az abortuszok száma a népesség számától és a terhességek számától függ. Ceausescu Romániájában szigorú törvény volt arra, hogy a terhességet nem szabad megszakítani, mert Ceausescu így akarta biztosítani a román nép szaporodását, hogy ilyen módon fölényesen túlsúlyba kerüljön az ott lakó nemzetiségekkel, elsősorban a tíz-tizenkét százalékot kitevő magyarokkal szemben. Nem megyek most részletekbe, de tudnunk kell azt, hogy a Ceausescu-féle rendelkezés a népességnek egy nagyon nagy megszegényítését eredményezte.

Jonesboro, Georgia, USA, 1997.

(Folytatása következik)

LEVELESLÁDÁNKBÓL

Az alábbiakban egy németországi olvasónk írását adjuk közre, mely dr. Haraszti Sándor Tizenévesek terhessége című tanulmányának első közlésére érkezett olvasói reagálás.

Sebastian Edelmann (European Child Evangelism Fellowship)

Szóval kapituláltunk?

Megjegyzések dr. Haraszti Sándor „Tizenévesek terhessége" című írásához

Nehéz egy tanulmányt értékelni, amikor csupán az írás egyetlen része került az olvasó kezébe. A „Folytatása következik" még sok mindent takarhat. Jót is, rosszat is. Felfedheti az író gondolatait, amelyek az első részben nem váltak nyilvánvalóvá; magyarázatul szolgálhat egy mélyebb szándékra; megoldást kínálhat be nem fejezett gondolatmenetekre. Ezért első reakcióm is bizonyos szempontból viszonylagos.

Az ügy fontossága miatt mégis úgy ítélem meg, hogy be kell kapcsolódnom a téma megvitatásába.

Néhány tény:

I. A szerző meglévő és égető problémakört tár fel, amelyet nem söpörhetünk a szőnyeg alá.
II. A szexuális szabadosság oda vezetett, hogy nem kevés tizenéves leány esik teherbe.
III. Az is tény, hogy a leányanyák nem mindig képesek gyermeküket (gyermekeik) megfelelő gondozására, nevelésére.
IV. Vitathatatlan, hogy az államnak viszonylag nagy terhet jelent ezen gyermekek felnevelése.
V. Sajnálatosan sok bűnöző kerül ki ebből a miliőből.
VI. Azt sem hallgathatjuk el, hogy az erkölcsi romlás Isten Gyülekezetét napjainkban ugyanúgy fenyegeti, mint a „korinthusi időszakban".

Az említett tények feltárása nagy erénye a dolgozatnak. Mint hívők nem hunyhatunk szemet ez égető jelenségek előtt.

Mégis rá kell világítanom egy sor problémára, amelyekben nem érthetek egyet a dolgozat írójának gondolatmenetével, érveivel és eljárásával.

A bibliai alapvetés, és ami utána következik

Dr. Haraszti értekezése elején ad egy bibliai alapvetést, amelyben nagyon helyesen utal a test cselekedeteire, és megállapítja: *„A test cselekedetei ellenségeskedés és lázadás Isten ellen. A test cselekedeteit Isten megítéli."* Az értekezést tovább olvasva, föl kell azonban tennem a kérdést: Milyen összefüggésben áll a bibliai alapvetés a szerző további kijelentéseivel?

Isten ugyan az Igét mindenki javára adta, a nem keresztyén társadalomtól mégsem várhatjuk el, hogy az igei mérték szerint éljen, mert figyelmen kívül hagyja azt – saját kárára. Viszont a hívők számára annál inkább érvényesek a bibliai mértékek. Csakhogy nem válik világossá előttem, miért fogamzásgátló tablettával akarja Dr. Haraszti a keresztyén fiatalokat is ellátni, miért nem inkább világos bibliai tanítással?

A szexuális szabadosság és a tizenéves leányok

1. E tárgykörben nem elég csupán tizenéves leányok és tizenéves fiúk meggondolatlan félrelépéséről beszélnünk, jóllehet gyakran a serdülők „kíváncsiskodásának" az eredménye, hogy a gyermekkort alig maguk mögött hagyó belsőleg éretlen fiúk és lányok együtt mennek az ágyba.
2. Nagyon sok leányt felnőtt férfiak használnak ki, és vezetnek be a szexuális közösülés élvezetébe. Ez nem mindig „békés" eszközökkel megy végbe. Nem ritkán nemi erőszakról kell beszélnünk. A nemi erőszak esetén gyakran a leányokhoz közel álló rokonok vagy ismerősök a tettesek. Az itt említett esetek viszonylag kevés százaléka kerül nyilvánosságra. A gyermekleányok szégyellik magukat, és ezért inkább akár huzamosabban is kiszolgáltatják magukat kínzójuknak. Elhallgatják az esetet. Ebből adódóan nem kevesen egész életük során nemi zavarokkal küszködnek. A lelki sebek nehezen gyógyíthatók. Sajnos „hívő" családokban is előfordulhat az itt említett probléma. A lelkigondozó feladata lesz, hogy segítse feldolgozni ezt a traumát.
3. Egy további jelenség, hogy a gyermekleányok jó része a szexuális vágyak megszállottjává válik. Képtelen meglenni nemi közösülés nélkül.
4. Az utóbbi 3-4 évtizedben egy nagyon komoly ideológiai átnevelési folyamatról kell beszélnünk, ahol a média nagy nyomatékkal sulykolja bele az ifjúságba: „Jogod van a testedhez és a testi élvezetekhez. Ne hallgass másokra!" (Az átnevelési kísérlet nem újkeletű, de a média – különösen az elektronikus média – szerepe hatalmasan megnőtt, és nagy befolyást gyakorol az erkölcsi életre.) Sajnos az úgynevezett „gyógyító" (psycho)terápia bizonyos irányzata is fegyvert fogott, és igyekszik páciensseit „felszabadítani" a vallás és a vallásos befolyás alatt álló idősebb nemzedék által elültetett „káros gátlások" alól. A médiában a szex istenítése folyik, de az ritkán kerül napirendre, hogy a szerelmi aktus természetes velejárója lehet a teherbe esés. Az sem nyújt feltétlen „biztonságot", ha a szexuális felvilágosítás során – sajnos ezt egyik-másik országban valóban túlzottan korán veszik föl az iskolai tanrendbe – szó esik a fogamzásgátlás módjairól.

A nemi érés folyamata

Isten teremtette az emberi testet. Ő alkotta a hormonokat is. Mely korábbi időszakban nem volt nehéz a testi érzések felett uralkodni? Mikor fordult elő, hogy ne fejlődtek volna mind a fiúk, mind pedig a lányok testében nemi hormonok a felnőttéválás időszakában?

Isten mégis azt a parancsot adta, hogy a házasságkötés előtt ki-ki tartózkodjék a nemi élettől. Az Ószövetségben láthatjuk, hogy Izráel népére súlyos büntetés várt, ha valaki

áthágta ezt a parancsot. Hogyan adhatott volna Isten parancsot a nemi élettől való tartózkodásra, ha nem adott erőt szembeszállni a kísértéssel?

Én vallom, hogy a nemi érés nehéz időszakában is minden fiatal elegendő erőt talál Krisztusban szembeszállni a kísértéssel. Tanítanunk kell az ifjúságnak, hogy Isten ma is nagyon komolyan veszi a bűn kérdését, és „amit vet az ember, azt aratja is". Emellett azt is tanítanunk kell, hogy Isten nagyszerű ajándéka a várakozás ideje, amikor fiúk és lányok nem herdálják el a tisztaságukat.

Segítenünk kell tehát a fiataloknak, hogy a szexualitást pozitívan szemléljék, amit Isten a házasságukra tartogat nagy ajándékként.

Mit jelent a dupla biztonság?

A dupla biztonság, amiről Dr. Haraszti beszél – tehát az absztinencia (teljes önmegtartóztatás a nemi közösüléstől a házasságkötés előtt), valamint a fogamzásgátló tabletták szedése – arra utal, hogy az egyszerű védekezés – absztinencia – nem elég biztonságos. Itt meg kell jegyeznem, hogy a dupla biztonságot hívő fiatalokra vonatkoztatva kétértelműségnek tartom. Így érthetők a szerző szavai: Ha a vágyak feletti uralom nem sikerülne, akkor hát történjék meg: lépjen a leány barátjával szexuális közösségre, még mindig van egy 98%-os biztonság arra, hogy nem esik teherbe.

Mindenesetre látnunk kell, hogy Isten elsőrenden nem a teherbe eséstől, hanem a *szexuális bűntől* kívánja megvédeni az embert. Nyomatékkal szeretnék utalni arra, hogy a *két*értelműség kevesebb mint az *egy*értelműség.

Sokkal inkább szemügyre kell vennünk ezt a Dr. Haraszti által megjelölt „biztosítékot"! Miért nem elég egyféle biztosíték, az absztinencia, a tizenévesek terhességének elkerüléséhez? Miért fordul elő, hogy rengeteg fiatal könnyelműen bánik a szexualitás kérdésével? Azért, mert hiányzik a megfelelő fundamentum az életéből. Krisztus befolyása nem érvényesül benne. Ismerjük a bibliai József eltökéltségét, aki így veti föl a kérdést: „Hogyan követhetném el ezt a nagy gonoszságot, vétkezve az Isten ellen?" A mai fiatalok is nyugodtan építhetnek erre az alapra. Meg kell tanulniuk szeretni Isten törvényét (ld. Zsolt 119), és utálni a bűnt!

Aki az „A" terv mellett egy „B" tervet is készenlétbe helyez, az nem áll meg olyan szilárdan az igazság útján, mint aki számára csupán egyetlen járható út létezik (Zsolt 119:128).

Sajnálatos jelenség sok keresztyén gyülekezetben, hogy az erkölcsi értékrendet utolérte az infláció. Ez emlékeztet egy bibliai följegyzésre 2Krónikák 12:9-10-ben: *„Sisák, Egyiptom királya tehát felvonult Jeruzsálem ellen, és elvitte az Úr templomának a kincseit meg a királyi palota kincseit; mindent elvitt. Még a kerek aranypajzsokat is elvitte, amelyeket Salamon csináltatott. Ezek helyett rézpajzsokat csináltatott Roboám király..."*

Az Úr templomának „aranypajzsait" (pl. Zsolt 119:72) lassan elprédáljuk a világ piacán, de sebaj, mert helyettesíthetjük azokat a rézpajzsokkal. Lefordítva: Ha már úgy sem él senki az Úr törvénye szerint, akkor szükség van a kettős biztonságra a keresztyén fiatalok esetében is.

Dr. Haraszti szerint „a bölcsesség azt javasolja, hogyha nem tudjuk elérni a tizenéves önkontrollját, akkor meg kell őt védenünk saját maga ellen..." Ilymódon a szerző Roboám munkatársává válik a rézpajzsok kovácsolásában. A Biblia ezt mondja:

„Hogyan tarthatja tisztán életútját az ifjú? Úgy, hogy megtartja igédet" (Zsolt 119:9).

Vallom, hogy a mai tizenévesek is megoldást találnak Isten Igéjében: *„Mindenre van erőm a Krisztusban, aki megerősít engem"* (Fil 4:13); *„Emberi erőt meghaladó kísértés még nem ért titeket. Isten pedig hűséges, és nem hagy titeket erőtökön felül kísérteni..."* (1Kor 10:13).

Talán engem is besorol a dolgozat az „erkölcsprédikátorok" sorába, és a fenti igeverseket „idealista és doktrinér nyilatkozat"-nak nevezi. De én is voltam tizenéves, akit a fönt említett krisztusi erő védett meg az erkölcsi romlástól, és ma is látok fiatalokat, akik Krisztustól várnak és kapnak erőt, hogy legyőzzék a kísértést.

A fogamzásgátló tabletta

Az biztos, hogy az orvostudomány és a gyógyszergyártás komoly lépéseket tett előre. Ma kevesebb káros mellékhatással kell számolni a fogamzásgátló tabletta rendszeres szedésénél, mint például a hatvanas években, amikor is sok gyermek a tabletta hatására komoly szervi elváltozással született. Teljes mértékben azonban nem lehet a tabletta káros mellékhatásait figyelmen kívül hagyni.

A szerző nem szól azokról a hormonális elváltozási eshetőségekről a leányok (és házas asszonyok) testében, amelyeket a fogamzásgátló tabletta előidézhet (trombózis-veszély, emésztési zavarok, migrénes fejfájás, elhízás stb.). Ezért az orvosok jó része csak feltételesen javasolja a tablettázást.

A nemkívánt gyermekek

Az bizonyos: nagyon sok „véletlenül fogant" gyermeknek sok nehézséggel kell szembenéznie születése pillanatától.

Ha valakik könnyíthetnek a helyzetén, akkor azok között vagyunk mi is, keresztyének. Ehhez hozzátartozik, hogy felismerjük benne az emberi értéket. Tehát nem koloncnak tartjuk a társadalom nyakán, hanem elmondjuk róla is: „Bizony az Úr ajándéka a gyermek, az anyaméh gyümölcse jutalom" (Zsolt 127:3). Édesanyja és édesapja – akit talán sosem ismer meg – vétkeztek Isten törvénye ellen, de ő az életét a Teremtőtől kapta.

Ezért nem tartom fölöslegesen kidobott pénznek, amit az állam a tizenévesek (egyáltalán a leányanyák) gyermekeire fordít. Az állam anyagiakban támogathatja őket, de nekik szükségük van a lelki és szellemi értékekre is. Ezen a téren Krisztus Gyülekezetére különös felelősség hárul. Áldom Istent a keresztyén családokért, akik nem csekély áldozatot hoznak a hányatott sorsú gyermekekért. Ennek a felelősségtudatnak tovább kell növekednie!

Krisztus kész megmenteni a legszomorúbb sorsú (az „egyéni tragédia" [Dr. Haraszti] következtében született) gyermeket is. Ő nem az egészségesekért jött, hanem a betegekért, az elveszettekért.

Dr. Howard G. Hendriks, a Dallas Theological Seminary professzora *„The 7 Laws of the Teacher"* (7 törvény a tanítók számára) c. könyvében (Walk Thru the Bible Ministries Inc. kiadásában, Atlanta) beszámol saját életútjáról. Ő is a hányatott sorsú gyermekek közül való. Szüleit egyetlen alkalommal látta együtt, 18 évesen, a bíró előtt, aki kimondta a válást. Howardnak sikerült elérnie, hogy tanárai az iskola „legrosszabbjának" nevezzék. Ő pedig ki is tett magáért, hogy méltóvá váljon e megnevezésre. Walt, egy egyszerű, odaszánt életű vasárnapi iskolai tanító „gyűjtötte be" Howardot tizenkét további utcagyermekkel együtt a romlott városrészben újonnan alapított gyülekezetének első gyermekcsoportjába. Isten csodát művelt e tragikus sorsú nyomornegyedi gyermekek életében. Megváltotta őket. A tizenháromból tizenegyen Isten országának főállású munkatársaivá lettek, közöttük a teológiai professzor, akinek a könyvei és előadásai minden földrészen nagy hatást váltottak ki.

Ma is szükség van a Walt-okra, akik a leányanyák és az elvált szülők gyermekeit Krisztushoz szeretik. Vallom, hogy Isten csodát művelhet e gyermekek között is, ha komolyan vesszük keresztyén küldetésünket, és nem kapitulálunk a megromlott erkölcsi mértékek előtt, és nem azokhoz szabjuk életeljárásunkat.

A társadalom morális tartalékai

A mai átlagos magyar állampolgár bűnözésről alkotott véleménye kevésbé elutasító, szinte már megengedhető: játék, szórakozás. Ahogy általában nevezik *„balhé"*. Ebben nincs semmilyen morális ítélet. A bűntény „csínytevés". „Egy jó kis balhé" mindaddig szórakoztató, amíg nem a nyilatkozó sérelmére követik el.

Jobb lenne a *belső erkölcsi kontroll*, amely fékező folyamatot hozna működésbe, és megakadályozná az elkövetést. Ez javíthatná a lakosság közérzetét. Legvégső eredménye akár a bűnüldöző, felderítő és megtorló apparátus feleslegessé válása lehetne, a fenntartási költségekkel együtt.

Sajnos ez csak álom. Minden társadalomban szükségesek a bűnüldöző szervezetek, a történelem valamennyi századában. Mintha az agresszió, az önzés és az elnyomás általános emberi tulajdonság, netán a történelem ösztönzője lenne. Pedig a *bűnözés az egyének egymás közötti és a nemzetek közötti kapcsolatokra egyaránt gyászosan sötét árnyékot vet.*

Az immorális magatartás elítélése nagyon széles sávban mutat eltérést. *Embere válogatja, ki mit tart bűnnek.* Abban azonban egyre kevesebb a vita, hogy *társadalmunkban jelenleg a bűnözés rohamosan növekszik.* A bűnüldözés egyre kevesebb eredményre jut. 1996 nyarán a Legfőbb Ügyészség nyilvánosságra hozta, hogy *az előző évben több, mint 1 millió bűncselekményt követtek el az országban.* De ez becsült adat, mivel sok bűncselekményt a károsultak be sem mernek jelenteni. Másrészt a bűncselekmények minősítése tekintetében is nagy eltérések mutatkoznak. Az egyes személyek – főleg családtagok – közötti civódásokat a világon senki sem minősíti bűncselekménynek, pedig bármelyikük életét rendkívül megkeseríthetik.

A bűnözés más mutatói még súlyosabbak. Ugyanazon évben, az előzetes letartóztatásban lévők között a legidősebb személy 55 éves volt, a második 45, a többi ennél fiatalabb. Ez önmagában szemlélteti, hogy a bűnesetek elkövetői melyik korosztályhoz tartoznak. A tragikus tendencia pedig fokozatos gyorsulással romlik.

A bűnözés kialakulása, általánossá válása és megfékezése

A bűnözés annyira elhatalmasodott, hogy a társadalom kezd *anarchikussá válni.* A bíróságok késedelmesen hoznak ítéleteket. A börtönbüntetésnek nincs túl sok értelme, mert *a cellákban a bűnözők „utóképzése" történik.* A Kozma utcai Büntetés-végrehajtó Intézet – régebben Gyűjtőfogház – parancsnoka mondta a rendszerváltás után: „Magyarországon a börtönviselt bűnözők *45 %-a visszaeső.*" A német „Gefardetenhilfe Scheideweg e. V." 1992-ben, az általuk gondozásba vett börtönviseltek mindössze néhány százalékos visszaeséséről adott számot.

A bűnözés növekedését főleg az idősebb állampolgárok hajlandóak a *halálbüntetés eltörlésével magyarázni,* ezért sürgetik annak visszaállítását. Azt gondolják, hogy a törvény halálos fenyegetései visszarettentenék a bűnözőket. A halálbüntetés visszaállítása bekerült a populáris politikai ígéretek eszköztárába. Pedig a despotizmus ezzel a büntetéssel ártatlan emberek százezreinek oltotta ki az életét a törvényes látszat indokával.

Általános az a vélemény is, hogy semmilyen felvilágosítás nem képes visszafogni a bűnözők kezét. *„Moralizáló beszédre"* oda sem figyelnek. Egyesek fel sem tételezik, hogy egyáltalán él a mai Magyarországon, aki nem bűnöző. Egyáltalán lehetséges nem-bűnözőként élni? Létezik-e bármilyen érv, vagy módszer, amivel meg lehet állítani, vagy legalább fékezni a rohamosan növekvő magyarországi bűnözést, illetve a társadalom anarchikus szétesését?

Életcélok, lehetőségek

20-25 éve ifjú emberek életrajzában szinte állandó fordulat volt: „Orvos szerettem volna lenni"... Mára csak az orvosi hivatás korábbi tisztelete változott. Most más variációk kerülnek a mondatba. A kor tipikus társadalmi fogyatékossága, az egyéni életcélok kiszámíthatatlansága megmaradt. Szabad-e a pályaválasztás? Kellően nyitottak-e, és azonosak-e az esélyek? Sajnos egyik kérdésre sem adható pozitív válasz. Mégis szinte kizárható a feltételezés, hogy *a bűnözés melegágya a meghiúsult életcél.*

A pályák módosítása a liberális polgári demokráciákban mindennapos és eléggé kiszámíthatatlan. Hozzá kell szoknunk, hogy a kiszámítható jövő az úgynevezett tervgazdasággal együtt véglegesen a múlté. Az egyénnek rugalmasan kell követnie a rá leselkedő kellemetlen meglepetéseket, esetleg többszörösen módosítania kell életpályáját. Ugyanis egyes iparok megszűntek, másoknak elveszett a népszerűsége. A termelő munkától általában elfordulnak az emberek. Például a szomszédos Ausztriában ottani állampolgár földmunkát nem vállal. Csatornázáshoz, lapátoláshoz, de még az épületek karbantartásához is általában „vendégmunkásokat" alkalmaznak. Anglo-American zsargon szerint a „black-worker" nem feketemunkást, hanem nehéz fizikai munkát végző munkást jelent, viszont általában fekete bőrűekkel végeztetik el.

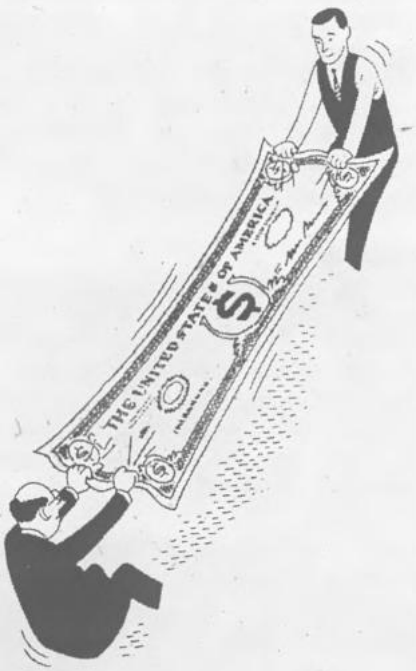
Nem mindig a technicizálódás szorította ki az egyes iparágakat. A feltételezés igaz lehet az órásra, de akkor miért nyílik gyertyaöntő műhely? Az iparok szükségességének változásai sokszor előre prognosztizálhatók. A trendek irányait fölismerni és a holnapi feladatokra előre felkészülni mégsem könnyű. Egyeztethetők-e egyáltalán a vállalkozói hajlandóságok és a jövő igényei? Minden esetre nagy gond az, hogy mindenki vágyai és céljai szerint jusson munkához, és a társadalom megbecsüléséhez. Ezért a bűnözés elkerülésének lehetősége *nem egyszerűsíthető kizárólag szociális kérdésre.*

A második világháború előtt az Egyesült Államokban az elemi iskolás leányokat cipőjavításra tanították, hogy a leendő családanyák fel tudják újítani gyermekeik viselt lábbelijét. Öt-hat éve mondta nekem az USA déli államai egyikében egy tanítónő, hogy visszaszorul az Államokban a dohánytermelés és a dohányzás. Már Virginiában is eltűnt a dohány a földekről. A nagy dohánygyárak közül sok bezárt. Igaz, van még néhány, de azok Kelet-Európába szállítanak. Hazajövet ezt el sem akarták hinni. Clinton el-nök dohányzás elleni törvényjavaslatát nemrég ismertették. A

haladó államokban az állampolgárok egyre kevesebbet költenek saját egészségük rontására. Ezt pedig olyan egyéni döntésnek tudható be, ami közel áll az etikus gondolkodáshoz. A személy felelősségtudatának kiszélesedése, a rugalmas kezdeményezés a lehetőségek korlátozódása idején, életképesebbé teheti az egyéneket és általuk a társadalmat.

Nem csak pénz szerzése a cél

Amikor amerikaiak jöttek Magyarországra rendkívül kedvező feltételekkel házat építeni, természetesen nem volt mindenki közöttük elnökséget-viselt farmer, akinek tekintélyes kora és biztos megélhetése volt. Akadt az önkéntes segítők között fiatal alkalmazott is. Egyikük műszaki cikkeket árult. Már csak egy hét állt rendelkezésére az éves szabadságából. Az áruház tulajdonosa megtudta, hogy a fiatalember kelet-európai útra készül. Felhívatta, a következőkre figyelmeztette: A gépeltérítés gyakori a tengerentúli utazások esetében. Ha bármi történne vele, és csak egyetlen napot is késne, ne jöjjön vissza a céghez. *Felmondás alatt áll.* Az amerikai fiatalember tudta, hogy műszaki ismereteire nagy szükség lesz, vállalta a kockázatot, és eljött Vácra építeni. Nem várja, hogy köszönetet mondjunk neki a vállalt kockázatért. Az építkezésen való részvételt *magasabb rendű etikai célnak tekintette, és állás-vesztés kockázatával vállalta a jövetelt.*

Rengeteget áldozatot hoznak emberbaráti célokra. Nemcsak a milliomosok, hanem egyszerűen mindenki. Egyik elképesztően eredményes gyűjtés után, egy kérges kezű gazdálkodó a következő, felejthetetlen választ adta a kérdésre: hogy lehet egyetlen kérő szóra ekkora összeget áldozni? *„Isten megadta nekünk, hogy a világon a legnagyobb legyen az átlagkeresetünk, miért vonnánk meg a szegényebb népektől a támogatást?"*

Pozitív kezdeményezések

Ismert dolog, hogy ott igen sok televíziós csatorna működik, amelyeknek jellemző tulajdonságaival, programjával mindenki tisztában van. Nálunk is van erre példa, a „Music Channel", amelyen az ember örökké élvezheti a tomboló zenét. Most mégsem arról írnék, hogy jó nekik, válogathatnak 100–150 csatorna között. Ugyanis csak egyszer választanak. Például a gyermekek etikai nevelését fő feladatának tekintő csatornát. Ott nincs erőszak, trágárság, szexualitás, az árut nem ruhátlan hölgyek reklámozzák. Ezt egyébként több államban törvény tiltja. Az ötéves gyerekeknek ilyen hasznos és szükséges tanácsokat ad a tanítónő: Mondj nemet" – a téged csalogató idegen felnőttnek. „Ne ülj az autójába, és ne menj el vele!" Segítsd a kisebb testvért, ez feleslősséged. A testvéri szeretet és a családi összetartás nagyon fontos.

Robert Schuller 1989 augusztusában, a televíziós programjában buzdított a kiegyensúlyozott családi életre, és olyan szülőket szólaltatott meg, akiknek példás az élete. Ide sorolhatja önmagát, a feleségét és 5 gyermeküket. Saját magukkal kapcsolatban csupán annyit említett, hogy minden családnak lehetnek próbatételei. Ezeket jóakarattal, vagy őszinte megbánással és újrakezdéssel meg lehet oldani.

Schuller „epizodistái" közül bemutatok egy pedagógust, aki 1992-ben az „Egyesült Államok legjobb tanítója" címet nyerte el. Fleming úr hatalmas, fekete ember. Elmondta „a boldog nap" eseményeit, amikor az elnök mellére tűzte „Az év pedagógusa" kitüntetést. Jöttek a riporterek és megkérdezték tőle, mikor és hol végzett főiskolát. A fekete óriás, hófehér fejét szégyenkezve lesütötte, és megmondta, hogy ő nem végzett főiskolát. Azt sem tudja pontosan, hol és milyen körülmények között tanult meg írni-olvasni. Csak azt, hogy nagyon szeret embereket tanítani a betűvetésre és az olvasásra. Volt egy 87 éves magántanulója, megtanította, és egy év alatt sikeres vizsgát tett. A sikeres vizsga emlékére a „Könyvek Könyvét" adta neki ajándékba. Az aggastyán öröme ezzel lett teljes. A televízió bejelentette, hogy Fleming, mint az ország kiváló pedagógusa megkapta az egyik főiskola tiszteletbeli diplomáját.

A közvélemény formálói, papok, tanítók, szociális családsegítők arra nézve kapnak eligazítást, hogy az embereket ne rémítgessék negatív tartalmú adatokkal. Ne meséljenek olyant, amitől az utat, irányt vesztett személy még jobban elkeseredik, és csak azt látja, hogy más sem talált kapaszkodót. A szülők közötti különbségek megoldására nagyon sokféle civil szerveződés ügyel. A baráti körök nem a házastárs „mielőbbi lecserélésében" látnak ideát. Persze ott is van elég válás, de lényegesen kevesebb, mint náluńk.

Annak az országnak a történelme a bevándorlások történelme. Azt a hazát választotta minden üldözött. Megérkezése pillanatában áldotta sorsát, hogy partot ért, a puszta életével és két munkára kész kezével. Ott mindenki a nulláról kezdte. Az ország elérte, hogy a világ leghatalmasabb állama és leggazdagabb társadalma legyen. Persze tudják azt is, hogy van még sok javítani valójuk. Sikereik módszere és a titkuk csupán az, hogy *bíztak, reméltek és újra kezdtek.*

Udvariasság, tapintat, előzékenység

A bűnüldözés módszereinek csődjét saját magunk tapasztalatából fölismerve, elsőbbséget adhatnánk a megoldás esélyét rejtő, régen bevált módszernek: *Azt teszem mással, amit tőle várok és nekem is jól esne.*

Az udvariasság minimális igénye, a tapintatos ember elsőszámú tiszteletadása. Már gyermekkorban megszokják az emberek, hogy „első vagyok én." Pedig mi nem írjuk soha ezt a személyes névmást nagy kezdőbetűvel, mint az angolok. Az elsőségünkről azonban soha sem mondunk le. Pedig nem tanítja senkivel a KRESZ: annak a kocsinak van „abszolút elsőbbsége", amiben ülök! A gyakorlat mégis ezt bizonyítja.

Egyesek szerint az udvariatlan viselkedés, a kellemetlenkedő magatartás célja, hogy magára terelje a figyelmet. Csakhogy ez már nagyon gyakori, nem feltűnő egyáltalán. A segítőkész, udvarias magatartás ritkább. *Aki feltűnő akar lenni, legyen inkább udvarias.*

Az udvariasságot elvárjuk másoktól, de a mások iránti udvariasság ismeretlen. Senkit nem bocsátunk magunk elé. Egyetlen lépést sem segítünk. Aki csetlik-botlik az orrunk előtt, legfeljebb ócsároljuk. A balról előző a megelőzött elé tör, és nyomban jobbra fordul. Járdán kerékpárral, vagy görgős korcsolyával, a kellemetlenkedő szlalomozó ugyan-

ezt csinálja. Tömegközlekedési eszközön az ülőhely átadása már szóba se jöjjön! Le- vagy felszálláskor a rosszul mozgó, idős embernek nem a kezünket nyújtjuk, hanem rákiáltunk: „Mozogjon már, öregem!" Ha két kisgyerekkel száll le egy fiatalasszony, kínlódhat a lépcsőn, mert mindkettő felvételné magát a karjára. Arra várhat, hogy majd valaki segíti! A mentő nem viszi föl a tizedik emeleti lakásába a gipszelt lábú cigányt, ott hagyja a lift ajtaja előtt. Az ajtón tábla lóg: „A lift nem működik!" Úgysem bírja elolvasni! A Deák téren térképpel a kezében keresgélő külföldi kérdi a rendőrt, a jegyárust, de a szavát egyik sem érti. Sopron német idegenforgalma régóta elég jelentős. A busz menetjegy árusító fülkéjében 1991 végén nem tudnak németül. A makacs érdeklődőnek ingerülten tesznek egy ajánlatot...

Durva, közönséges beszéd

A köznapi bizalmaskodás nyelve *trágár*. Ha sorsunk véletlenül összehoz minket útközben egy másik gépkocsival, az első szó durva, sértő, tapintatlan. A rossz kisfiút az édesanyja úgy szidja, hogy közben *az anyját*, vagyis *önmagát átkozza*. Egy orvos meggyőződéssel állította, hogy *a legolcsóbb idegcsillapító a káromkodás*. Már nyilvánvaló, hogy nemcsak káromkodunk, hanem a legtöbb idegcsillapítót is mi szedjük Európában. Marad tehát a káromkodás és az átok. Ami úgy látszik „fog" (1948 óta). Mindenesetre a gutaütések számában is világelsők vagyunk. Azt se mondja senki, hogy a hipertónia és esetleges szomorú következménye a bénulás nincs összefüggésben a dühhel.

Udvariatlanságunk, durvaságunk, ocsmány szavaink, *eldurvult beszédünk* messze megelőzi mind a művelt Nyugat, mind a szláv népek nyelvét. A nyelvőröktől igen kevés tiltakozás vagy óvás hallható ez ügyben, bár némelyik szerkesztő csömörlik néha tőle. (Nemrég Völgyi Vera hozta szóba). A legtöbb szerkesztő viszont már egészen elhasználta a régi nyomdafestéket, ami nem tűrt bizonyos szavakat. A mostanival nincs már ilyen gond, mindent tűr. Kimondja, ha egyszer a nyelvén van. A médiumnak rendkívüli, csaknem kizárólagos a felelőssége a kortárs nyelvi műveltség formálásában. De érzi-e ezt a felelősségét valaménnyi szerkesztő?

Az átlagos állampolgár *„Istent nem fél, embert nem becsül"*. A lakosság általában egyetért a mondat első felével és vállát vonva veszi tudomásul. Esetleg úgy gondolja, a természettudományos felvilágosultsága zárja ki a már régen elavult vallásos világnézetet. Bár vitatható a tényleges természettudományos ismerete, a mondat második felére rávágja: *„Engem talán becsülnek?"*

Lehetőségek a nevelők kezében

Elvesztette társadalmunk a bizalmát és a reményét abban, hogy valamiként, – talán tőlünk, a szándékunktól, de leginkább a hitünktől és akarásunktól függően –, javíthat még a helyzetén. Aki ezt a reményét elveszti, az nem vállalkozik és semmit sem kezdeményez. A megoldás, azt hiszem, a korai és következetes keresztény/keresztyén nevelés által remélhető.

Sokszor *az iskolai oktatásban* látják a nevelés egyetlen eszközét. A tantestület keze alá azonban már olyan gyermekek kerülnek, akiknek a jellemét – legyen bármilyen – meghatározóan befolyásolta több korábbi tényező. A jó nevelés helyszíne nem okvetlenül az iskola. *A család* az a hely, ahol a legkorábban és a leghatékonyabban „fog" a gyereken a szó. Természetesen az iskola oktató-nevelő munkájának fontosságát senki sem vitatja.

Meddig nevelhető az ember? Mikor kell lemondani róla, mert már semmi kilátás nincs a javulásra? Szerintem az ember addig javítható, amíg él. Fordulatokat és komoly változásokat tapasztaltam már élemedett korú embereknél is, mégpedig tartósan, nemcsak egy bizonyos hangulat hatására. Egy szülő a gyermeke, vagy akár az unokája neveléséről pedig soha nem mondhat le. Az ifjabb nemzedék tőle vár tanácsot és segítséget, még akkor is, ha pimaszul beszél vele, vagy vitázik. Azért tudják, hogy megbízhatóbb jóindulatot másutt úgy sem találnak.

A mi hazánkban a szülők és a pedagógusok túl hamar *lemondanak*, ha nem látják azonnal nevelésük gyümölcsét. Elfelejtik, hogy míg a rossz példa gyorsan hat, a jó annál lassabban. A pedagógusok munkájának társadalmi értékelése – részben a tapasztalható és nyilvánvaló alkalmatlanságuk, súlyos fiaskóik hatására – nagyon leértékelődött. Ez nem csupán a rossz fizetésben jut kifejezésre. Egy elhívatott nevelő egyáltalán nem „pénzért" végzi a munkáját, áldozathozatalokra éppúgy kész, mint bizakodásra, hogy munkája eredményeit meg fogja látni. A bölcs nevelés és a pedagógus türelme marad az egyetlen út ahhoz, hogy az élet a hasznos és értelmes jövő felé haladjon tovább.

A családi nevelés meghatározó hatású

Az ENSZ 1959-ben deklarálta a gyermekek jogait. Az emberi méltóság már ebben a korban jogos. A deklaráció szerint a gyermekek neveltetése nem nevelőintézetekben, hanem az édesanyjuk mellett biztosított elsősorban. Itt mégis föl kell hívnom a figyelmet az apák felelősségére.

A gyermek előbb édesanyjához kötődik, de tudatos éveitől kezdve észrevétlenül kialakul édesapja iránti függősége. Ez abban jut kifejezésre, hogy követi édesapja szavait, mozdulatait, szokásait, átveszi teljesen az egész etológiai rendszerét. Ebben elsősorban a génjei serkentik. A „lezser" apai magatartás, étkezési, italozási szokásai ebben a korban jutnak leghatékonyabban a gyermek lelkébe. Később egy kontroll működik a gyermek agyában, főleg a fiúgyermekében: aszerint szelektál, hogy a látott jelenség egyezik az apjától tanultakkal, vagy nem. Ezért vannak több-generációs bűnözők, alkoholista vagy öngyilkos családok.

A nevelő szándékú, mértéktartó intés után sem szakad meg a gyermekben a példaként elfogadott apai tekintély. Az apa viselkedéséből morális etalon fejlődik. Ha egy asztalnál esznek és a gyerek kijelenti, hogy az étel nem jó, vegye csak elő az apja a kanalat, ízlelje meg az ételt, és jelentse ki, hogy jó. Ízlelgessé, kóstolgassa, és a gyerek, pillanatok alatt változtatni fogja a véleményét.

Ha az édesapa otthon megválogatja a szavát, nem trágár, nem szitkozódó, és a gyereke hazajön az óvodából, iskolából az ott tanult trágár szavakkal, bizakodással kijelentheti előtte: „Ezt ne használd, ezt a kifejezést én sem használom!" Ehelyett hiába mondja: „Nekem szabad, de neked nem!" A morális tartás első bázisa a pozitívan megkülönböztetett stílus, szóhasználat, ami – sajnos a többség nyelvezetétől – beleértve gyakran a pedagógus beszédét is – eltér. A gyermekben egy belső hang ezt fogja mondani: „Én ezt a kifejezést nem használom, mert az édesapám sem használja."

Az atyai példaadás természetesen kiterjed az italozásra. Talán így is mondhatom: a mértéktartásra. Minden esetre az alkohol esetleges fogyasztására, addig a határig, amíg a hősnek, erősnek, nagynak látott apa a gyermeke szemében nem válik nevetségessé. Ha az italozását ordítozással is kiegészíti, a nevetséges viselkedésből ijesztővé válik, és alaposan hozzájárul a gyermekei frusztráltságához. A járulékos harmadik fokozat, az erőszakosság és ütlegelés, az édesanyjuk brutális bántalmazása, átfesti az apa korábbi kedvező arcképét. Az apa maradandó szellemi károsodást okoz gyermekében, és eléri a megvetését; sőt talán a saját hasonló sorsát is néhány évtized után.

A válás nem megoldás

A kiegyensúlyozott család intézményesen gondoskodik a nevelés ideális körülményeiről. Ebben helyet kap az egyén, a testvérek és a két szülő. Ha a gyász elszakítja az egyik szülőt, a magára maradt és gyermekét egyedül nevelő másik fél sokkal kevesebb problémával neveli föl gyermekét, mintha – Gyökössy Endre kifejezésével – *„válási árvát"* nevelne (Élet-ápolás, Budapest, 1991.).

Az Egyesült Államok statisztikai felmérésében az ötvenes évek óta lassan csökken a válás. A Scientific American talált egy különös felekezetet, a Svájcból, Morvaországból, hazánkból, végül a cári Oroszországból Amerikába települők konzervatív népét, és ezt írja róluk. Közöttük 75 év alatt nem volt több, mint egy öngyilkosság, de nem volt válás, vagyon elleni bűneset, vagy személyes erőszakosság (*A boldog hutteriek*. 1951. évf., 3738 old.).

Meggyőződésem, hogy a hatvanas években a magyar társadalomban a rengeteg válás, a jóval fiatalabb titkárnők betolakodása a házaspárok közé, a pártfőtitkártól a miniszterekén át egészen az egyszerű, kétkezi munkásokig, meggyorsította a rendszer csődjét. Ma már kevesebben emlegetik az 1989-ben mindennapos meghatározást, az ország „társadalmi, gazdasági, politikai és erkölcsi válságáról". Ebben az erkölcsi „válság kezelése" nem kerülne egy árva fillérbe sem, talán még új törvényeket sem kellene kodifikálni. Bármilyen kormány jól irányíthatná az ország sorsát. Erre azonban rá sem gondolunk.

A gyermekek személyes biztonságát a szülők ketten adják meg. Az „anyai szív" hajlamait csak az édesapa tárgyilagos szigora egészíthetné ki jogosan, – már amennyiben neki van erre még erkölcsi alapja.

Sokan aggódnak a rossz házasságok indokolatlan mindenáron történő fenntartásától. Kiszolgáltatottnak érzik a nőket, akik megunt társként el kell, hogy viseljék férjük brutalitását. Sok asszony kijelenti, ennyi áldozatot nem ér meg egy gyerek sem. Pedig az esetleg megjavítható házasság megéri az áldozatot. Mert először is nem biztos, hogy a gyerek is javíthatatlannak látja a helyzetet. Aztán az sem biztos, hogy elfogadja az új házastársat, vagy netalán élettársat. Esetleg a „válóokot", akit már láthatott a hálószobában. A megérkező „pótmama", „pótpapa" kedveskedni akar a gyereknek, saját érdeke ugyanis ezt kívánja, tehát nem nevel, legfeljebb jóváhagy. A tárgyilagos óváshoz különben sem lesz minden tekintetben erkölcsi alapja. A generációváltással a boldog házasság esélye így csak romlik.

Mint látjuk nagyon bonyòlult a dolog. A krízist jobb megelőzni, nehezebb belőle kijutni. Az a körülmény, hogy Magyarországon a világon a legtöbb a válás, az öngyilkosság, és azon belül is a fiataloké, az egész magyar társadalom leromlását, és a bűnözést rohamléptekkel gyorsítja fel. Csak azt ne gondolja senki, hogy ezek realitások ugyan, de nem összefüggő dolgok. Nem lehet, hogy azok a társadalmi tények, amelyek a föld népei között statisztikailag leginkább minket jellemeznek, azok ne függnének össze, vagy nem egymásból következnének.

Hősök, eszményképek

A bűnözés fokozatos növekedése nem új. Nagyon régen elkezdődött. Még biztosan emlékszünk arra a korra, amikor az évi statisztikai jelentéseket az „illetékesek" Chicagóra hivatkozással zárták. Ott kétszer annyi az elkövetés. Mondtuk, mondogattuk, vigasztalódtunk, és a végén behoztuk a hátrányt. A mások rovására, önmagunk magasztalására tett igyekezet tulajdonképpen nevetséges.

Nemcsak a nemzettudat érdekében, de a jellem formálása tekintetében is nagyon fontos nevelési tényező a korai fiatal években a *lelkesítő eszményképek és hősök bemutatása*. Kell, hogy mind a fiú, mind a leány valakire feltekinthessen. Talán a millecentenárium ebben a tekintetben hozhatott volna többet is.

A múló század derekán tört rá Kelet-Európára a deheroizálás. Félistenként tisztelt emberek szobrát mélybe rántották. Repülőgépekkel, az égre írt névvel istenített bálvány szobrát kötélen húzták végig az Andrássy út kövezetén, és csákánnyal, nagykalapáccsal ütlegelték. Találhattunk volna a magyar történelemben jobban bevált héroszokat.

Tiszteljük nemzeti hőseinket!

II.Rákóczi Ferenc, a nagy magyar fejedelem etikai magatartása, hűséges kereszténysége, úgy is kifejezésre jutott, hogy katonáit azonnal leszereltette, ha kiderült róluk ocsmány szavak használata, ha ilyent hallott valaki tőlük. Bár nem volt jellemző az ő korában a Szentírás olvasása, Ráday Gedeon gyűjteményébe kerülő Bibliájában megtalálható a fejedelem saját kezű bejegyzése, hogy *29-szer olvasta el* élete során. Ebben talált morális alapokat, itt lelt vigaszt Rodostóban. A többiek azt mondták a városról egymásnak: „Ostorod". Miközben a vele raboskodó tisztjei közül akadt, aki moszlim lett, ő kitartott a római katolikus, ugyanakkor bibliaismerő kereszténysége és a magyarsága mellett.

Az 1919-ben elnevezett Leninváros (Pesterzsébet) dicséretesen szorgalmas helytörténészei felhozták a jubileumi megemlékezések keretében a városrész korai korszakából „Erzsébetfalva" és „Kossuthfalva" elnevezését. A volt Gubacspuszta területén egy ember levelet küldött Torinóba, oly nagy tiszteletben tartotta a magyar szabadságharc hősét, Kossuth Lajost. Abban megkérte a „Mélyen tisztelt nagy hazafit", járuljon hozzá, hogy róla nevezzék el a születő települést. Azt is megígérte neki, hogyha hazatérne, telket kapna tőle. Kossuth ezt hálás köszönettel és a rá jellemző pátosszal, mégis imponáló emberi szerénységgel visszautasította. „Nem vagyok olyan gazdag, hogy elfogadjam", – írta. „Nem bírom viszonozni." Ami azután következik, az a mai liberális hajlamú, máig is ateista olvasó csalódását okozza. A szabadsághősről kiderül, hogy *tiszteli a „Szeretet Istenét"*. A kortárs hangfelvételről, a fonográffal rögzített hangja emlékezetesen hozza tudomásunkra, hogy népünk sorsát *„magyar Golgotának"* nevezi az evangélikus egyház fia. Amerikában az Újszövetséget görögül magyarázta a tiszteletére összegyülekező papoknak, a *„jóakaratú emberekre" korlátozva a betlehemi angyalok békességét*.

A Népszabadság bemutat egy utcatáblát: *Kossuthfalva* felirattal. Rajta korunk grafitijével. Kamaszos tudálékossággal „kijavították" a címfestőt, és festékszóróval, vagy filctollal hosszú ú-val korrigálták a nevet: Kossúth-ra; aztán az egészet obszcén szavakkal keretezték. A cinikus előtt semmi sem szent. A szerkesztőséget mindez nem zavarta. Miből állt volna letörölni azt a táblát? (Népszabadság, 1996. aug. 23-iki sz., 24. old.). Mi saját szabadságharcosunk emlékét obszcén szavakkal meggyalázzuk, és ennek nyomait el sem tüntetjük pironkodva. Ennyit a médium felelősségéről.

A baráti kör hatása

Előfordul, hogy a családi gondoskodás jelöli ki a gyermek baráti körét. A szülők gondoskodnak azokról a korai kapcsolatokról, amelyek az iskolában, az osztálytársak körén kívüli barátságokat alkotják. Legjobb a természetes, vérségi kapcsolatokon alapuló, testvérek, unokatestvérek közötti baráti kapcsolat és a gyakoribb találkozás. Ez egyúttal kiszélesíti a család körét.

A baráti kör tagjai egyben „titkos nevelők". Ezen a körön át jut a gyermekhez valami más, mint eddig. Ezért fontos, hogy a szülői felelősség kontrollja kiterjedjen a baráti körre. Természetesen nem tudják a szülők mindig kiszűrni a

barátkozásra méltatlanokat. Az sem vezet feltétlenül jóra, ha neveltjeinket védőburokkal fogjuk körül, hogy „sem testileg, sem lelkileg baj ne érje őket". Az ifjú előbb-utóbb elindul saját élete pályájára, kiválasztja a barátait, akikre számíthat. Önmagától kell felismernie és elhatárolódnia azoktól, akik nem érdemlik meg a barátságát. A legfontosabb azonban arra fölhívni a serdülő ifjak figyelmét, hogy a baráti kör kiválasztásában döntő szerepük van.

Lydia keresztyén női magazinban olvashatták a magyar asszonyok a roppant meglepő hírt „a világ evangélistája" Billy Graham családi köréről, hogy egyik fiukat a rossz barátok kábítószeres függőségbe vitték. *Minden családban vannak problémák.* Ez alól Graham családja sem volt kivétel. A fiú elhagyta szülei házát. Az édesanya és az apa minden igyekezetével fáradozott a helyzet megváltoztatásán, mégpedig sikerrel. Ma a népes család valamennyi tagja az emberiség egészségéért és szellemi felépüléséért dolgozik (Ruth B. Graham cikke a Lydia, 1992. 2. félévi számában).

Az egyén küzdelme a boldogulásért

Az egyén hasznossá a másokért végzett munka alapján válik. Az azonban már más kérdés, hogy mennyire keveredik bele az olyan káros körülményekbe, amelyekkel szemben eredetileg harcolna. Ahhoz nem kell ingoványba lépnie, hogy abból bárkit kihúzzon. Ilyen esetben hiába is próbálkozna *mentéssel.*

Az embernek számolnia kell azzal, hogy bekövetkezhetnek olyan események is, melyek miatt sorsa kedvezőtlenre fordulhat. *Igazi ereje abban rejlik, hogy ezekből győztesen kerül ki.*

Az egyén és a közösség közötti kommunikáció esetében szükséges a kezdeményezés. Annak, hogy felismerje élete értelmes célját, legelőször *az értékek rendjét* kell önmagával tisztázhia. Ebben nem fogadhatja el mindig mások véleményét, de nem vezetheti feltétlenül a saját feje, méginkább nem az indulata. Sok képtelen kívánságért a társadalom korlátozó körülményeit okolják az emberek, pedig a jó értelemben vett jellemet éppen ezek acélozzák.

Önmagunkban is küzdhetünk másokért

Az egyén elhatározza, hogy környezetét morális irányba tereli. Mondjuk, káros szenvedélyeiktől mentene másokat. Ebben az esetben legszükségesebb a jó példaadás. Vagyis, hogy aki ment, ne legyen rabja *szenvedélynek.* Semmi szín alatt ne úgy akarjon hatni rájuk, hogy puszta megértésből, maga is valamilyen szenvedély rabjává lesz.

Az immorális életmódtól ugyanis nem mentesíti az embert sem a műveltsége, sem a társadalmi szerepe. A felekezetközi ökumenikus kapcsolatok keretében egy úgynevezett „szekta"-prédikátor őszintén elmondta az iszákosmentő lelkész társának, egy „nagytiszteletű úrnak", hogy ő – úgymond elég korai megtérése óta – nem ivott. Nem várt ezért tőle dicséretet, bár arra sem számított, hogy megleckéztesse, képmutató farizeusnak nevezze, az aki a „szegény, bűnös embertársait" megérteni sem képes.

A sportszerű életmódra buzdítgató edző jóra akarta rábeszélni a rendkívül tehetséges, bár időnként kikapós sportolót. Hogy is kezdje? Végül rájött. Elment a korcsmába, ahol a sportoló törzsvendég volt, és ivott vele. Aztán nem túl sok gondja maradt, „az ügy magától megoldódott". A társadalom szegényebb lett egy élsportolóval, a korcsma gazdagabb egy megrögzött italozóval. Így ment a dolog a maga rendjén. Amikor a „vendégnek" minden pénze elfogyott, a felesége is otthagyta. Mi mást tehetett, felkötötte magát. Akkor volt éppen 31 éves. Ha lett volna benne morális tartalék, erő a megváltozáshoz, a fordulathoz a helyes élet felé, talán használhatott volna még a társadalomnak.

Konfliktusok, kudarcok megoldása

Az emberi sors siker és kudarc kiszámíthatatlan kombinációja. Nagyon sok fiatal ember érez magában nagyszerű tehetséget, és ha eljut az első sikeréhez, boldog, szerencsésnek érzi magát. Talán nem is a pénz az, ami annyira csábítja, hanem az *önmegvalósítás,* amit természetesen a siker hoz meg. Sokan beszélnek önbizalmat gerjesztő praktikákról. Másoknak pedig így hangzik az egész életre vonatkozó bátorítása: „Minden ember a maga szerencséjének a kovácsa".

Ha már közhelyeknél tartunk, felidézek egy másik mondást: „Veszteni is tudni kell". Talán ezt kevesebbet mondjuk a kelleténél. Pedig nem annyira a siker, inkább a balsiker jó feldolgozása az, ami segíthet rajtunk. A siker a legtöbb ember életében ritka esemény. Ha jön, mindenesetre elkönyvelheti, de az emberek szemében sokkal hamarabb hervad el a sikerek babérkoszorúja. Akit tegnap ünnepelnek, másnapra elfelejtik.

Nem így a *kudarc.* Míg a sikert szeretnénk életünk végéig gyönyörűséggel emlegetni, arra igyekszünk, hogy a kudarcainkat mielőbb borítsa jótékony feledés homálya. Mások viszont éppen fordítva gondolják. A kudarcot emlegetik a hátunk mögött, nem a sikereinket. Csakhogy sem ez, sem az, önmagában nem lehet oka az egyéni világfájdalomnak, letargiának vagy beilleszkedése zavarainak a társadalomba. Némelyik embert egyetlen kudarc egy életre deprimál, másoknak van erejük a bajaikon túllépni.

A Christian Science Sentinal beszámol egy hamburgi ifjúsági találkozóról. „Legyenek a világ lakói szabadok!" – Követelték a temparamentumos fiatalok. Ám arra ők is rájöttek, hogy a világproblémák erőszaktól mentes megoldásai nemcsak politikusok, államférfiak ügyei, ehhez bizonyos individuális lépések is szükségesek (1990. aug. 20-iki sz., 36. old.). Nem egészségügyi kérdés, nem is társadalompolitikai, sőt nem is jóléti problémák, hanem túlnyomó részben egyéniek azok, amelyeknek közük van a kisebb-nagyobb konfliktusok kirobbanásához.

Ezeknek a megoldása területén mutatkozik a legveszedelmesebb probléma: Az egyént saját akaratának kikényszerítése éppen olyan súlyos kisértésekbe sodorja, mint annak elmaradása, meghiúsulása. Ha leigázza a gyengébbet, azzal is árt, de ha tehetetlen erőlködésében összeomlik, a *suicidium* (öngyilkosság) kísértésébe juthat. Érvényes tehát a réges-régi számtanórákon hallott biztatás: *„Ha elrontottad, kezdd újra!" Amíg élsz, addig van még egy tiszta lapod!* Aki felkészül az életre, ne álmodozzon szüntelen sikerekről. Várja az élettől a kedvezőtlen tapasztalatokat is. *A kudarc időbeli felismerése felér a korrekció lehetőségével.*

A társadalom egyik kivételesen magas beosztású személyisége azt akarta, hogy az egyetlen fia ne legyen olyan szerencsétlen borcsap, mint ő maga volt. Főiskolán taníttatta. Már régebben nyugati nyelveket tanult, az apja révén nagy megbízatásokat kapott. A legszebb kilátások szélesre nyíltak előtte. Nem volt tehát *halmozottan hátrányos helyzetű.* Sajnos konfliktusaira semmi megoldást nem talált, kétségbeesve többször kísérletezett *öngyilkossággal.* A „Kútvölgyi jogosultat" pszichiátrián kezelték. Egy fiatal ápolónőjelölt révén jutott egy kis Könyvhöz. Szinte el sem hihető! Ez a sokak által lenézett könyvecske gyógyította meg véglegesen. A könyv címe: *Újszövetség.* Szóval nemcsak a halmozottan hátrányos helyzet az oka minden bajnak, társadalmi nyomorúságnak. Önmagunkat is hozhatjuk hátrányos helyzetbe. Viszont a legmélyebb veremből is van kiút.

Értékek és vélemények

Egy szlovákiai római katolikus kongresszuson *„Közéletünk időszerű etikai kérdéseiről"* volt szó. Ajánlotta az elő-

adó, hogy minden nép a maga útját kövezze ki az Úristen által adott erkölcsi törvényekkel, amelyeket a társadalomban komolyan kell venni, kevés csupán siránkozni („*O tempora, o mores*"). (Simon Lajos előadása Érsekújváron, megj: Ökumené, 1996. 3-4. sz., 17. oldaltól.)

A piramis legbiztosabban az alapján áll. Legyen az a jó, ami mindenkinek az; és nem a rossz, mégha látszólag csak a másikat sérti, de nekem pillanatnyilag előnyös. Az önzés, a javak prédálása, a hatalomra jutók tisztátalan eszközei, az egész magyar társadalmat halmozottan hátrányos helyzetbe hozták. A folyamat nem most kezdődött.

A pszichés vagy a tárgyi eszközök területén mutatkozó rendetlenség, a pocsék szavak, a hanyagság, az önzés okozta konfliktusok összefonódtak, amíg mindez összeomláshoz vezetett. A rendteremtő szándékban és vágyban azóta nincs hiány. A csődtömeg mégis egyre növekszik. A várt jó megoldás késik. Amikor a magyar gazdaság kockázatos reformokat vállalt, úgy tűnt, visszük valamire. Mi lettünk a „*legvidámabb barakk*". Utat nyitottunk a határon át, aknamezőn, szögesdróton át. A társadalmi fordulathoz nagy előnnyel érkeztünk. Szomszédaink közül többen minket emlegettek követendő példaként. A végén veszítettünk az előnyünkből. A sok kis, egyéni kudarc összegeződik egyetlen hatalmas nemzeti csőd halmazában. Nem politikai, közgazdasági, pénzügyi vagy hatósági úton kerülhetünk ki ebből a mocsárból. Ezekkel már próbálkoztunk eleget, de semmi eredményt nem értünk el. Lenne még egy „tartaléka" a magyar társadalomnak. Az etikai tartalékot nem ismerjük fel, azt csak fogyasztgatjuk, de nem növeljük, nincs aki ennek értékére rábukkanna. Mivel az etikai érték nem pénzzel mérhető. Nem jegyzik a tőzsdén, nem könyvelhető, nem kiszámítható. Ezért sokak szerint nem is létezik. Pedig ez nagyon hibás gondolkodás. A *bűnözés, a társadalmi bizonytalanság, a társadalmi csőd alapja.*

Sokáig mondogatták, hogy az etikus gondolkodás nem a vallásos emberek kiváltsága, és még a legszentebb helyeken is vannak visszaélések, kivetnivalók. Csak annyit válaszolhatok rá, hogy mennyivel több van ott, ahol ki sem söprik a szemetet.

Irigység és reváns

Két igen rossz tanácsadó működik az emberi jellemen belül. Mindkettő csak bonyolítja az egyén helyzetét, de a társadalomra ezerféle bajt zúdít. Pedig nagyon korán feltámad a gyermekekben az irigység és a bosszúállás, ami a felnőtté válással nemhogy oldódna, inkább fokozódik. Viszont, ha sikerül leküzdeni az irigykedést és a megtorlást az egyén életében, akkor elég gyakori tapasztalat, hogy konfliktusokban többé nem ezeknek a sablonoknak megfelelő megoldást választja.

Nemcsak egyéni, társadalmi, de nemzeti létünk is magában hordozza ennek a két viselkedési sablonnak minden veszélyét.

Mi a Kárpát-medencében sokfelé „történelmi sérelmet" érzünk. Hogy mit érez más nemzet, arról nem tudunk, avval nem is törődünk. Teleki Pál gróf emléktáblája alá is odaírtuk, a még helyre sem állított Sándor palota falára: „*Justice for Hungary!*" (Igazságot Magyarországnak!) Csakhogy történelemre, abból származó jogcímekre hivatkozhatnak mások is. Budán akár a török követség is hivatkozhatna rá egy hasonlóan jól elhelyezett, frappáns felirattal.

Bosszúállás, irigykedés, háborúskodás és gyűlölködés helyett megoldást kínál a *megbocsátás.* Ez egyáltalán nem csak a gyengék erénye. Ehhez is kell annyi belső energia, mint a kiengesztelhetetlen füstölgéshez. Nemcsak a sértő szándék, olykor *a gondolat megfordulása* is megfigyelhető. Mind az egyének, mind a nemzetek számíthatnak erre. A megtorlásra készülődő beismert, fennen hangoztatott, vagy akárcsak rejtőző szándék, prolongálja a versengést. Ki gondolta volna, hogy a magyar-osztrák viszonyt annyiszor megrontó Habsburg ház leszármazottja, dr. Habsburg Ottó valaha mindkét államban népszerű lesz? Változik a világ, fordul a kocka. Kibékülhetnek a régi ellenségek.

Különböző indokolatlan sérelmek és feldolgozásuk

A magyar állampolgárokra „eső átlagos" panaszkodás, zúgolódás és elégedetlenség – tartok tőle – világszínvonalon áll. Azok az antihumánus kódok, amelyek az országnak eléggé homogén lakosságát jellemzik, sajnos egyre markánsabban alakulnak. Az egyes emberek élete vágányán a váltót talán még az egyéni rokonszenv vagy ellenszenv állítja át. Holnap talán hatalmas szerelvények indulnak a végállomás felé. – Régebben is így kezdődött. – Akkor sem tulajdonított különösebb jelentőséget a bontakozó diktatúrák világnézeti rendszerének mindenki. A vér és faj mítoszával párosuló erőszak, először az esélyektől fosztotta meg a lakosság bizonyos rétegét. Sajnos ma is jelentősen determinált egyesek jövője és a sorsa.

Öt-hat éve sérelmekkel voltunk tele. Annyi sérelmet mondtak, hogy fel kellett irogatni, megbízás vagy különösebb szándék nélkül. Száznál több ember felelgetett a kérdésre, van-e valamilyen sérelme? Válaszoltak városban, vidéken, tanteremben, villamoson, üzlet előtt. A boldogulás, de főleg a tanulás az állampolgár osztályhelyzetétől függött. A férfi-nő arány közelítően 50 %-os. A kérdezettek életkora is a ténynek megfelelően reprezentált. Az adatszolgáltatók szükséges kiválasztása azonban teljesen eseti.

Volt köztük egy tiszti állományú csoport. Közösen úgy nyilatkoztak, hogy nincs említésre méltó sérelmi emlékük. Később egy századosnő elmondta, hogy történelmi családja elvesztette a birtokait, de ezt a sérelmet nem mondhatja el társai előtt. Ha megsejthettek erről valamit, zaklatták érte, – mondja. Sok függött tehát attól, hogy kinek és hol tesznek erre nézve nyilatkozatot. Egy-két idősebb földműves földjeik kisajátításáról beszélt. Közülük egy nem igényelt kárpótlási jegyet.

Egy 1949-ben született ápolónő közölte, hogy édesanyja egyedül nevelte. Nem volt soha vallásos környezetben. Viszont roppant meglepő, sok megaláztatásban volt része „az ötvenes években" a *szegénységük miatt.* Ezt sérelmezi. Milyen különös, akkor éppen szocialista országban éltünk...

Egy közgazdásznő szavai sok tanulságot szolgáltattak. „Az édesapám hivatásos tiszthelyettes volt. Nem vettek föl már a középiskolába sem. Azért mindent elértem, csak egy-két évvel később. Tehát nincsenek sérelmeim." A fiatalabbaknak lényegesen kevesebb panaszuk volt, de akadt egy 17 éves, aki panaszkodott. Vallásos magatartását kifogásolták az iskolában, és ehhez rendőri „támogatást" vettek igénybe ellene.

A megkérdezettek 68 %-a vallásos meggyőződés miatt szenvedett sérelmet. Nem a második világháború ártatlanul meghurcolt zsidóságára, hanem az azt követő, erőszakos ateizmus üldözött kereszténeyeire vonatkozik ez az adat. Természetesen nem lehet összehasonlítani a két különböző történelmi jelenséget. Legfeljebb annyira, hogy akiket sújtott, azoknak érthetetlen volt mindkettő, és rendkívül sérelmes. Egy idősebb asszony így válaszolt: „*Sokszor megsértettek a hitemért, de nem rovom fel senkinek*". Megbocsátott, bocsánatkérés nélkül is.

Terveink, céljaink, vágyaink és álmaink most a szegénység kőkemény realitásán futnak zátonyra. Ezek teljesülésére nagyon sürgős lenne, a határidő általában az álmot

követő ébredés utáni reggel. Az álom azonban késik, de mindez nem ok a lázadozásra, a kétségbeesésre vagy az anarchiára, a bűnbakok keresésére, emberek megbélyegzésére, vagy gyűlöletére.

A hit és a tudomány konfliktusa csupán látszat

A tanulás lehetősége elsősorban a fizikai munkások gyermekei számára volt nyitott. Másoknak félbeszakadt a tanulási lehetősége. Munkába kellett állniuk; például azért, mert egy középiskolás diák „nem tartott az apjával ideológiai vitákat". Így aztán, színjelesen sem volt érett felsőbb tanulmányokra. Amikor „fizikai munkásként" a saját jogán bekerült az egyetemre, „vörös diplomával" végezte el. A templomot akkor és azóta sem kerüli. Nem kíván az apja ideológiai antagonistája lenni.

Ha egy kisdiák zavarában a bizonytalanságát azzal fejezte ki: *„Azt hiszem"*, a pedagógus gúnyosan felelt: „A hit jó a templomban, de a teremben a tudás fontos". Más ugyanezt ilyen változatban mondta: „Hinni azt jelenti, hogy nem tudni." Pedig az a hit, amit egyébként oly felesleges buzgalommal igyekezett lejáratni, nem volt azonos a bizonytalan feltételezéssel. A „templomi hithez" egy kiegészítő rag is járult volna: „hiszek valami*ben*." De a gyerek nem ezt mondta. Ezt egy magyar tanárnak figyelembe kellett volna vennie. De a hit lejáratását tették legfőbb nevelői feladatául. Ezt vállalta okkal, ok nélkül, vakbuzgóságból, vagy kenyérféltésből. De mit értek el vele?

A tantervben legkomolyabb hangsúlyt kapott *a hit ellenzése*. Ahogy mondták: a természettudományos nevelés. Szentgyörgyi Albertről, a Nobel díjas biokémikusról határozottan híresztelték, hogy meggyőződéses ateista. Nagy meglepetés volt a könyve, ahol megjelent egy imádsága: „Uram add, hogy a gyermekeinket ne az atomhalálnak neveljük! Legyenek jobbak a szüleiknél!" (Tanulmányok és gondolatok, 1983.)

Tucatnyi élvonalbeli hívő tudóst sorolhatnánk fel, külföldit és magyart. A történelem minden századában világító fáklyák voltak, a szintén minden évszázadban jelenlévő hitetlenség sötétségében. Valamennyien csodálták Isten morális törvényeit, mind zsidók, mind keresztények. A francia sebész, Nobel díjas biológus, A. Carrel egyik könyvét (L' home, cet inconnu, Párizs, 1935. Magy.: Az ismeretlen ember) Révay József fordította. Tudhatta volna, hogy a tudós soha nem volt ateista. Talán ezért nem említik az 1971-ben kiadott Természettudományos kislexikonban. Hiába adagolt 24 évig egy csirke embrió szövetébe limfocitákat, hogy életben tartsa. Idézték is nyakló nélkül, mint a teremtés cáfolatát. De róla megfeledkeztek. Isac Newton és Immanuel Kant Isten erkölcsi törvényeit csodálta, és annak rendíthetetlenségét a csillagos éghez hasonlította.

Esélyegyenlőség

A vidék, elsősorban a még mindig fennálló tanyavilág gyermekei egy gyenge színvonalú kötelező tanterv művelődési lehetőségeit kapják. Sokkal nem jobb a városi kisdiákok kilátása sem, amennyiben a társadalom gazdasági okból szétszakadozó, alsóbb rétegéhez sodródtak. Az iskolaszerek ára, az alkalmas öltözködés évente nehezíti a beiskolázási kilátásokat. Mind többen menekülnének tőle. Csakhogy a végzett diák kilátásai sem felhőtlenek. Hol kap állást? A kezdő diplomások közül, aki teheti újabb iskolába megy. Mire ott is végez, hátha lesz javulás. Hogyha mégsem, akkor egy kevés angol nyelvismerettel, ahogy lehet, el kell hagynia ezt a nyomorra kárhoztatott szülőföldet.

A Kalamazoo egyetem magyar származású professzora, a világ élvonalában álló biológus Ficsór Gyula. Egy Balatapuszta nevű kis település általános iskolájában tanult. Az úgynevezett „x-kategóriás" gyereket nagy nehezen vették föl középiskolába és a gödöllői egyetemre. 1956-ban megelégelte, új hazát keresett. Egy kis füzet segítette élő hithez. Soha nem érezte tudományát a hitével ellentétesnek. Erőszakolt esélytelenségét is megoldotta.

Most már lehetséges Magyarországon szabad nemzetközi és személyes kapcsolatfelvétel, félelem és rettegés nélkül. Nem kell senkinek számot adni arról, hogy kivel beszélgettünk, találkoztunk. A vasútállomáson többféle utas várja a késedelmes vonatot. Tudom, hogy honnan jöttek. Ez egyébként nem lényeges körülmény, de indokolja, hogy miért állunk szóba egymással. A sovány ukrajnai férj, serdülő fiával és feleségével nem méltatlankodik. Félrehúzódik és szívja a cigarettáját. Az idős amerikai házaspár keveset szól egymáshoz. A férfi kitartóan keresi a menetrendi táblát, de „természetesen" hiába. Jelen van még egy-két magyar újságíró is. Várjuk a vonatot a pályatest mellett, és beszélgetni kezdünk. Hamarosan a körülményekre terelődik a szó. Az amerikai házaspár „nem tudott mást választani", a Rózsadombon kapott lakást, és annak bérlete havi 650 USD a mai Budapesten. A magyar újságírók egyike elmondja, hogy a havi fizetése megfelel 200 USD-nak, és kissé sajnáltatja magát. Megkérdezem az ukránt: „Mennyi a jövedelme?" Milliókkal oszt és szoroz fejében, aztán mondja, havi 30 USD, majd hozzá fűzi: „Tanár vagyok Kárpátalján. Május óta nem kaptam fizetést". A bő lehetőségekkel számoló amerikai felhozza, hogy fél éve Thaiföldön járt. Ott a lakosság nagyobbik része nem tudja, mi a havi fizetés, a munkahely. Van, akinek egész életében nincs állandó jövedelme.

Rendes szokásainknak megfelelően már nem bírjuk magunkat sajnálni ezek után. .

Kilátások

„Az emberré válás" folyamatában új korszak nyílik. A vég és a túlélés valószínűségének határát szinte átléptük már. Több okkal fenyeget valamilyen világkatasztrófa. A folyamatok talán még megállíthatók, de a *mentális környezet szennyezettsége* olyan mértékű, hogy a katasztrófához nem feltétlenül szükséges sem atomfegyver sem globális szerencsétlenség. Bárkinek elég a durvaság, a kemény ököl és az égő gyűlölet. A bosszú, az egykori sérelemért, szép álomból rossz napra ébredő reggelekért, a minden nap elfojtott bánkódás miatt. Tisztultabb távlat kerül elénk a kéretlen megbocsátás szent, szellemi horizontján.

Forgolódhatunk a pesszimizmus, rosszkedvűség keserű levében. Látva csüggesztő jóslataink megvalósulását, attól boldogabbak nem leszünk soha. Nyomorúságaink magvát vethetjük el megtorlásokkal, leszámolásokkal, de el nem kerülhetjük a viszonzást. A vétkéből megtérni nem képes ember soha nem boldog igazán. Nagyon sajnálhatjuk!

Látnunk kell – még ha nem látjuk is – az alagút világító végét. Van addig talán még egy, két kanyar: de aztán újra felragyog a fény! Az erkölcs elfeledett, de mégis felújítható bibliai értékei javíthatják reményeinket és kilátásainkat.

/SZÓ/

„Mi az oka, hogy a magyar ennyire szervezhetetlen? Honnan van ez a féktelen önérzet és egymás elleni vadság? (Móricz Zsigmond)

MISSZIÓTÖRTÉNETI SZEMELVÉNYEK

Nyári események Kárpátalján 1996

Ez már a harmadik nyár volt, amelynek nagyobb részét kárpátaljai szolgálatban töltöttük.

1994-ben, még csak ismerkedve az ottani helyzettel, figyeltem az emberek, gyülekezetek életét, lehetőségeiket, szemléltem a különféle missziós csoportok evangélizációs munkáját. Ezek a csoportok általában egy-két napig evangélizáltak egy helyen, sokan hallgatták őket, a döntésre hívásra sokan reagáltak pozitívan, majd a missziós csoport boldogan tovább utazott. Ez a boldogság volt az akció egyetlen kézzelfogható eredménye.

1995-ben már mi is szerveztünk evangélizációkat. Egy kis létszámú FAMISZ-csoport szolgálatát terveztük két hétre Guton, Fóris Tamás testvér vezetésével. Felismerve az evangélizáció utáni továbbvezetés szükségességét, ők még egy hétig maradtak. Az akkor hitre jutottak közül többen beépültek a gyülekezetbe.

Egy nagyobb létszámú csoport – a szegedi gyülekezet tagjai – Beregújfaluban szolgáltak hat hónapig. A hívogatást az ott élő hívők végezték, az utómunkát mi vállaltuk magunkra. Az evangélizációt követően házi bibliakörök alakultak. Egy testvérnő Beregújfaluból, egy testvér Gátról be is merítkezett.

1996-ban a korábbi tapasztalatok alapján a leghatékonyabb – kis létszámú csoport, hosszabb idejű szolgálat – módszerét alkalmaztuk. Különösen fontosnak tartottuk a gyermekek tanítását, amelytől hosszú távon várunk eredményt. A missziói akció magyarországi előkészítését Fóris Tamás testvér végezte, majd ő vezette a guti csoportot. A benei csoport vezetője Fóris Attila, a beregújfaluié Varga Attila testvér volt.

Szolgálatunkat három hétre terveztük, az első hét feladata az ismerkedés-hívogatás, a másodiké az evangélizálás, a harmadiké az utómunka volt. A negyedik hetet Fóris Tamás ötlete alapján bibliaiskolai táborozással szerettük volna eltölteni. A megfelelőnek látszó táborhelyek anyagi lehetőségeinket messze meghaladták, így a táborozás sokáig nem tűnt megvalósíthatónak. Tamás szívügyének tekintette, hogy a negyedik hetet is együtt tölthessük, és végül talált megfelelő, finanszírozható helyet Guton. Ezen a héten a tanítás szolgálatában Dobner Győző lelkipásztor testvér volt segítségünkre, aki a kárpátaljai missziómunka úttörője volt.

A csoportvezetők beszámolói:

Beregfalu

1996. júliusában a Falumisszióban szolgáló fiatalok Kárpátalján hirdették az örömhírt, az idén még fizetést is alig látott, elcsüggedt kárpátaljai magyaroknak.

Az alábbiakban a Beregújfaluban szolgáló csoport három hetét foglalom össze.

Az első hetet egymás és a falu lakóinak megismerésére szántunk. Szükség is volt erre, hiszen legtöbben nemcsak a falusiakat, de egymást sem láttuk korábban. Délelőttönként a gyermekekkel foglalkoztunk, ebéd után pedig a következő héten kezdődő evangélizációra hívogattunk. Mindannyiunkat meglepett az a kedvesség és szeretet, ahogyan fogadtak minket (a polgármestertől a tehénpásztorig). Nemcsak a házigazdák hagyományos vendégszeretetére gondolok, hanem arra is, – egy kezemen meg tudom számolni, – hogy a kb. 800 család közül hányan voltak elutasítóak velünk szemben.

Mindenkinek személyesen szerettük volna átadni a meghívót, ezért alig volt elég az egy hét arra, hogy mindenkihez eljussunk.

Gyakran behívtak minket beszélgetni, és már ekkor alkalom nyílt a bizonyságtételre, olykor az imádkozásra is. Napról napra jobban megszerettük Beregújfalu lakóit. Az első hét végére nem maradt senki a faluban, aki ne értesült volna arról, hogy a több mint 300 férőhelyes kultúrházban – vagy ahogy ők nevezik, a klubban – 5 napos evangélizáció lesz.

Ahogyan már említettem, délelőttönként a gyermekekkel foglalkoztunk. Meglepetésünkre már az első nap 30 gyerek énekelt és játszott velünk, majd hallgatta a bibliai történetet. Számuk napról napra növekedett, és a harmadik naptól mintegy 120 gyerek várt ránk reggelente a klub előtt. Ezek a foglalkozások három héten át minden délelőttünket lekötötték, nagyon sok örömöt, de egyben munkát is adva. Jó volt látni a felszabadultan játszó gyerekeket, akik aztán a játék után megpihenve, figyelmesen

hallgatták a bibliai történeteket, és ügyesen megtanulták az énekeket és igeverseket. Később nagy öröm volt látni azt a több mint száz gyermeket, akik az egyik evangélizációs alkalmon a színpadot megtöltve, szüleik, nagyszüleik előtt mondták és énekelték el, amit tanultak.

Az első hét tapasztalatai sejtetni engedték, hogy sokan eljönnek majd az evangélizációs alkalmakra, de ami történt, az túlszárnyalta a reményeinket. Csaknem telt ház volt mindennap, olykor még az ajtóban és az előtérben is sokan álltak. Valaki azt mondta az evangélizációra özönlő emberek láttán, hogy régebben a politikai gyűlésekre még erőszakkal sem tudtak ennyi embert összeterelni. Az esti evangélizációkon Isten igéje napról napra megtérésre és a Krisztussal való megbékélésre hívott. Váratlan és érdekes színfolt gazdagította az evangélizáció szolgálatait. A falu melletti cigánytábor lakói is meglátogattak minket. A meglepetés pedig az volt, hogy egy másik közösség nemrég kezdett munkája nyomán a cigánytábor nagy része – vezetőikkel együtt – már átadta szívét az Úr Jézusnak. Már elkezdték építeni a vályogtemplomukat, és most eljöttek, hogy a falu előtt is megvallják hitüket, és békejobbot kínáljanak azoknak, akik neheztelnek rájuk. Elmondták, hogy becsületben akarják leélni életüket, és sajátos cigány dallamvilággal elénekeltek néhány dalt Jézusról, könnyeket csalva sokak szemébe.

Nekünk, szolgálattevőknek talán az jelentette a legnagyobb meglepetést, hogy – bár éreztük alkalmatlanságunkat, és sokszor nem értettük, hogy miért pont minket hívott ide az Úr – mindegyikünk a neki adatott ajándékával kiegészítette a többeik hiányosságait, így végül egységes egésszé álltak össze az esti szolgálatok. Még az az öröm is megadatott nekünk, hogy újjászületéseket, megújulásokat láthattunk, és együtt imádkozhattunk azokkal, akik az Úr Jézus Krisztusra bízták életüket. A megtérők között fiatalok és idősek egyaránt voltak. A fiatalok számára ifjúsági alkalmakat szerveztünk a maradék szabad időnkben. Bíztattuk őket, hogy mondják el bizonyságtételüket az egész falu előtt. Hogy ezt mennyire nehéz volt megtenniük, az hamarosan kiderült. Egyiknek a szülei tiltották meg, értesülve szándékáról, a másik az utolsó pillanatban félelmében inkább elszaladt. Az viszont, aki el merte mondani, hogy mit tett vele az Úr Jézus, az boldogan átélhette, és a jövőben is átélheti majd azt az igei igazságot, hogy *„aki megvall engem az emberek előtt, azt én is megvallom majd mennyei Atyám előtt"*. A kárpátaljaiak bizonyságtétele különösen mélyen érintette a szíveket, hiszen élő példaként álltak a falu előtt, bizonyítva, hogy nem csak a „messziről jött emberek" ragadhatják meg és fogadhatják el a kegyelmet.

Az énekek, melyeket olykor velünk énekeltek, máskor pedig áhítattal hallgattak, még közelebb hozták a szívekhez Isten szeretetét. Az esti evangélizációk egyike különösen emlékezetes maradt mindnyájunk számára. Isten igéje épp a világosságról és a sötétségről szólt, amikor áramszünet miatt teljes sötétség borult a zsúfolásig telt klubra. De hála a mi Urunknak, ez nemhogy meghiúsította volna az igehirdetést, hanem élő példával illusztrálta azt. Volt, aki erre a váratlan helyzetre is felkészült, és a kéznél lévő 50 szál gyertya fényénél az Ige világosságát is megtapasztalhatták a jelenlevők. Ez alkalom végén is sokan szívükbe fogadták a világ Világosságát.

Vasárnaponként a helyi és a környékbeli baptista gyülekezetekben szolgálva erősödtünk, és erősítettük kárpátaljai testvéreinket. A harmadik héten esténként egyik vendéglátónk, Molnár Ede testvér udvarára hívtunk mindenkit, akik már elfogadták az Úr Jézus Krisztust megváltójuknak, és a benne való növekedés feltételeit szerették volna megismerni. A meglepetések még nem értek véget. A szabadban tartott alkalmakra lócákat kellett kölcsön kérni, hogy le tudjuk ültetni azt a mintegy 60 embert, akik estéről estére eljöttek. Az utolsó alkalomra, melyen egy kis búcsú tábortüzet is raktunk, annyi ember zsúfolódott össze Ede bácsiék udvarán, hogy még a klub épületét is megtöltötték volna. Sokáig énekeltünk új és régi énekeket, és ezúttal az idősebbek tettek bizonyságot Isten életükben megnyilvánuló, gondoskodó szeretetéről.

A fárasztó, de áldásokban bővölködő három hét alatt olykor szakítottunk időt a közös erőgyűjtésre, pihenésre is. A falu melletti tó hűs vizében jól esett a fürdés. A környéken tett kirándulásaink, a munkácsi vár impozáns épületegyüttese, a vármúzeum habán kerámiái, a várhegyről nyíló panoráma a Vereckei-szorosra, a Kárpátok friss, tiszta hegyi patakjai, a medvenyom az erdőben, a szalonnasütés füstje mind-mind tovább gazdagították az élményekben egyébként is bővölködő szolgáló útunkat.

A Beregújfaluban szolgáló csoportunk egy része a három hét leteltével még egy hetet Kárpátalján töltött, a guti táborban, ahová magukkal vittek a megtért fiatalok közül is néhányat, hogy a lelki újszülöttek tovább erősödhessenek a hamisítatlan lelki tejen.

1996. július. Beregújfaluban kibújt és szárba szökött, mi több kivirágzott a vetés. Néhány lélekre gondolok itt, akikért nagyon hálásak vagyunk Urunknak. Nemcsak hálásak, de felelősek is vagyunk értük. Imádkozzunk és tegyünk azért, hogy legyünk (legyenek), akik gondozzák, védik, öntözik, gyomlálják a Kárpátok tövében előbújt (vagy új életre kelt) hajtásokat.

„A növekedést pedig az Isten adja."

Varga Attila

Bene

Márk 4:14-20

Öröm és Isten iránti hála van a szívemben, amikor visszagondolok arra a három hétre, amit kegyelemből a kárpátaljai Benében tölthettem hatodmagammal, az Úr szolgálatában. Hosszas készülődés előzte meg ezt a szolgálatot, s egyre növekvő izgalommal vártuk azt a munkát, amit hitünk szerint Isten bízott ránk.

Így érkeztünk meg július elsején Benébe, abba az 1500 lakosú kis faluba, amely a magyar-ukrán határ közelében fekszik, s ahol az emberek mind, anyagi mind szellemi téren igen szűkölködnek. Itt két éve kezdődött meg az evangéliumi missziómunka, amelynek gyümölcse az a tizenkét tagú kis baptista gyülekezet, amely a mi csoportunknak is otthont adott. A gyülekezeti alkalmak helye egy üresen álló háromszobás családi ház volt, amely ez alkalommal szálláshelyként is szolgált számunkra.

Az első hetet a gyülekezettel való ismerkedéssel, a közösség erősítésével, hívogatással, gyermekmunkával töltöttük. A hét végén péntektől egy tíznapos evangélizáció-sorozatot kezdtünk meg, amelyet az utolsó három

nap kivételével a gyülekezeti ház udvarán tartottunk. A három hét során minden napot áhítattal kezdtünk, amely után kimentünk az utcára, ahol ebédig folytattuk a munkát. Különösen fontosnak tartottuk, hogy az embereknek ne csupán egy meghívót adjunk át, hanem, ha csak lehetett, személyes beszélgetésben kapcsolatot alakítsunk ki velük. Úgy éreztük, hogy nem az az elsődleges cél, hogy egy evangelizációs istentiszteleten részt vegyenek, hanem hogy Jézus Krisztust a szívükbe fogadják, és ezáltal Isten gyermekeivé legyenek.

Ebéd után a gyermekfoglalkozásokra került sor, amelyen a huszonegy nap alatt nagyon sok gyerek megfordult. Volt rá példa, hogy egy-egy ilyen alkalmon több mint negyvenen voltunk együtt, de legalább húsz gyermek részvételével mindig számolhattunk. Egy idő után ezt a munkát két korcsoportban folytattuk. Jó volt látni, hogy Isten az őszinte gyermeki hitet gazdagon megáldja, s számára a kicsinyek legalább olyan fontosak, mint a felnőttek. Alighogy elment az utolsó néhány gyerek a délutáni foglalkozásokról, kezdhettük a készülődést az esti evangélizációra. Ezeken az alkalmakon az igehirdetésen kívül bizonyságtételekkel és énekekkel szolgáltunk. Maga az istentisztelet soha nem tartott egy óránál tovább, de utána mindig sor került személyes beszélgetésekre, amelyek gyakran a késő estébe nyúltak.

Mint már említettem, hogy az utolsó három evangélizációs istentsizteletet nem a gyülekezeti ház udvarán tartottuk. E három alkalomnak a helyi általános iskola udvara adott helyet. Ezeken az összejöveteleken vettek részt a faluból a legtöbben, s ekkor történt a legtöbb döntés. Örömmel láttuk a Krisztusban kibontakozó új életeket, ugyanakkor nehéz szívvel váltunk el tőlük, nem tudta, hogy ki fogja folytatni a tanításukat, hitben való nevelésüket. Mindezt az Úr kezébe tettük le.

A mag el van hintve. Megtiszteltetésnek vesszük, hogy az Úr éppen minket használt ebben a feladatban. Imádságunk az, hogy az Úr adja meg a növekedéshez szükséges feltételeket, s hogy munkánk maradandó, jó gyümölcsöt teremjen. Egy biztos, hogy mindenért, ami történt, s ami ezután fog történni, egyedül Istent illeti a dicsőség.

Fóris Attila

Gut

„Jézus Krisztus tegnap és ma és mindörökké ugyanaz" (Zsid 13:8).

Ezt a Biblia mondja, és ez igaz! A nyári kárpátaljai misszióra visszagondolva én is csak ezt tudom megerősíteni, mert Jézus Krisztus maga bizonyította be nekünk, hogy Ő nem változott meg. Ő ma is ugyanúgy segíteni akar, és ezt ma is ugyanolyan hatalommal teszi. Ugyanúgy megérinti a szíveket, ugyanúgy gyógyítja a betegeket, mert nincs más szabadító ma sem, csak egyedül Ő.

Isten csodálatos ajándékának tartom, hogy Guton, ebben az 1400 lelkes kárpátaljai faluban mindennek szemtanúja és részese lehettem hét társammal együtt.

A faluban élő emberek, az általános ukrajnai helyzethez hasonlóan, sok problémával küszködnek. A megélhetés mindennapos komoly harcot jelent, a fiatalság lehetőségei fájdalmasan korlátozottak. A többségre vagy az elkeseredett reményvesztettség, vagy már a fásult közöny jellemző, s mindez – sajnos – nagyarányú alkoholizmusba torkollik. Az okkult dolgok (babonaság, stb.) árnyéka ott lebeg a fejek felett, emiatt sokakban állandóan lappang a félelem, a szorongás. A településen lévő protestáns közösség halott tradíciókba merevedett, viszont a hatáskörébe tartozókra igyekszik kemény nyomást gyakorolni felekezeti hűségük érdekében.

Mivel a faluban működik baptista gyülekezet, jónéhány missziós csoport megfordult már ott. Ennek vannak pozitívumai is, negatívumai is. Kezdetben az új lehetőségek idején, a rendszerváltás után sokan érdeklődtek, és az evangéliumot hallva az emeberek közül néhányan valamilyen értékű döntést hoztak, de a folyamatos utómunka nem volt, és az utómunka hiányában általában visszasüllyedtek korábbi életükbe. Így mára – annak ellenére, hogy szinte mindenki elméletben ismeri az evangélium üzenetét – egy viszonylagos érdektelenség uralkodott el. Ez ellen nagyon nehéz harcolni. Sőt azt kell mondanom, emberi eszközökkel szint lehetetlen. Egyedül az Úr tudja lerontani azokat a magaslatokat, amelyeket a Sátán emelt az Ő igazi ismerete ellen. De Ő leronthatja! Ebben bíztunk, ebben hittünk, ezért könyörögtünk gyakran könynyek között is. És az Úr győzelmet adott.

Végzett tevékenységünknek három fő irányát különböztethetjük meg. Az egyik az evangélium hirdetése a kívülállóknak; azok döntésre segítése; a másik a folyamatos gyermekmunka; a harmadik – önkéntelenül is – a már megtértek, vagyis a gyülekezet erősítése, építése volt.

Indításként egy körlevél segítségével igyekeztünk az emberekkel kapcsolatot teremteni. A levélben – amelyet minden házba eljuttattunk – bemutatkoztunk, röviden leírtuk az evangéliumot, elmondtuk jövetelünk célját, ismertettük tervezett programjainkat, meghívtunk mindenkit, valamint elhelyeztük csoportunk egyik tagjának traktátus formájában elkészített bizonyságtételét. Ezek után törekedtünk a személyes kapcsolatok kialakítására is. Délelőttjeinket gyakran látogatással töltöttük, így eljuthattunk olyan idősekhez, betegekhez is, akik képtelenek voltak alkalmainkra eljönni. Evangélizációs összejöveteleket esténként tartottunk, kezdetben az iskola udvarán, majd a baptista imaházban Jézus Krisztus és az apostolok példáját követve, nem csupán a bűnbocsánat üzenetét hirdettük, hanem az emberek egyéb szükségleteit is szem előtt tartva, kérés szerint imádkoztunk érettük. Az Úr bizonyította, hogy imát meghallgató és cselekvő Isten. Döntések szinte kizárólag az ifjúság körében történtek, amire nemcsak az a magyarázat, hogy ez a korosztály inkább kész még a változtatásra, hanem az is, hogy missziós csoportunk fiatalokból állt.

A gyermekmunka három héten át, a vasárnapok kivételével napról napra folyt. Két csoport működött. A 12 éven aluliak csoportjába 40-50-en, míg a 12-14 évesek csoportjába 15-20-an jártak. Délutánonként az iskola udvarán találkoztunk a gyermekekkel. A foglalkozásokon éneklésre, bibliai és más evangéliumi történetek megismerésére, beszélgetésre, játékra került sor. Ezeknek a vidám légkörű alkalmaknak az volt a célja, hogy a gyerekek a saját nyelvükön hallják és már ilyen fiatal korban megismerhessék az evangéliumot, találkozhassanak Jézus Krisztussal. Bár nem erőltettük, voltak közöttük, akik be-

fogadták szívükbe az Urat. A harmadik hét végén, a vasárnapi evangélizációs alkalom keretein belül a gyermekek záróprogramot mutattak be mindabból, amit tanultak. Ide természetesen a szülők is meghívást kaptak.

A gyermekekkel való foglalkozás hosszú távú munka, de nagyon fontos feladat. Az élet előttük áll, és a hallott ige bármely, akár éppen kritikus pillanatban előbukkanhat és gyümölcsöt teremhet. Az Úr különösen rám nehezítette velük kapcsolatban, hogy bennük ne csupán az „aranyos kicsiket" lássam, hanem a leendő apákat, anyákat, munkásokat, tanárokat, vagyis azokat a felnőtteket, akik évek múlva a közösség, a falu arculatát meg fogják határozni. Krisztus nélkül ugyanolyanok lesznek, mint a szüleik, de az Úr által csodálatos változások történhetnek az életükben.

Örömünkre szolgált, hogy a helyi gyülekezet tagjaival igazi, szeretetteljes kapcsolatban lehettünk. Jó volt velük lenni, érezni, hogy otthon vagyunk közöttük, látni, hogy a Szentlélek közben bennük is munkálkodik. Hálásak vagyunk az Úrnak a velük való beszélgetésekért, imádkozásokért. Istenünk kegyelme, hogy irántuk is eszközként használt bennünket, hiszen szükségük van a megújulásra, a bátorításra, a friss lendületre.

Július negyedik hetében arra az ifjúsági táborozásra került sor, amit kezdettől fogva terveztünk ugyan, de amelynek megrendezése az utolsó pillanatban vált biztossá. A bizonytalanság oka az alkalmas hely hiánya volt. Végül a guti iskolában sikerült megállapodni, ami minden várakozásunkat felülmúlta (természetesen kárpátaljai viszonylatban).

A tábor résztvevői abból a három faluból jöttek, amelyekben az előző hetekben misszió folyt. Többségük egészen friss, mindössze néhány hetes (napos) hívőként érkezett. Dicsőség az Úrnak, táborozásunk alatt is nagyon sok áldást vehettünk át tőle. Igazi, élő imaközösségek, hasznos tanítások, örömteljes, dicsőítés, kiscsoportos beszélgetések, bűnrendezések, kötetlen együttlétek, sport, játék, mind-mind hozzájárultak ahhoz, hogy közel kerülhessünk Urunkhoz és egymáshoz, hitben megerősödhessünk, megbátorodhassunk. Ezt tekintettük legfontosabb célunknak elsősorban a kárpátaljai, újonnan megtért fiatalokra nézve, de a magunk számára is. Istenünk megadta.

Mindenképpen szeretném megemlíteni, hogy nagyon hálás vagyok az Úrnak azokért a testvéreimért, barátaimért, akikkel együtt szolgálhattam Guton. Nagyon jó volt velük lenni, mindegyiküket egyenként Isten értékes ajándékának tartom. Egymással való közösségünk igazán élvezetes lehetett, mert az Úr a Szentlélek által eggyé tett bennünket.

Természetesen egy ilyen beszámolóban csak nagy vonalakban lehet ábrázolni a történteket a színek, a részletek, a rengeteg apró esemény nem fér bele. Pedig voltak. Nagyon sok minden. Nekünk, résztvevőknek egészen biztosan felejthetetlen élmények és tapasztalatok sokaságát jelenti ez a missziómunka. Milyen érdekes! Mi talán azt gondoljuk, mennyi mindent odaadtunk: időt, pénzt, energiát... s mégis... mennyivel gazdagabbak lettünk! Hát ezt teszi velünk az Úr, ha odaadjuk, amink van. Nem fantasztikus?

Záradék: Korábbi kárpátaljai forgolódásom, valamint az elmúlt nyár során – minden kétséget kizáróan – világossá vált előttem, hogy a továbblépést a kinti misszióban az odaszánt, folyamatos munka jelentené. Szeretném hangsúlyozni a FOLYAMATOS szót. Úgy érzem, a jövő tekintetében a kulcskérdés.

Magyarul: szükség lenne valakire (valakikre), aki Istentől kapott felhatalmazással ott él és hatékonyan, folyamatosan munkálkodik.

Fóris Tamás

Végezetül:

A csoportok szolgálata a hazautazással nem ért véget. Volt, aki már haza sem jött a „hivatalos" négy hét után (Bódis Samu maradt még egy-két hétig). Többen rendszeresen leveleznek a kinti testvérekkel, és alig várják, hogy visszamehessenek. Például a guti hálaadó ünnepélyen Bódis Sámuel testvérék vettek részt szeptember végén, a beregújfalui csoportból pedig hatan négy napot töltöttünk Újfaluban testvéri kapcsolatok ápolásával, felnőtt-, ifjúsági- és gyermek-bibliaórák tartásával.

A közeljövőben szeretnénk Benébe és Gutra is visszatérni a nyáron ott szolgált testvéreinkkel.

Köszönetünket szeretnénk kifejezni mindazok iránt, akik az ukrajnai misszió munkáját imában és anyagilag támogatták. Hála az Úrnak egyéni és gyülekezeti támogatóink száma gyarapodik. Minden adományért nagyon hálásak vagyunk, kettőről külön is szeretnénk említést tenni:

- Kübler Henrik és felesége (Németországból) rendszeresen támogatják a kárpátaljai misszió munkát. Adományuk fedezte a nyári evangélizációk költségeinek majdnem a felét.
- Sáfrány Istvánné testvérünk Pécelről nyugdíjkiegészítését küldte el néhány kedves sor kíséretében.

Mindhárom testvérünk nyugdíjas és adományaikat nem a „feleslegükből" adták. Áldja meg az Úr példamutató adakozásukat!

Teljesen egyetértünk Fóris Tamás testvér beszámolójának záradékában leírtakkal. Nem csak a továbblépés, hanem az eddigi munka eredményei is veszélybe kerülnek, ha kárpátaljai testvéreink nem kapnak az Úr által állandó, folyamatos munkára kirendelt szolgákat.

Nem hallgathatjuk el, hogy ez jelenleg csupán pénzkérdés. Van, akit az Úr küld, van, aki hallja a küldést, még emberileg is alkalmasnak látszik, de a tisztességes megélhetést és a folyamatos munkát lehetővé tevő anyagiak nem állnak rendelkezésünkre...

Tóth Gábor és Zsuzsa
1996. október 1.

William Martin

EGY PRÓFÉTA, AKINEK VAN TISZTESSÉGE

A Billy Graham-történet

(Részletek dr. William Martin könyvéből,
William Morrow and Co., Inc., New York, NY. 1991)

Köszönetnyilvánítás

Az alábbiakban 1991. december 23-án William Martin által dr. Haraszti Sándornak ajándékozott könyvbe írt szerzői dedikáció szavait olvashatjuk:

„Köszönetnyilvánítás dr. Alexander S. Harasztinak, a világ egyik legfigyelemreméltóbb és legnagyszerűbb emberének. Köszönet e könyvhöz nyújtott jelentős hozzájárulásáért, amely természetesen azon a sokkal nagyobb hozzájáruláson alapul, mellyel ön dr. Graham munkájához, valamint a keresztyénséghez és a vallásszabadsághoz járult."

Őszinte tisztelettel:

William Martin
1991

William Martin – a szerző

(Az alább következő szöveg a Martin-könyv színes bekötési tábláján olvasható *Linda Kosarin* tollából.)

Billy Graham több mint negyven év óta uralkodó személyisége az evangéliumi keresztyénség egész világra kiterjedő, virágzó mozgalmának. Több mint 70 országban közel 70 millió embernek prédikált személyesen, ezenfelül százmilliókhoz szólt rádión, televízión és filmvásznon. Nagyon valószínű, hogy ő a legjobban ismert és legjobban megcsodált vallásos személyisége a huszadik századnak. Ebben a híres evangélizátor életének és működésének alapos, részletesen dokumentált, kiválóan tárgyilagos és elegánsan megírt összefoglalásában William Martin kulcskérdéseket vet föl, és válaszol meg Billy Graham jelleméről, életművének jelentőségéről és a világ vallási színterén kifejtett további befolyásáról.

Munkájához fölhasznált közel kétszáz interjút, igénybevett soha nem használt levéltári anyagokat, személyesen megfigyelt *Graham-crusade*-ket és -konferenciákat az Egyesült Államokban és Európában, hosszú beszélgetéseket folytatott Grahammel magával, és bedolgozta azt az anyagot, amelyet évtizedek kutató munkájával gyűjtött össze az evangéliumi és fundamentális keresztyénségről. Martin számot ad arról, hogyan emelkedett ki Graham a kocsmák és tánctermek előtt végzett eredménytelen prédikálásból oda, hogy hatalmas tömegeket szólítson meg a világ legnagyobb arénáiban; elmondja, hogyan fejlődtek a módszerei abban, hogy evangélizációs *crusade*-ket tartson; beszámol arról, miként hagyta el a szűkkörű fundamentalizmust egy olyan nyíltszívű megközelítésért, amely hatékony, ökumenikus lelkületet hozott létre; azt is feltárja, hogy Grahamnek sikerült elkerülnie azokat a botrányokat, amelyek alapjaiban rendítették meg az „elektronikus egyházat".

Hat elnöki könyvtárból és a Billy Graham Evangélizációs Társaság Levéltárából származó dokumentumok felhasználásával Martin vizsgálat tárgyává teszi az evangélizátor barátságát a világ több tucat vezetőjével. Különös figyelmet szentel annak az ellentmondásos kapcsolatnak, amely Lindon Johnson elnökhöz és Richard Nixon elnökhöz fűzte. Megvizsgálja bírálóinak azt a vádját, mely szerint Grahamnek az a védekezése, hogy ő hatalmas barátainak nem adott mást, csak spirituális tanácsokat, csak átlátszó fátyol volt, amellyel Graham el akarta takarni vietnami héja-fölfogását, a polgári jogok ügyében gyakorolt ingadozó álláspontját és egy nagyon is hangsúlyozott pártos politikai állásfoglalását.

Könyvének utolsó részében Martin leírja Graham életre szóló elhatározását arra, hogy szeretne „valami nagy dolgot tenni Istenért". Ez az elhatározás arra vezette őt, hogy óriási méretű nemzetközi konferenciákat szervezzen. Ezek segítették abban, hogy létrehozzon egy koalíciót, amely szükséges az evangéliumi keresztyénség világszerte megvalósuló terjesztéséhez. Ugyanez az elhatározás segítette abban, hogy erőfeszítéseket tegyen a vallásszabadságnak a szovjet-blokk területén élő nemzetek között és a Kínai Népköztársaságban való elősegítésére.

Napjainkban, miután Billy Graham elmúlt 70 éves, és életpályájának legnagyobb tömegeihez szól, továbbra is milliónak mondja el azt, amiből az ő védjegyes kifejezése alakult: *„A Biblia ezt mondja."* W. Martinnak e megnyerő és részletes könyvéből mind vallásos, mint világi olvasók jobb megértést nyernek a keresztyénség történetének erről a legsikeresebb evangélizátoráról és arról a mozgalomról, amelyet ő négy évtizeden keresztül vezetett.

William Martin az Abilene Christian Universitytől Bachelor of Arts (B. A.) és Master of Arts (M. A.) fokozatot kapott 1958-ban és 1960-ban. A Harvard Divinity Schoolban graduált (tanulmányait befejezte) 1963-ban, és ugyanettől az egyetemtől 1969-ben egy Doctor of Philosophy (Ph. D.) fokozatot nyert. Miközben a doktori fokozatra készült, több éven át tanított a Dana Hall School in Wesley, Massachusettsben. 1969 óta a szociológia professzora a Rice Universityn, ahol több kitüntetést kapott

tanításáért. Ugyancsak vezetője volt a Drichardson College-nak. A vallásnak és populáris kultúrának különböző megnyilatkozásairól írott nagyszámú cikke ilyen kiadványokban jelent meg, mint The Atlantic Esquire, Harper's és a Texas Monthly, Washington Post. Ugyancsak megjelentek cikkei tudományos folyóiratokban is. A Texas Monthly számára egy egyházi szemlesorozatot írt. Ezekből kivonatok jelentek meg az országos televízióban is. Billy Martinnak ez a negyedik könyve. Ő és felesége, Patricia, Houston, Texasban élnek.

❖

Hasadás a függönyön

Graham működésének kevés eseménye volt olyan meglepetést keltő és ellentmondásos, mint az a sikere, ahogy behatolt a vasfüggöny mögé. Az nem volt meglepő, hogy szeretett volna prédikálni a kommunista uralom alatt lévő országokban is. Ő mindenütt akart prédikálni, és volt benne legalább egy kis mértékű önbizalom arra nézve, hogy a Szentlélek segítségével az ő prédikálása csodálatos eredményeket érhet el még a legkevésbé ígéretes körülmények között is. Az azonban az eseményeknek egy nevezetes fordulata volt, amikor neki nemcsak megengedték, hogy először az egyik, azután a másik és ezt követően egy harmadik Varsói Szerződéshez tartozó országba ellátogasson, hanem fokozatosan olyan kiváltságokat adtak neki, amikhez hasonlót egyetlen más egyházi ember sem kapott, beleértve a legkiválóbb és politikailag tanulékony nemzeti egyházvezetőket is. Hiszen Grahamet úgy írták le Amerikában, mint „a kommunizmus első számú nyilvános ellenségét", és úgy propagálták őt, mint aki hatékony erő arra, hogy óvja a semleges és balra hajló nemzeteket az oroszokkal való együttműködés veszélyeitől. A kommunista sajtó ugyancsak úgy festette le őt, mint fenyegetést, és sarlatánnak és háborús uszítónak nevezte, és azt állította, hogy ő az amerikai külügyi politikának aktív és nem is olyan nagyon titkos ügynöke. De már az 1950-es évek közepén Graham kezdte kifejezni érdeklődését azirányt, hogy szeretne prédikálni a vasfüggöny mögött, amennyiben nem lennének semmiféle megszorítások alkalmazva arra, hogy mit mondjon. 1959-ben turistalátogatást tett a Szovjetunióban, és akkor letérdelt a Vörös-téren és imádkozott azért, hogy majd egy napon prédikálhassa az evangéliumot azon a helyen, és a moszkvai stadion nagy nyilvánossága előtt. Elkedvetlenítette az, amikor a lengyel kormány érvénytelenítette az 1966. évre szóló meghívását. Ugyanebben az évben (Tévedés: 1967-ben. – Haraszti-korrekció.) egy rövid látgatása Jugoszláviában nem emelte különösképpen a tekintélyét, mivel ez az ország megszakította Moszkvával való kapcsolatait, és úgy tekintették, mint egy kommunista hitehagyót. Graham megakadt. Szerette volna hozzáfűzni Kelet-Európát és a Szovjetuniót életének prédikációs listájához, de egyszerűen nem volt képes bejutni és fölállítani egy sátort vagy kibérelni egy nagytermet. Lyndon Johnson jóváhagyott ugyan egy Lengyelországba tervezett látogatást, de semmiféle erőfeszítést nem tett arra, hogy ezt elősegítse, és sem a Nixon-, sem a Ford-kormányzat nem vállalkozott arra, hogy közbelépjen Graham érdekében bármelyik kommunista kormánynál. Nem látszott valószínűnek tehát, hogy az icipici evangéliumi kisebbségek bármelyik szovjet-blokk országban elég befolyással rendelkeznének ahhoz, hogy rábeszéljék kormányukat, hogy engedje meg egy amerikai evangélizátornak olyan üzenet propagálását, amely világos kihívás volt a kommunista rendszer hivatalos ateizmusa ellen. Röviden úgy tűnt, hogy a vasfüggöny mögötti evangélizálásnak, ha egyáltalán kialakulna, esetleg egy olyan nagyságrendű politikai fölfordulásig kell várnia, mint ami végül is létrejött 1989-ben. És ekkor jött Alexander Haraszti.

Olyan környezetben, ahol főleg jó öreg déli komák alkották a munkatársakat, józan középnyugati hívők, egy mozgékony, fiatal üzletember típusú gárda és egy csipetnyi rétege a szellemes brit lelkészeknek, egy ilyen környezetben kiemelkedik Alexander Haraszti, M. D. (orvosdoktor) és Ph. D. (filozófiai doktor). Ruhája gyűrött és megjelenése mogorva, olyan környezetben, ahol a jólvasaltság és a mosolygás szabály. Ő maga éles eszűen kalkulál azok között az emberek között, akiknek a mesterségük címere az őszintetlenség. Haraszti hitelt érdemlően jól képzett (mesteri fokozata van latin nyelvből és magyar irodalomból), szemináriumi oklevele van és doktorátusa nyelvészetből, azonfelül orvosdoktori oklevele (nőgyógyászati szakképesítéssel és általános sebészi szakkal) egy olyan környezetben, amelyben hemzsegnek a tiszteletbeli doktorátusok, melyeket barátok osztogattak. Haraszti meg van áldva – a jelek szerint – kimeríthetetlen energiával, tárgyra összpontosított szívósággal és jóformán tökéletes emlékezőtehetséggel. Ez a Haraszti kitörölhetetlen nyomot hagyott egy olyan missziói vállalkozáson, amely az alatt az első öt év alatt, mialatt ő ennek az ügynek az érdekében dolgozott, alig ismerte el, hogy ő létezik.

Haraszti Magyarországon baptista szülők gyermekeként született és nevelkedett, egy baptista prédikátor leányát vette feleségül, és mint baptista lelkipásztor és teológiai professzor tartotta fönn magát 1944-től 1956-ig, mialatt ő és felesége befejezték orvosi tanulmányaikat. Az 1950-es évek közepén kezdett értesüléseket szerezni Billy Graham munkájáról. Kézről kézre adott gépírásos ívpapírokat terjesztettek magyarországi baptista körökben. 1955-ben a *Békesség Istennel* című könyvnek egy angol nyelvű kiadása került a kezébe, és egy német nyelvű kiadásnak a segítségével lefordította Billy Grahamnek ezt a sikerkönyvét magyarra. Mivel kevés reménye volt arra, hogy hivatalos engedélyt kapjon ennek a könyvnek a publikálására a szokványos hatósági csatornákon keresz-

Az igehirdető és tolmácsa. – Kép, mely ismertté vált szinte az egész világon.

tül, házi sokszorosítású példányokat terjesztett a Budapesti Teológiai Szeminárium hallgatói között azzal az ürüggyel, hogy a könyv fejezetei lényegileg igehirdetéseket tartalmaztak, amelyek példákul szolgálhatnak homiletikai (szónoklattani) órákon. Nem sokkal ezután a *Békesség Istennel* című könyvnek ez a nem hivatalos kiadása, amelynek ezt a címet adta: *Homiletikai előadások teológiai hallgatók számára*, elterjedt evangélikus, református és római katolikus szemináriumokban is Magyarországon.

Harasztinak az a tehetsége, hogy céljait úgy érje el, hogy a hatóságokat ne ingerelje, megmutatkozott már néhány évvel korábban is. A kommunista kormány hosszú idő óta és helyesen úgy tekintette a római katolikus egyházat, mint egy félelmetes ellenfelet, de a katolikusok nem voltak az egyetlen fölismert ellenség. A Belügyminisztérium, amely minden vallási tevékenységet ellenőrzött, tudta, hogy az Egyesült Államok nagy erőssége a baptista felekezetnek, ennélfogva úgy tekintette a Magyarországi Baptista Egyházat, mint amely alig volt több, mint fedőszerve egy Amerikából inspirált, kormányellenes politikai szövetségnek. Úgy adódott, hogy egy prédikációs körútja során, amely elvitte őt a kis Körösszakál községbe (igazában Komádiban, Haraszti korrekciója), Kelet-Magyarországon, Haraszti találkozott egy idősebb baptista házaspárral, akik azt mondták neki, hogy az ő fiuk most belügyminiszter, ebben a községben nőtt fel a baptista gyülekezetben. Néhány hónappal később lelkésztársainak kérésére Haraszti kihallgatást kért a belügyminiszertől avégből, hogy meggyőzze őt arról, hogy a baptisták politikailag nem veszélyesek és nincs szükség üldözésükre. Amikor a belügyminiszter megismételte a jól ismert vádat, hogy „a baptisták amerikai ágensek", Haraszti készen volt a válasszal. Először nagyon udvariasan, megkérdezte, hogy a miniszter Körösszakálban (igazában Komádiban, Haraszti korrekciója) lakott-e, és hogy az ő szülei még mindig ott élnek-e. Miután a miniszter elismerte, hogy ez az igazság, Haraszti elmondta neki, hogy ő találkozott velük, és azt is megtudta tőlük, hogy a belügyminiszter maga is járt ott a baptista imaházban, mielőtt a fővárosba irányították. „Nem tudom elképzelni – mondta Haraszti –, hogy ön valaha is elmenne egy olyan helyre, amelynek amerikai kapcsolata van. Ön nem menne olyan emberek közé, akik amerikai ügynökök vagy akiknek bármiféle fajta titkos kapcsolataik vannak amerikai ügynökségekkel." Haraszti ezt a történetet láthatóan komoly arckifejezéssel adta elő, mely azonban széles mosolyba ment át az emlékezés során. Mikor visszaemlékezett arra, hogy „az ember piros lett egész a feje tetejéig, s rendkívül zavarban volt; és a baptisták ellen kiadott rendeletet (hogy tudniillik adatokat kell gyűjteni ellenük) azonnal visszavonták. Ugyanis, ha tovább folytatják azt a vádaskodást, hogy a baptisták amerikai ügynökök, mi történik majd őexcellenciájával?"

Ez után az eset után, a Belügyminisztérium nagyobb működési szabadságot kezdett adni a baptistáknak és egyéb evangéliumi keresztyéneknek a tekintetben, hogy szokványos egyházi tevékenységeiket folytathatták. Meg kell adni, hogy a Belügyminisztérium vonakodva adta meg ezeket a jogokat. Haraszti szerint azonban „fizetniük kellett ezt az árat olyan emberekért, akik egyébként nem voltak veszélyesek, megbízhatók voltak, és lényegében véve jó munkások voltak. A kormányzat szempontjából ezek egy kicsit furcsa emberek voltak. Hittek az ő Jézus Krisztusukban. Szerették olvasni a Bibliát és énekelni az ő énekeiket és így tovább; egy kicsit szokatlan, de egyébként jó emberek." Lassan-lassan a kormányzat enyhítette a minden vallás iránt megnyilvánuló ellenállását. Ez része volt a Kádár János kommunista kormánya nagyobb erőfeszítésének, annak tudniillik, hogy retusálják a kormányról alkotott képet külföldön és megnyerjék a legnagyobb vámkedvezményt az Egyesült Államoktól. A szokványos istentiszteleti alkalmakat és bizonyos különleges alkalmakat meg lehetett tartani, de nem volt szabad meghirdetni. A Belügyminisztériumot azonban értesíteni kellett ezekről. A lelkipásztoroknak meg volt engedve, hogy prédikálják és tanítsák a keresztyén doktrínákat (hitelveket), de nem volt szabad a kormány ellen nyilatkozniuk. Ugyanakkor a gyülekezetektől elvárták, hogy biztassák a dolgozókat, hogy keményen dolgozzanak, ne lopjanak a gyárakból és támogassák a kormány álláspontját olyan alapvető kérdésekben, mint a béke. A bevett egyházak – katolikus, lutheránus, református és izráelita – anyagi támogatást kaptak az államtól annak fejében, hogy elismerték az állam jogát a szekuláris ügyekben, és a maguk részéről politikai hűséget fogadtak az állam iránt. A Szabadegyházak nem kértek és nem kaptak ilyen pénzügyi támogatást, azonban megkapták a Belügyminisztériumtól a más egyházakkal való egyenjogúsítást (igazában a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztériumtól 1947-ben, Haraszti korrekciója), és védelmet kaptak a számszerűen nagyobb katolikus egyháztól eredő zaklatások ellen. Ily módon a Szabadegyházak állapota sok tekintetben jobb lett most, mint a kommunista hatalomátvétel előtt.

1956-ban, nem sokkal a magyar forradalom kezdete után, Harasztiék Amerikába mentek azzal a szándékkal, hogy orvosmisszionáriusok lesznek Afrikában a Déli Baptista Szövetség alkalmazásában (Haraszti hangoztatja, hogy ez volt életük minden vágya, nem politikai összeütközés, amely szülőföldjük elhagyására késztette őket). Bár amikorra elvégezték tanulmányaikat és megkapták állampolgárságukat, mindketten túl voltak már a negyvenen, és idősek voltak ahhoz, hogy új misszionáriusokként elfogadják őket. Miután erről a helyzetről értesült Albert Schweitzer, írt Harasztinak egy hétoldalas levelet, amelyben a családot meghívta, hogy csatlakozzanak hozzá az ő Lambarenében levő kórházában. Harasztinak hízelgett ez az ajánlat, mindamellett visszaírt és megkérdezte a híres emberbarátot: „Végez ön lélekmentési szolgálatot is?" Miután erre a kérdésre nem kapott választ, beletörődött abba, hogy az amerikai magyar baptistákkal fog dolgozni, és hogy kapcsolatokat fog kiépíteni avégre, hogy saját hazájában is előmozdítsa az evangélium prédikálását. Miután ő és felesége elkezdték orvosi praxisukat Atlantában, megismerkedtek a Billy Graham Társaság több tagjával, akik ez idő tájt használni kezdték Atlantát, létrehoztak egy központi állomást avégből, hogy mind belföldi, mind külföldi *crusade*-ket innen szervezzenek. Haraszti azonban nem tett semmiféle erőfeszítést azért, hogy magával Grahammel kapcsolatba kerüljön, még arra sem vett fáradságot, hogy tudtul adja neki, hogyan használta Magyarországon az ő *Békesség Istennel* című könyvét. (Harasztinak oka volt rá, hogy ezt a dolgot csendesen kezelje. Nem sokkal azután, hogy megérkezett Amerikába, értesítést küldött a kiadónak, a Doubleday and Companynak arról a meleg fogadtatásról, amelyben fordítása Magyarországon részesült, naivul azt gondolván, hogy Graham kiadója örülni fog ennek. Doubleday azonban nem találta mulatságosnak ezt az értesülést, és szigorúan kioktatta őt az amerikai könyvkiadás módszereiről.) Haraszti nem találkozott Grahammel személyesen, majd csak tizenhat évvel azután, hogy megérkezett az Egyesült Államokba.

1972-ben, Haraszti most már mint amerikai állampolgár, felhasználta kapcsolatait Atlantában működő munkatársakkal, *Walter Smythtel* és a Billy Graham Evangélizációs Társaság propaganda igazgatójával, *Don Baileyvel*, hogy megszervezzen egy találkozót Graham és két kiemelkedő magyar evangéliumi vezetővel, *dr. Laczkovszki Jánossal*, aki a magyarországi húszezernyi baptista szervezetnek volt az elnöke, és egy hetednapos adventista lelkésszel, *Pálotay Sándorral*, aki a Magyarországi Szabadegyházak Tanácsának volt az elnöke. Ez utóbbi szervezet nyolc evangéliumi felekezetet képviselt. Haraszti

mindkét egyházvezetőt már régebbről jól ismerte. Mindketten ravaszul ügyesek voltak abban, hogyan kell eljárni a magyar hatóságokkal. Elsősorban e miatt az ügyességük miatt, az amerikai baptistáknak azok a széles rétegei, akik egyáltalán tudtak róluk, mindkettőjüket úgy tekintették, mint kommunista ügynököket.

Egy clevelandi crusade-nak a közepén Graham melegen fogadta Harasztit és az ő két barátját. Palotay meghívta az evangélizátort, hogy jöjjön Magyarországra a Szabadegyházak Tanácsának védnöksége alatt. Graham elfogadta a meghívást, és ezt bejelentette a *crusade*-nak az emelvényéről még azon az estén, de nehéz helyzetben találta magát, amikor Palotay később megvallotta, hogy neki nincs meghatalmazása egy ilyen meghívást adni anélkül, hogy a kormánytól erre jóváhagyást kapna. Graham helyzete még kritikusabbá vált, amikor ennek az ügynek ellenzői, köztük az evangélizátornak néhány legbensőbb bizalmasa is óvták őt attól, hogy egy gyanús kommunista ügynökkel tárgyaljon. Mikor Smyth értesítette Harasztit arról, hogy az a sajtónyilatkozat, amely beszámolt a találkozásról és a meghívásról, esetleg sztornírozva lesz, hogy ilyen módon elkerüljék a szégyent és a kritikát, Haraszti egyenrangú félként beszélte meg vele a problémát. Haraszti tudatában volt annak, hogy Palotay hatalmas egója igen sérelmesnek találta azt, hogy Graham és Smyth nyilvánvalóan nem hitték el, hogy Palotay meg tudja szerezni a kormány jóváhagyását ehhez a meghíváshoz. „Rendben van – mondta Haraszti. – Minthogy tiszerintetek *Palotay* kommunista ügynök, mi tehát nem fogadunk el meghívást tőle. Ennélfogva nem megyünk Magyarországra. Kész. Merthogy nem fogunk kapni hivatalos meghívást senki mástól." Egy Graham-látogatás, mondta Haraszti, csak úgy képzelhető el, hogy Graham „föld fölött" jön Magyarországra, mégpedig a kommunista kormány tudtával és beleegyezésével. Ha tehát a Billy Graham Társaság visszautasítja *Laczkovszki* és *Palotay* segítségét, akkor más meghívást csak „valami nem tekintélyes, nem elismert, icipici föld alatti baptista vezetőtől kaphatunk, aki majd boldogan ad nekünk meghívást", de az ilyen embernek nem lesz elég tekintélye arra, hogy a meghívást érvényesíteni tudja. Ennélfogva azután Graham arra kényszerül, hogy ásson egy földalatti csatornát, amely valahol egy erdőségben nyílik a fölszínre, „ott azután majd Graham prédikálhat a madaraknak". Haraszti rámutatott arra, hogy egy vízumnak a megszerzéséhez is kapcsolatot kell szereznie Magyarországnak az Egyesült Államokban akkreditált nagykövetével. A nagykövet azután értesíti a magyar kormányt, a kormány kapcsolatba lép az egyházakkal, és ezek az egyházak ugyanazok lesznek, akikkel Haraszti már kapcsolatba lépett, és amelyek együttműködnek a kommunista kormánnyal. Ha ezeknek az egyházaknak a vezetőit nem vonják be, mondta Haraszti, „akkor folytathatjuk ott, ahova eljutottunk: sehol". Haraszti erősítgette, hogy a két magyar egyházvezető nem volt kommunista, hanem pragmatista (reálpolitikus). Mikor ő maga prédikált és tanított Magyarországon, ő is csak kormányjóváhagyással tehette ezt, mondta Haraszti. De ez még nem tette őt kommunista ügynökké. *Laczkovszki* és *Palotay* nem voltak jobban kommunisták, mint ő maga, biztosította Haraszti Smythot.

Ez a beszélgetés némileg lecsillapította Smythet, annyival is inkább, mivel Haraszti összegyűjtött neki további dokumentációs anyagot Palotay védelmében, így azután Smyth megbízta az orvost, hogy utazzék és véglegesítse a Billy Graham látogatására vonatkozó terveket. Haraszti mosolygott ekkora naivságon. „Ezek azt hitték, hogy ez az ügy úgy megy, mint Indiában, vagy Ja-pánban, vagy Ausztráliában. Ezeken a helyeken az egyházvezetők megegyeznek Billy Grahammel és egymás közt, a többi azután már csak levélírási probléma. Milyen kevés ismeretük volt ezeknek!" Magyarországon nemcsak a Szabadegyházak Tanácsának a vezetőivel találkozott Haraszti, hanem az Evangélikus és Református Egyházak elnökpüspökeivel is. Graham ugyanis annak a határozott reményének adott kifejezést, hogy minden protestáns csoport támogatni fogja látogatását. Haraszti különösképpen fontosnak tartotta azt, hogy találkozzék *Miklós Imrével*, az Egyházügyi Hivatal államtitkárával, azzal a kormányhivatalnokkal, aki majd végleges jóváhagyást fog adni az evangélizátor bármilyen látogatásához.

Miklós világosan kijelentette, hogy a magyar államnak mély aggodalmai vannak Graham jövetelével kapcsolatosan, azt állítván, hogy Graham „izzó antikommunista"; hogy az ő evangélizációs módszerei idegenek Magyarországon; hogy ő nem érti meg a kelet-európai politikai-, vallási- és társadalmi életet; és hogy ő egyébként is háborús uszító. Haraszti ezeknek a vádaknak csak a legutolsójára válaszolt. Mikor következőleg meglátogatta az államtitkárt, akkor magával hozott fényképeket és egyéb dokumentációt Grahamnek a koreai és vietnami amerikai csapatoknál tett látogatásáról. Fölhívta a figyelmet arra, hogy mialatt az evangélizátor valóban kritikusan nyilatkozott a kommunizmusról, ugyanakkor arra szólította föl az amerikai katonákat, hogy ne használják ki és ne viselkedjenek sértően a helyi lakossággal azokban az országokban, amelyekben harcolnak, azonfölül nemcsak Amerikáért és a velük szövetséges országok népéért imádkozott, hanem Észak-Koreáért és Észak-Vietnamért is. „Excellenciás Uram – mondta Miklósnak –, ha ez háborús uszítás, kérem, tanítsa meg nekem, hogy kell a békére uszítani." Miklós nem ígért semmit, de szélesen mosolygott és így szólt Harasztihoz: „Most már dr. Grahamet más megvilágításban látom, mint azelőtt. Nagyon hálás vagyok önnek, hogy ezt a fölvilágosítást meghozta nekem." Aztán hozzátette: „Mi, mint állam rendelkezünk azzal a hatalommal, hogy megparancsoljuk az egyházaknak, hogy fogadják dr. Grahamet és mosolyogjanak az ő megérkezésekor és legyenek boldogok. Mi ezt elrendelhetnénk, de nem óhajtjuk ezt tenni. Nekünk meg kell beszélni ezt az ügyet az egyházakkal. És mi meg akarjuk nyerni az ő hozzájárulásukat. Ha a vezető egyházak egyetértenek, és ha a magyar kormány hozzájárul, és ha egyéb szocialista országoknak a kormányai hozzájárulnak – nincsenek egymástól független akciók –, akkor majd beszélhetünk dr. Graham látogatásáról.

Az ezután következő öt év folyamán Haraszti odaszentelte magát, hogy hivatalos meghívást nyerjen Graham magyarországi látogatásához. Ez alatt az idő alatt egyetlen egyszer sem találkozott ismét az evangélistával, és a Billy Graham Evangélizációs Társaság nem fizette a Magyarországra való számos utazását, és nem fizette azokat a telefonszámlákat, amelyek egy hónapban ezer dollárokra rúgtak, bár a Társaság ellátta őt mindazokkal a publikációkkal és egyéb dokumentációs anyagokkal, amikre szüksége volt. „Ha odamentem dr. Smythhez és azt mondtam, »egyetért azzal, hogy Magyarországra megyek és beszélek Palotayval?« Ő így felelt: »nincs kifogásom«, de soha nem ajánlotta föl, hogy fizetni fogja az utamat." Haraszti úgy véli, hogy ez a magatartás nemcsak fukarságból fakadt a Billy Graham Evangélizációs Társaság részéről, hanem abból az egyszerű tényből is, hogy a Graham-szervezetben senki sem gondolta, hogy ő képes lesz egy meghívást produkálni. „Ők jól tudták, hogy én mit csinálok. Ha sikerül, O. K. Ha nem, akkor ez csak egy próbálkozás, amely visszafelé sült el. Haraszti tőlünk független személy. Ha őneki ez a rögeszméje, hogy ő Billy Grahamet Magyarországra akarja bevinni, ám próbálja meg, de ki hinné, hogy ez valaha is lehetséges lesz?" Haraszti kitartóan állítja, hogy ő nem rója föl, hogy a saját pénzét kellett költenie, de láthatóan még frissen él az emlékezetében az, hogy egy ki nem mondott bizalmatlansággal kellett megbirkóznia. Ez az emlék most már csodálatos, mikor a siker pozíciójából lehet nézni. Szorosan együttműködött Palotayval, akit ő úgy jellemzett, mint

egy „vakmerő fickót", akinek kiváló tehetsége volt a nagyközönséggel és a kormánnyal való együttműködésre, Haraszti ellátta Miklóst egy nagy csomó olyan anyaggal, amit az államtitkár fölhasználhatott Moszkvában és egyéb keleti blokkhoz tartozó fővárosokban működő ellenpólusaival való tanácskozásokban. Haraszti hangsúlyozta, hogy Graham már régen azelőtt moderálta az ő virulensen kommunistaellenes beszédeit, és meggyőzte az államtitkárt arról, hogy az 1967-es látogatás az eretnek Jugoszláviába csak egy ártatlan reakció volt egy váratlan alkalomra, nem pedig egy szándékos próbálkozás arra, hogy zavarba ejtse az ortodox kommunistákat. „Ez nagyon gyanús volt – emlékezik vissza Haraszti. – Ez a látogatás nagyon súlyosan esett a latba dr. Graham ellen. Ő azóta sem ment vissza Jugoszláviába, de nem azért, mert nem hívták meg." Ennél is fontosabb, Haraszti összeállította kronologikus rendben az evangélista múltbeli magatartását olyan országokban, ahol politikai zavarok és feszültségek voltak, és azután demonstrálta ezekkel az adatokkal, hogy egy Graham-vizit nem fog majd nyilvános botrányt vagy következményes feszültséget okozni a kormány számára.

Haraszti nem csupán Palotaynál és Miklósnál járt el egy Graham-látogatás ügyében. Magyarországon továbbfolytatta a lutheránus és református püspökök megnyerését, felvilágosítván őket Graham ökumenikus tevékenységéről, és biztosítva őket arról, hogy egy Graham-féle látogatás legrosszabb esetben sem okozna semmi veszteséget az ő egyházaiknak. Ugyancsak kapcsolatba lépett a magyarországi zsidókkal, és barátságos közeledést épített ki Cserháti József római katolikus püspökkel. Cserháti tudatában volt annak, hogy Haraszti vezető szerepet játszott az amerikai magyar közéletben, ezért megkérte Harasztit, segítsen U. S. hozzájárulást szerezni ahhoz, hogy magyarországi papok és apácák szolgálhassanak olyan egyházközségekben, amelyek amerikai és kanadai, magyar származású egyháztagoknak szolgálnak. Haraszti elfogadta ezt a kérést, de azzal a föltétellel, hogy ugyanakkor Cserháti mint Magyarország legnagyobb egyházmegyéjének a püspöke odahat, hogy a magyar Katolikus Egyház föladja a Graham-látogatás ellen irányuló jól ismert ellenállását. „A püspök megragadta a kezemet – emlékezik vissza Haraszti –, és ezt mondta: »Én az én püspöki palotámnak a kancelláriájában fogadom dr. Grahamet, amikor Magyarországra jön. Ugyancsak támogatni fogom az ő látogatását az Állami Egyházügyi Hivatalnál.«" Nyilvánvaló megelégedéssel, Haraszti így szólt: „Cserháti püspök megtartotta a szavát." Ezenfölül, az amerikai magyar közéletben betöltött fontos működésénél és a Magyarországra való sok utazásánál fogva Haraszti közeli ismeretségbe került a magyar nagykövettel és a követségi tisztviselőkkel Washingtonban, ahol minden alkalommal előhozta a Graham-látogatás ügyét. És ahányszor csak a Déli Baptista Külmissziós Szövetség ügyében tett utazásai olyan országokba vitték Harasztit, ahol volt magyar nagykövetség, ő mindig meglátogatta a nagyköveteket, és megemlítette, milyen szép dolog lenne, ha Billy Graham ellátogatna Magyarországra.

E látogatások során Haraszti két igen fontos problémával ismerkedett meg. A második világháború vége felé Szent István koronáját, amelyet Magyarország védőszentjéről neveztek el, és amelyet úgy tekintettek, mint a nemzet legértékesebb jelképes kincsét, az Egyesült Államok hadseregének adták át, hogy ilyen módon elkerüljék az oroszok kezébe való jutást. Miután a kommunisták átvették a hatalmat, az Egyesült Államok megtagadta a korona visszaadását azon az alapon, hogy a magyar kormány a szovjetek bábja volt, nem pedig a magyar nép törvényes képviselője. A második probléma az volt, hogy a Kádár-kormány buzgón igyekezett megszerezni Magyarország számára a legnagyobb vámkedvezményt. 1977 júliusában Haraszti mindezt a két problémát fölvetette Walter Smythnek, és azt a megjegyzést tette, hogy egy néhány szó a megfelelő helyen kedvező fogadtatásra találna a magyar kormánynál. Smyth magas lóról válaszolt erre a gondolatra. „Alex – mondta –. Billy nem fog politikába keveredni!" Haraszti, aki Billy életútjának húsz évét nyomon követte, így lőtt vissza: „Dr. Smyth, mióta nem keveredett Billy Graham politikába?" Haraszti érezte, hogy egy meghívás már csak idő kérdése, és így erőltette az ügyet: „Billy óhajt menni. Ön óhajtja, hogy ő menjen. Én is óhajtom, hogy ő menjen. Nincs visszaút. Nekünk is adnunk kell valamit. Ezt a dolgot megfontolás tárgyává kell tennünk."

Miután Smyth jóváhagyta ezt a dolgot, Haraszti meglátogatta a magyar nagykövetet Washingtonban, hogy pontosan megtudja, mit kíván Magyarország. Lázas színfalak mögötti tárgyalások kezdődtek most teljes komolysággal. Július vége felé az orvos szervezett egy rövid találkozót Párizsban Graham és Palotay között, aki átadott az evangélizátornak egy írásbeli, de még mindig nem hivatalos meghívót, kikötve, hogy ezt nem szabad publikálni, amíg a hivatalos, államilag jóváhagyott meghívó meg nem érkezik. Ez alkalommal a látogatást föltételesen szeptember első felére tervezték, s addigra már kevesebb, mint hat hét volt hátra. Grahamnek azonban még mindig nem volt megfogható biztosítéka arról, hogy a meghívást tényleg komolyan gondolták. Egy héttel később Smyth fölhívta Harasztit telefonon Atlantában, és könyörgött neki, hogy azonnal menjen Magyarországra, és szerezzen egy hivatalos meghívót. A magyarországi látogatást Graham úgy tekintette, mint egész evangéliumi szolgálatának egyik legjelentősebb lépését, ezért ezt a látogatást meg kell szervezni és nyilvánosságra kell hozni. Az elfogadhatatlan volt Graham számára, hogy csak föltűnik Budapesten, prédikál egy néhány baptista hívőnek, és aztán hazajön mindenféle diadalmi történetek vagy a Sátán fölött aratott győzedelem fényképei nélkül. Haraszti sztornírozott egy teljes operációs programot, és azonnal indult Magyarországra, segített Palotaynak megfogalmazni egy olyan meghívót, amit mind Graham, mind pedig a magyar kormány elfogadhatónak talált, megszerezte erre Palotay aláírását, sietve visszarepült az Egyesült Államokba, és személyesen elvitte a maghívót Montreatba.

Haraszti, akinek kifinomult érzéke volt a tiszteletadásra és a protokollra, nagyra értékelte azt, hogy Graham személyesen jött ki autójával az Asheville repülőtérre, hogy ott találkozzék vele, de ugyancsak meglepődött, mikor azt tapasztalta, hogy a híres evangélizátor tele volt remegéssel az egész magyar vállalkozás miatt. Visszaemlékezésében elmondja, hogy Graham „reszketett, remegett és aggódott". Minden porcikájával menni akart, de ugyanakkor kétségbeesve félt attól a kedvezőtlen hatástól, amely majd őt éri, ha úgy fogják őt tekinteni, mint a kommunista manipuláció készséges balekjét. Az elmúlt öt évben hagyta, hogy Harasztival mások beszéljenek, most azonban maga kezdte el Harasztit vallatni, aki időközben az ő nem hivatalos szószólója lett Kelet-Európában. „Miért hívtak meg engem, Alex? Mi van emögött?"

Haraszti világosan válaszolt. „Nyíltan megmondom, dr. Graham. Ez nem az ön nagy kék szeméért van. De azért sem hívták meg önt, mert az evangéliumot akarják hallani."

„Akkor miért megyek?" – kérdezte Graham.

„Az evangéliumot prédikálni"– felelte Haraszti.

„De ön azt mondta, hogy ők nem akarják hallani az evangéliumot."

„Nem akarják hallani, de hallani fogják. Ez a mi célunk. Ön azért megy, hogy prédikálja az evangéliumot. Ők azért hívják meg önt, mivel szeretnék visszakapni Szent István koronáját és megszerezni a legnagyobb vámkedvezményt Magyarországnak."

„Akkor hát ez egy cserebere? Egy *quid pro quo?*"

Ennél a pontnál a magyar orvos-diplomata tanítást adott a déli evangélizátornak a burkolt okfejtésben. A ma-

gyarok nem követeltek semmit, mondta Haraszti. „A meghívás az ön kezében van. Én magam hoztam el. A magyar kormány máris jóhiszeműen járt el, amikor nagylelkűen adott önnek valamit, amit egyetlen kommunista kormány sem adott soha ezelőtt. Ez egy minden időkben elért első eredmény, és ha nem lesz ennek folytatása, ön akkor is megkapta ezt a legelső meghívást." Utána egy olyan csalétket mutatott, aminek Graham nem tudott ellenállni. Igaz ugyan, hogy egyéb nyugati vallásos vezetők a múltban prédikáltak egy-egy moszkvai templomban, vagy énekeltek egy-egy lengyelországi vallásos összejövetelen, eddig még egyetlen keleti vagy nyugati evangélizátor nem utazott körbe egy kommunista országban, és nem beszélt zsúfolásig telt templomokban és nem szólt szabadtéri gyülekezésekhez. Graham lesz az első, aki ezt megteheti. Haraszti ezután megmutatta egy fotokópiáját annak a fordításnak, amelyet 1956-ban készített *Békesség Istennel* címen. Akkor hallotta Graham először ennek a különös fordításnak a történetét. „Ebben a könyvben – mondta Haraszti a meglepett evangélizátornak – én úgy írtam le önt, mint öt világrész evangélizátorát. Az én legközelebbi előszómban úgy fogom bemutatni önt, mint *»Billy Graham, a világ evangélizátora«*. Véleményem szerint mi csak a kezdetén vagyunk olyan dolgoknak, amelyek történni fognak: először, a magyar kormány jóváhagyása; másodszor, egyéb kommunista kormányoknak a jóváhagyása; harmadszor, az egyházvezetőknek a jóváhagyása – a megszervezett, bevett egyházaknak Magyarországon, nemcsak kis baptista gyülekezeteknek. Ezek majd elmondják és elterjesztik, amit ők láttak, hallottak és tapasztaltak. Így aztán Magyarország után majd egy másik látogatás következik."

„De én nem fogadom el, ha bármiféle föltételeket szabnak" – mondta Graham, enyhén protestálva.

„A magyar kormány sem hívná meg önt, ha ön föltételeket szabna – válaszolt Haraszti. – Ez a meghívás mindkét részről hitben történt, miután a magyar kormány jól tudja, hogy én elég közel vagyok önhöz, és hogy ennélfogva ön el fogja fogadni az én tanácsomat. Ugyanakkor ön is tudja, hogy én elég közel vagyok a magyar kormányhoz, úgyhogy ők is elfogadják az én tanácsomat. A magyar kormány nem kért meg engem arra, hogy ezt a szerepet vállaljam, én azonban megmondtam nekik, hogy ezeket a problémákat az ön figyelmébe fogom ajánlani. A kormányképviselők nagyon örültek, mikor ezt hallották. Ennélfogva magamra vállaltam azt, hogy megkérem önt, legyen szíves fölhasználni jó kapcsolatait, és hasson oda, hogy Magyarország visszakapja a koronát és megkapja a legnagyobb vámkedvezményt."

Graham szikrát hányt, „de Alex... " De Alexet nem lehetett lebeszélni. Ő tudta kapcsolatai révén, hogy Carter elnöknek már az asztalán volt mindkét ügy, és hogy az elnöknek jogában állt intézkedni további törvényhozás nélkül, ha úgy érezte, hogy a Magyarországnak juttatott engedmények nem fognak problémát okozni Amerikában. Haraszti azt is tudta, hogy Kádár János kész volt enyhíteni a kormány álláspontján a vallás iránt. Már vagy egy éve az ő kormánya nyilvános engedményeket tett, amelyeket a katolikusok szívesen fogadtak, és az utóbbi időben helyreállította a kapcsolatot a Vatikánnal. Kádár jól tudta, hogy Jimmy Carter baptista volt, és valószínűnek tartotta azt, hogy egy Graham iránt mutatott jóindulatú gesztus kedvező fogadtatásra találna a Fehér Házban. Azt is tudta Haraszti, hogy Carter az emberi jogoknak buzgó szószólója volt, és hogy a kelet-európai blokknak a zsidók kivándorlását megszorító intézkedései egyik kulcsakadálya volt a két ország közötti kapcsolatok javulásának. Kádárnak egy kényes dilemmával kellett szembenéznie ebben az ügyben. Ha Magyarország kérné a legnagyobb vámkedvezmény elvét, Washington azt követelné, hogy a magyarok engedjék meg a zsidók szabad kivándorlását. Ennek a követelménynek a Szovjetunió nem tett eleget. Amennyiben Magyarország nyíltan beleegyezne ennek a követelésnek a teljesítésébe, ez sértené a Szovjetuniót, ezt viszont Magyarország nem óhajtotta tenni. Azonban, ha az Egyesült Államok fölajánlaná a legnagyobb vámkedvezményt anélkül, hogy nyílt követelést támasztana Magyarországgal szemben, akkor Magyarország önkéntesen, de nyilvános trombitaharsogás nélkül megengedné a zsidóknak, hogy elhagyják az országot. Lényegileg eddig is ez történt Magyarországon.

Graham akkor már nagyon előrehaladt a magyar látogatás ügyében ahhoz, hogy visszakozzon. Aztán kétségkívül örült annak is, hogy újra kapcsolatba léphet a hatalommal, most tehát továbbította ezt az értesülést régi barátjához, John Sparkmanhoz, a szenátus külügyi bizottságának az elnökéhez. Sparkman levelet írt az ő ellenpólusához a magyar kormányban, Aczél György miniszterelnök-helyetteshez. Graham beszélt Jimmy Carterrel is, aki azt mondta neki, hogy tudatában van Graham azon tervének, hogy Magyarországra látogat, és arra kérte, hogy fejezze ki meleg üdvözletét a magyar kormánynak és a magyar népnek, de különösen a magyarországi hívőknek, amikor azokat meglátogatja. Mikor Haraszti arról tájékoztatta a magyar kormányt, hogy Graham részletesen tájékoztatva van az összes lényeges problémáról, és hogy bizonyos „magas körökkel vett kapcsolatot", valamint arról, hogy „hozni fog valamit a zsebében", a kormány ezt örömmel vette. Mikor híre ment annak, hogy a magyar Külügyminisztérium, amely fölötte állt rangban a magyar Állami Egyházügyi Hivatalnak, hogy ez a minisztérium Grahamet melegen fogja üdvözölni, akkor az evangélikus és református püspökök, noha azelőtt mindketten ugyancsak hidegen kezelték a látogatást, most egyszerre elhatározták, hogy csodálatos lenne, ha az evangélizátor hozzájárulna, hogy prédikáljon templomaik valamelyikében is, nem csupán evangéliumi keresztyén egyházakban, amelyek a meghívást küldték. Ez a fordulat, természetesen, tetszett Grahamnek is és Alexander Harasztinak is. De nem tetszett Palotay Sándornak és munkatársainak a Szabadegyházak Tanácsában.

Palotay úgy nyerte meg a kormány jóváhagyását a meghíváshoz, hogy meggyőzte Miklós Imrét és egyéb kormánytisztviselőket arról, hogy azok az összejövetelek, amelyeken Graham prédikálni fog, kicsik és jelentőség nélküliek lesznek, ezek bátorítani fogják ugyan az evangéliumi keresztyéneket, de nem lesz jelentőségük senki másnak a szemében. Palotay egója is belépett ebbe az ügybe. Úgy gondolkodott, hogy bár a Billy Graham-látogatás esetleg nem lesz valami dicsőséges körutazás, mindamellett ez az ő (Palotay) körutazása lesz, és nem óhajtotta, hogy ez a látogatás ki legyen véve az ő kezéből. Billy Graham másrészről nem volt kész arra, hogy az ő első igazi behatolása a vasfüggöny mögött ellaposodjék. „Nem mondta azt, hogy ő nem megy – emlékezik vissza Haraszti –, de azt kérdezte tőlem: »Alex, ha csak kétszáz ember jelenik meg, nem látom át, hogyan tudok erre vállalkozni. Mit mondok majd az amerikai népnek?«"

Graham és Haraszti lázasan dolgoztak a most következő nyolc napon át Montreatban, és John Akers, aki a Montreat Anderson College-nak volt a vezetője, egy középutas megoldást próbált kigondolni. Haraszti értesítette a washingtoni magyar nagykövetet az evangélizátor aggodalmáról, mivelhogy programja, amelyet a Szabadegyházak Tanácsa szervezett számára, nagyon szerénynek mutatkozott. Ha egyáltalán lehetséges, Grahamnek az volt a kívánsága, hogy terjesszék ki látogatásának programját legalább egy kicsit; különösen, hogy iktassanak be igehirdetői alkalmakat a nagyobb református és katolikus templomokban, és adjanak alkalmat arra, hogy a zsidó hitközség kulcsvezetőivel találkozzék. Ha ilyen programbővítés nem volna lehetséges, mondta Haraszti a nagykövetnek, akkor dr. Graham nem jön Magyarországra." Haraszti azt mondta, hogy Graham Magyarország érdekében

aggódik. Ha az amerikaiak olvassák vagy látják televízión, hogy ő csak kis gyülekezeteknek prédikál, icipici imaházakban, akkor azt fogják hinni, hogy a kormány tiltotta meg az embereknek, hogy megjelenjenek.

Ez rossz propaganda lenne, figyelmeztetett Haraszti – „éppen ellenkező hatást érne el, mint amit a magyar kormány elérni remél". A nagykövet, aki abban a reményben volt, hogy Graham látogatása megoldásokat hoz azoknak a kulcsproblémáknak egyik-másikára, amelyek feladatkörébe tartoztak, azonnal értesítette Palotayt és Miklós Imrét, hogy súlyos hiba lenne, ha Graham látogatását alacsony szinten tartanák. Ennek az ügyes húzásnak a segítségével Graham üzenetet küldött Miklósnak. Egy galambnak az ártatlanságával turbékolva, meleg üdvözleteket, de egy kígyónak az okosságával fejezve ki a mondanivalóját, Graham azt kérte, hogy adjanak több információt az ő tervezett programjáról. Tervbe van-e véve, hogy ő a debreceni református nagytemplomban fog prédikálni a kelet-magyarországi kálvinizmus központjában? És voltak-e tervek arra nézve, hogy ő Pécsett a nagy római katolikus katedrálisban prédikáljon Dél-Magyarországon? És még egy kérdés: Vannak-e előkészületek arra nézve, hogy találkozzék a magyarországi zsidó hitközség vezetőivel?

Palotay érthetően kék volt a haragtól, mikor értesült erről a táviratról. Ő öt éven át dolgozott azért, hogy a meghívást létrehozza. Most a Külügyminisztérium esetleges katasztrófának nevezi azt, amit ő kiemelkedő diadalnak tekintett, Billy Graham pedig panaszkodik a programra. Mikor Haraszti és Walter Smyth visszatértek Magyarországra augusztus végén, hogy az utolsó simításokat végezzék a Graham-látogatáson, a Szabadegyházak Tanácsát összehívta Palotay egy olyan tanácskozásra, amely lényegileg egy szabálytalan fegyelmi tárgyalásnak felelt meg. Palotay azt követelte Harasztitól, hogy részletesen számoljon be azokról a tevékenységekről, amelyeket ő azután végzett, hogy Palotaytól megkapta a hivatalos meghívást. Haraszti, aki szívesen bocsátkozik intellektuális ügyességet kívánó harcokba, kifejezte afölött való meglepetését, hogy őt fegyelmi kérdéseknek vetik alá ahelyett, hogy kifejeznék nagyrabecsülésüket iránta, hiszen ez lett volna a helyes álláspont. Mikor Palotay tovább erősködött, Haraszti kijátszotta az ütőkártyát. „Nem vagyok meggyőződve, hogy helyes-e az – mondta –, hogy én beszámolok egy illetéktelen gyűlésnek Magyarország Egyesült Államok-beli hivatalos képviselőjének a cselekedeteiről. Arról sem vagyok meggyőződve, hogy én riportot adjak ez előtt a nem hivatalos gyülekezet előtt azokról a megbeszélésekről, amiket én az Egyesült Államok Külügyminisztériumával folytattam. Továbbá nem vagyok meggyőződve, helyes-e az, hogy én itt olyan üzenetváltást ismertessek, amelyeket én csak dr. Graham bizalma révén ismerek az Egyesült Államok legfőbb tisztviselőjétől, Magyarország legfőbb tisztviselőjéhez. De amennyiben kényszerítenek mindezekre, akkor én ennek a kényszerítésnek protestálás mellett engedelmeskedem. Azonban valaki felelős lesz azért, hogy engem arra kényszerített, hogy mind Magyarországnak, mind pedig az Egyesült Államoknak államtitkait nyilvánosságra hozzam." Haraszti szélesen mosolygott, amikor ezt az alkalmat emlékezetében fölidézte. „Államtitkok – mondta derülten. – Palotay feloszlatta a tanácskozást. Ezzel a probléma befejeződött." Palotay nagyon csalódott Haraszti okossága miatt, és még ezután is kínozta őt egy néhány napon át, de a két ember hamarosan rendezte a differenciákat, és egy nagyon hatékony csapatot alkottak Graham ügyének Kelet-Európában való előmozdítására. „Palotay megszégyenítő helyzetbe került –, mondta Haraszti évekkel később, – de végül is kiemelkedett jól fésülten és kár nélkül, mint amikor egy buborék följön a víz fenekéről. Palotay saját javára fordította ezt a tapasztalást. Rájött arra, hogy Haraszti nélkül nem tudta volna ezt a dolgot megoldani. Ugyanakkor Haraszti is rájött, hogy Palotay nélkül ő sem tudta volna ezt a dolgot végrehajtani. Így aztán békét kötöttünk. Palotay elvégezte számomra az alapelőkészületeket és kapcsolatokat a kommunista országokban.

Billy Graham Tahiban – az igehirdetés lendületében.

Ő energikus, dinamikus ember volt és a kapcsolatok, a kapcsolatok, a kapcsolatok embere. Ő volt a közbenjáró az én számomra sok-sok alkalommal. Ő nagyon jelentős úttörő munkát végzett a számomra."

A magyarországi látogatás bár szerény volt, ha összehasonlítjuk Graham szokványos *crusade*-jaival, mindamellett kétségtelenül nagy siker volt. Mikor ő és munkatársai megérkeztek a budapesti repülőtérre, Palotay fogadta őket, vele együtt az Egyházügyi Hivatal protokollfőnöke és az Egyesült Államok nagykövete, Philip Kaiser. Ezután Palotay elhessentette a Graham-csoportot a kényelmes és félreeső Grand Hotelba a Margitszigeten, a Duna közepén, Budapest belsejében. Mikor az első nyilvános prédikációját tartotta, több százan zsúfolódtak be a főváros legnagyobb baptista imaházába, és hallották, amikor elismerte, hogy az a kommunistaellenes prédikáció, amelyet ő prédikálni szokott, most már idejét múlta. Ő Magyarországra „nyílt szívvel és nyílt gondolkodással" jött. „Én tanulni akarok az önök nemzetéről, tanulni akarok az önök egyházairól, tanulni akarok a hívők odaszenteléséről és felelősségvállalásáról az önök szociális szerkezetében. De különösképpen tervem az, hogy önök is, meg én is együtt tanuljunk Isten igéjéből."

Kívánságának megfelelően, Graham prédikált Magyarország legnagyobb református templomában, Debrecenben (Bill Martin ezt tévesen olvasta ki a följegyzéseiből. Haraszti-korrekció.), és elolvasztotta mind a református, mind az evangélikus püspököknek az ellenállását. Pécsett Cserháti püspök nem csupán fogadta őt kancelláriájában, hanem kifejezte azt a reményét is, hogy eljön az idő, amikor majd katedrálisának lépcsőiről fog Graham prédikálni. Amint kérte, találkozott a magyarországi zsidó közösség kulcsvezetőivel, akik melegen fogadták őt, és megerősítették kormányunknak azt a nyilatkozatát, hogy a zsidóknak jelentős vallásszabadsága van, amelyet az is mutat, hogy a fővárosban harminc zsidó zsinagóga van (Martin rosszul olvassa jegyzeteit, a fővárosban nincs harminc zsinagóga. Haraszti-korrekció.), köztük a világ legnagyobb zsinagógája. Magyarországon van az egyetlen zsidó szeminárium Kelet-Európában, mondták a zsidó vezetők. Kaiser nagykövet, aki maga is zsidó ember, megerő-sítette ezeknek az állításoknak a tényszerűségét.

A látogatásnak nem minden állomása volt vallással kapcsolatos. A kormány szervezett egy látogatást egy villanykörte és elektromos fölszerelés gyárba (Tungsram). Grahamnek itt emlékül adtak egy vilanykörtét, és ő megígérte, hogy ez a körte az ő North Carolina-i házában fog világítani és fényes emlékeztetője lesz élete egyik felejthetetlen élményének. Aztán megjegyezte: „Én is hoztam egy ajándékot az önök számára, kedves barátaim, valami olyat, amely sokkal fényesebben fog világítani az önök számára, mint ez a villanykörte. Én elhoztam önöknek a világ Világosságát, Jézus Krisztust." Haraszti elmondja, hogy sok gyári munkás nyíltan és magát nem szégyellve elkezdett sírni, mivel tudatában voltak annak, hogy ez volt az első alkalom a kommunista Magyarországon, hogy egy prédikátor Jézus Krisztusról prédikál egy állami tulajdonban lévő gyárban.

Graham tíz napig tartó látogatásának a fénypontja akkor érkezett el, amikor egy hatalmas, szabad ég alatti gyülekezethez szólt a Tahi baptista ifjúsági táborban; ez a tábor a hegyek között van a Duna mellett. (A valóságban Tahi volt a legelső összejövetel szeptember 4-én vasárnap délelőtt tíz órakor. Haraszti-korrekció.) A tömeg nagysága a legkonzervatívabb becslések szerint is ötezer és tizenöt ezer között volt. Haraszti elmondta, hogy megbízható értesülések szerint, fölhasználva azoknak az autóknak a számát, melyek a folyó mentén voltak parkolva, a becslések közelebb vitték a résztvevők számát a harmincezerhez. Akár az alacsony, akár a magas számot fogadjuk el, ez mindenképpen Magyarország történetében a legnagyobb vallásos összejövetel volt. Tahi esetében sem volt előzetes értesítés, minthogy nem hirdette meg sem a világi, sem a vallásos média a többi összejöveteleket sem. Suttogó propagandával ment a meghívás, sokszor távolsági telefonbeszélgetésekkel, melyek evangéliumi keresztyének tömegeit hozták Tahi táborba Magyarország egész területéről, és még legalább hat egyéb keleti blokk országból. Egy évtizeddel ezután a jelentős esemény után Haraszti fontosnak tartja kiemelni, hogy Grahamnek nem mondták meg előre, hogy ő egy nagy nyilvános gyűlésen fog prédikálni. Magyar baptista fiatalok minden évben találkoznak ebben a táborban. Itt volt Graham mostan, „hogy megfigyelje, hogyan megy végbe a baptista fiatalság táborzáró istentisztelete... Remélem, világosan hallja, amit mondtam. Hivatalosan ez nem evangélizációs összejövetel volt; ez egy záró istentisztelet volt. Most azután természetesen lesznek, akik azt mondják, »ha ez a záró istentisztelet, akkor milyen egy evangélizációs összejövetel?« Én igazán nem tudom, mi a különbség a kettő között." Természetesen, senkit sem vezetett félre a kifejezésekkel való zsonglőrködés. Kaiser nagykövet és felesége ott ültek az első sorban, s velük együtt a francia nagykövetség vezető tisztjei és olyan emberek ezrei, akik száz és száz kilométerekről jöttek, és az egész előző éjjel pokrócokon ültek, hogy közelről vegyenek részt a záró istentiszteleten. A résztvevők nem lepődtek meg, mikor Billy Grahamet is fölkérték, hogy szóljon valamit. Ezzel a megoldással a kormány nem került abba a kényes helyzetbe, hogy akár engedélyt adjon, akár megtagadja az engedélyt ahhoz, hogy ő szóljon a tömeghez.

A látogatás előtt Haraszti világosan figyelmébe ajánlotta, hogy ne használjon semmilyen politikai célzatú kifejezést, mert ezzel veszélyeztetné a látogatás egész jövőjét. Graham ezt megígérte, és be is tartotta ígéretét.

Ismerkedés a magyar emberekkel, a tájjal, a honi jellegzetességekkel, no és a híressé vált gulyással

lotta Grahamnek annak kritikus fontosságát, hogy az igazat mondja majd arról, amit Magyarországon talált. Amerikai támogatói örömmel értesülnének arról, hogy ő egy forgószeles látogatást végzett. Egyszerűen szenzációt keltő és nagy megelégedést okozó lenne egy ilyen beszámoló Amerikában. Különösen, ha ő azután a Magyarországról való visszatérését követően becsmérelné a vallásszabadság hiányát a vasfüggöny mögött. Ha elvárja, hogy visszahívják majd, akkor bizony bölcsebb lenne elismerni a vallásszabadságnak azt a mértékét, amely ténylegesen megvan Magyarországon. Graham megértette a gondolatot. Az ő nyilvános nyilatkozataiban és nyugati riporterekkel való interjúiban kitartóan ellene állt annak, hogy kritizálja a magyar kormányt, vagy hogy egyáltalán megjegyzést tegyen a kelet-nyugati kapcsolatokról, kivéve, hogy arra biztatott, hogy nagyobb erőfeszítéseket kell tenni a világbékéért. Inkább ilyeneket mondott, miután arról értesült, hogy a kormány megengedte a Szabadegyházak Tanácsának, hogy prédikációinak átiratait és kazettáit terjesszék, ezért így szólt: „Sokkal nyitottabbnak találtam a helyzetet, mint ahogy föltételeztem... Van vallásszabadság Magyarországon... Az egyház él Magyarországon." Azoknak a riportereknek, akik ismerték korábbi kommunistaellenes tirádáit, így magyarázott: „Nem léptem be a kommunista pártba, miután Magyarországra mentem, de nem is kérték ezt tőlem. Úgy látom azonban, hogy a világ változik, és mindkét oldalon kezdjük jobban megérteni egymást." Továbbment ennél és megjegyezte, hogy a kommunista párt kulcsvezetői biztatták és maguk is gyakorolták az egyház és állam között való nagyobb együttműködést.

Ez a hozzáállás hamarosan előnyöket produkált. A látogatás vége felé egy beszélgetés során Miklós Imre arra figyelmeztette Grahamet, hogy majd azzal fogják vádolni, hogy a kommunisták agymosást végeztek nála, de meg is vigasztalta, mikor ezt mondta: „Engemet viszont azzal fognak vádolni, hogy beléptem a keresztyén egyházba." Világossá tette azonban, hogy ő kész vállalni ennek a magatartásnak a következményeit, és azt is kijelentette, hogy Graham finom tapintata jutalmat fog nyerni. Ez a látogatás, biztosította az evangélizátort, csak a kezdete lesz az ő szolgálatának a kelet-európai szocialista országokban. Azt is világossá tette, hogy egy Magyarországra való következő látogatást szívesen vennének. „Barátoknak – úgymond – nem elég egyszer találkozni." Ez a barátság még szorosabban megpecsételődött, amikor hamarosan azután, hogy Graham hazatért, és benézett a Fehér Házba, hogy ott beszámoljon a látogatásról, Szent István koronája visszatért Magyarországra, és az Egyesült Államok befogadta Magyarországot a legnagyobb vámkedvezményt élvező országok közé. Graham nem igényli, hogy az ő szerepe volt az egyetlen vagy esetleg a legfontosabb befolyás a korona visszatérésében, de elismeri azt, hogy ő ezt a problémát megbeszélte „a megfelelő hatóságokkal". Politikailag ez nem volt minden következmények nélkül való gesztus; Amerikában élő kivándorolt magyarok, akik mereven kommunistaellenesek voltak, elkeseredve ellene állottak annak, hogy a korona visszakerüljön a kommunista kormányhoz. Harasztit a kritikák áradatával vádolták, mondván, hogy együttműködött azt ellenséggel.

Haraszti a látogatás után még néhány napra Budapesten maradt, hogy ott rendbe hozza a befejezetlen dolgokat. Szerette volna megtudni, hogy a Graham-látogatás maradandó hatást tett-e Magyarországon „az utca emberére". Ezért megkérdezett egy pincért a Grand Hotelban: „Tudja ön, hogy kicsoda Billy Graham?" A pincér haptákba vágta magát és így válaszolt – egyenesen, mereven állva és szigorúan nézve: „Igen, uram. Ő a pápa után a második." Haraszti sem nem mosolygott, sem nem javította ki az embert. „Köszönöm, az ön válaszát – mondta Haraszti. – Ebből látom, hogy ön tudja, kicsoda Billy Graham."

Miklós Imrének igaza volt, mikor megjósolta, hogy Billy Graham magyarországi látogatása csupán kezdete lesz az ő kelet-európai szolgálatának. 1978-ban végre valósággá vált az oly sokáig elhúzódó lengyelországi látogatás. Haraszti itt is döntő szerepet játszott. A magyarországi látogatás sikere meggyőzte Grahamet és munkatársait arról, hogy Haraszti tudta, mit csinál, és hogy egy olyan ember Amerikában, akinek kommunista országok kormányaival való kapcsolata nem egyszer többet ér el, mint abban az országban élő evangéliumi testvéreké. Walter Smyth, talán még mindig nem lévén meggyőződve arról, hogy Haraszti éppen olyan hatékony Magyarországon kívül, mint Magyarországon, följogosította őt arra, hogy készkiadásainak megtérítését igényelje, de még mindig visszatartotta tőle azt a jogot, hogy Billy Graham hivatalos képviselőjeként tárgyaljon.

Harasztinak a Varsóban tett látogatása 1978 januárjában simán ment. Grahamnek a Magyarországon való tapintatos magatartása elcsitította mindazokat a fönntartásokat, amelyeket akár a szabadegyházak, akár az állami hatóságok éreztek. Ez év októberére tervezett látogatás nagyobb nehézség nélkül volt megszervezve, de a római katolikus egyházvezetők, akik sokkal befolyásosabbak voltak Lengyelországban, mint bármely egyéb keleti blokk országaiban, és ugyancsak sokkal inkább kormányellenesek voltak, mint a magyarországi Katolikus Egyház, ezek a lengyel egyházi vezetők fönntartásokkal voltak egy amerikai evangélizátor iránt. 1978 tavaszán a lengyel prímásnak, Stefan bíboros Wyszynskinek egy követe Atlantába utazott és arról értesítette Harasztit, hogy a kardinális rossz néven vette, hogy ő a lengyel kormánnyal kezdett tárgyalni, mielőtt kapcsolatot vett volna az egyház fejével. Haraszti tettetett meglepetéssel kijelentette, hogy a kardinális nem hívta őt meg, hogy meglátogassa, ezenfölül a kardinálisnak a kormánnyal való befolyása nem volt valami jelentős. „Annakidején a kardinális meghívta a pápát, de az soha nem kapott engedélyt, hogy Lengyelországba menjen. Én azonban Billy Grahamet bevittem Magyarországra, de a kardinális egyetlen fontos látogatót sem juttatott Lengyelországba."

Mikor a követ belátta, hogy Harasztit nem lehet megfélemlíteni, akkor arra figyelmeztetett, hogy Graham látogatása meg fog szégyenülni, mert a katolikusok nem fognak eljönni prédikálásaira, és csupán egy kis számú protestáns Lengyelországban nem lesz elég arra, hogy egy nagy hallgatóságot kitegyen. Haraszti ezt a blöfföt is leszerelte. A követ kezébe adta a Billy Graham Társaság frissen publikált kiadványát, amelynek a címe Billy Graham Magyarországon. Ezután fölhívta a figyelmet arra, hogy ahová Billy Graham megy, ott a New York Times, a Chicago Tribune, A Washington Post, a Los Angeles Times, a Miami Harold, továbbá a Time and Life magazinok, aztán az AP (Associated Press), az UPI (United Press International), aztán a Reuter, továbbá az US televíziós hálózat, a BBC (British Broadcasting Corporation), a nyugatnémet televíziók és Graham saját televíziós csapata megy őt fölvételezni. Százezrek fogják látni látogatásának a képeit egy olyan füzetben, mint amit most Haraszti a kezében tartott. Milliók fogják televízión nézni egy olyan videófölvételen, mint amit a magyarországi útról készítettek. A magyarországi út televíziós dokumentációját ez időben mutatták be Amerikában háromszázhuszonhat állomáson esti fő időben. Ha a követ jóslata beteljesül, mondta Haraszti, akkor a világ meg fogja látni, hogy Wyszynski kardinális bölcs vezetése alatt a Katolikus Egyház megszűnt Lengyelországban olyannyira, hogy egyetlen katedrális sem maradt meg – egyetlen egy sem. Majd a mi filmjeinket, amit bemutatunk Kanadában és Amerikában a nagyközönségnek, csupán csak zsidók – sajnálatosan, csak nagyon kevesen – aztán egy nagy csapat kommunista, egy kevés baptista és egyéb protestánsok, de nem lesz ott egyetlen római katolikus templom vagy pap, vagy hívő katolikus. Ilyen módon a világ meg

fogja látni, hogy a Római Katolikus Egyház eltűnt Lengyelország területéről." A követ kezdte értékelni Haraszti-nak azt a sebészi precizitását, ahogyan szétboncolta fenyegetését és így szólt németül: *„Sie sind schlau."* (Ön dörzsölt.) A sebész udvariasan így válaszolt: „Én nem vagyok dörzsölt, csak tapasztalt vagyok, és amit mondtam, az még csak nem is fenyegetés. Ez egy ígéret, kérem. Ha a kardinális ezt óhajtja, én nem tehetek róla. Nem én okozom ezt, nem én kezdtem el ezt; ezt a kardinális viszi véghez. És ha ön valóban a kardinálist képviseli, akkor önnek kötelessége jelentést tenni erről a beszélgetésről." Az igazság az, hogy egyik oldal sem ismerte a másiknak az indítékait. Graham szeretett volna meghívást kapni a katolikus hierarchiától, de nem akarta, hogy az egyház kontrollálja tevékenységét. Haraszti és Walter Smyth világosan kijelentette, hogy noha az evangélizátor teljességgel megértette azt az általánosan gyakorolt mondást, hogy „lengyelnek lenni annyit jelent, mint katolikusnak lenni", de úgy vélte, hogy Krisztus a többi egyházakban is működik, ennélfogva ő ezekben is óhajtotta prédikálni az evangéliumot. Ezenfölül a látogatás hivatalos meghívói továbbra is a Lengyel Baptista Szövetség és a Lengyel Ökumenikus Tanács lesznek. Ez utóbbi egybefoglalja a protestáns egyházakat. (Haraszti-korrekció: a Tanácshoz tartoznak a lengyelországi ortodoxok is). A maga részéről a Katolikus Egyház kész volt az együttműködésre, de nem akarta magát egy olyan zavarba ejtő helyzetbe hozni, hogy az ő meghívásukat esetleg visszautasítják. Wyszynski kardinális attól is félt, hogy Graham mint a lengyel kommunista kormánnyal jó viszonyban lévő protestánsok egyik tagja, esetleg olyasmit talál mondani, ami káros lehet a Katolikus Egyháznak az államhoz való viszonyára. Mikor Haraszti júliusban visszatért Lengyelországba, akkor még további lopódzkodás és manőverezés után, Grahamnek és a kardinálisnak a képviselői úgy találták, hogy megbízhatnak egymásban, és megegyeztek abban, hogy az evangélizátor négy katedrálisban fog prédikálni (eredetileg hétbe kapott meghívást), és ellátogat Czestochowába, a Fekete Madonnának a szentélyébe. Smyth elmondta, hogy minden alkalommal a Graham-evangélizálás egy szólóénekkel kezdődött, azután egy ima, bibliaolvasás, még egy szóló és utána Billy Graham prédikált. A kardinális emberei elfogadták, hogy ez a program nem hagyott helyet semmiféle római katolikus misének. Haraszti biztosította Dabrowsky püspököt, a lengyel püspöki konferenciának a titkárát, hogy Graham teljesen tisztában volt a lengyel egyháznak a helyzetével és problémáival. Ettől kezdve, Graham és munkatársai megkapták, a lengyel egyháznak a legmesszebb menő együttműködését."

A lengyel látogatás (1978 október 6-16) simán ment. A hivatalos állami sajtó kevés figyelmet szentelt neki, de a vallásos médiáknak megengedték, hogy előre nagymérvű propagandát végezzenek, és ezt folytathatták részletes beszámolókkal. Varsóban Graham egy túlzsúfolt hallgatósághoz szólt, több mint egyezer emberhez (a baptista templomban), és egy evangélizációs szemináriumot vezetett több mint 450 lelkésznek és egyéb egyházi munkásoknak, köztük nem egy katolikus teológiai professzor és oktató apáca. Ebből a kezdetből kiindulva nyilvánvaló jelei mutatkoztak az ökumenikus felmelegedésnek egy olyan atmoszférában, amit protestáns egyházvezetők azelőtt általában úgy írtak le, mint barátságtalant. Természetesen Graham jelenléte volt ehhez a kulcs. A varsói katolikus szemináriumban a teológiai akadémia dékánja bemutatta Grahamet, és fölidézte, hogy néhány évvel korábban ő Chicagóban volt, és egy fekete asszony a buszon megkérdezte tőle, hogy ő meg van-e már mentve. A teológus így felelt: „Nem látja ön a papi galléromat?" Az asszony, aki baptista volt, nem volt különösképpen meghatva. „Én nem sokat törődöm ezzel – mondta. – Újjászületett ön?" A dékán elmondta, hogy ettől a kihívástól mintegy megkövülve visszatért hotelszobájába, újra elolvasta János evangéliumának harmadik részét és akkor egy új tapasztalást szerzett Krisztusról. Ez az élmény arra vezette őt, hogy életét újra odaszentelje. Hálás volt a baptistáknak, mondta ő, és szívesen látta a leghíresebb baptistát Lengyelországban.

Graham Poznanban tartotta életének legelső prédikációját egy római katolikus templomban. Ez a város Nyugat-Lengyelországban van. Itt azért imádkozott, hogy a Szentlélek egyesítse a római katolikusoknak és protestánsoknak a szívét, amint azok együtt imádkoztak ez alkalommal. Krakkóban a tervek szerint az ő meghívója Carol bíboros Wojtila lett volna, de mint Graham egyik beosztottja kifejezte magát, a kardinális ez alkalommal „városon kívül volt és ott pápává választották", ennélfogva ennek a különlegesen fontos ökumenikus kapcsolatnak az összeforrasztása még egy ideig váratott magára. A kommunista hatás alatt lévő Katowicében, ahol közel hatezerötszázan zsúfolódtak a katedrálisban – ezeknek magas százaléka fiatal – azonfölül mintegy háromszáz pap és apáca ült egymás mellett a magas karzaton. A klérus tagjai szkeptikusan figyeltek. Mikor Graham fölállt, hogy szóljon, egy pap odaszólt a kollegájának: „Na, most kezdődik a színház." Mikor az evangélizátor befejezte a Gal 6:14 alapján tartott prédikációját (*„Ne legyen nékem semmiben másban dicsekedésem, hanem csak a mi Urunk Jézus Krisztus keresztjében!"*) és fölszólította azokat, akik újra oda akarták szentelni életüket Krisztusnak, hogy nyújtsák föl a kezüket, mind a háromszáz pap, és az apácák fölnyújtották a kezüket."

Ez alatt a tíz nap alatt, amit Graham úgy írt le, mint egész missziós szolgálatának legzsúfoltabb tíz napját, Graham ellátogatott Auschwitzba, ahol a krematórium kéményeinek a látása, aztán azoknak a gyerekcipőknek a látása, valamint az a hajtömeg, amit zsidó foglyokról lenyírtak, mielőtt a gázkamrákba kényszerítették őket, mélyen megindították érzékeny lelkiismeretét, és munkatársak szerint jelentősen hozzájárultak ahhoz, hogy megszilárdítsák eltökéltségét arra, hogy dolgozzon a békéért és a kiengesztelődésért. Fölhívta a figyelmet arra, hogy az a gondolkodásmód, amely létrehozta Auschwitzot, újra támadhat, és fölszólította a hallgatóságot, hogy dolgozzanak „egységért, békességért és Isten szeretetének a teljességéért". Ismételten hangsúlyozta arra való készségét, hogy együttműködjék egyházi és kormányvezetőkkel abban az erőfeszítésben, hogy elérjék a világbékét. Minden szokványos követelmény értelmében ez a látogatás megsemmisítő siker volt. Protestáns lelkészek hamarosan beszámoltak arról, hogy a katolikusok továbbra is melegséget mutattak iránt uk, miután Graham eltávozott, és az a nagyrabecsülés, amelyet Graham a katolikusok között élvezett, gyönyörűen kifejezésre jutott, amikor Herbert Bednorz püspök arra kérte őt, hogy dedikáljon számára a *Hogyan születhetünk újonnan?* című könyv lengyel fordításából egy halom könyvet. Mikor megkérdezték, mit akar ezzel a könyvtömeggel, egyszerűen így válaszolt: „Oda akarom adni őket az én barátaimnak."

A fordítást Ferenczi Andrea készítette, a fordítást lektorálta dr. Haraszti Sándor

---

Dr. Haraszti Sándornak a Nem voltam engedetlen című könyve a Sunshine Publishing House kiadásában 350-Ft-ért megvásárolható a Kiadónál és a Baptista Könyvesboltban.

Szemelvények a századelő baptista sajtójából

III. Jahrgang. 1914

Friedensklänge

Zeitschrift der Baptisten-Gemeinden in Süd-Ost-Europa.

Ein Herr ✠ Ein Glaube ✠ Eine Taufe.

Erscheint monatlich.

15. September.

E folytatásban közölt szemelvények írásanyaga – a közép-európai, főként a magyarországi misszióval foglalkozó munka – eddig magyar nyelven nem volt olvasható. Most mintegy nyolcvanéves múlt eseménysorozata válik olvashatóvá, kutathatóvá a Szolgatárs olvasóközönsége számára, baptista missziónknak e figyelemreméltó időszakából – Schöneck Gábor testvérünk kitűnő fordításában.

1914. augusztus (Folytatás az 1997. 1. számtól)

Nagyszeben

Június 21-én két lélek keresztség általi felvételének örvendhettünk. Júda törzséből való, 18 éves ifjú volt az egyik, akit apja üldözött, de ennek ellenére hű és engedelmes maradt. A másik bemerítkező szelindeki állomásunkról egy fiatalasszony volt. Gromen tsetvér végezte a szent aktust. A szövetségnek vacsoráját este ünnepeltük. Felvételüket mások is kérték.

(G. Deutsch)

Iratterjesztés

Ezekben a napokban a katonák közötti iratterjesztésre sok testvérünknek van alkalma. Itt, Budapesten azt tapasztaljuk, olyanok is szívesen elfogadják, akik korábban elutasították a Bibliát.

Nagy készletünk van német- és magyar traktátusokból. Ezer darabot adunk 1.20 K-ért. Karl Coulson „Haldokló tambur"-jából is nagy készletünk van; mai időkben különösen időszerű. Féláron, 2 fillérért adjuk darabját. A Bibliatársaság értesített, hogy egyes evangéliumok is fél-áron, 3 fillérért kaphatók. (R. S.)

Értesítés

K. Vazulik prédikátor (Liptószentmiklós) közli, hogy szlovák nyelvű folyóirat „Rozsievac" (Magvető) jelenik meg évenként tízszer. Evangélizálásra alkalmas két külön nyomtatott traktátust is tartalmaz.

A szerkesztő: G. Stanko, Békéscsaba. A terjesztést Vazulik testvér intézi, így a megrendelés nála történik. Előfizetés: 1,20. 20 példánytól 1 K évenként.

Levélmisszió

Most van rá alkalom. Sok testvérünk tartózkodik a harcmezőkön. Mennyire fognak örülni, amikor néha-néha levelet kapnak. Irjunk testvéreinknek, ha másról nem, legalább a vasárnapi prédikációkról tudósítsuk őket, és ha néhány szép traktátust mellékelünk, bajtársaik bizonyára szívesen elolvassák azokat. Tegyük a jót, ne fáradjunk bele, mert a maga idején szép aratásunk lesz.

1914. szeptember

A harangtoronyból

Alábbi búcsúszavak mutatják, hogy milyen lelkülettel mentek testvéreink a harcmezőkre.

Eljött a nagy idő, amikor én is a háborúba mehetek. Eleinte szomorkodtunk, mert úgy tűnt, a garnizonban kell maradnunk, most azonban már örülünk.

Hiszen egy életem van csupán, amit hazámért bevethetek. Ha Istennél ez a döntés született, akkor biztos, hogy számomra ez a legjobb. De azt is tudom, hogy akarata nélkül egyetlen hajszálam se hullhat le fejemről. Úgy érzem, mintha az Úr Jézus kérdezné: Hiszed-é ezt? Isten szava és gyermeki hitem előnyömre vannak ezekben az időkben. Mennyire másképp történt minden, mint ahogyan kigondoltam. Lelki szemeimmel már a szeptemberi leszerelésemet és hamburgi iskolán való megjelenésemet láttam. Ezzel örömömet most civil ruhámmal a szekrény-

be akaszthatom. De van Istenünk, aki megment a haláltól, benne bízom és punktum.

Esketésünk ma volt. Délután még hívő családnál – egy evangélikus templomszolga lakásán – vidáman énekelve, imádkozva, szílvás gombócnál időztünk, holnap pedig halló, hurrá, Isten veletek! – és könnyezve indulunk a háborúba.

Lefotografáltattam magam; van néhány megtakarított koronám, Ha nem térnék haza, legyen fele a tiétek, a másik fele pedig a prédikátoriskoláé.

Szívből jövő köszöntés a viszontlátásig itt, vagy odafönt! Szeretettel és hálával: Joseftek.

*

Szövetségi kasszánk szükséget szenved. E nehéz háborús időben minden gyülekezetnek bizonyára megvan a saját gondja pénzügyileg is. Ennek ellenére, nem kellene-e gondoskodnunk evangélistánkról is, akit az Úr adott nekünk? Kasszánk viszont teljesen üres, ezért szeretettel kérem: gondoljunk erre. Főleg a gyülekezetek kedves elöljáróinak figyelmét szeretném nagy gondunkra felhívni, és segítségüket kérem. R. Scheffler

Szíves figyelmükbe!

A közeli téli kolportőrködésre gondolva a német baptista misszió tudomásunkra hozta, hogy a háború, mely a gazdaságot felborította, az 1915-ös tervüket keresztezi, ezért az eddigi 1 K/nap támogatást már nem tudják fizetni. Ezután a kedves testvérek gyülekezetük támogatására szorulnak.

Meggyőződésem: most, amikor annyi vigaszra szoruló van, s köztük sok üdvre vágyó található, gyülekezeteink a missziós- és kolportőri tevékenységre indíttatást éreznek.

Amennyiben a kolportőrködésben továbbra is megmaradó testvéreim a periódus végén – 1915 tavaszán – eredményeikről hírt kívánnak adni, ha Isten egészségben megtart, szívesen készítek összeállítást.

Még tart a kegyelemidő, még hívogathatunk a Bárány menyegzőjére, de eljön az éjszaka, amikor senki sem dolgozhat...

(J. Rottmayer.)

1914. október

A harangtoronyból

Újszövetséget láttam az egyik újság szerkesztőségében, mely fegyvertöltényt térített el. Isten szava életmentőnek bizonyult. Ilyennek mikor ismeri meg minden ember? Pál, Isten erejének mondja, mely mindenkit üdvözít, aki benne hisz.

Fronton levő testvéreinktől tudjuk, hogy Isten szava számukra ezekben az időkben, s ott, ahol életüket szánják a haza oltárára, különösen drága és vigaszt adó.

– Halálesetet mieinkről még nem jelentettek. Isten akarata nélkül a jövőben sem eshet le egyetlen hajszáluk sem...

Azt is közöljük, hogy lapunk mostantól kezdve a hó közepén jelenik meg, mert nyomdánk technikai okokból elsejére képtelen előállítani.

Id. Adolf Hempt testvér (Lukawac-Bosznia) magyar, horvát, román, lengyel traktátusokat, vagy folyóiratokat szeretne kapni, hogy jó olvasnivalót adhasson a sebesülteknek; hogy ne csak testi, de lelki épülést is nyerjenek a hősök.

Kérését ki tudja teljesíteni? Már előre szívből köszönjük.

Hírek a gyülekezetekből

Csepel. Igen élénk élet van nálunk. Bár katonavonatok itt nem gördülnek – nem vagyunk vasút mellett – és sebesültjeink sincsenek..., van azonban egy gyáróriásunk, melyben lőszert gyártanak katonáinknak... E munka- és a jó kereseti lehetőség sok embert vonzott ide, valóságos lakásínséget okoztak annak ellenére, hogy sok helyi lakos bevonult.

Az ideköltözések sok testvért is hoztak, akiket szívesen fogadtunk.

Kápolnánk napközben népiskola – az iskolákat más célokra vették igénybe; tiszta ágyakkal látták el stb. –, így sok gyerek belülről is láthatja.

Október 4-én ünnepünk volt. A harangozó két testvért – egy 16 és egy 49 éveset – meríthetett alá a Dunában.

Késmárk – Július 26-án nagy örömöt ajándékozott nekünk az Úr. Öt megváltottal vonulhattunk a Poprád folyóhoz, és szent keresztségben részesíthettük őket.

Szeptember 27-én ismét a Poprádhoz mentünk, s egy fiatalembert kereszteltünk meg Krisztus halálába.

Öt bemerített a szomszédos Hundsdorfba valók. Abban a faluban ők az első megmentettek. Az ottani, nemrég elhunyt katolikus pap azt mondta: „Hundsdorfban nem voltak, de nem is lesznek baptisták." – A lelkész úr nem akadályozhatta meg, hogy az Úr Jézus ott is mentse a lelkeket...

(A háború kitörése óta a Friedensklänge rendszeresen közli az Egyesülés gyülekezeteiből bevonultak tábori címét, és a lista végén olvashatók az alábbi intelmek:)

Isten trónusa előtt naponta emlékezzünk azokra a testvérekre, akik naponta állnak különféle veszélyekben, és szenvednek el sokféle nélkülözést, megterhelést.

Örvendeztessük meg őket bátorító leveleinkkel!

Közölt listánk bizonyára nem teljes, és talán pontatlan is, ezért mindenkit kérek: működjön közre, hogy legközelebb már pontos címüket közölhessük.

Ezúttal is szívből köszöntök minden testvért, és azt üzenem: *„Vigyázzatok, álljatok meg a hitben, legyetek férfiak, legyetek erősek!"*

Kalendáriumterjesztés

E fontos munkára ebben az évben különösen sok segítőre van szükségünk. Sok terjesztőnk hadiszolgálatban van, másokat meg a körülmények gátolják abban, hogy a szokott módon tevékenykedjenek. Újabbaknak kell beállni, hogy a jó, krisztusi olvasnivalót az otthonokba vigyék. Ha most nehezebben is megy, a bátor kalendáriumterjesztésben minket ez ne gátoljon. Nagyon sok megrendelést várunk.

Magyarországi baptisták nyomdája

Iratterjesztés

A Friedensklänge felhívását: „Lássuk el katonáinkat traktátusokkal, stb." sokan elfogadták, de nem a kívánatos mértékben. Testvéreink hálásak azért, hogy ily módon is gondolunk rájuk, és ezáltal békeszolgálatot végezhetnek a háborúban.

Megismétlem ajánlatunkat: 1500 német vagy magyar traktátust küldünk a megadott címre bérmentesítve 2,10 K-ért.

Várom hát a további rendeléseket. R. S.

(Folyatatjuk)

PÜNKÖSDI KÉRDÉS

Stefan Stiegler

Égbe növő torony

(1Móz 11:1-9)

Ez az igeszakasz nem egy építkezésről szóló híradás. Nem Isten népe áll a középpontban. Az emberiséget érintő ősi elbeszéléssel van itt dolgunk...

A jelenlegi állapot kényszerhelyzet. Hogyan jutottunk ide? Miért van így, ahogyan van? Valamikor másképpen kellett lennie. Az embereknek meg kellett egymást érteniük; nem lehet, hogy mindig mellébeszéltünk volna?

Ez az elbeszélés arról szól: miért van így, ahogyan van... Azt mondja el: hogyan cselekedett az ember, és hogyan Isten.

A történet (dráma) két felvonásában először az ember, azután Isten van akcióban.

Mi vagyunk itt, mi a legnagyobbak!

(Az emberiség van akcióban)

„Amikor útnak indultak Keletről, Sineár földjén egy völgyre találtak, és ott letelepedtek." (2. vers).

A haladás akkor is Nyugaton volt... Egyiptom termékeny Nílus-deltájának ősi kultúrája messze megelőzte Izráelét! Nyugat felé vándorlásukkor figyelemre méltó dolog történt: sík völgyet találtak, ahol letelepedhettek; hazára leltek.

Semiták karavánja vonul Egyiptom felé. Egy Kr. e. XIX. századi sír falfestménye. Beni Haszánban találták.

Hazára lelni csodálatos dolog... Állandóan felkerekedni, kapcsolatokat megszakítani s újakat teremteni lényünket érinti. Egy napon ebből – ahogy korosodunk egyre inkább – elegünk lesz...

Ősrégi és emberi a következő is: *„Azt mondták egymásnak: Gyertek, vessünk téglát, és égessük ki jól! És a tégla lett az építőkövük, a földi szurok pedig a habarcsuk."* (3.vers).

A tégla feltalálása – a történészek szerint – mindennél jobban szolgálta a haladást. Gyártásával az ember függetlenítette magát a természetes kövek lelőhelyeitől. Természetes kövekkel építkezni csak kőbányák közelében lehetett. Kőtömbök költséges szállítását csak a fáraó engedhette meg magának. Téglát készíteni és azzal építkezni viszont bárki tudhatott, és ez nagy embertömegeket hozott össze. Itt kezdődött a kultúra; egész városok épültek ily módon, melyekben békében élhettek az emberek.

„Azután azt mondták: Gyertek, építsünk magunknak várost és tornyot, amelynek teteje az égig érjen; és szerezzünk magunknak nevet, hogy el ne széledjünk az egész föld színén." (4. vers).

Megőrültek? – Miért kell a városnak torony? Méghozzá égig érő? Kórházak, iskolák, óvodák, üzletek, meg parkok, ahol sétálni lehet, kellenek – de torony?

Jó, torony is kell. Égig érő. Hiszen városunk nemcsak egy a sok között. Mégiscsak vagyunk valakik; messziről kell látni! Legyen városunk középpontja, azonosságunk centruma; mi lakunk itt, mi, a legnagyobbak!

Ha őszinték vagyunk, bevalljuk: ez az erőfitogtatás bennünk is rejtőzik. Naggyá lenni, nagyot alkotni, többnek látszani, mint amilyenek valójában vagyunk, akarjuk mi is; ezt magamban is fölfedeztem.

Nevet kívántam szerezni annak ellenére, hogy van már nevem... olyan, melyet nem én; szüleim adtak...

Magamnak nevet szerezni más, mint nevet mástól kapni... A magamnak szerzett névvel mások fölé helyezem magam.

Ha e nevet szerző erő válik bennünk hatjóerővé, a szétszórattatásba visz bennünket. Az emberiség története ezerszeresen bebizonyította.

A legnagyobb legyen mindnyájatok szolgája!

Másoknak nevet szerezni! – Ha ez a szándék kap bennünk elsőbbséget, akkor élhetünk egymás között békességben. Más út nincs; a szolgálat, az odaadás útja ez. Ezt az utat élte elénk Jézus, születése óta. A világ újonnan született Királyának ismertető jele – az angyal híradása szerint: *„Kisgyermek, aki bepólyálva* (Luther ford. szerint: pelenkába csavarva) *fekszik a jászolban."* – Minden szülő tudja: mi a pelenka; az emberélet legemberibb jele. És éppen erről van szó. A legemberibb lesz Isten ismertető jele. Nem állami vendégként érkezik nagy pompával, rendőri kísérettel. Állami lobogók, csapatzászlók helyett kötélen lógó pelenkák; harsonák helyett birkabégetés, tehénbőgés; éljenzők sorfala helyett pásztoremberek jelzik jöttét. A világtörténelem nagy színpadán Isten megjelenéséhez ilyen nyomorúságos a díszlet... És ez vonul végig egészen a kereszthaláláig. Jézus nem kívánt nevet szerezni magának. Életeszméje nem önmagára, hanem a felebarátra irányult: Aki köztetek a legnagyobb akar lenni, legyen mindnyájatok szolgája. Önmagáról azt mondta: *nem azért jött, hogy neki szolgáljanak, hanem hogy ő szolgáljon, és életét adja váltságul sokakért.*

Mivel életelvét élete végéig végigvitte, Isten olyan nevet adott neki, mely minden név fölött való. E névre,

Jézus nevére egy napon minden térd meghajol, mennyeieké, földieké és földalattiaké; és minden ember vallja majd: *Jézus Krisztus Úr az Atya dicsőségére.*

Zavarjuk össze a nyelvüket!
(Isten van akcióban)

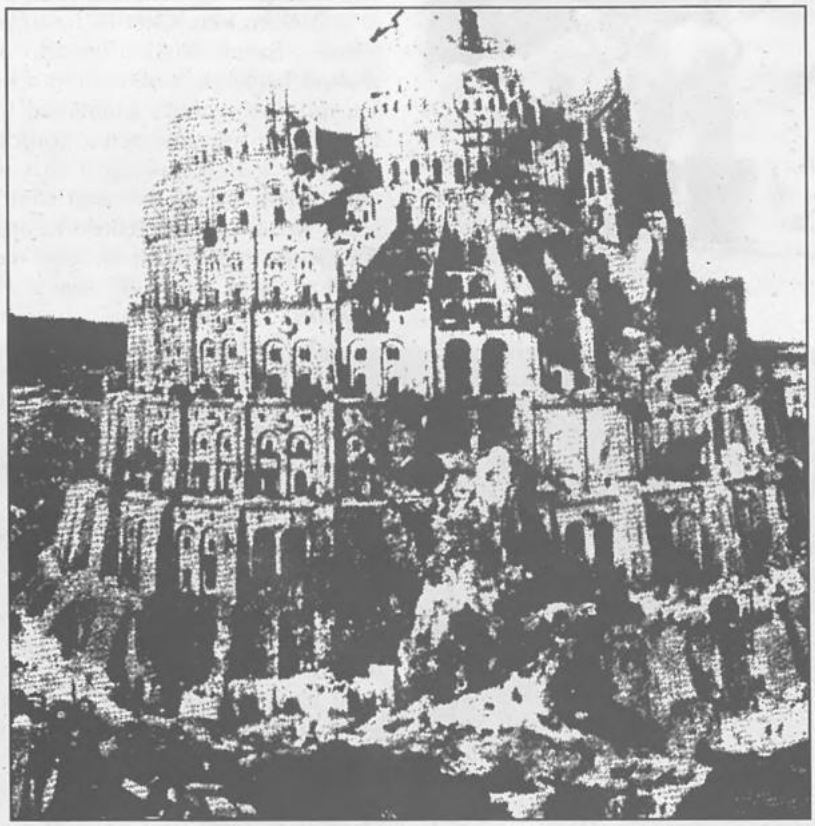
„Az Úr pedig leszállt, hogy lássa azt a várost és tornyot, amelyeket az emberek építettek." (5. vers).

Nagyszerű irónia: Istennek le kell szállnia, hogy lássa, mit művelnek azok az apró férgek.

„Ekkor az Úr – a föld lakói által épített kis torony láttán – teli torokból hahotázni kezdett; fellökte, és építőit két ujja között szétmorzsolta." – A beszámoló így is folytatódhatna. Istennek joga volna hozzá. Egyszerűen megsemmisíthetne minket, ha olyanokká akarunk lenni, mint Ő. Nem teszi; hagy minket, mert szeret, de magunktól óv minket.

„Akkor ezt mondta az Úr: Most még egy nép ez, és mindnyájuknak egy a nyelve. De ez csak a kezdete annak, amit tenni akarnak. És most semmi sem gátolja őket, hogy végbevigyék mindazt, amit elterveznek. Menjünk csak le és zavarjuk ott össze a nyelvüket, hogy ne értsék egymás nyelvét!

Így szétesztette szét őket az Úr az egész föld színére, és abbahagyták a város építését." (6-8. versek)

Bábel tornya
(Bábel jelentése: báb-ili = az istenek kapuja)

Isten határt szab, de másképpen, ahogyan mi gondolnánk. Nem rontja le a tornyot; a haladást nem tiltja meg. A kommunikálást szakítja meg. Szinte minden lehetséges még, csak nehezebbé válik. A másik ember kerül sokkal jobban a középpontba; meg kell őt értenem; nyelvét meg kell tanulnom. Meg kell tanulni az embertársra hallgatni.

Persze megtehetem, hogy magam helyett őt dolgoztatom; a kommunikálásból kommandírozás lesz. Ehhez meg se kell őt értenem. Valójában őrá nincs is szükségem, csak a munkájára. Kihasználom. Már nem felebarátom, csupán bérmunkásom, napszámosom. Már nem róla, hanem az én cégemről, az én nevemről van szó. Nagyszerűen érvényesülök, miközben megrövidítem őt.

Közösség – városban, otthonban – akkor létezik, ha egymást értő emberek élnek együtt. A meg nem értés a legszebb otthont is pokollá teszi.

A megzavart kommunikáció miatt szétfutott emberiséget Isten kerülőútra, a tolmácsolás útjára tereli. A tolmácsolás nem csupán fordítás, a másik ember helyzetébe, kultúrájában, hagyományába való beleérzés. Megértése már erőfeszítést igényel. Mielőtt közös cselekvésre kerülne sor, a másik emberrel kell foglalkoznom; a torony helyett előbb ő kerül a középpontba.

Ahol valamilyen „torony" – nagyságra törekvés – áll a középpontban, a dolgok rendszerint diktatúrába torkollnak.... Aki tornyuk építésében nem vesz részt, nem ember. Aki másképpen gondolkodik, az életre nincsen joga. Ez nemcsak a Harmadik birodalomban vagy a sztálinizmusban volt így. A történelem számtalan példát szolgáltat erre.

Korunk mozgalmaiban is fennáll a veszély, hogy emberek szolgálata helyett csak nevet csinálnak maguknak.

Mit tegyünk atyámfiai?

Az Újszövetség egy története – a pünkösdi – a toronyépítés kontrasztját képezi. Arról szól, hogy a Szentlélek által a kommunikáció ismét helyreáll: *„hogyan halljuk őket mindegyikünk a maga nyelvén: pártusok, médek és elámiták...* – szászok, poroszok (magyarok) – *halljuk, amint a mi nyelvünkön beszélnek Isten felséges dolgairól!"* (v.ö.: ApCsel 2:8).

Hihetetlen! Egyszerre minden ember érti a másikat, egymást értők lettek. A szétszórtak újra eggyé váltak. És az első, ami ajkukról elhangzik nem ez: „Gyertek, építsünk tornyot!" – hanem: *„Mit tegyünk atyámfiai?"* (ApCsel 2:37)

Kívánom: ez a pünkösdi kérdés sose haljon el ajkunkról. Aki így kérdez, tanulni akar a többiektől. Velük akarja kutatni Isten útját, lemondva arról, hogy egyedül ő tudjon mindent a legjobban.

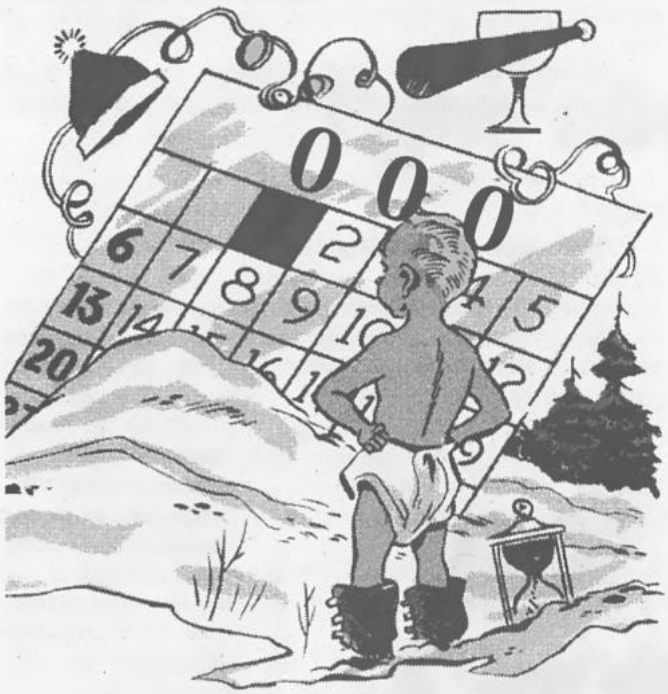
Kívánom, hogy gyülekezeteink a kommunikálás helyei legyenek, hol az emberek egymással és Istennel találkoznak.

Kívánom, hogy a közös éneklésben, az imádkozásban és Isten szavának hallgatásakor mindig megismétlődjön a pünkösdi csoda: mindenki értse Istent és egymást.

Kívánom, hogy a Szentlélek erejével – a türelem, a szeretet, a jóság, a barátság, a hűség, az önuralom erejével – teljünk meg mindnyájan, hogy Ő irányítson, uraljon vigyen előre bennünket!

(Ford.: Schöneck Gábor)

Hiedelmek a világ végéről

Szenzációra éhes korunkban nem elégíti ki a ma emberét mindaz, amit közvetlen környezetében lát és tapasztal. A médiák segítségével szobájába varázsolja a háborút, a terrorizmus borzalmait, a parafenomének látványosságait, a világ végét jövendölő „próféták" látomásait, hogy különben is zaklatott idegrendszerét a túlzott izgalmakkal még tovább terhelje. Abba a vákumba, amit a vallástalanság teremtett évtizedeken keresztül, könnyen betolakszik az a természetfölöttitől való rettegés, amely kritikátlanul elfogad mindenféle tanítást, különösen, ha az nem állít elé leküzdhetetlen erkölcsi akadályt. A világ végének gondolata különben is mindig foglalkoztatta az emberiséget amióta él. A tapasztalatból ismert Jó és Rossz küzdelmében a Jó győzelmére számít, ezt spekulációkkal meg is próbálja saját történelmében elhelyezni, mert e reménység nélkül a pesszimizmus vermébe eshetne jövőképe.

Mai időnkben az üzleti élet is kihasználja azt a tényt, hogy ezredforduló előtt állunk. „Millennium" névre elkeresztelt kozmetikai szerek, szállodák, autó-modellek jelzik, hogy az idő múlása és a kerek évforduló foglalkoztat sokakat. A Millennium Társaság elkezdte már 1979-ben tervezni az ezredforduló éjszakájának eseményeit, ünnepségek a Kinai Nagy Falnál, az Eiffel toronynál, utcabálok a világ sok nagyvárosában, amelyekre több százmillió embert várnak. Az eseményeket több, mint 250 millióan követhetik figyelemmel a televízió képernyőjén a tervek szerint. Japánok hat utasszállító hajót indítanak a Csendes-óceán déli részére a dátumválasztó vonal felé, ahol először lehet találkozni az „új idő"-vel. Már engedélyt szereztek az egyiptomi kormánytól arra, hogy a Kheopsz-piramisnál ünnepeljék 1999 szilveszter éjszakáját. Piackutatók felhívták a figyelmet arra, hogy 1999-ben igencsak megnő a pezsgő iránti kereslet, s jobb, ha már előre félretesz egy néhány üveggel a kedves vásárló... Akkor még nem szóltunk a szkeptikusok számolgatásairól, amelyek szerint mivel nem létezett un. 0. esztendő, hiszen Kr.e. 1. után Kr.u. 1. következett, így tehát a 2000. év valójában 2001-ben kezdődik. Készülődés tehát van, pénztárcát és idegrendszert terhelő, de mikor nem volt kapható a földi halandó a szenzáció hajhászásával csitítani az Örökkévaló iránti kioltathatatlan vágyát?

Az alábbiakban az egyháztörténelemből vett példákkal szeretnénk segítséget nyujtani – a teljesség igénye nélkül – annak megértésére, hogy a keresztények Bibliájának ismerete és tanulmányozása is tévútra vezethet még jó szándékú keresőket is, ha figyelmen kívül hagyják magának a Szentírásnak a figyelmeztetéseit a jövő megismerésével kapcsolatban, és nem okulnak a sokszor ismeretlen múlt szorgalmas kutatással felfedhető tanulságaiból. Isten maga figyelmezteti a honfoglaló Izráelt, hogy bár az őslakók „jelmagyarázókra és varázslókra hallgatnak, de neked nem engedi azt meg Istened, az ÚR." (5Móz 18:14.) Jézus Krisztus a következőképpen beszél visszajöveteléről: *„Azt a napot viszont, vagy azt az órát senki nem tudja: sem az ég angyalai, sem a Fiú, hanem csak az Atya egyedül."* (Mt 24:36)

A Biblia a jövőről szólva kétféle kifejezési formát használ. Az eszhatologikus beszédforma a jelen eseményeit vetíti a jövőbe, a jelenből kiindulva értelmezi a jövőt. Az apokaliptikus kijelentések a már kész jövő képéből indulnak ki (melyről egyes kiválasztottak titokzatos kinyilatkoztatást kaptak), azt vetítik bele a jelenbe. Tehát a jelennek át kell alakulnia az Isten-készitette jövő modelljére. E szemléletből érthető, hogy ítélő Messiást vártak, aki a gonosz világ katasztrófális ítélete által radikális átalakulást hoz létre a szép jövő érdekében. Maga Jézus Krisztus mindkét beszédformát használta az első három evangélium (szinoptikusok) szerint. Eszhatologikus formában szólt Isten országáról, amely a jövőben teljesedik ugyan ki, de a jelen Krisztus eseményből érthető meg. Apokaliptikus formában szólt a második eljöveteléről, az utolsó ítéletről és a világvégének előjeleiről.

A kereszténység első hat évszázadának váradalmai

Az ősegyházra hatott a Pál apostoli mondás: *„mi, akik élünk és megmaradunk, velük együtt elragadtatunk felhőkön az Úr fogadására a levegőbe, és így mindenkor az Úrral leszünk."* (1 Thess 4:17), azaz még életükben remélték a parúsziát. Viszont az első keresztény nemzedék elhunytával már hosszabb távon kellett a misszióparancsnak eleget tenni, és a várakozásról a tevékenységre tevődött át a hangsúly.A Didaché még így örökíti meg szerzőjének imádságát: „Jöjjön el a Te kegyelmed és múljék el ez a kozmosz"(10:6). Hippolytus napfelköltekor imádságában a hajnalt, mint Krisztus parúsziájának előképét köszönti. Egyes keresztények kevésnek tartva az egyház tanítását, saját eszhatológiájukat dolgozták ki.

Montanosz Frigiából származó volt Kybelé pap a kereszténységre térve gyakran önkívületi állapotba esett és ilyenkor új „kijelentéseket" kapott, amelyek szerint benne folytatódnak a Paraklétosz üzenetei és Krisztus ezéréves országlásával érnek véget. A hatodik századig fennmaradt az általa alapított közösség, hiába nem valósultak meg próféciái. Egy másik mozgalom, az ebioniták ugyancsak a második századtól hirdették, hogy Krisztus halála botrány, de hamarosan visszajön és megalapítja a dicsőséges messiási országot a Földön. Ezekben a kezdeti apokaliptikus csoportokban igen erősen hatott a perzsa dualizmus, Kerinthosz tanításában Krisztus a kereszten már csak az ember Jézus volt, és csak a messiási ország megalapításakor veszi föl újra istenségét. Ez lesz a hetedik ezredév szombatja, a harcokban megfáradt kegyesek nyugalom-éve, melynek helye Jeruzsálem.

Mani (kb. 214-277.) perzsa mágus családból származott, és miután megismerte a kereszténnységet elhatározta, hogy a parszizmussal vegyítve létrehoz egy új világvallást. Megváltásról szóló tanítása szerint Krisztus csak elkezdte a megváltói munkát, de annak kiteljesedése a Paraklétoszra vár, aki nem más, mint maga Mani. A tökéletesek a fény birodalmában élvezik az üdvösséget, míg a megátalkodottak a pokolban szenvedik örök büntetésüket. A kettő között lévők lelkei más emberek és állatok testében születnek újjá, legvégül pedig a világ tűz martaléka lesz.

A középkor

A középkori un. eretnekmozgalmak (pl. pauliciánusok, albigensek, bogumilek, valdensek, stb.) a fellelhető források szerint nem foglalkoztak a parusziával, bár ezt feltételezhetnénk róluk egyéb ismereteink alapján. Nagy Gergely (540-604.) 35. homiliája már szakítást jelentett az aktualizált eszhatológiával.

A ferences rendi Joachim a Fiore (1132-1202) a következő megemlítendő személy, akinek hatása évszázadokra előre meghatározta az apokaliptikus gondolkodás irányát. A kalabriai S. Giovanni kolostor apátja szerint az egyház romlottsága kihívja maga ellen az ítéletet. Az Ószövetség korszaka volt az Atyáé, az Újszövetség ideje a Fiúé, s most következik a Szentlélek korszaka, mely 1260-ban veszi kezdetét. A IV. lateráni zsinat elítélte az apátot, de a *Expositio in apocalypsin* c. műve más kettővel együtt nagy hatást gyakorolt a reformáció radikális ágának egyes személyiségeire.

Apokaliptika a reformáció idején

A reformátorokat a Szentíráshoz való töretlen ragaszkodás megóvta a szélsőségektől, így a reformáció főbb vonalainál nem találhatunk szélsőséges nézeteket. Luther, Zwingli és Kálvin két fronton vivta harcát az egyház megújításáért: míg egyfelől valódi egyházújítást hajtottak végre, másfelől az egyetemes zsinatok hitvallásaitól nem távolodtak el.A radikális reformáció hívei ugyan a Szentírást tartották egyedüli kinyilatkoztatásnak mégis voltak közöttük, akik valamiféle „belső világosságra" hallgatva más eszméket is magukévá tettek. Münzer Tamás (1490-1525.) Dániel könyvének 2. fejezetéről szóló igehirdetésében így érvel a reformáció folytatása mellett: „Isten Lelke most sok kiválasztott, jámbor embernek kinyilatkoztatta, miszerint nagy szükség van egy jeles, meggyőzhetetlen, eljövendő reformációra, s ennek be kell teljesednie..." Az egész prédikáció igen hasonlít Joachim a Fiore apát már említett írására. Münzer egyéb tanításai is ezt az olvasottságot bizonyítják, ezért is kapja Zürichből a figyelmezte-

A tudományokban szerzett jártasság miatti elbizakodottság és az eljövendő dolgok miatti félelem kettősségében él az emberiség jelentős része a Földön.

tést Grebel Konrád (1498-1526) és Mantz Félix (1500-1527.) leveléből: „Komolyan fáradozz és buzgólkodj azon, hogy csak isteni igéket hirdess... és vess el... minden emberi törekvést, szokást és véleményt... még a magadét is."

Karlstadt András is az értelem kinyilatkoztatására hivatkozott, amire Luther igy válaszolt: az ész „az ördög rimája, s csak arra való, hogy megfertőzze és megbecstelenítse amit Isten mond és tesz."

Hoffmann Menyhért (1500-1543.) kezdetben Luther követője volt, később alakult ki körülötte a „melchiorita" csoportja, akik rajongóan tisztelték mesterüket. Úgy vélte, hogy Jézus visszajövetele 1534-ben lesz, ezért addig megkeresztelkedni sem kell. Addig is gyűjteni kell a 144.000 kiválasztottat, akik a Messiással együtt uralkodnak a Földön ezer esztendig, és majd akkor fegyverrel állnak boszszút ellenségeiken. Strassburgi letartóztatása után Jan Matthijs állt a helyére és Münsterben meghirdette, hogy Jézus Krisztus odaérkezik és ott állítja fel az új Jeruzsálemet. A hatalom átvétele után egy ütközetben elesett Matthijs és helyét Bockelson János (1509-1536.) vette át és „Sion királyává" koronáztatta magát 1534. április 5-én. Egy éven át tartott uralma és 1535. junius 25-ről 26-ra virradó éjszaka árulásnak köszönhetően elesett a város. Újabb „prófécia", amely nem valósult meg...

Újabbkori csalódások

A 17. és 18. század sem nélkülözte a chiliasztikus mozgalmakat, amelyek azonban alapítójuk életében, vagy a második nemzedék során megsemmisültek. A 19. században keletkezett két olyan mozgalom, amely a mai napig folyamatosan él és dolgozik, mindkettő indulására jellemző, hogy Krisztus visszajövetelének kiszámításával foglalkoztak elsőrenden.

William Miller (1782-1849), az adventista mozgalom megalapítója 1822-ben kezdte el tanulmányozni a Dániel könyvét és kideritette, hogy Krisztus visszajövetelének ideje 1843. március 21 és 1844. március 21 között lesz. Az ekkor még baptista Miller évekig hallgatott erről a felfedezéséről, míg azután 1831-ben publikálta nézeteit „Evidences from Scripture and History of the Second coming of Christ about the Year 1843" cimmel és prédikáló kőrútra indult. Szaporodó hivei készülve a világ végére 1844. március 21. előtt abbahagyták a munkát, szétosztották vagyonukat és fehér ruhákba öltözve, énekelve várták a visszaérkező Krisztust. Rettenetes volt a csalódás, amikor a megjelölt időpont elmúlt. 1845-ben a baptisták egyházfegyelmet gyakorolva kizárták tagjaik sorából Millert. A mozgalom úgy élte túl alapítóját, hogy uj számításokkal bizonyította az előbbiek helytelenségét, de már nem kötötte időponthoz a parúsziát.

A másik mozgalmat Charles T. Russel (1852-1916) kereskedő alapította, aki ugyancsak Dániel könyve alapján kezdett el számolni az idők végével, és a Jelenések könyvével is foglalkozva arra a végeredményre jutott, hogy Krisztus az „ezer éves országot" 1914 októberében alapítja meg. Mivel a dátum elmúlt, újabb számításokkal új időpont született, 1918 tavasza. Russel időközben meghalt, és szerepét Joseph F. Rutherford (1869-1942) ügyvéd vette át, aki „hírnökké" nevelte híveit, a Jehova Tanúit. Önmagukat „bibliakutatóknak" is nevezik, vagy a „millenium hajnala embereinek". Nézeteiket a Watch Tower Bible and Tract Society kiadó terjeszti. 1970. február 5-e kijelölt dátum volt az uralom átvételére, az elmaradt esemény csak keveseket gondolkoztatott el. Újabb és újabb dátumok bizonyítják az emberi hiszékenységet, hogy úgy is lehet keresztyén szinben feltűnni, hogya keresztyén múlt minden örökségét megtagadják csoportjaik, a Szentírást saját tetszésük szerint magyarázzák, csalódásaikról pedig nem vesznek tudomást.

Mai világhírű igehirdetők is folyamodnak olyan módszerhez, amely legalábbis félreértésekre adhat okot. Pl. „Dániel szerint az Antikrisztus megpróbálja majd megváltoztatni az időszámítást és a törvényeket. Nem fog neki tetszeni korunk elnevezése. Ez ugyanis: A.D., azaz Anno Domini, mely azt jelenti: : „Az Úr esztendeje." Utálni fogja tehát az olyan kifejezéseket, mint „A.D. 1999", mert ez azt jelenti: „az Ur 1999. éve", egy éve annak a kornak, melynek kezdete Jézus Krisztus. Törvényeket is meg fog változtatni, hogy saját magát a törvény középpontjába állíthassa, és egy új korszakot fog bevezetni." Majd így folytatja: „Számunkra Dániel könyve már nem lepecsételt (lásd 12:4), hanem nyitott könyv. Amit Dániel még nem érthetett, mi már tisztán láthatjuk. Persze az ördög dühös, hogy mi már előre tudjuk e könyvek tanulmányozása és ima által, hogy mi fog történni ezután." (Paul Yonggi Cho: Daniel, Kiadja a HIT Gyülekezete, Budapest, 1991. 112-113. o.) A fenti okfejtésből következik, hogy „Az Egyesült Európa elnöke tehát kemény ember lesz, elég kemény ahhoz, hogy egész Európát majd az egész világot is hatalmába hajtsa... A Biblia szerint az Antikrisztus nagyon erős lesz, de nem saját erejéből. Ezt a kitételt a Jelenések 13 segítségével érthetjük meg igazán... Ekkor válik az Antikrisztus fenevaddá, és mivel a Sátántól rendkívüli képességeket és természetfölötti erőt nyert, egész Európát kezébe tudja ragadni. Ahogy már korábban jeleztük, az Antikrisztus, aki ily módon kivitelezte Európa egyesítését, egy hétéves megállapodást köt Izráellel..." Majd ezt – hasznot húzva Izráelből – felmondja és hadjáratot vezet a zsidók ellen (i.m. 122-123.o.). Hogy mikor bukik el az Antikrisztus? „Az Armageddoni csatában (lásd Jel. 16:16). Hatalmas sereg fog jönni keletről, főleg Kínából, és az AntiKrisztus serege eléjük megy Európából, hogy megütközzön velük... Atombombákat is be fognak vetni, és patakokban fog folyni a vér. Abban a pillanatban azonban eljön Krisztus szentjeivel...Ma ez a látomás nem titok többé... Ez a kétezer éves időszak el volt rejtve a próféták elől (i.m. 124-125.o.). Tehát megérkezik a kétezredik évhez, bár dátumot nem ad meg, a jámbor hallgató – olvasó mégis az ezredfordulót érti ki belőle.

Aki a mormonokkal találkozik, kis névtáblájukon olvashatja, hogy ők „Az utolsó idők szentjei". (Róluk az Ökumenikus Tanulmányi füzetek 4. számában részletesen olvashatunk.)

Vannak „látomások", melyek traktátusok formájában kerültek terjesztésre, s a világ eseményeiből próbálnak következtetni a végső események sorrendjére, s e látomások olvasói és hiszékenyeiminden felekezetben megtalálhatók és biztos bibiaismeret nélkül könnyen sodródhatnak bele hamis váradalmakba. Mekkora az „írástudók" felelőssége napjainkban, a teológus tudósoké, hogy érzékenyek legyenek a levegőben lévő eszmei „hatalmasságokra"?

Azzal, hogy a múlt hamis váradalmaiból ismertettünk néhányat, csupán illusztrációt adtunk az önkényes bibliaértelmezés korántsem szegényes tárházából. Az Ige figyelmeztet arra is, hogy ne kérdezgessük: *„Hol van az ő eljövetelének ígérete? Mert mióta az atyák elhúnytak, minden úgy maradt, amint a teremtés kezdetétől fogva van."* Azt emberi tévedések zsákutcáiból kisegít Bibliánk: *„De új eget és új földet várunk az ő ígérete szerint, amelyben igazság lakik."* (2 Péter 3:13)

(Aba Lukács)

KÖNYVSZEMLE

Ízelítő a teológiai irodalom legújabb terméséből

Szirtes András könyvismertetője

A dogmatika kézikönyve I.
Szerk. Th. Schneider, Vigilia Kiadó, Budapest, 1996., 613 oldal, 1500 Ft.

A német katolikus szerzők által írt, 1992-ben napvilágot látott kétkötetes kézikönyv első kötetében a prolegomena, az istentan, a teremtéstan, a krisztológia és a pneumatológia kapott helyet. A mű gondosan felépített: a dogmatika minden tárgykörét négy cím alatt (Megközelítés – Bibliai alapok – Dogmatörténeti fejlődés – Szisztematikus reflexió) tárgyalja. Ez is jelzi alapvető szándékát: a bibliai kinyilatkoztatás mai megszólaltatása az elmúlt évszázadok által nekünk hagyományozott tanítások figyelembe vételével. A szerzők széles látókörűen értelmezik feladatukat, amikor nemcsak a klasszikus katolikus örökségre és a II. Vatikáni zsinat teológiai meglátásaira építenek, hanem igen jelentős mértékben a protestáns teológia eredményeire is. Ez utóbbit jelzik a gyakori hivatkozások és idézetek többek között Barth, Pannenberg, Tillich, Moltmann írásaiból. A könyv teológiai műveltségünk gyarapításában és saját látásunk megfogalmazásában is nagy segítséget jelenthet.

M. Eugene Osterhaven: ***Az egyház hite, Történelmi fejlődés – református szempontból***
Kálvin Kiadó, Budapest, 1995., 274 oldal, 350 Ft

Ez a könyv is arról tanúskodik, hogy megújulóban van az egyház hitének történelmi értelmezése iránti érdeklődés. Ennek oka a történelem iránti általános érdeklődés, ami a teológiában is megjelent, és nem véletlenül, hiszen mai helyünk, kérdéseink és gondolkodásunk az előttünk járók ismerete nélkül nem érthető meg a teológiában sem. A szerző az egyes témák kapcsán azt keresi, hogy „miért figyeltek fel az emberek egy-egy tanításra egy bizonyos korszakban, milyen körülmények játszottak szerepet annak meghatározásában, hogy az illető tan milyen formát vett magára, milyen nagy kérdések forogtak kockán, és az egyház hogyan fogalmazta meg a keresett megoldást." Az elemzés református szempontjai többek között a normatív megfogalmazásokban érhetők tetten – nem reked meg tehát a mű a múltban, hanem a mai egyház hitéről is szól. A leírtakból nem mindennel értünk egyet, de a gazdag közös keresztyén és protestáns örökségnek – amely a mi mai baptista teológiánknak is része – mélyebb megértése számunkra is hasznos és építő.

Dietrich Bonhoeffer: ***Követés***
Budapest, 1996., 165 oldal, 710 Ft

A XX. század mártír teológusa korai éveinek (1937) egyik jelentős műve jelent most meg magyarul. Alaptétele, hogy a hithez, amelynek alapja a kegyelem, elválaszthatatlanul hozzátartozik az élet, a Krisztus követése. Ha ez nem így van, ha a kegyelem csak hivatkozási alap, akkor Isten drága kegyelméből olcsó kegyelmet csinálunk. „Az olcsó kegyelem bűnbánat nélküli bűnbocsánat meghirdetését, gyülekezeti fegyelem nélküli keresztséget, bűnök megvallása nélküli úrvacsorát ... jelent. [...] A drága kegyelem a szántóföldbe elrejtett kincs, amelyért az ember elmegy és örömmel eladja mindenét, amije volt; [...] Drága, mert követésre hív, kegyelem, mert Jézus Krisztus követésére hív; drága, mert az ember életébe kerül; [...] Mindenekelőtt azért drága a kegyelem, mert Istennek került sokba, ... és nekünk nem lehet olcsó, ami Istennek drága." Bonhoeffer bevezető gondolatai után a Hegyi Beszéd alapján beszél a követés tartalmáról. Érdemes figyelnünk Bonhoeffer gondolataira, hiszen mondanivalóját – amely ma is aktuális – halálával hitelesítette.

F. W. Kantzenbach: ***Teológiai irányzatok***
(Gondolkodók, iskolák, hatások Schleiermachertől Moltmannig), Ref. Zsinati Iroda Tanulm. Osztálya, Budapest, 1996., 355 oldal, 500 Ft

A Nemzetközi teológiai könyvsorozat (szerk. Szathmáry Sándor) ezen kötetére nem véletlenül és nem is hiába vártak oly sokan. Teológiatörténet ugyanis nem sok olvasható magyarul. A könyv a modern protestáns teológia huszonnégy alakjának életét, gondolkodását és műveit ismerteti rendszerezetten, számos idézet segítségével. A „nagyok" (Ritschl, Schweitzer, Barth, Bultmann, Tillich) mellett számos olyan teológust is megismerhetünk, akikről eddig magyarul alig-alig, vagy egyáltalán nem olvashattunk (Tholuck, Hofmann, Overbeck, Hermann). A teológusok sorát napjaink három nagyhatású alakja zárja: Ebeling, Pannenberg és Moltmann. A könyv egyetlen hiányossága, hogy csak a német teológia alakjaival foglalkozik.

Walter Kasper: ***Jézus a Krisztus***
Vigilia Kiadó, Budapest, 1996., 360 oldal, 640 Ft

„A keresztény hit középpontjában egy történelmi személy áll: Jézus, akit hitünk szerint a Krisztusnak vallunk. Walter Kasper a mai ember gondolatvilágának fényében elemzi ezt a hitvallást. Könyve először az újkori szellemi áramlatokat vázolja fel, a Jézus-élete kutatás mai állását, a mitosztalanítás és az antropológiai megközelítés kísérleteit." – olvashatjuk a volt tübingeni katolikus dogmatikus 1974-es könyvének hátoldalán. A szerző bibliai alapokon és széles teológiai spektrumot áttekintve vázolja Jézus történetét, sorsát és titkát. Krisztológiájának sajátossága a pneumatológiai megközelítés, és a ragaszkodás Krisztus személyének és művének elválaszthatatlanságához. Jézus Krisztus „a Lélek által eltöltött személy, akinek teljességéből mi a Lélekben részesedünk. Az üdvösség tehát részesedés Istennek Jézus Krisztusban feltárult életében a Szentlélek által."

Hermeneutikai Füzetek
Hermeneutikai Kutatóközpont, Budapest, 1993-tól

1. Paradigmaváltások a bibliai hermeneutikában
2. Értelemezéstörténet mint egyháztörténet
3. Fabinyi Tibor: Szóra bírni az Írást
4. Northrop Frye: A Bibila igéző tekintete
5. Sören Kierkegaard: Építő keresztyén beszédek
6. Paul Ricouer: Bibliai hermeneutika
7. Gerhard Ebeling: Isten és szó
8. Ulrich Luz: Evangélium és hatástörténet
9. Walter Mostert: „Scriptura sacra sui ipsius interpres" – Luther hermeneutikájáról
10. U. Luz (szerk.): A viszály könyve? Egy Biblia – sokféle értelmezés
11. Tipológia és apokaliptika (R. Bultmann, G. von Rad, L. Goppelt)

A sorozat, amelyben a hermeneutika számos klaszszikus írása először jelenik meg magyarul, évente 3-4 kb. 100 oldalas füzettel bővül. Most két tavaly megjelent füzetre szeretném felhívni a figyelmet.

Az egyiknek szerzője, a másiknak szerkesztője Ulrich Luz svájci újszövetséges. A 8. füzetben évtizedes kutatásainak eredményeit foglalja össze. Érdeklődésének középpontjában a bibliai szövegek (és kifejezetten a Máté evangélium) hatástörténete áll. A H.G. Gadamer nyomán elterjedt megközelítés a szövegek utóéletét vizsgálja. Így megláthatjuk, hogy „szövegeinket miként értelmezték, miképp értelmezték félre, hogyan tekintettek el tőlük egyes egzegéták vagy közösségek. Ezáltal az értelmezés folyamatában felfedi felekezeti vagy kulturális előítéleteinket, vagyis közvetve megmutatja, hogy kik vagyunk és hol állunk." Példaként hosszasan foglalkozik a Máté 10-zel, azt vizsgálva, hogy ez a szakasz miként befolyásolta az egyes felekezeti ekkléziológiákat, amelyek mai olvasatunkat is gyakran meghatározzák.

A 10. füzetben hat mai hermeneutikai irányzat gondolatrendszerével ismerkedhetünk meg általában, és egy konkrét példán, az 5000 ember megvendégelésének történetén keresztül. A történetkritikai, fundamentalista, evangelikál, feminista, materialista és mélylélektani megközelítést egy-egy képviselőjük mutatja be, miközben egymásnak is kérdéseket tesznek fel. A füzet végén a szerzők közös állásfoglalása hangsúlyozza, hogy a párbeszéd alapvető fontosságú, hiszen „a Biblia több, mint amit megértünk belőle; megismerésünk töredékes és tökéletlen, mintegy tükör általi."

AUGUSTINUS

A SZABAD AKARATRÓL

Augustinus: Mit gondolsz, a tanítás jó dolog?
Euodius: Ki állítaná az ellenkezőjét?
Augustinus: És ha se nem jó, se nem rossz?
Euodius: Szerintem jó.
Augustinus: Így van. Mert általa teszünk szert a tudásra, és ez ébreszti fel bennünk a tudásvágyat, s nélküle senki sem tanul semmit. Vagy másképp gondolod?
Euodius: Dehogyis! Szerintem a tanítás révén kizárólag jót tanulunk.
Augustinus: Ezek szerint a rosszat nem tanuljuk, hisz maga a „tanítás" szó is a „tanulás"-ból vezethető le.
Euodius: De hát akkor hogyan követi el az ember, ha egyszer nem tanulta?
Augustinus: Talán úgy, hogy elfordul a tanítástól, illetve a tanulástól, és tudni sem akar róluk. De akárhogy is áll a dolog, annyi bizonyos, hogy rosszat eleve nem tanulhatunk, mivel a tanítás jó dolog, és a „tanítás" a „tanulás"-ból ered. Mert ha tanulnánk, az azt jelentené, hogy a tanítás magába foglalja a rosszat, s így nem lehetne jó. Márpedig jó, ahogyan te is elismered. A rosszat tehát nem tanuljuk, s hiába is kérdezed, kitől sajátítjuk el. De ha tanuljuk is a rosszat, azért tanuljuk, hogy elkerüljük, nem pedig azért, hogy megtegyük. Ebből pedig kitűnik, hogy rosszat tenni annyi, mint eltérni a tanítástól.
Euodius: Várj csak, most meg már épp úgy gondolom, hogy kétféle tanítás van: az egyik a jó cselekvésre, a másik meg a rosszra tanít bennünket. De amikor azt kérdezted, jó dolog-e a tanítás, a jó szeretete elfeledtette velem eredeti elképzelésemet, úgyhogy csak arra a tanításra ügyeltem, amelynek révén a helyes cselekvést tanuljuk meg, tehát azt mondtam, hogy a tanítás jó; most viszont mégis úgy látom, van egy másik fajtája is, ez pedig kétségtelenül rossz, és én épp ennek a forrását keresem.
Augustinus: De a megértés képességét talán csak jónak tartod?
Euodius: Hogyne, sőt annyira jónak, hogy szerintem az emberben nincs is ennél kiválóbb, és soha ki nem ejteném a számon, hogy bármiféle megértés rossz lehet.
Augustinus: No és ha egy olyan valakit tanítanak, aki semmit sem ért meg, az szerinted tanult valamit?
Euodius: Semmi szín alatt.
Augustinus: Ha tehát mindenfajta felfogóképesség jó, és akiben ez nincs meg, az nem is tanul, akkor mindenki, aki tanul, jót cselekszik. Mert aki tanul, abban megvan a felfogóképesség, és mindenki, akiben megvan a felfogóképesség, jót cselekszik. Ha tehát valaki az okozót keresi, akinek a révén tanulunk valamit, az valójában az okozót keresi, akinek a révén jót teszünk. Ezért hát ne is keresgéld tovább a rossz tanítóját. Mert ha rossz, akkor nem tanít, ha pedig tanít, akkor nem rossz.

Fordította: Tab Ibolya
Augustinus: A boldog életről – A szabad akaratról

Milyen keresztyénséget igényel a magyarországi „modernség“?

Küzdelem a lelkek feletti hatalomért

Miközben a felszínen és a „felső körökben“ – mint egykor, a régi szép kádári időkben – az uralmon lévő koalíció „megbecsüli“ a történeti egyházakat, addig a „tömeges“ gyakorlat szintjén, ismét csak mint a reális szocializmus idején, kormányzati lépésekben és elképzelésekben s a tömegkommunikációs „szakszerűség“ és „világnézeti semlegesség“ közegében, dúl a régi jó ateista felvilágosodottság és emberarcú humanizmus (lásd az ugyanilyen szocializmust!). Elég itt csak az egyházi iskolák körüli finanszírozási egyenlőtlenségekre utalni, de megemlíthetjük azt a könnyedséget is, amellyel a magyarországi külpolitika az alapszerződésben lemondott a romániai magyar egyházak tulajdonának rendezéséről.

Arról pedig akár tömegével lehetne hozni a példákat, hogy a magyar tömegkommunikáció „szakemberei“ hogyan értelmezik a „modern“ egyedek és fogyasztói világuk szuverén, humanista erkölcseit, „tudományos“ világnézetét. A panaszkodás helyett ilyenkor jobb, ha az általuk sugallt vallásosságot, keresztyénséget vázoljuk fel. Mert, azt nem szabad feledni, pontos elképzelésük van arról, hogy milyen legyen a „modern“ vallásos/hívő ember, hogyan működjön a „modern“ konzervativizmus és hazafiság stb. Ugyanis a bal-liberális/“modern“ szocialista médiumvilág nagy barátja a pluralizmusnak, ha az az egykori népfront sokféleség tehetetlenségét vagy az egykori többfelé megtartott „szövetséges“ (=útitárs) pártok békés „folklorizmusát“ jelenti. A hatalmi leváltásra vagy kultúrális (erkölcsi) tudományos kritikára alkalmatlan, illetve arra nem merészkedő „másságot“ tulajdonképpen még védelemben is hajlandók részesíteni. Különben hogyan élhetnék meg a multikultúrát? Ám egyenjogúságról szó sem lehet, csak a verbalitás szintjén, mivel a „modern ember“ csak magánügyeket ismer, s így csak a relativizmus abszolút, csak az a jog feltétlen, hogy az egyén – érdekei, hangulatai, érzelmei, érzékei stb. szerint – azt csinál, amit akar. Mit keres itt „elavult“, „középkori“, „tudomány előtti“ nézetrendszer, hit(=tudáshiány)? Ilyen „másságra“ nincs szükség, legfeljebb akkor, ha alkalmazkodik.

Milyen is hát a kívánatos keresztyénség? Először is liberális, humanista, azaz ugyanaz, mintha nem keresztyénség, hanem felvilágosodottság lenne. Jézus (Krisztus) elfogadható akkor, ha „felszabadít“ minket minden erkölcsi kötöttségtől, kötelességtől, s ha ugyanúgy jeleníthető meg, mint egy „modern“ humanista értelmiségi. Ha tehát a keresztyénség „megtisztul“ minden nem „tudományos“, nem racionalista, minden „számon kérő“ jellegű tartalmától, a a Szentírás szinkronizálható a modern fogyasztói „emberbarátsággal“, akkor befogadják azok is, akik mindenről ítélhetnek pl. a médiumokban vagy a kultúrális „termelésben“.

Másodszor kívánatos az a keresztyénség, amely szó nélkül vállalja a modern világ „feleslegeseinek“, gyengéinek, elbukottainak, önsorsrontóinak stb. a gondozását, gyógyítását, reszocializációját. Tehát vállalja mások szabadságos számláinak kifizetését anélkül, hogy joga lenne előzetesen kellemetlenkedni „elvont“, „idealista“, „öncsonkító“ stb. eszméinek egyenrangú hirdetésével. A keresztyénség egyébként önkéntesen szolgáló „kármentő infrastruktúra“ mivolta (öregek, gyógyíthatatlan betegek) még a reálszocializmusban is „elismert“ volt. Ma a szabadság jegyében a sikeres egyének összessége által vállalni nem akart közösségi költségek listáját „jóindulatúan“ kiszélesítették. A világot alakítja, kísérletezik a léttel a „modernség“ – a keresztyénség viszont értse meg: rá legfeljebb „hulladékkezelő“ szolgaként van szükség.

Aztán harmadszor, a keresztyénség legyen a balek, a jóhiszemű, élhetetlen figurák gyűjtőhelye. Lehessen rájuk mutatni – elriasztó céllal – az ifjúság nevelésénél. Az önmegvalósítás ellenségei, az elfojtások szánalmas álszentjei, a múlt embertelen maradványainak hordozói ők, akik nem akarják, hogy az „emberek“ örüljenek, szabadok legyenek, hogy a földön mindenkinek élvezet és „alkotás“ jusson. A hívők többsége képzetlen és buta, „elhisznek“ mindent, azt is, amit a „modern“ ember tudása már „megvilágosított“. Szóval egy önérzetes, művelt ember „túl van“ mindazon, ami körül a hiszékenyek jámborkodnak. A félműveltség is igen élvezi a „butákkal“ szembeni fölényt. Sőt, követeli, hogy a keresztyén ember legyen balek: bocsásson meg, tartsa oda a másik orcáját is! Hiszen egyébként mi a haszon belőlük?

Végül, negyedszer, jól használható – bár nagyon erősen persze nem kell! – a fundamentalista keresztyénség is. Mint egy másféle elijesztés eszköze, illetve mint annak bizonyítéka, hogy a keresztyénség, a vallás veszélyes, fanatikus, obskúrus társadalmi erő. Persze nem minden fundamentalizmus rossz, hiszen a bezárkózó, szekta típusú új irányzatokat a modern humanisták szeretik. Ez a vallástípus ugyanis a szerinte ellenséges, pusztulásra méltó külvilág vezetését szívesen látja a mindent megengedő bal-liberális/libertinus kezekben. Ekkor ugyanis ők a tiszteletre méltó másság szerepébe kerülnek, és nyugodtan hirdethetik ugyanazt, amiért a történeti egyházakat támadják (pl. erkölcsi szigor követelményei!). A minél többféle szekta keresztyénség-léte önmagában valósítja meg a „választási szabadság“ modern manipulatív elvét. A sza-

bad egyed, mint a mosóporok között, korláttalanul válogathat a tökéletesebbnél tökéletesebb szekták között, miközben „döntéseinek" valójában nincs semmiféle elkötelező ereje. Egyszerűen odább áll, ha valami nem tetszik.

A mai baloldali elit értelmiségiek már nemcsak divatcsinálók, „társadalommérnökök", hanem Isten- és hitcsinálók is. Ők Feuerbach téziseit tényleg megvalósítják – ha kedvük támad –, istent is turmixolnak, illetve vesznek a piacon: hatalmi érdekből, szórakozásból, a „szabadság" szerint. Hamis emberi szuverenitás-hitük nem tűrheti azt, hogy őket felülmúló erő,valóság (abszolútum) létezhessen. Az „emberiség szabadságharcát" látják tehát a vallás/hit elleni küzdelemben, s nem „békülnek", „békülhetnek" meg csak a fentiekben említett önfeladó, illetve önmagát kompromittáló kersztyénséggel. A lelkek feletti uralomról van szó – a modern tömegmanipulációs technikák nagy többségének birtokában!

Ahogyan az internacionalista kommunizmus idején volt korlátozott szuverenitás (Brezsnyev-doktrína), ma, a kozmopolita-globalista „liberalizmus" korában van korlátozott pluralizmus. Vagyis bizonyos eszmék, hitek, irányzatok számára nincs tolerancia. Csak azoknak, akik behódolnak vagy önkorlátozóan nem zavarják a mindig változó köntösben fellépő ugyanazon globalista, mechanikus racionalizmus uralmát, amely mindenki hasznát és szabadságát hirdetve a világtörténelem egyik legzártabb és legkisebb létszámú monopolista elitjét szolgálja. Amelynek természetesen óriási a helytartósági/komprádor igénye, de e helyi hatalmasságok a valóságban csak elküldhető alkalmazottak, a lényeges kérdésekben szánalmas végrehajtók. Olyan emberek, akik egyéni vagy csoportérdekeiket (dinasztizálás pl.) törekednek az erősek világának „hátsó udvaraiban" érvényesíteni, közösségükkel szemben azonban „(erőviszony-)realisták", „szakszerűek", amely utóbbin a „globális szükségszerűségek" akár elnyomorító megvalósulását is értik. (Lásd újra a „tudományos" és „történelmi" materializmus egykori elvét!)

Minden egyetemleges erkölcsi és világnézeti igényű hit és eszmerendszer, főleg nyugtalanító lehetséges lelkiismereti következményei miatt, ellenség a világ értelmét a pénzforgási gyorsaságban látó fogyasztói humanisták szemében. Tudják ugyanis, hogy az ember tökéletes animalizálása (=fogysztói idiotizmusa) nélkül a személyiségben veszélyes szellemi-lelki erők léteznek, olyan motivációkkal, amelyeket a pénzszámláló siker vagy a másik feletti politikai hatalom sem tud teljesen és végleg megvesztegetni. Az emberi hit, a lélek nem materiális szomjúságai, pozitív keresése így – végső soron – nem tolerálható a mi modernizátoraink szempontjából. Csak a kétségbeesés elég modern és humanista, abból még divat is lehet (sokadszorra!).

A nem fundamentalista, de megalkuvás nélküli hitvalló keresztyénség – az egyéni és intézményes gyarlóságok mellett is! – ma már nem keresheti jövőjét a modernizátor versenyben, az egyre racionálisabb alkalmazkodási „megújulásokban". Az evangélium a maga emberi szempontjából reális pradoxonjaival és látszólagos ellentmondásaival távlatosabbnak és mélyebbnek bizonyult, mint a „legdialektikusabb" emberi tudás, ideológia és a legkétségbeesettebb művészet, (amely persze nem jelenti a tudomány vagy a művészet feleslegességét – legfeljebb a „kultúrharcosokét"). Az idő és a létről döntő valódi hatalom nincs sem emberi abszolútumigények, sem ravasz relativizmusok birtokában. A telítődött föld(űrhajó) korában az állandó növekedés („fejlődés") fogyasztói álmának végén az egyre több „felesleges" (munkanélküli, szegény, tanulatlan stb.) ember közötti elitlét napjai is számlálódnak. A humanista lózungok hamissága egyre átlátszóbb, elfogadtatásukhoz valóban egyre nagyobb önállótlanság, tudatlanság kell és egyre kevesebb lelkiismeret. A „modern Római Birodalom" ismét szembekerült a „műveletlen" keresztyénséggel.

Tőkéczki László

(Magyar Nemzet, 1997. január 20.)

(A szerző református vallású politológus)

A sebhelyek hiteles bizonyságtétele

Adoniram Judson, a hírneves burmai misszionárius, kimondhatatlan szenvedéseket állt ki, amikor próbálta elérni Krisztusnak az elveszetteket. Hét szívfájdító éven át szenvedett éhség és szegénység miatt. Ez idő alatt bedobták az Ava börtönbe, és 17 hónapon át csaknem hihetetlen kegyetlenségeknek vetették alá. Ennek következtében élete további részében hordozta magán a láncok és vasbilincsek csúfos bélyegeit, amelyekkel kegyetlenül megkötözték. Kiszabadulása után engedélyt kért arra, hogy hadd mehessen egy másik tartományba, ahol újból prédikálni szeretné az evangéliumot. Az ottani istentelen uralkodó méltatlankodva tagadta meg a kérést, amint ezt mondta: „Népem nem elég ostoba ahhoz, hogy odafigyeljen valamire, amit egy misszionárius mondhat, de attól tartok, hogy népemre hatással lesznek a sebhelyeid és odafordul vallásodhoz!"

Az Úr Jézusért szívesen

Amikor Madras egykori püspöke meglátogatta Travancore-t, bemutattak neki egy kis rabszolgalányt, akit „gyermekapostol"-nak neveztek. Ez a címet azzal a lelkesedéssel vívta ki magának, amivel bizonyságot tett Krisztusról. Olyan kegyetlen üldöztetéseket élt át, amiket aligha lehetne leírni. Amikor bemutatták a püspöknek, a lány arca, nyaka és karja torz volt, és sok sebhely és ütés nyoma látszott rajta. Amint a lányra tekintett a püspök, szeme könnyekkel telt meg és ezt mondta: „Gyermekem, hogy tudtad mindezt elviselni?" A kislány föltekintett rá és a püspök meglepetésére ezt mondta: „Uram, ön nem szeret szenvedni Krisztusért?"

(Dr. Gerzsenyi László gyűjtéséből)

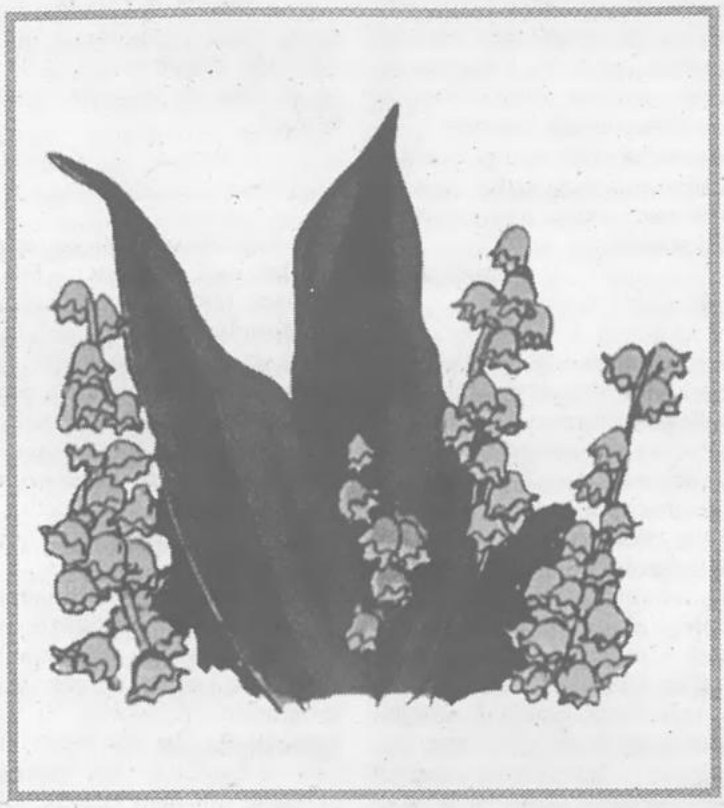
SZOLGATÁRS-NÉ

Gerő Sándorné

Szolgatársi intelem

Filippi 4:1-3

Az elmúlt év utolsó hónapjait Kanadában töltöttem, ahol egyik nap a rádiót hallgatva arra lettem figyelmes, hogy élénk vita folyik a betelefonálók és a műsorvezetők között. A vita témája az újonnan megválasztott szépségkirálynő illetlen viselkedéséről szólt, aki egy nyilvános helyen szóváltásba keveredett vetélytársnőjével, és botrányos magatartásával rontotta tisztének hitelét a közönség előtt, s ezért az emberek nagy többsége követelte, hogy vagy rendezze le nyilvánosan a dolgot és kérjen bocsánatot az illetőtől, vagy ha nem teszi, fosszák meg őt azoktól az előnyöktől, ami e tisztséggel jár.

Szinte meglepett, hogy a világ fiai milyen érzékenyen reagálnak ilyen esetben erre a dologra. Ezt hallgatva jutott eszembe a fent idézett apostoli intelem: *„Evódiát intem és Szüntikét is intem, hogy egyenlő indulattal legyenek..."* Mivel Pál nem ismerteti a nézeteltérés okát, én sem akarok találgatásokba bocsátkozni, mert nem is az ok a lényeg, hanem a következmény. Vagyis, az a magatartásforma, amivel rontani lehet a szolgálat hitelét. Pál szavaiból nyilvánvaló, hogy a két nő a többi említett férfivel együtt jó munkatársnak bizonyult Pál számára az evangélium szolgálatában. Hogy a szolgálatban milyen részt kaptak az asszonyok, az most nem kérdés. Itt csak arról van szó, hogy engedtek a kísértőnek és összekülönböztek.

Bizonyára hosszú időn át szép egyetértésben és eredményesen szolgáltak. Ezt irigyelte meg a gonosz, és egy óvatlan pillanatban talán, de sikerrel összeugrasztotta őket. Olyankor fordulhat ez elő, ha a szolgatársak nem Annak akaratára és vezetésére figyelnek, akinek szolgálnak, hanem ki-ki a maga látását és akaratát helyezi előbbre, figyelmen kívül hagyva az Úr akaratát, és létrejön az egyenetlenség, a viszály, amivel hátráltatjuk az Úr ügyének előmenetelét.

Pál nem akarta elveszíteni jól bevált munkatársait, s mivel személyesen nem mehetett Filippibe, tollat ragad és arra kéri szeretett munkatársát, hogy segítsen elrendezni ezt az egyenetlenséget, nehogy a Sátán ravaszsága miatt csorbát szenvedjen a Krisztus ügye.

Gyülekezeteinkben nemcsak nők, de férfiak is beleeshetnek a Sátán csapdájába, ha nem figyelnek az Úrra, és a maguk látását vagy akaratát próbálják érvényesíteni másokkal szemben, az egyetértés helyett. Ilyenkor talán nem is gondolnak arra, hogy magatartásukkal rontják az evangélium hitelét.

Pál apostol tisztán látta, hogy az ilyenfajta lelkületnek nem szabad teret engedni és szemet hunyni. Ezt nem lehet titokban, négyszemközt lerendezni, mint azokat a bűnöket, melyekről Jézus mondja: *„Ha atyádfia vétkezik ellened, menj el és intsd meg négyszemközt..."* (Mt 18:15). Itt nyilvános volt a romboló magatartás, ezért szükséges, hogy az elrendezés is nyilvánosan történjen. Ide kell a Szentlélek segítsége mind az intőnek, mind a megintésre szorulónak. A Biblia szerinti intés nem azonos azzal a magatartással, ami mostanában oly divatos lett ország-világ előtt a parlamentben, ahol bántó célzattal mindenfélét mondanak egymásra az ellenfelek. Mi testvérei vagyunk egymásnak akkor is, ha valaki megtéved. Hívők között az intés célja nem a vádolás és ráolvasás, hanem a helyreállítás, a kölcsönös megbánás és megbocsátás azért, hogy az evangélium ügye akadály nélkül előrehaladjon.

Ha nincs meg az egyetértés szolgatársak között nemre és rangra való tekintet nélkül, akkor meghiúsul minden evangélizációs törekvés. Ezt tudta Pál apostol s ezért nem hagyta figyelmen kívül az ilyen esetet, hanem megpróbálta azonnal orvosolni. Ha ő maga, börtönben lévén az evangélium ügyéért ezt személyesen nem tehette, voltak mások, megbecsült munkatársak, akik készek voltak cselekedni a jó rend érdekében.

Mi Isten gyermekeinek valljuk magunkat a megváltás jogán. Tudjuk viszont, hogy ebben a világban élve minket is fenyeget a veszély, ha nem vagyunk elég éberek és úgy járhatunk, mint Evódia és Szüntiké. Vigyázzunk nagyon a magatartásunkra, a szeretetben való egységre, hogy ne veszítsük el istenfiúi méltóságunkat és ne rontsuk le az evangélium jó hírét.

Illusztrációk gyüjteménye

Gyűjtötte: dr. Gerzsenyi László

John Newton a tengerre menekült és azután Afrikába, ahol eladták egy néger nőnek. Olyan mélyre süllyedt, hogy csak az asztalról lehullt morzsákon élt, és jamgyökeret rágcsált, amit éjszaka ásott magának. Ruhája egyetlen ingből állt, amit az óceánban mosott ki. Amikor végül elszökött, odament a bennszülöttek közé és elfogadta alacsonyrendű életüket. Nem látszott elképzelhetőnek, hogy egy civilizált ember ennyire mélyre süllyedjen, de Isten hatalma megérintette egy misszionárius által. Tengerészkapitány lett, később pedig lelkipásztor. Sok éneket írt, amit világszerte énekelnek ma is. Egyik éneke benne van énekeskönyvünkben is *„Mily jó, ha bűntől már szabad"* címmel. A londoni gyülekezetben, amelynek lelkipásztora volt, még mindig van egy felirat, amelyet John Newton írt önmagáról: „John Newton emlékezetének szentelve, aki valamikor szabadelvű és káromkodó volt és a rabszolgák rabszolgája Afrikában, de megújult, megtisztult, bűnbocsánatot nyert, és annak az evangéliumnak a prédikátorává lett, amelyet igyekezett elpusztítani."

Ének–zene

❖

„Skócia kedvenc énekese", Horatius Bonar első énekét kényszerből szerezte. Első lelkipásztori szolgálati helyén, a skóciai Leith nyomorúságos területén, gondot okozott neki, hogy nem voltak énekei a vasárnapi iskolásoknak. A gyermekek nem szerették a skót egyház énekeit, a zsoltárok vontatott, lassú dallamait. Bonar úgy győzte le a nehézséget, hogy egyszerű szavakkal új énekeket írt Jézusról, az evangéliumról és a keresztyén életről. Hamarosan énekeket kezdett írni a felnőtteknek is. Első énekét munkatársainak bátorítására írta, akik látszólag elismerés nélkül fáradoztak a szegények, a nyomorultak és a bűnösök között. Bonar mindig olyan énekeket szerzett, amelyek a keresztyén tanítás és tapasztalat csaknem minden területét érintették. „Próbálom megtölteni énekeimet szeretettel és Krisztus világosságával" – írta. Mindig magával vitte jegyzetfüzetét, amelyben rögzítette gondolatait és az énekversek töredékeit. Különböző körülmények között írt, de csaknem leggyakrabban vonaton, utazás közben. Ötven év alatt csaknem hatszáz éneket szerzett, amelyek közül százat még mindig használnak a gyülekezetekben. Énekeskönyvünkben három éneke található: *„Az Úr szent Bárányára... Mennyben hangzik a dicsének... Ő hív, jövel!"* Jóllehet Chalmers halála után dr. Bonar volt a leghíresebb lelki vezető Skóciában, és ő lett az ország legnagyobb énekszerzője minden időben, életideje alatt nem használták énekeit a skót gyülekezetekben az istentiszteleteken. Amikor élete vége felé megtanították egyik énekét a saját gyülekezetében, a vének közül ketten fölálltak és kivonultak. A skóciai reformáció kezdetétől csak zsoltárokat énekeltek, mert csupán azokat tekintették Istentől ihletettnek, míg az új énekeket elvetették és „emberi kompozícióknak" tartották. Az énekek végül győzedelmeskedtek, és 1898-ban énekeskönyvet adtak ki a skóciai gyülekezetek.

Ének–zene

❖

Az egyik egyetem laboratóriumában két éven át kísérleteket végeztek bizonyos növényekkel, amelyeket a rádió elé helyeztek és a rádióban különböző típusú zenét játszottak. Szinte hihetetlen volt a növények reakciója. Rockzenét játszottak naponta három órán át, és a fiatal palánták összezsugorodtak, a filodendron elterült a földön és a kukorica alig egy hónap alatt összeaszalódott. A kísérletet végző professzor azután arra volt kíváncsi, hogy ugyanez a zene milyen kárt okozhat a tizenévesekben.

Ének–zene

❖

A New York-i Harlem negyven háztömbjében házról házra végzett felmérés szerint 18 000 kábítószerezőt találtak, akik között kétezer 7-15 éves korú gyermek volt. E gyermekek 90 százaléka felnőttek jelenléte nélkül élt lakásában.

Kábítószer

❖

Egy csecsemő az egyik kezén négy ujjal, a másik kezén hat ujjal született. A feje és a háta abnormális volt; nyílások tátongtak szívkamrái között, és torzulás volt a csontrendszerben. A vesék, a tüdők, a máj és az emésztő rendszer is abnormális volt. Pedig mindkét szülője egészséges életmódot folytatott, és csak az volt az egyedüli oka annak, hogy a kromoszómák abnormálissá váltak, hogy az édesanya háromszor LSD-t szedett és az apa is kétszer bevette ugyanezt a kábítószert.

Kábítószer

❖

Az első világháborúban a következő történetet mondogatták két fiatalemberről, akik barátok voltak egész életükben. Mivel egymás szomszédságában laktak, együtt játszottak, együtt mentek iskolába, ugyanazt az atlétikai programot választották, és végül együtt vonultak be katonának. Az élet úgy hozta, hogy még ugyanazon a területen is harcoltak. Egy különösen elkeseredett csata után az egyik fiút nem találták sehol, és azt gondolták, hogy elveszett a „senki földjén". A másik fiú, aki sértetlenül és sebesülés nélkül került ki a csatából, odament a parancsnokhoz és engedélyt kért rá, hogy hadd keresse meg a barátját. Azt mondták neki, hogy ennek semmi értelme, mert senki sem maradhatott életben egy olyan sok órán át tartó heves lövöldözés után. Mivel a fiú nagyon könyörgött az engedélyért, végül megkapta. Bizonyos idővel később visszatért, vállán cipelve barátjának élettelen testét. A parancsnok így szólt hozzá: „Nem mondtam, hogy semmi értelme, hogy elmenj?" A fiú csillogó szemmel ezt válaszolta: „Mégsem volt hiábavaló, hogy kimentem, mert amikor odaértem, ezt suttogta a fülembe: »Tudtam, hogy eljössz«."

Barátság

❖

Napóleonnak a brienne-i iskolában volt egy fiatal barátja, Demasis, aki nagyon csodálta őt. Miután Napóleon letörte a párizsi tömeglázadást és Toulonban szolgált, elvették hatalmát, majd kidobták teljes nincstelenségben. Napóleon még öngyilkosságra is gondolt, amint haladt az úton egy híd felé, hogy onnan ledobja magát, amikor régi barátja, Demasis, találkozott vele és megkérdezte tőle,

hogy mi a baja. Napóleon őszintén megmondta neki, hogy semmi pénze sincs, édesanyja nagy szegénységben szenved és teljesen elkeseredett. „Ó, ha ennyi az egész – mondta Demasis –, fogadd el ezt; ez pótolja hiányodat." Erre átadott neki mintegy ezer dollárnak megfelelő aranypénzt. Napóleon később elmondta, hogy alig tudja elképzelni, hogy miért fogadta el a pénzt, de elfogadta, és rohant kis kunyhójukba. Amikor aztán Napóleon hatalomra jutott, mindenütt kerestette Demasis nevű barátját. Elő akarta léptetni, gazdaggá akarta tenni. Azt mondják, hogy Demasis az egyik hadseregben szolgált, de nem tette magát ismertté.

Barátság

❖

Egyes betegségek gyógyíthatatlanok, de nem azért, mert nincs rájuk gyógyszer vagy valamilyen kezelés, hogy megállítsa a betegséget. Egyes betegségek azért gyógyíthatatlanok, mert a beteg nem akar meggyógyulni. Ennek klasszikus példája a hipochonder. Annak ellenére, hogy állandóan pirulákat dobál a szájába vagy injekciókat kér a karjába, valójában nem akar megszabadulni „fekélyeitől" vagy a palpitációtól. Ezek a szimptómák aláhúzzák azt a tényt, hogy egészsége hiányos, ezért kudarcot vall az üzleti életben, a foglalkozásban vagy a családi kapcsolatokban. De nem a hipochonder az egyetlen, akin nem tud segíteni az orvos. Sokan vannak olyanok, akik az „együttműködést nem vállaló betegek" kategóriájába sorolhatók. Az orvos előír egy részletes kezelési programot, hogy milyen gyógyszereket kell szedniük és hányszor, milyen ételeket ehetnek, milyen testgyakorlást végezhetnek, milyen fürdőket kell venniük, de minden fáradozás hiábavaló, mert a betegek annyit esznek, amennyi nekik tetszik, és akkor szedik be a gyógyszert, amikor eszükbe jut. A skála másik végén vannak azok a furcsa emberek, akik javítani akarnak az orvosok tanácsán. Ha az orvos azt mondja nekik, hogy a gyógyszerből egy kapszulát vegyenek be, akkor bevesznek hármat, mert „ha egy kapszula jót tesz, három kapszula háromszor annyi jót tesz, és háromszorta gyorsabban meggyógyulok".

Engedetlenség

❖

Egyszer egy ember egy nagy város utcáin sétált és munkát keresett. Egy napon bement egy jól ismert üzletemberhez, dr. Girard irodájába, és amikor munka után érdeklődött, az üzletember ezt mondta: „Igen, adhatok önnek munkát. Nézze azt a nagy halom téglát odakint. Vigye el azokat az udvar másik végére és rakja össze." Estére az ember jelentette, hogy a feladatot teljesítette és megkapta fizetségét. Amikor azt kérdezte, hogy lenne-e munka a következő napon is, a munkaadó így szólt: „Igen, jöjjön be reggel és vigye ugyanazokat a téglákat vissza, ahol először voltak." Másnap reggel az ember korán megjelent, és szó nélkül munkához látott. Több mint egy héten át mindig az volt a feladata, hogy a téglákat vigye vissza oda, ahol előzőleg voltak, amíg munkaadója előtt bizonyossá nem lett, hogy megbízható, mert azt cselekszi, amit neki parancsolnak. Aztán új és nagyobb feladatot kapott. Le kellett mennie a belvárosba és nagy mennyiségű cukrot kellett vásárolnia. Mivel őt még nem ismerték, az árverezésen résztvevő emberek meglepődtek azon, hogy egy teljesen idegen személy veszi meg az árut. Amikor megkapta a nagy mennyiségű cukrot, az árverező megkérdezte, hogy ki fizeti ki a számlát. A férfi ezt válaszolta: „Mr. Girard. Én vagyok az ügynöke." Megnyerte ezt a megtisztelt pozíciót, mert hűséges volt az alantas feladatokon.

Engedelmesség

❖

Az okkultizmus nagyon felvirágzott korunkban, és kezd erdőtűzként terjedni a világon az asztrológia vagy csillagjóslás égisze alatt is. Ide tartozik még a sátánizmus és a varázslás minden fajtája. Minden ötödik ember hisz az asztrológiában. Más okkult mozgalmak hívei a transzcendentális meditációt (4 %), a jógát (3 %), a miszticizmust (2 %) és a keleti vallásokat (1 %) követik.

Okkultizmus

❖

A természetfölöttiek iránti érdeklődés jelenlegi iránya nem véletlen. A Sátán valójában nem akarja, hogy a világ elutasítsa a természetfölöttit. Azt akarja, hogy a világ legyen vallásos, de a szó általa elképzelt értelmében. A Sátán vallásos világot akar, amely elutasítja Krisztust és Istennek azt az ajánlatát, hogy Istennel személyes kapcsolatba kell lépnünk Krisztus által. Annak érdekében, hogy a Sátán valódi természete és terve le ne lepleződjék, a Sátán elsődleges igyekezete az, hogy hitelvesztetté tegye a Bibliát és az igazi keresztyénséget. Ezért a sátánimádatban a szertartásokat a keresztyén hitnézettel ellentétesen gyakorolják. Fordított kereszt a jelvényük, az Úri imádságot visszafelé mondják, és az oltáron halott csecsemő és kecskebőr található. Még a transzcendentális meditáció „ártatlan"-nak látszó tanulmányozásának a hatása is katasztrofális lelki kárt okoz. Ez utóbbi három évben végzett tanulmányozása után erre a következtetésre jutottak: „A transzcendentális meditáció nyomán az ember kétségbe vonja Istent, kétségbe vonja a halál utáni életet és semmisnek tekint bármilyen hitnézetet, amit azelőtt vallott."

Okkultizmus

❖

Dél-Kaliforniában van egy sivatag, amelyet „Halálvölgy"-nek neveznek. Azok a túlélők adták neki ezt a nevet, akik a sivatagon átkeltek az 1849-es aranyláz idején. Ez a sivatag valójában az egyik legfenségesebb helye Amerikának. A völgyet körülvevő hegycsúcsok színpompában ragyognak. A rózsaszín és a kék összeolvad a sivatagi naplemente aranyszínével. A völgy maga 100 méterrel van a tengerszint alatt, és ez a legmélyebb pontja az Egyesült Államoknak. A geológusok azt mondják, hogy valamikor belföldi tenger volt a helyén. Most azonban mindenfelé futóhomok borítja és teljesen élettelennek tűnik. Néha a hőmérséklet az árnyékban eléri az 56 Celsius fokot is. Ez a tüzes sivatag azonban egyáltalán nem annyira halálvölgy, mint ahogy az utazók gondolják. Akik e homoksivatagban vesztették életüket, nem tudták, hogy közvetlenül a felszín alatt két folyó folyik, a forrásvíz közel van a föld sórétegéhez és a tüskés kaktusz tartalékolja az élő vizet.

Élő víz

❖

A föld bolygórendszerén kívül a naphoz legközelebbi csillag a Proxima Kentauri, 4,25 fényévnyi távolságban. A legtávolabbi égitest, amit puszta szemmel még lehet látni, a Nagy Spirális Galaxis az Andromeda csillaghalmazban, több mint két millió fényévnyi távolságra van a földtől. Csak nagyon halvány fényként tűnik az ember szeme elé. A legnagyobb, puszta szemmel is látható csillag valószínűleg az Alfa Herculis, egy vörös óriás, amivel a ki-

hűlő csillagokat szokták nevezni. A földi naprendszer mértékével mérve a legnagyobb csillagok óriásiak. A VV Cephei nevű változó csillag 1600 millió kilométer átmérőjű, és 1220-szor nagyobb a Napnál. A legsűrűbben benépesített terület az égbolton a Tejútnak, vagyis a föld galaxisának egy része, egy csillaghalmaz, ami a Hattyú csillagképben van és Cygnusként ismeretes.

Teremtett világ

❖

Az ember nem akkor határozza el magát a sáfárságra, amikor megtér, sem nem akkor, amikor kezd jól keresni. Már akkor sáfár – vagy jó, vagy rossz –, amikor keresztyénné válik. A keresztyén életben a sáfárság megköveteli, hogy az ember jól bánjék anyagi ügyeivel, mert az Úr bízta meg azzal, hogy javait az ő dicsőségére fordítsa.

Sáfárság

❖

Egy püspök az egyik prédikációjában szólt egy diakónusról, aki sok évvel ezelőtt ezt mondta magában: „Nem tudok beszélni az imaórákon, sok mindenre nem vagyok képes a keresztyén szolgálatban, de meg tudom tenni, hogy minden vasárnap két külön tányért tegyek az asztalomra és meghívjak két fiatalembert, akik távol vannak otthonuktól, hogy velük együtt törjem meg a kenyeremet." Ezt tette több mint harminc éven át. Nagyon sok fiatalemberrel ismeretséget kötött, akik látogatták gyülekezetét, és közülük sokan keresztyénné váltak e diakónus személyes befolyása alapján. Amikor meghalt, akkor ötven kilométerrel távolabb temették el egy városban, és mivel jól ismert kereskedő volt, különvonatot indítottak a temetés színhelyére. Ezt a különvonatot zsúfolásig megtöltötték azok, akik hálásan emlékeztek e keresztyén diakónus külön tányérjaira.

Sáfárság

❖

Egy misszionárius Afrikában működött, és karácsony előtt elmondta a bennszülötteknek, hogy a keresztyének Krisztus születésnapján az öröm kifejezéseképpen ajándékokat adnak egymásnak. Karácsony reggelén az egyik bennszülött a misszionáriusnak ajándékozott egy csodálatos szépségű tengeri kagylót. Amikor megkérdezte tőle a misszionárius, hogy hol találta azt a rendkívüli kagylót, a bennszülött elmondta, hogy sok kilométert gyalogolt egy bizonyos öbölig, ahol ezeket a kagylókat találni lehet. „Azt hiszem, csodálatos tőled, hogy ilyen messzire elmentél e szép ajándékért" – mondta a misszionárius. A bennszülött ragyogó szemmel válaszolta: „A hosszú gyaloglás része az ajándéknak."

Sáfárság

❖

Az egyik iskolában a haladó módszer keretében egy iskolai pszichológus egy egész sor kérdést tett föl fiatal lányoknak, hogy meghatározza intellektuális alkalmasságukat. Ez volt az első kérdés: „Fiú vagy vagy leány?" A lány rögtön válaszolt: „Fiú vagyok." „Nos – folytatta a pszichológus –, mi leszel, ha megnősz?" „Apa leszek" – mondta a gyermek. „De gyermekem – szakította félbe jelenlevő édesanyja –, jobb választ is adhatnál. Miért mondasz ilyet a doktor bácsinak?" „Azért – folytatta a gyermek teljes komolysággal –, mert ha ostoba kérdéseket teszneк föl, akkor én is ostoba válaszokat adok."

Gyermek

Sokba kerül, hogy megnyerjük a Lélek hatalmát. Magunkat Isten akarata alá kell rendelnünk és meg kell alázkodnunk! Még a legértékesebbeket is fel kell adnunk Istenért! A hosszú várakozásokban kitartásra és erős bizalomban kifejezett hitre van szükségünk. De amikor megnyerjük ezt a hatalmat, akkor látjuk a különbséget, hogy míg azelőtt nehéz volt megtennünk a legkönnyebb feladatokat is, most már könnyű a legnehezebb feladatok elvégzése is.

Engedelmesség

❖

Houidini, a mágus és menekülő művész, ki tudott szabadulni bármelyik börtönből, bilincsből vagy kényszerzubbonyból, amivel valaha próbálkozott – egy kis börtön kivételével, amely a brit szigeteken volt. A börtöncella ajtajának zárján több mint két órán át fáradozott olyan szörnyű sebességgel, amivel rendszerint három másodperc alatt kinyitotta az ajtókat. A börtöncella ajtaja azonban nem pattant föl. Végül kimerülten nekiesett az ajtónak és az rögtön kitárult. Ugyanis nem volt belakatolva.

Megalázkodás

❖

A reformáció idején Luther és Zwingli nehézségekkel találkozott abban a mozgalomban, amelyet alapítottak. Egy kora reggeli órában Zwingli kiment a svájci hegyekbe, és lélegzetelállító látvány fogadta. Az egyik hegyoldalon látott két kecskét, amint egy keskeny hegyi ösvényen haladtak. Az egyik fölfelé ment az ösvényen, a másik lefelé haladt. Azt is észrevette, hogy egy olyan pontnál találkoznak, ami annyira keskeny, hogy csak egy kecske férhet el rajta. Figyelte, hogy mi történik. Az állatok meglátták egymást, hátra léptek, mintha egymásnak akarnának rohanni, és ekkor az alább levő kecske lefeküdt az ösvényre, míg a fentről lefelé haladó kecske átment a hátán. Az első állat aztán fölállt és folytatta útját fölfelé. Zwinglinek ez azt jelentette, hogy a lefelé vezető út valójában fölfelé vivő út. Krisztus megalázta magát, hogy az emberek átmehessenek rajta a világosság birodalmába és azután felmagasztaltatott.

Alázatosság

❖

A siker titka: ha helyet akarsz magadnak a napban, számíthatsz napkitörésekre. – A siker titka az, hogy megszokott dolgokat szokatlanul jól kell végezned. – A siker azonos azzal, hogy megnyered az élettől, amit akarsz, anélkül, hogy megsértenéd mások jogait. – Az élet egyik legfontosabb leckéje az, hogy a sikert folyamatosan kell megnyerni és nem lehet véglegesen elérni. – A siker titka hasonlít a kacsához, amely felülről sima és mozdulatlan, de eszeveszetten evez a mélyben. – A világ számít a sikerre. Ne beszélj másoknak a szülési fájdalmakról! Mutasd meg nekik a gyermeket! – A világot nem érdeklik a viharok, amikkel találkoztál, hanem csak az, hogy befogtad-e azokat a vitorlába. – Inkább valljak kudarcot egy olyan ügyben, amely egy napon győzedelmeskedik, mintsem hogy diadalmaskodjam egy olyan ügyben, amely valamely napon kudarcot vall. – A siker útja tele van sok vonzó, de tiltott parkolóhellyel.

Siker

❖

Vidám esetek

Gyűjtötte: dr. Gerzsenyi László

– Ángyika, kérdezhetek tőled valamit?

– Már hogyne kérdezhetnél!

– Akkor mondd meg, hogy te tényleg a szebbik nemhez tartozol?

❖

A tanár igyekezett mindent megtenni a külföldi diákok érdekében, hogy megtanulják a magyar szavakat. Rámutatva a testrészekre, magyarázta, hogy „ez a kéz, ez a könyök, ez a váll..." Egyik diák sem volt képes pontosan utána mondani, de végül akadt valaki, aki szépen elmondta a szavakat, a megfelelő testrészekre mutatva. Megkérdezte a tanár, hogy mi a titka jó emlékező képességének. A diák a fejére mutatva ezt mondta: „Jó vesém van."

❖

Számtantanár: Három meg három?

Pistike: Döntetlen.

❖

– Nahát, Palika – méltatlankodik a nagynéni –, te kézfejjel törlöd meg a szádat?

– Hát ez természetes, hiszen a kézfej mindig tisztább a tenyérnél.

❖

Hittanórán kérdezi a tanár:

– Hány óra van?

– Fél tíz lesz öt perc múlva.

– Buta vagy, ülj le! Móricka, mondd meg, mennyi az idő?

– Negyed tíz múlt tíz perccel!

– Helyes! Tanuljátok meg, hogy sohasem tudhatjuk azt, ami lesz, csak azt, ami már elmúlt!

❖

A csorda visszatér a legelőről. Az istállóban két gyermek érdeklődéssel figyeli az eseményt. Megszólal az egyik:

– Ugye milyen csodálatos, hogy mindegyik tehén megtalálja a saját helyét?

– Ugyan már, mi ebben az érdekes – válaszol a másik gyermek. – Hiszen mindegyik tehén neve ott van a helye fölé írva.

❖

– Mondtam már neked, hogy ne beszélj, amíg az idősebbek beszélnek.

– Próbáltam, de sohasem hagyják abba.

❖

Fiú: Az asszonyok miért kötnek, amikor látogatni mennek?

Apa: Hogy legyen mire gondolniuk, amikor beszélgetnek.

– Hogy halad a fia az egyetemen?

– A fiammal kapcsolatban úgy érzem magam, mint Áron a pusztában, amikor ezt mondta: „Aranyat tettem a tűzbe és borjú jött ki."

❖

– Az nem igazság, anyu, hogy Jancsi kapja a legnagyobb szelet tortát, pedig már két évvel azelőtt is tortát evett, hogy én megszülettem.

❖

Férj: Tudom, drágám, sok baj van a gyermekkel, de ne felejtsd el: „Az a kéz, amely a bölcsőt ringatja, a világot kormányozza."

Feleség: Mi lenne, ha a világ kormányzását átadnám neked néhány órára, hogy elmehessek bevásárolni?

❖

– Apu, mielőtt elvetted anyut, ki mondta meg neked, hogy hogyan kell autót vezetni?

❖

Apa: Fiam, azért verlek meg, mert szeretlek.

Fiú: Bárcsak idősebb lehetnék, hogy viszonozhatnám szeretetedet!

❖

Egy lelkipásztor egy szegény asszonnyal beszélgetett az imaház ajtajánál, aki hű tagja volt a gyülekezetnek és mindig jelen volt az összejöveteleken. A lelkipásztor megköszönte neki, hogy olyan figyelmesen nézi őt minden egyes alkalommal. Az asszony így viszonozta a köszönetet: „Igen, olyan jó megpihenni egy hosszú hét után, aztán leülni egy párnázott padra és nem gondolni semmire."

❖

Beteg: Doktor úr, úgy gondolja, hogy a nyers osztriga egészséges?

Orvos: Még egyikük sem panaszkodott.

❖

– Ki az a szúrós tekintetű férfi, aki állandóan engem bámul?

– Ki lenne? Ő dr. Marconi, a híres elmegyógyász.

❖

A liftet beindította az alkalmazott, és amíg emelkedtek, az egyik utas megkérdezte tőle: „Ha a kábel elszakadna, lefelé mennénk vagy fölfelé?" Ezt a választ kapta: „Attól függ, hogy milyen életet éltünk a földön."

❖

A neurotikusok légvárakat építenek. A pszichopaták ezekben laknak. A pszichiáterek meg összegyűjtik a lakbért.